

Dr. Hikmet KIVILCIMLI

YOL
Kitap VII

Müttefik: Köylü

KIVILCIMLI

okumaları

Dr. Hikmet Kıvılcımlı

YOL

Kitap VII

Müttefik: Köylü

köXüz

dijital yayınlarından alınmıştır

İÇİNDEKİLER

Köyde Sınıf İlişkileri.....	
Burjuvazi ve Köylü.....	
I- Demokrasi.....	
II- Aşarı Kaldırmak.....	
III- Arazi Dağıtımı.....	
IV- Kooperatif + Kredi = Ziraat Bankası.....	
V- Tarımda Burjuva Devletçiliği = Faşizm.....	
Proletarya ve Köylü.....	
A) Ortak Düşmanlar.....	
1- Derebeylik Artıkları.....	
2- Tefeci Sermaye.....	
3- Finans Kapital.....	
4- Kapitalist Devleti.....	
I- Genel Olarak Köy Siyaseti.....	
II- Vergiler.....	
III- Memur Karakteristiği ve Zulmü.....	
IV- Kemalist Devlet ve Finans Kapital.....	
B) Ortak Emek Birliği Zarureti ve İmkanları.....	
I- Kısmi Talepler.....	
II- İşçi-Köylü Bağları.....	
C) Türk köylüsünde devrimci hız var mı?.....	
I- Tahsil Duyguluğu.....	
II- İş ve Yaşayış Şartlarının Dayanılmazlığı.....	
III- Doğal Afetler ve Sosyal Musibetler.....	
.....	
.....	

MÜTTEFİK: KÖYLÜ

Türkiye'de işçi sınıfının köylü tabakalarıyla toplumsal kuruluş kavgasındaki ittifakını teşhis etmek için, fazla ayrıntıya dalmadan, şu üç nokta üzerinde aydınlanmak gerekir: 1- Köyde sınıf ilişkileri; 2- Burjuvazinin köylüyle ilişkisi; 3- Köylü ve devrim.

Köyde Sınıf İlişkileri

Marks, 1868'de (ki Almanya ile Türkiye arasındaki benzerlik bu tarihlere göre karşılaştırılabilir) Kugelmann'a yazdığı mektubunda (6 Nisan, **Kugelmann'a Mektuplar**, s.93): "*Her zaman*", diyordu, "*şu kanaattiyim ki sosyal devrim ciddi olarak temelden, yani arazi mülkiyetinden başlamaya mecburdur.*" [Marks-Engels, **Bütün Eserler**, c. 32, s.543] 19. yüzyıldaki baş ustamızın bu sözü, sosyal devrimde, toplumun büyük kalabalığını temsil eden köylülüğün oynayabileceği rolü yeterli derecede gösterir. Şu halde sosyal devrimde keşif kolu rolünü oynayacak olan işçi sınıfı, bu büyük manivelayı, kapitalist dünyayı altüst ederken, bütün yeryüzünün de altını üstüne, tepesi taklak getirmekte kendine müttefik bilecektir.

Nitekim, Engels, "**Almanya'da Köylü Savaşları**"nın girişinde, sınıf ilişkilerini analiz ederken, gerek işçi, gerek kapitalist sınıflarının, sınıf dövüşlerinde karşılıklarına çıkacak sınıflar içinden müttefik aramak ve bulmak özelliklerini şöyle tespit eder:

BURJUVAZİ

Engels: "*Burjuvaziyi*", der, "*bütün öteki vaktiyle hüküm sürmüş olan sınıflardan ayırdeden özellik odur ki, burjuvazinin gelişiminde, ondan sonraki bütün iktidar araçlarının ve ezelden beri, sermayelerinin her büyüüşünün, artık, kendisini siyasi hakimiyete gittikçe daha yeteneksiz kılmaktan başka bir şeye yaramayacağı bir dönüm noktası vardır. Büyük burjuvaların arkasından proleterler gelir. Burjuvazi sanayisini, ticaretini ve haberleşme araçlarını geliştirdikçe, işçi sınıfını dünyaya getirir ve her tarafta aynı olması elbet zaruri olmayan herhangi bir anda, yol arkadaşının, proletaryanın, çevik ve çabuk adımlarla kendisini geçtiğini*"

anlamaya başlar. Bu andan itibaren, burjuvazi, siyasi hakimiyetini münhasıran (tek başına) korumak gücünü kaybeder; iktidar mevkisini paylaşacağı veya durum ve koşullara göre tamamıyla kendisine bırakacağı müttefikler arar." (s.20)

Alman büyük burjuvazisi, 1848 Paris örneğinden kendini bekleyen sonu gözleriyle gördükten sonra, kendisine müttefik olarak (Krallığı + Büyük Derebey Asilzadeliliğini + Küçük Ağaları + Hatta Papasları) buldu ve 1870'de, tıpkı orta burjuvazinin 1525'te yaptığını yaptı.

İŞÇİ SINIFI

Engels, 1870'lerdeki Almanya (sınıfların niceliği bakımından olsun bugünkü Türkiye) için: "*Tek başına ve bütün hayatınca*" der, "*ücretle geçinen sınıf, Alman kavminin çoğunluğunu oluşturmaktan adamakıllı uzaktır. Şu halde işçi sınıfı da kendine müttefikler aramaya mecburdur. Ve bu müttefikler, ancak küçük burjuvalar, şehir (lumpen-proletaryası, küçük köylüler ve ziraat gündelikçileri) arasında aranabilirler.*" (age, s.22)

Ondan sonra bu çeşitli sınıflar arasında kimlerin, ne dereceye kadar işçi sınıfına yama olabileceğini araştırır.

1- Küçükburjuvazi: "*Küçükburjuvalara, esnaflara, dükancılara gelince, onlar daima ne iseler o kalırlar. Büyük burjuvazinin saflarına yükselmeyi umarlar, işçi sınıfının içine tekerlenmekten ödleri patlar. Korku ile umut arasında, mücadeleye esnasında postlarını kurtaracaklar ve ondan sonra gâlipten yana çıkacaklardır; bu onların karakteridir.*" (Engels, "**Almanya'da Köylü Savaşları**", s.21). "*(Küçükburjuvalar) tamamıyla az güvenilirlerdir, şayet zafer olursa o zaman, 'Akşamcılık tezgâhı'nda kulakların tozunu patlatan zafer naraları atarlar. Bununla beraber, bunların arasında işçilere kendiliğinden katılan, katılım sağlayan gayet iyi unsurlar vardır.*"

2- Serseri proletarya (Lumpen proletariat): Genel karar-gâhı büyük şehirlerde bulunan, bütün sınıfların bu bozuk ve satılık fertler tortusu, mümkün ve muhtemel bütün müttefiklerin en beteri. Bu cins, bu kategori, mutlak surette iki paraya satılık ve hayasızdır. Fransız işçileri, devrim esnasında, evlerin üstüne:

"*Hırsızlara ölüm! yazısı koyarken ve bu çeşit hırsız kategorisinden birden fazlasını kurşuna dizerken, bunu şüphesiz*

mülkiyetin sevinçten ağzı kulaklarına varsın diye değil, fakat sırf, her şeyden önce, bu haydut çetesinden yakayı sıyırmak gerektiği bilinci ile yapıyordu. Bu serseri Hâneberduş' (evi omzunda)ları savunucu olarak kullanan veya onlara dayanan her işçi şefi, onun bir hareket haininden başka bir şey olmadığını tecrübesi ile anlar ve ispat eder." (age, s.22)

3- Küçük köylüler: "Zira kodamanlar, burjuvazinin bir parçasıdır, çeşitli kategoriler oluştururlar." Engels, köy çalışanlarını başlıca dört kategoriye ayırır. Ve bu kategoriler, orta ve küçük ekincilerden ziraat işçisine kadar çeşitler gösterir. Engels'in ayırdığı dört kategori şöyledir; 1- Derebey köylüsü; 2- Ortakçı; 3- Küçük toprak sahibi köylü; 4- Tarım işçisi. Engels'in genel bir kategori bir olarak kaydettiği üçüncü kısım, "Küçük toprak sahibi" köylü, biraz daha somutlaştırılırsa, her gün daha şiddetle farklılaşan köylülüğün bu kısmı içinde de: 1- Orta köylü; 2- Küçük köylü; 3- Fakir köylü diye, Komünist Partilerinin taktiği bakımından bir sınıflandırma yapmak mümkün ve gereklidir.

Türkiye'de burjuvazi, gördüğümüz zikzaklarla, şaşkalozluklarla bocaladıktan sonra, nihayet Saltanatla kopuşabildi. Binaenaleyh Hilafetle birleşmenin imkânsızlığını kabul etmeye mecbur kaldı. **[Yol 2, Yakın Tarihten Birkaç Madde]** Ancak, tıpkı Alman burjuvazisininin 1848 Paris Devrimi'nden aldığı dersi, Türk burjuvazisi de, özellikle koltuğunda yetiştirdiği Sovyetler Birliği'nin işçi ve köylülerinden 1917'den beri aldı. Ve iktidar mevkisine geçer geçmez ilk işi, hemen geçmişin bütün gerici kuvvetleriyle bir anlaşma zemini hazırlamak oldu. 1925'lere kadar, Osmanlı İmparatorluğu'nun bütün hakim sınıfları; derebeyler + mütegalibe + burjuvazi elele yürüdüler. Fakat, en çok Doğu illerinde dipdiri yaşayan ve Ermeni katliamından beri dişleri ve tırnakları büsbütün uzayan Türkten çok Kürt derebeyliği: (Emperyalizmin teşviki + Yeni hakim olmaya başlayan bezirgan ilişkilerinin derinleşmesi + Katmerli ve militarist soygun altında inleyen Kürt paryalarının onmaz hoşnutsuzluğu) yüzünden Şeyh Said isyanını ayaklandırdığı zaman, askeri "bir tarama hareketi, toprak sahipleriyle elele veren burjuvazinin bir müddet için, "Doğu illeri" derebeyliğini, gayet geçici bir müddet için terk etmesini zaruret haline getirdi. Fakat bu

terk edilmiş, yine derebey unsurlarını mahvetmekten çok, "Batı illeri"nde bir çeşit gezintiye götürmek ve orada görecekları örneklerle, bezirgan ekonomisi yolundan, büyük arazi sahipliğine doğru yavaş yavaş bir başkalaşım için teşvik etmek gibi bir "Propaganda seyahati" ile idretmek, yetiştirmek işlerinden ileriye geçmedi. Ve bu kısa "Propaganda seyahati" biter bitmez, zaten arazilerinden bir müddet için ayrılır ayrılmaz "Define" servetlerini çeşitli ticaret kombinasyonlarında işleterek kapitalist soygununun tadını alan eski derebeyler, kendilerinden hiçbir zaman alınmayan mülkiyetlerine eskisinden daha gözü açılmış, daha hesapçı ve dünyanın halinden anlar döndüler. Oldukça burjuvalaşmaya özendiler.

Türkiye'de, klasik şehir sanayi ve ticaret kapitalistinden başka, köylerde veya şehirlerde, tarımsal üretime hakim olan sınıf ve zümreler deyince, başlıca şu üç kategoriyi hatırlarız:

1- Ziraat kapitalistleri: "Zürra" ismini alan, Halk Partisi'nin Programında "çiftçi" denen büyük çiftlik sahipleri veya işleticileri. Mesela Adana pamuk mıntıkasında, en küçüğü 2 bin dönümü bulan büyük tarımsal işletmeler, o civarın hemen bütün çiftlikleri bunlardandır. Bu işletmeler, en modern anlamıyla, ziraat kapitalizmini temsil eder. Ziraat kapitalizmini, öteki ziraat hakim sınıflarından ayırdeden özellik: 1- Üretim araçlarının modern teknik; 2- İşgücünün ücretli işçi olmasıdır. Bir kelime ile, üretim güçleri (Alet ve İnsan) kapitalistçedir. Ve sömürü, artı değer çekmek tarzındadır-.

Türkiye'de ziraat kapitalizminin en çok geliştiği çevreler: 1- Sanayi bitkilerinin ekim mıntıkları; 2- Sanayi bitkileri yetiştiren mıntıklara gıda bitkileri (hububat) gönderen mıntıklardır. Bir kelime ile bütün faaliyeti tarım ürünleri yetiştirmek olan mıntıklar: Kapitalist sanayi ve ticaret merkezleri. Ziraat kapitalizminin en çok geliştiği yerler şunlardır: Trakya mıntıkası; İzmir ve kısmen Ege mıntıkası; Adana mıntıkası; Eskişehir mıntıkası; kısmen Karadeniz'in bazı semtleri ile Ankara ve civarı...

2- Arazi sahibi mütegalibeler: Köy kapitalisti ile derebey arasında, yani derebeylikten çıkmış, fakat henüz kapitalist üretim tarzına geçememiş olan sınıf. Ziraat kapitalizmi, daha çok sanayi ve ticaret merkezlerinde veya civarlarında toplanırdı. Mütegalibe sistemi, herkese ait pazar semtlerinde, şehir

ve kasabalarda toplanır. Ziraat kapitalisti üstü açık bir fabrikatörse, mütegalibe, sermaye birikisinin ilk aşaması olan ve Marks'ın "El imalâthaneleri devri" dediği sanayinin gelişimine karşılık gelir. Hatırlarız: El imalâthanesinde, küçük sanatkarlar, kendi aletleriyle birlikte, bir tüccarın adı ve hesabına üretim yaparlar. Bunu aynen tarıma uygularsak; o zamana kadar bağımsız kendi tarlacığında ekinci olan köylüler, değişim ilişkilerinin, kapitalist düzenininin çeşitli ve bilinen zaruretleri (ağır vergi, borçlanma ve ilh. şekilleri) yüzünden mülkünden tamamıyla veya kısmen olunca, elinde canlı veya cansız mevâşisi (tarımsal üretim aletleri), kolunda açıkta hazır işgücü olduğu halde, sanayi sermayesindeki tüccar-bezirganlar'ın oynadığı role karşılık gelmek üzere, tarım kapitalizminin merkezleşme temsilcisi olan tefeci-bezirgan (murabahacı bezirgan) veya mütegalibenin eline geçen topraklar üstünde, küçük sanatkarların el imalâthanesinde işlediği gibi işlemeye gelirler.

Mütegalibe veya "tefeci-çiftçi" dediğimiz bu ikinci ziraat hakim sınıfının, el imalâthanesi kapitalistlerinden farkı var: El imalâthanesi kapitalisti, bir araya topladığı sanatkarlar arasında bir iş bölümü yaparak, sanayi tekniğini geliştirdi. Dağınık tarım üretiminde bunun olup olamayacağını tartışmayalım. Çünkü böyle bir beklenti boşuna olur. Yalnız, uzun yılların ampirik tecrübesi gösteriyor ki, tefeci mütegalibelik, kapitalist birikiminden çok derebey "define" ciliğiyle ve yeniden üretimden çok, boş yere harcanmasıyla sınırlı kalır. Tıpkı ortaçağın bezirgan kapitalistleri gibi, belirli bir noktaya geldikten sonra, işi arazi beyliğine döker, adeta burjuvalaşacağına, çok kere derebeyleşmeye özenir.

Mütegalibelik dedik, daha çok şehir ve kasaba gibi, değişim ilişkilerinin düğümleri, iyi kötü pazarlar üstünde yerleşir. Ve bu düğümlerden uzattığı ağlarla, köyün dağınık üretmenlerini birer birer avlar ve emrinde işletir. Mütegalibeşen unsurlar, genellikle küçük sanayici veya tacir (esnaf, attar, çerçi, katırcı, basmacı) ile serbest meslek erbabı, özellikle avukat, doktor ve eski memur, tahsildar kaçkını gibi, bir kelime ile aydın veya aydın olmayan küçükburjuvaziden gelir fakat kapitalist ilişkilerinin altında iflasa uğramayan derebeylerin de, serbest işgücüne dayanan değişim düzenine adım uydurmaları ve derebeylikten mütegalibeliğe tekabül etmeleri kuraldır. Özellikle, bazı

büyük derebeylerinin ellerinde birkaç bin dönüm, beğendikleri topraktan bıraktıktan sonra fazla ve boş topraklarını topraksız köylüye satarak, parasını eski derebey adına Ziraat Bankası'na yatıran Kemalist burjuvazi, "derebey"liğin bu "şehir beyliği" haline dönüşümünü yapay bir biçimde kışkırtmaktadır.

Bugün Türkiye'de tarımsal üretime hakim olan sınıflar içinde en geniş tabakayı oluşturan bu "tefecî-zürrâ"dır. Ziraat kapitalistleri için saydığımız mıntıkalar da kısmen dahil olmak üzere, onların haricindeki bütün Anadolu, mütegalibe çiftçilerin hüküm ve saltanatı altındadır. Kemalist burjuvazinin alaturka faşizm temsilcilerinden köklü bir küçükburjuva, İ.H. [İsmail Hüsrev]: "Toprak-ağalığı yani ortakçılık (Doğu illerinden ege denizi sahillerine kadar olmak üzere Anadolu'nun her yerinde)" (**Kadro**, "Türkiye Köy İktisadiyatında Borçlanma Usulleri", s.29, Numara 3.) bulunduğunu, Ziraat Kongresi raporlarına atfen söyler. Buradaki "toprak-ağalığı", tefecî-çiftçi ve daha bilinen ve meşhur ismiyle mütegalibeliktir. Ağa, zaten ortaçağ unsuru, derebey terimidir. Toprak ağası, toprakbend'e denk derebeyin başka adı olabilir; fakat mütegalibeliği pek ifade etmez. Eğer mütegalibeyi mutlak ağa kelimesiyle anmak lazımsa, köyde oturmadığına göre, "şehir ağası" ünvanını vermek daha doğrudur. Mamafih, hangi kelime ile ifade ederse etsin, burjuvazinin ağzından, mütegalibeliğin "Anadolu'nun her yerinde" bulunduğunu öğrenmek yeterlidir.

3- Derebeylik: Toprakla beraber alınıp satılan demirbaş işgücünün efendiliği, Türkiye'de henüz kalkmış değildir. Yalnız, ziraat kapitalistleri büyük ticaret ve sanayi merkezlerinde, mütegalibelik ikinci derece pazarlarda tünedikleri halde, derebeylik nispeten Arz ve Talep Kanunu'nun gelgeç bir surette uğradığı köylerde, daha sapa, doğal ekonomi mıntıklarında yaşar.

Tabi, bu mıntıklar en çok Doğu illerini içine alır. Mesela Bitlis'te, üretilen hububatın ancak % 20'si civar illere gider; % 80'i yine Bitlis'te tüketilir. Fakat, "batı illeri"nin en batısında da, buna yakın kapalı ekonomiler yok değildir. Mesela, yine Ziraat Kongresi raporları, Bolu'nun Gerede kazasında üretilen hububatın % 75'inin kaza içinde harcandığını anlatıyor. Türkiye'de, derebey ilişkilerinin hâlâ ve nasıl acıklı facialar şeklinde yaşadığını, bizzat burjuvazinin ağzından dinleyelim:

Diyarbakir Matbaası'nda 1929 senesinde basılan ve "Diyarbakir Türk Ocağı'na ithaf" edilen 15 sayfalık bir kitapçık: "Köylüye Armağan" Yazanlar: "Ulvi Dayı-Veli Amca". Fakat "tarihin doğurduğu günden beri Türk ve atalarımızın yadigarı olan topraklarımızda 'Gazi babamız' ve 'Cumhuriyetimizin'sayesinde sizin hiçbir sığıntınız (Böyle yazılmış!) kalmayacak. Değil yalnız istediklerinize, akıllarınıza bile getirmediğiniz iyiliklere nail olacaksınız..." (Risale, s. 4) dediğine göre, kimin nesi olduğu belli.

Yazıcı anlatıyor:

"Bu sene içinde değişik(!) köylerde derdini sorduğum her köylü babadan (Yanlış anlaşılmasın: "Her köylü"den...), manalı bakışlarla hemen aynen şu cevapları aldım: "Efendi; Ne sorarsın?! Görüyorsun!.. Harman yapıyorum, (tarla nadaslıyorum), tohum serpiyorum, iyiyim efendi iyiyim. Sen öyle bil!.." "Bu söyleyiş ve onurlu gözlerden akan gam seli, köylü bağrında patlamak isteyen bir volkan olduğunu gösterir." (İşte Türkiye köylüsünün tasviri). "Ben de çok defa o mukaddes sineyi deşer, fişkırان alevleri seyredirim, gördüğüm manzara daima şudur: "Efendi, sen bana yakınsın, derdimi dinliyorsun. Beni deşme. Yanık yüreğim, şu çiftin başında bir an olsun dinlenmek, oyalanmak fırsatını bulmuşken bunu da bana çok görme. Çalıştığım kime ki?! Bu çift, bu toprak, bu tohum, bu dam kimin ki?; (abç, eleştiriler bana ait değil, aynen naklediyorum). Ah efendi; kursağımda asırlardan beri hazmedemediğim acı ve katı ve kusamadığım lokmalar vardır. Toprağın her türlü cilvelerine göğüs gererek kendi didişmem ile yetiştirdiğim şu lokmanın buğdayını bile sadaka olarak verirler. Yediğim öz buğday olsa bari. Yarı kumdur, topraktır, taştır efendi!"

"Eğer onu da yalnız şu çabalamam hakkı olarak verseler yine hayıflanmayacağım. Değil efendi değil... Benden ona karşılık namus da isterler, can da isterler, hiç durmaksızın isterler ve nihayet her buğday tanesi kan ve ter içinde demirden birer leblebi gibi kursağıma iner." (Risalecik, s.10).

Toprağa ve üretim araçlarına sahip çalışkandan, o toprak üzerindeki işgücünden başka "namus da ister", "can da ister" olan "Efendi" kimdir? Eğer esir efendisi değilse, derebey değil mi?

Bugün Türk burjuvazisi dediğimiz şey, "Burjuvazi" konusunda [Yol 5a, Düşman Burjuvazi] gördüğümüz bir avuç mali

oligarşi dışında, yukarıda söylediğimiz: Ziraat kapitalistleri ile mütegalibe (tefecî çiftçi = şehir ağası)'lerden başka, köyde kime dayanır? Şeyh Said isyanı sırasında, sırf Kürt derebeyliği ile bir zaman için arası açılan Türk burjuvazisi, bir sene geçmeden onunla da birleşti. Yukarıda naklettiğim olay, 1929'da, yani Türk burjuvazisinin Doğu illerinde derebeylikle çatıştığı 1925'ten 4 sene sonra cereyan ediyor. Kemalizmin, yani Türk burjuvazisinin gericilikle kucaklaştıktan sonra derebeylerini yeneden, soygun felsefesinde biraz daha modernleşmiş ve yamalaşmış olarak malikâneleri başına, sakallı Miriyov'cuklarla karşı karşıya getirdiği zaman hangi sahneler açıldı? Bunu bize yine en iyi, işin içinde yaşayan ve "bir hakikati başka cepheden göstermek" isteyen, Ulvi Dayı ile Veli Amca anlatsınlar. Bizim, üslûplarına hayran olduğumuz bu "Uncle"lardan biri: *"Şahidi olduğum"* diyor "ve *gezdiğim diğer birçok köylerde de işittiğim şu oyunu* (Bunu risaleci söylüyor...) *okuyucular dikkatle tahlil edebilirler.*

"Bir gün Dicle yamaçlarında bir tarlanın yanından geçiyordum. Tarlanın ortasında duran üç dört kişi arasında kısmen işitebildiğim şu söz atışmaları kulağımı ve kalbimi hırpaladı:

" - *Be Ağam;* ("Ağa"nın kim olduğunu böylece anlattığı halde, aynı yazıcılar, yine sözlerini hep "Merhaba Ağalar", "Hoşça kalın Ağalar" pelesengi ile başlar ve bitirir...) *otuz senelik çoluk çocuğumla bu toprağı sürüp, ekiyor ve senin de hakkını veriyordum.* (Köylü demek istiyor ki: Seni batı illerine ben mi sürdüm ki!) *Ocağımın nafakası ancak bu tarla yüzünden çıkıyordu. Şimdi ben ne yapayım? Aç mı öleyim!..* (Hatırlatayım: Ağa, Kemalizm tarafından batı seyahatinden, malikanesine döndüğü zaman konuşuluyor bu.)

" - *Ben yokken aldığın ürün hakkımı vermeden ve yeni şartlarımı kabul etmeden bu tarlayı alamazsın. Git..*

" - *Ayağını öpeyim Ağam!.. Bana kıyma, oğullarıma acı. Beş param yok. Kuru toprakta yatıyor ve darı yiyoruz. Sana ne vereyim?"* Dikkat ediyorsunuz: Ağa batı iline iletildikten sonra, toprakla başbaşa kalan köylü, yine: *"Beş param yok, kuru toprakta yatıyor ve darı yiyoruz"* diye ağlaşıyor. Kemalist burjuvazinin soğana çevirdiği köylü, bu sefer de ayrıca, yine aynı - Ah! O "devrimci" - Kemalizm tarafından sırtına bindirilen "Ağa"ya göğsünü açarak,

" - Al işte canım var.. .

" - İstemem. Artık senin burada işin yok. Damdan da çık. Tarlayı ben ekeceğim. Dam da bana lazım.

" - Ağam! Bu tarlayı özene bezene nadasladım, emek döktüm. Evlatlarının başı için yapma, ağam, kölen olayım ağam...

" - Kır boynunu, nereye gidersen git... İstemem bundan sonra ben ekeceğim. Bu tarlaya bir daha ayak basarsan..."

"Dile alınmayacak yerlerini kısalttığım bu dil döküşü bir müddet uzadı ve sonra ak alınlı, temiz yürekli bir köylü dedenin çifti ve oğlu ile köye doğru ilerlediğini ve ihtiyar ninenin de titrek ellerini açarak acı acı söylendiğini ve toprak sahibinin ise bir düşmanından intikam almışçasına, bu yüreği yanık köylülerin arkasından başını sallayarak burun sıktığını gördüm." (Ulvi Dayı ve Veli Amca, "**Köylülere Armağan**", s. 12-13).

İşte Kemalizm, "hak" verdiği derebey ve mütegalibe ile böyle birleşti.

Şu halde, bütün sosyal faciaları, sosyal ihtilâl yangını ile temizleyecek olan Türkiye işçi sınıfı da, şu "bağrında patlamak isteyen bir volkan" taşıyan köy paryalığı içinde kendi müttefiklerini aramalıdır. Türkiye proletaryasının köylü müttefikleri kimlerdir? Yukarıda, Engels'in temas ettiği "Küçük köylüler"...

Buharin, Komintern İcra Komitesi Plenumu'nda 2 Nisan 1925'te söylediği Nutuk'ta: "*Kapitalist gelişiminin şimdiki devri*" diyordu, "*köylülüğü kazanmak için burjuvazi ile işçi sınıfı arasındaki mücadeleden başka bir şey değildir.*" (s.11). Özetle: "*Yararlanacağımız üç büyük kuvvet var: İşçi sınıfı, hakim sınıf ve köylülük. Şimdi proletarya ile burjuvazi arasında köylülüğün kazanılması uğrunda yaman bir mücadele geliyordu. Genel bir biçimde, köylülüğün çeşitli unsurları arasında hiçbir nüansı (farkı) koymaksızın (Galiba, koca yoldaşın ayakcağızı bu patikadan kaymıştı ya) bahsediyorum. Şimdiki devir köylü ruhunu kazanmak için mücadele devridir... İlave etmek lazımdır ki, burjuvazi, Komünist Partilerinden çok daha iyi biçimde bu durumu anlıyor. Bunu söylemek ve altını çizmek olmazsa olmazdır. İşte tehlike.*"

Bu tehlike, faşizmi kendi üslûbunca hazmetmeye uğraşan her memleket gibi Türkiye'de de, hele son kadro demagojisiyle daha açık gözükmeye başlamıştır. Bu tehlikenin önüne ancak

İşçi + Köylü İttifakı ile geçilebilir. Fakat: 1- İşçi - Köylü birliği ve beraberliği genel bir tanımdır; 2- Bu tanımın uluslararası Komünizmce çeşitli nüansları tespit edilmiştir. Türkiye'de, bu genel tanımın, parti ve devrim taktiği bakımından somut karşılığı nedir? Bunu durulaştırmak için, ustalarımızın ve kardeş partilerin kurallattıkları uluslararası tarifleri ayrı ayrı göz önüne koymak, sonra Türkiye'ye bu genel tariflerden hangilerinin, ne dereceye kadar uyduğunu araştırmak lazımdır. Onun için, yukarıda isimlerini saydıklarımı tekrarlayayım:

1- Derebey köylüleri: Bunlar Türkiye'de henüz var. Toprakent, işgücü, namus ve canı ağasına mal olan toprak esiri köylülük, Türkiye işçi sınıfının kendi kurtuluşunu başarmak için, kurtuluş yolunda elele vereceği unsurların başındadır. Türkiye'de bugün hâlâ derebeyliğin kasıp kavurduğu yerlerde, feodalizm, adeta köy komunalalarına ait müşterek toprakların hile ile zorbalıkla ve facialarla zaptedilmesinden sonra daha çok kökleşir. Bugün yarı derebey, yarı mütegalibe durumundaki mülk sahiplerinin sağlam ve kölesi olan "derebey köylüleri", şimdi devlet vergisi ve ağa iradı vermekten baş edemedikleri ve ağalara "tapusuz" mal olmuş toprakların, birkaç sene evvel kendi babalarının mülkü olduğunu unutmamışlardır. Bir daha "Köylülere Armağan" söylesin:

"Ah efendi... Siz bunları (ağaları) bilmezsiniz. Onlar köylünün ciğerlerine kene gibi yapışmış kurtlardır. Devamlı surette kanımızı emerler. Onların ihtiraslarını asırlardan beri tatmin edemedik. Dedelerimiz, babalarımızın olan bu topraklar bugün onların malıdır." Fakat dikkat edelim, toprakların ağalara geçişi, kapitalist ilişkilerinin, faizcilerin merkezietinden ileri gelmez; mütegalibelerin eline geçişine benzemez. O tam ortaçağa has, ortodoks derebey yöntemleriyle, İngiltere'deki ilk sermaye birikişinde görülen av veya otlak çiftlikleri ile hiç bir ilişkisi olmayarak, sırf derebeylerin mülk çapulu ve talanıdır. *"Zavallı ihtiyar hem ağlıyor, hem anlatıyordu": "Ağa kızını baş göz etmiş, koca bir tarla ve bir çift boğa hediye almış, istersen verme! Oğlunu sünnet ettirmiş, bir arsa almış; ilişkisi var diye dedelerimin, babalarımın son parça topraklarını da çaresiz bırakarak almışlar. Nasıl almış, kütüğe nasıl geçirmişler? Allah bilir!.. Nihayet, bizleri de böyle perişanlığa atmışlardır."* (Risale, s.13). Bugün-

kü manzara şu: "Köyümüzde ne tek bir dam ve ne de bir karış toprak bizimdir. Biz gözümüzü yarıcılıkla açmışız, ama şimdi onda birini bile çok görüyorlar." (Risale, s.14).

İşçi sınıfı ile bu yarı maraba, yarı topraktentlerin ilişkisi ne olacak? Engels bunu kısaca şöyle tespit ediyor:

"*Bunlar asıl sahip ve efendilerine henüz her sene vergi ve gelirlerini (redeavance) veren derebey köylüleridir. Burjuvazi bu adamları topraktentlikten kurtarmak vazifesini yapmadıktan sonra, topraktentleri, kurtuluşlarını artık işçi sınıfından başkasından bekleyemeyeceklerine ikna etmek güç olmayacaktır.*" (F. Engels, **Almanya'da Köylü Savaşları, age., s.22**)

2- Ortakçılar: Fransızcası "Metayer". (Latince: "Medietas = yarım"dan gelme) Bu tanımın bizdeki tam karşılığı yarıcılık, marabalık, ya da daha genel tabiriyle ortakçılıktır. Genellikle ürünün yarısı değil 1/3'i, 2/3'si ve 1/4'i oranında paylaşıldığına göre, yarıcılıktan daha uygunu ortakçılık tanımı olacak.

Yarıcılık (Halkın dili buna alışmış bir kere: "Galat-ı meşhur lûgat-ı fasinden yeğdir") deyince, arazi sahibinin, topraksız ekinciye tohum vermesi ve üründen tohumla birlikte belirli bir oranı (1/2, 1/3, 2/3, 3/4'ü) almasını anlıyoruz. Pamuk ekiminde, fazla olarak arazi sahibi toprağın çapalanmasını üstüne alır. Tütüncülükte, tarlayı sürdürmek ve fidan vermek yine arazi sahibine aittir. Bazen yarıcıya 7-15 lira kadar bir "dayama" (avans ve istikraz) da yapılır.

Yarıcılar ne topraktent ne de ziraat gündelikçisidir. Maraba, miriyvo, yarıcı, ortakçının farkları şunlardır:

1- Topraktentten farkı: a) Üretim araçları kendisindedir. Topraktent için tarla gibi canlı ve cansız üretim aletleri de ağanıdır. b) İşgücü kendisindedir. Topraktent işgücü, toprakla beraber alınır satılır, demirbaş ağa malıdır. Yarıcı, maraba, arazi sahibine iyi kötü bir sözleşme ile bağlıdır, ölünceye kadar aynı toprakta kalmaması, hiç olmazsa teorik olarak mümkün ve şehirlere doğru yaklaştıkça daha da gerçekçidir.

2- Ziraat işçisinden farkı: a) Yine, işçinin iş aracı yokken, marabanın öküzü ile bir kara sabanı vardır. Ve işte bu bakımdandır ki yarıcıyı, tarımsal üretimin bir çeşit esnafı sayıyorum, b) İşçi sırf serbest işgücü olduğu halde, marabanın iyi kötü bir tarım aleti bulunduğu için, tıpkı küçük sanatkâr usta-

ları gibi hem kendisi işler, hem de ayrıca yanında, kudretine göre "ameliye" dediği "ziraat gündelikçileri" çalıştırır.

Yarıcılar, kapitalist ilişkileri geliştikçe, % 99'u işçileşmeye mahkûm topraksız köylüler demektir. Yarıcı ile derebey köylüsü, yani toprakbent arasında bir hayli ara biçimler var. Fakat Türkiye'de hakim üretim tarzı yarıcılık olduğuna göre, topraksız yarıcı köylülerin, "ameliye"lerden sonra, büyük köylü çoğunluğunu oluşturdukları anlaşılır. Partimizin bunlarla olan ilişkisini, yine Engels anlatsın:

"Yahut da yarıcıdırlar. Bu halde İrlanda'da olan aynı ilişkiler mevcuttur. Yarıcılık bedeli o kadar yüksektir ki, rekolte orta olduğu vakit, köylü ile ailesi güçlkle geçinebilirler ve ürün kötü olduğu zaman, hemen hemen aç kalmış durumdadırlar, yarıcı yarıcılık bedelini ödeyecek halde değildir ve tamamıyla arazi sahibinin bağımlılığı ve insafı altına düşer, arazi sahibinin lütfuna kalır. Bu gibi kimseler için burjuvazi ancak mecbur olduğu ve çaresiz kaldığı zaman bir şey yapar. Şu halde yarıcılar, eğer işçilerden beklemezlerse, kimden yardım ve selâmet bekleyebilirler?" (age)

3- Küçük mülk sahibi köylüler: Engels bunlar için, "Geri kalıyor", der, "kendi tarlacıklarını (toprak parçacıklarını) eken köylüler. Bunlar çok kere ipoteklerle (vefa=devretme=rehinlerle) o kadar bitkindirler ki, yarıcının arazi sahibine bağlı olduğu derecede bunlar da murabahacıya (tefeciyeye) tabidirler. Onlara da (tıpkı yarıcılara olduğu gibi) zaten kararsız olan, zira iyi veya kötü rekolteye bağlı olan, yoksul ücretlerinden başka bir şey kalmaz. İşte bu tarlacığı eken köylülerdir ki, bütün öteki kategorilerden kat kat daha fazla, burjuvaziden her ne olursa olsun hiçbir şey bekleyemezler. Çünkü burjuva, tefeci kapitalist, en çok asıl onların sıkıp suyunu çıkarır. Mamafih, bunlar, gerçekte kendilerine değil tefeciye ait olan mülkiyetlerine pek çok kere gayet bağlıdırlar. Bununla beraber, bunlar, halka bağlı olan (halktan çıkan) bir hükümet, bütün ipotekli borçları devlete ait biricik bir borca dönüştürdüğü ve böylelikle faiz rayicini azalttığı zaman tefecilerden yakayı kurtarabileceklerine ikna edilebilirler. Halbuki, bunu ancak ve yalnız işçi sınıfı gerçekleştirebilir."

Türkiye'de, küçük ve orta mülkiyetli köylücüklerin durumu nedir? Türkiye'de, "Nizami faiz" % 9'dur. Tefeci kapitalistle

köylünün arasındaki faiz ilişkisi nasıldır? Bunu özellikle şu dört bölümde toplamak mümkün:

a) Kredi tefeciliği: "Nizami faiz" in en aşağı yüz misli faiz alınır. Bizzat Kadro'nun anlattığına göre (Sayı: 3, sene 1932) Tire'de faiz, ayda % 5-12 (yani yılda % 60 - 150), bazen haftada % 5 (yani yılda % 270)... Yılda % 900'ü de bulur. Ünlü tefecilerden biri *"bizim bir kuruşumuz günde bir paraya işler"* demiş. Konya'da % 30-100 ve ilh... Bu müthiş faizlerin altından kalkamayan köylünün sonu ne olur? Mütegalibenin elinde yarıcılık! Armutlu'da % 120-600 tefecilik yüzünden, yüz binlerce liralık bağ ve bahçenin, hiç fiyatla faizciye geçtiğini bizzat burjuvazi söylüyor. Ordu'da borcunu vermeyenin taşınmazlarını elinden almak "adet"tir. Giresun'da büyük bir kısım köylüler "bahçelerini tefeciye vermişlerdir" (Kadro, Sayı 3, s.32, sene 932). Eski bağımsız köylüler şimdi yarıcıdır ve bahçeler harap oluyor.

b) Satım tefeciliği: Küçük bezirganların, şehir mallarını köy ürünleriyle 3-5 misli fazlasına aynen değiştirmesi buna örnektir. Mesela basma alıp bunu aynen malla ödemek: *"Köylüye daima fiyatından 3-4 misli fazlasına mal olur."* (Kadro, **age**, s.33).

c) Alım tefeciliği: Yukarıdakilerden farksız sonuçlar verir. Aydın'da tüccar, bağımsız köylüye, güya faizsiz avans verir. Ama *"aracı olarak her uygulamayı kendisi yaptığı halde vize, simsariye, ha m malıye, ardiye masraflarını fiyattan keserek üretmene yükler."* Köylü, fiyatı tüccarın oyuna bırakmayı insanıyet bilir. Bu şekilde tüccarın verdiği avans *"paranın faizi yüzde yüz ödenmiş olur."* ("Türkiye Köy İktisadiyatında Borçlanma Şekilleri", İsmail Hüsrev; **Kadro**, Numara 3, 1932). Ordu'da, köylerdeki fındık satışını tekel altına almış büyük tüccarlar herşeye hakimdir. *"Köylerin çoğu belirli tüccarların nüfuzu altına girmiştir."* (**age**)

Edremit'te zeytinci köylü avans almadan iş göremez. Avansı fabrikacıdan alır ve zeytin fabrikacılarıyla "Seneteyn" (iki yıl) usulüyle pazarlık yapılır. Fakat bu çok kere züğürtleyen köylünün zorda kalışı ile 2-4 seneyi bulur. Genellikle fabrikacıyla 4 senelik ön anlaşma yapmak yaygınlaşmıştır. Son kriz yılları, ön satışı 10 seneye ve sonunda zeytinliği ebediyen fabrikacıya bırakmaya vardiıyor. Bunu da yine bizzat İ.H. söylesin: *"Halbuki, gerçekte*

100 ağaçtan aşağı ve yukarı ağacı olan zeytincilerin önemli bir kısmı, bağımsız zeytinciler olmaktan çıkmış, zeytinyağı fabrikalarına bağlanmışlardır." (age, s.33) "Önceden 2 ile 4 sene olan kiralama süresi bugün on seneye çıkmıştır. Üretmen aldığı parayı hemen harcadığı için, tekrar ağır şartlar altında borçlanıyor ve zeytinlikler üzerindeki sahipliğini kaybediyor." (age, 3.33)

d) Açık ve kanunca dolandırıcılık: Evet, Türk burjuvazisi, bütün kanun yollarından yararlanarak her ne pahasına olursa olsun sermaye biriktirmek için herşeyi yapar. Tefecilikte kâr % 300'ü çok kere geçtiği için, sermaye "bütün insanlık kanunlarını ayaklar altına" almakla yetinmez, "artık sermayenin göze almayacağı tehlikeli cinayet yoktur." (Marks). Tefeciler faizciliğin getirdiği müthiş faizi, hiçbir gücün ve kanunun korumadığı Türk köylüsünden iki defa almanın "Kanuni" yolunu mükemmel bilir. Tefeci dolandırıcılığının argosu: "Hendekleme", "Katmerleme", "Katlama", "Kıvırma" ve ilh'dir. Hendekleme ve Katmerleme: Faiz veren köylüye senedini geri vermemek, sonra, borcunu ödemedi diye "ikinci defa icra uygulamasına kalkışmak" (age, s.32) demektir.

İşte Kemalizm altında, tekelci kapitalist ilişkilerinin, o yaman gümrük tarifeleri suru içinde, küçük ve bağımsız köy mülkiyetlerini temizleme uygulaması böyle akıyor. Bu, tarlasında işleyen çalışkan köylülük, sınıf olarak çürüyüp dağılıp ve başka tabiriyle "farklılaşma" safhasındadır. Şu halde bütün halinde bir tek kitle değildir. Onun için, burada da üç tabaka köylü buluruz:

1- Orta köylü: a) Ekonomik olarak: İşçi sınıfı, tarım ürünü alıcısı ve orta köylü, satıcısı olduğuna göre, işçi ile orta köylü arasında bir karşıtlık vardır. Fakat: b) Toplumsal olarak: Kapitalizmin "Katmerleme" ve "Kıvırma"cı soygunu: "Tefecilik, sanayi tröstlerinin yüksek fiyat siyaseti, vergi, kapitalist devletinin boyunduruğu, savaşlar ve ilh.", bu sınıfı, işçi sınıfının kurtuluş mücadelesiyle ister istemez ilgilendirir. Şu halde orta köylü karşısında partimizin durumu ne olabilir? Bunu, bizzat Komintern İcra Komitesi'nin 1925'te kabul ettiği tezlerine göre ölçelim.

Tezlerin 9. maddesinde deniliyor ki: "Bu tabakalar, taraf-sızlaştırılabilir ve hatta kapitalist boyunduruğunun dayanılmaz olduğu ve yine kapitalist boyunduruğunun derebey boyundu-

ruğu ile katmerlendiği yerde, orta köylüler proletarya ile beraber yürüeyebilir." Şu halde yarınki devrim dövüşünde orta köylü Türkiye'de bizimle beraber yürüeyebilir mi? Yürümesi için iki şart gerek:

1- "Kapitalist boyunduruğunun dayanılmaz" olması: Zannederim, yukarıdaki açıklamalar, bizim kapitalist boyunduruğunun dayanılmazlıkta dünyanın pek çok kapitalistliklerini fersah fersah geride bıraktığını ve gittikçe de bırakacağını yeteri kadar anlatır.

2- "Kapitalist boyunduruğunun derebey boyunduruğu ile katmer"lenmesi: Yine bundan önceki açıklamalar, işlek pazarlardan uzak iç köylerde, marabalıktan çok derebey ilişkilerinin yaşadığını yeteri kadar gösteriyor. Bu itibarla da, Türkiye'nin iç yerlerinde (sermaye + derebey) soygunu, orta köylüyü çekinilmez biçimde devrimcileştirir. Yine onun için, telceli sermaye siyasetine, vergileri on senede on misli arttıran kapitalist devletine karşı açılacak meydan savaşında, Türkiye orta köylüsü, Türkiye işçi sınıfı ile genellikle (çok yerde, çok kere) yoldaşlık edecektir.

Bu görüş sadece bir arzu değildir. Türkiye'de orta köylünün son krizle uğradığı soygun onu şiddetle proleterleştirirken, ister istemez devrimcileştirir de. Türkiye'de, İşçi + Köylü İttifakı bakımından tartışma konusu olacak iki nokta vardır: 1- Derebeyliğe oranla bütün köylülüğün durumu; 2- Kapitalizme ve işçi sınıfına oranla orta köylünün durumu. Onun için burada bu ikinci zümreyi, "orta köylülük" meselesini biraz daha ayrıntılı olarak somutlaştırmak gerekir. Bununla birlikte, sırası gelmişken her iki noktanın da üzerinde biraz duralım:

1- Genel olarak köylülük: Komintern İcra Komitesi'nin 1925 tezlerinde köylülük ve koca köylülük hakkında şunlar var:

a) Köylülük: *"Derebey mülkiyeti sahiplerine oranla (köylülük) bir sınıftır; köylülük, kendisini kemiren kapitalist ilişkiler tarafından hartadanak ısırıldığı oranda, bir sınıf olmaktan geri kalır. İşte bunun için, derebey arazi mülkiyetinin birçok artıkları bulunan memleketlerde, sınıf olarak çıkarları mülk sahiplerinin çıkarları ile göze batarcasına karşıtlık halinde olan köylülük, herhangi bir devrim aşamasında, tüm heyeti ile pro-*

letaryanın müttefiki olabilir." (1925 Komintern İcra Komitesi Plenurau, Kabul edilen Tez, Madde 6)

b) Koca köylü: *"Derebey arazi sahipliğine karşı tarım devriminin günün meselesi olduğu ülkelerde, hatta koca köylüler bile ağaya (derebeye) karşı yürüyebilir." (age, Madde 8)*

Bu iki maddeye göre, Türkiye'de: 1- "Derebey arazi mülkiyetinin birçok artıkları bulunan"; 2- "Tarım devriminin günün meselesi olduğu" sahanın bulunup bulunmadığını aramamız gerekir. Bunu ararken önümüze çıkan Doğu illerini ve özellikle "Birinci Müfettişlik Mıntıkası"nı, burjuvaziyi, diktatörlüğün en kötüsüne kalkışacak derecede: 1- "Derebey artıkları" ile dolu; 2- Tarımsal devrimi "günün meselesi" olmuş bir durumda buluyoruz. İşte milli baskının, derebeylik ve kapitalistlik soygunu ile yarışa çıktığı Türkiye'nin bu üçte bir mıntıkasıdır ki, Partimizin strateji plânında, Türkiye'de, hatta koca köylülük de dahil olmak üzere bütün köylülüğün harekete geçebileceği bir devrim konağı kurmak zaruretini öne sürmüştür. Türkiye'de burjuva devrimine rağmen bu böyledir.

2- Orta köylü meselesi: Koca köylülüğün bile, bir dereceye kadar, herhangi bir devrim konağına katılma olasılığı mümkün görülen Türkiye'de, orta köylünün devrimci harekete gelebileceğine yukarıda, Komintern'in teziyle genel bir hüküm vermiştim. Burada, bu soyut gibi kalan hükmü somut bir olayla canlandırıyorum.

Cumhuriyet'in Ankara muhabiri Ali Süreyya, "Efendimizle Bir Mülakat" başlığı altında, Ankara civarında, Zir nahiyesi İlyavut köyünden Halil Efendi isminde bir köylü ile konuşmasını 3-4.8.931 tarihli **Cumhuriyet** gazetesinde yayınlıyor. Bu, isminden de anlaşıldığı gibi, Türkiye'de ender bulunur ve hatta "zengin" sayılır "efendi" köylülerdendir. Halil Efendi, 200 dönüm ve ortalama bire altı veren Türk topraklarına oranla, bire 10 ve 12 gibi iki misli önemli bir bereketlilik gösteren toprağa, (2 manda, 2 öküz, 1 tosun, 2 inek, 1 düve, 1 kömüş ineği, 2 kısrak, 35 koyun, 27 tiftik)ten ibaret tam 73 baş hayvana sahip olan o bahtiyar köylülerdendir. Halil Efendiyi orta köylü sayıp, bir de yazar tarafından tespit edilen bütçesine göz gezdirelim. Gelir ve masraflar karşılıklı olarak şunlardır:

GİDERLER

Basma, şeker, gaz ve diğerleri	50 lira.		50 lira
Sayım vergisi	53 lira		
Arazi vergisi	60 "	Vergi: 121 lira.	.121
Yol vergisi	8 "		
Araba bedeli	40 lira		40
Ziraat Bankası'na	60 lira		
El borcu (şahıslara)	300 "	Faiz: 360 lira.360
		Genel borç toplamı	571 lira

GELİRLER

			Net gelir toplamı
Kuzu ve tiftik hâsılatı	40 lira .		40 lira
Ürünlerden:	Buğday	Arpa	
Toplam (yarım)	600 yarım	400 yarım	
Tüketilen kısım	290 "	200 "	
Satılacak kısım	310 "	200 "	
Satış geliri	186 lira. .	70 lira ...	256 lira
		Genel gelir toplamı	251 "
		Genel borç	571 "
			275 lira

Bu rakamları bir Bolşevik değil, bir burjuva yazarı aynen tespit ettiği için, tarafı davrandığımızdan kimse şüphe edemez. Bu rakamlardan ne anlıyoruz? Sırasıyla şunları:

A- Masraflar: Bir orta köylünün dört çeşit masrafı olur: 1- Ev masrafı (pazar masrafı); 2- Nakliye masrafı; 3- Vergi masrafı; 4- Faiz masrafı. Bunlardan: 1- Ev masrafı, masraf toplamının % 8.7'si; 2- Nakliye masrafı % 7.1'i; 3- Vergi masrafı % 21.1'i; 4- Faiz masrafı % 63.1'idir. Sonuç:

a) Köylünün kapitalist devletle bizzat faizci (mali ve tefeci) sermayeye verdiği, onun bir senelik sanayi ürünü ihtiyacının on katı. Yani köylü 7 kazanıyorsa, bunun 6'sını (devlete-ban-

kaya-tefeciyeye-sanayiciyeye), bir kelime ile kapitalizme veriyor; yalnız 1'ini kendi ihtiyaçlarına harcıyor.

b) Kapitalizme verilen 6'nın içinden de 2'si devlete (dolayısıyla kapitalizme), 4'ü ise faiz ve tefeciliğe (doğrudan doğruya kapitalizme) gidiyor. Yani toplumsal rejim (sırf kapitalist ilişkileri), aynı rejimin, aynı soyguncu devlet sisteminden iki kat daha zalim ve ağır bir yüküdür.

c) Sırf faizciliğe verilen vergi de 4 sayılırsa, bu dörtten birinin 2/3'si bankaya, 3.33'ü tefeciye gidiyor. Yani bütün soygunculuğuna rağmen, iyi kötü bir kredi rolü oynayan kapitalizme oranla, kredi gereksinimini bir yıkım silahı, küçük mülkiyeti talan etme aracı bilen ve genellikle köylü, kredisiz ve sermaye sırtlanlarının elinde örgütsüz ve eli kolu bağlı bırakıldığı için vermeye mecbur olduğu haraç 5 defa daha müthiştir...

Şimdi hesap gün gibi aydıdır: Proletarya Diktatörlüğü denilen devrim devleti, Kemalizin bürokrat ve soyguncu devlet örgütüne nazaran hiç olmazsa 3 kere daha "ucuz hükümet"tir. Şu halde ortalama olarak 2/3 az devlet hükümlülüğü olduğunu farz edelim. Faiz değerinin de (Ziraat Bankası'nın % 16.5 olduğuna göre) hiç olmazsa dörtte birine indiğini kabul edelim. O zaman, köylü, sermayeye verdiği altıdan yalnız, 5/12'sini Sovyet devletine verecektir. Köylünün tefeciden aldığı faizi bankadan aldığını kabul edelim. Tefecilik kökünden kaldırıldığına göre: Köylü bankaya 1/3, devlete de 2/3 verecektir. Fakat, bugünkü Sovyet hükümetinin bütçe sisteminde, halktan alınan verginin 1/2'si derhal yine yerel bütçelere iade edilir. Şu halde, orta köylü bugün verdiği 6'dan, yalnız birinin 2/3'sini, soyguncu bir devlete değil, toplumda her türlü sınıf soygununu ve farkını yok edecek olan Sovyetler devletine verecektir. (Orta köylü, diyoruz, çünkü Sovyetler iktidarında fakir köylüden vergi alınmaz, aksine...)

Burada, "Halil Efendi"nin vereceği 2/3 kaç liradır? "Halil Efendi"nin bir senelik ev masrafı ile nakliye masrafı 90 lira ise, onun 2/3'si 60 lira eder. Şu halde, "Halil Efendi", "Halil Yoldaşlığı" kabul ederse, senede 571 lira yerine, şimdiki şartlar içinde yaşamak koşuluyla sadece 150 lira bulmaya ihtiyaç hissedecek. Sırf şimdiki tekniği ile yalnız kalırsa (yani Sovyetler Devriminin ona tarımsal bilgi - tarımsal teknik sahasında kazandıracığı

yüksek üretim yeteneği yok farzedilirse), Halil Efendi 296 lira kazanıyor. 150 lira masrafı bu 296 gelirden çıkarırsak (ki Sovyetler Devrimi bunu yapacaktır), Halil Yoldaşın elinde, bütün borçlarını ve masraflarını kapattıktan sonra 146 lira kalacaktır. Halil Efendi senede 50 lira ev masrafı yapıyordu. Üretim koşulları aynı kaldığı halde, Halil Yoldaş bu masrafını 196 liraya, yani hemen hemen 4 misline çıkarabilecektir.

Fakat biz, Halil Yoldaşa toplumsal tedbirlerin gereğini öğretilim; ve yerel bütçelere geri verilen vergi kısmını, Halil Yoldaşın şahsı için değil de komunası, bütün köyü için sarf edilmesinin daha uygun olduğuna Halil Yoldaşı da ikna edelim. Halil Yoldaş egoist olmamayı çabuk anlar ve 46 lirasını köyün yerel bütçesine, genel ihtiyaçlarına feda eder. O zaman genel köy hayatını düzelten Halil Yoldaş, aynı zamanda, Halil Efendiye nazaran 3 misli (150 lira) fazla tüketim yapmaya başlar... Yalnız bu hareketi ile, Halil Efendinin asla yapamadığını Halil Yoldaş, belki de farkında olmadan yapmıştır: Köylülüğün alım kabiliyeti 3 misli olunca, sanayi ürünlerinin sürümü 3 misli artacak; işçi sınıfının faaliyeti ve kazancı da aynı oranda büyüyecek. Şu halde, Halil Efendi Halil Yoldaş olmakla, yalnız köylülerin, orta köylülerin 3 misli daha rahat yaşamasını temin etmiyor, aynı zamanda devrim müttefikinin, işçi sınıfının da hayat şartlarını aynı oranda yükseltmiş oluyor ve ilh...

Sırf maddi geçim bakımından (idari, siyasi hak ve hürriyetleri bir tarafa bırakalım) orta köylülüğü ortalama üç defa daha "kârlı", "menfaatli" bir hayata kavuşturan Sovyetler İktidarı, bu geniş çalışkan köylü tabakalarının devrim heyecanını canlandırmaz ve harekete geçirmez mi? Bugünkü yoksulluk içinde 3 değil, 2 misli daha rahat, biraz daha rahat yaşamak, hangi Türk köylüsüne silaha sarılıp, - örgütsüz olduğu için - dağa çıkmak zarureti dayatmıyor?

Fakat "Halil Efendi"yi ayaklanmaya kalkıştıracak olan şey, Komünist Partisi'nin ona anlatacağı bu yararlılardan ibaret değildir. Onu Halil Yoldaşığa iten zaruret, asıl şu yukarıdaki hesabının ona hiç bir şey kazandırmamakla kalması değil, belki kendisini iflâsa götürmesidir. Bu yaptığımız hesap, orta köylüye, Partimizce hakkıyla anlatılırsa, İşçi + Köylü İttifakına orta

köylülüğü de çekmek için yeterli derecede devrimci cazibe bulunmuş olur.

B- Açık sonuç: Orta köylülüğü çeken devrimci cazibeden sonra, onun yerinde saymasına engel olan, onu ileriye doğru iten devrimci itici gücü gelir. Yukarıdaki hesaba göre, zengine yakın Türk orta köylüsünün senelik bütçesi yarı yarıya, müthiş bir açık vermiştir. Halil Efendi 571 lira borcundan yalnız 296 lirasını verebilecek durumdadır. 275 liralık açığını nasıl kapatacak? Hiç. O halde? O halde: "İcra ve İflâs Kanunu!" Bugün Türk köylülüğünün başı ucunda sallanan: "Demokles'in kılıcı", bu her gün "Büyük Millet Meclisi'nin karanlık dehlizlerinde biraz daha bağlanan İcra ve İflâs Kanunu"dur. "Halil Efendi", burjuva yazıcısına: *"Çoluk çocuğumuzla çalışıyoruz, hesabedersek aylığımız beş liraya bile gelmez"* diyor ve ilave ediyor: *"Biz ekini bu yıl harmanda bitireceğiz efendi!"* Küçükburjuva iyimserliği ile alacaklılara moratoryumdan bahseden yazıcı efendiye işin içyüzünü haykırıyor: *"Borçlu bırakır mı hiç!"* Borçlu bırakmayınca ne olacak? İcra: 1- Halil Efendinin bir aylık yiyeceğinden başka, tohumluk dahi bırakmaksızın (Yarıcısı olacağı arazi sahibi ona tohumluk verecek!), ne kadar ürünü varsa hepsi alınacak; 2- 73 baş hayvanından kendine bir çift öküzle bir inek (veya üç keçi) ("yani marabalık yapabilmesi için gerekli olan ne varsa o) bırakılacak... Kuşa döndü, bizim "Halil Efendi"!

Gelecek sene "Halil Efendi" çifti bırakıp "ayak ticareti" çerçilik yapacak, komşusuna bahçıvanlığa girecek ve ilh...

Türkiye'de her gün "Halil Efendi"lerin yaman sonunu bekleyen kaç orta köylü, yukarıda söylediğim "Halil Yoldaş"lığa can atmaz?

Orta köylü düğümü böylece çözüldüncə, ondan sonraki kategorilere sadece, özellik bakımından, Komünist tezlerince işaret edelim:

2- Küçük köylü: 1- Özel ve tacir bir ekonomiler temsilcisi, yani teorik buğday satıcısı olarak, buğday alıcısı işçiye zıt gibi görünür; 2- Fakat gerçekte ve uygulamada, çok kere, küçük köylü de buğday alıcı vaziyetinde kalır; 3- Zaman zaman maraba veya gündelikçi işçi gibi işler... Onun için: 1- İşçi sınıfı ile olan ilişkisinde, çıkar karşıtlığından çok, çıkar birliği galiptir; 2- Küçük köylünün temelli çıkarı, büyük sermayeye karşıdır.

Şu halde: *"Proletarya davasına kazanılabilir ve işçi sınıfı için kararlı müttefik olabilir."* (Tezler, Madde 10)

3- Fakir köylü: 1- İşçiden farkı, sözüm yabana bir mülkiyeti bulunmasından ibarettir. Fakat bu fark o kadar belirsizdir ki, "olmasa da olur". 2- Görünüşte bağımsız olan fakir köylü, sermayeye tam anlamı ve şekliyle bağlıdır ve kuldur.

Şu halde, fakir köylü, işçi sınıfının sırf "şekilce peçeli yedek gücü"dür, ve proletaryadan yana geçer.

Köy çalışanları hakkında söylediklerimizi, Komintern Tezleriyle özetlersek, sonuç şudur: *"Proletarya ile küçük köylülerin, bir dereceye kadar (özellikle tarım ülkelerinde) orta köylülerin arasındaki ilişkiler, ittifak, idare ve istikamet ilişkileri olmalıdır"*. Türkiye, özellikle "tarım memleketi'dir. Şu halde, küçük ve orta köylülüğün, devrim yedek gücü olabileceği konakları, stratejimizde asla ihmal edemeyiz.

4- Ziraat işçisi: 1870'te özellikle Almanya hakkında yazan Engels, ziraat gündelikçileriyle işçi sınıfının ilişkilerini şöyle tespit eder:

"Büyük mülkiyet ile orta mülkiyetin hakim olduğu bütün yerlerde, ücretli tarım işçileri, kırlarda en kalabalık sınıfı oluştururlar. Bütün Kuzey ve Doğu Almanyasında hal böyledir ve şehir sanayi işçileri en doğal ve en geniş müttefiklerini orada bulurlar."

"Büyük arazi sahibi veya büyük çiftlikçi ile ziraat işçisi arasında, kapitalistle sanayi işçisi arasındaki ilişkilerle aynı ilişkiler vardır. Birine yardım eden aynı ölçüler ötekine de yardım etmeye mecburdurlar. Sanayi işçileri, ancak burjuvaların sermayesini, yani hammaddeleri, makineleri ve aygıtları (alet ve edevatları), üretilmesi gerekli ve zaruri olan malzemeleri, toplumun mülkiyeti haline, yani kendilerince ortak olarak kullanılan kendi mülkiyetleri haline getirerek kurtuluşlarına erebilirler. Keza, tıpkı bunun gibi, tarım işçileri de o müthiş yoksulluklarından ancak, her şeyden önce işlerinin belli başlı konusu olan toprak, koca köylülerle en koca derebey senyörlerinin özel ve kişisel mülkiyetlerinden koparılıp alınır, toplumsal mülkiyet haline getirilir ve kendi kollektif hesaplarına, tarım işçileri kooperatifleri tarafından ekilirse, kurtuluş olabilir, yakayı kurtarabilirler.""Tarlaların proletaryası, tarım gündelikçileri, taç giyen kral orduları-

nın büyük kitlesinin fertlerini topladığı sınıfı oluştururlar. Bu o sınıftır ki, genel oy (rey-i âm) ilişkisiyle, şimdi Meclis'e bütün derebeyler ve ağalar topluluğunu gönderir; fakat bir de o, şehir sanayi işçilerine en yakın olan, onlarla aynı varlık ve yaşayış şartlarına katılan, hatta şehir işçilerinden daha derin bir yoksulluk içinde bulunan sınıftır. Bu sınıf iktidarsızdır, zira hırpalanmış ve darmadağıniktir; fakat hükümetle asilzadelik onun gücünü o kadar iyi tanıyorlar ki, tarım işçileri cahil kalsın diye bile okulları batağın ve aczin içinde bırakıyorlar. Alman işçi hareketinin en acil vazifesi, bu sınıfı canlandırmak ve kendi çağırında, kendi izinde peşinden götürmektir. Tarım işçileri kitlesinin kendi çıkarlarını anladıkları gün, gerici, derebey, kırtasiyeciler veya burjuva bir hükümet, Almanya'da imkansız olacaktır." (Engels, "Almanya'da Köylü Savaşları", s. 23-24)

Türkiye'de tarım işçisi başlıca iki gruptur: 1- Tamamıyla mülksüz: Serbest açıkta hazır işgücü; 2- Mülkiyetinden her gün koptuğu halde, gözü arkada kalmış, ücretli işgücü. Bunlardan birincisine "özellikle tarım işçisi" dersek, ikincisine de "mevsimlik işçi" ismini verebiliriz.

A- Mevsimlik işçi: Daha çok Orta ve Doğu Anadolu'dan, sanayi tarım üretimi mıntıklarına zaman zaman akın eden büyük yığınlardır. Mesela, pamuk mevsiminde, Adana ve civarına, böyle 60 bin tarım işçisi gelir. Bunlar, genellikle kendi topraklarının azlığı, kısırlığı + ağa ve mütegalibe baskısının büyüklüğü ve soygunculuğu + devlet vergilerinin gayet ağırlığı yüzünden, mevsimlik ücretli işçilik aramaya çıkarlar. Mevsimlik işçiler, denilebilir ki, dededen kırpıla kırpıla nasılsa kalma bir avuç toprağın haraç vericileridirler. Topraktan bir refah değil, bir fayda görmek, çok kere nasiplerine düşmediği halde, adeta fetişleştirdikleri balığın vergisini ödemek için, sanki kutsal bir borç ödüyor gibi, işgüçleriyle uzaklarda kazandıklarını hep çorak tarlalarının taşına toprağına yedirirler. Ta ki o toprak, bir daha geri dönmeyecek şekilde ellerinden çıkıncaya kadar...

B- Tamamen mülksüz tarım işçileri: Bunlar, resmi istatistiklerde "mesleksizler topluluğu" diye anılan adsız, şekilsiz ve feci surette yoksul kitlelerdir. Tam proleter (nesli bol) olan tarım işçileri, sayısı 2-3-5-6 ile 10'u bulan aileleriyle, kadın, çocuk, ihtiyar, hep birden, güneşin doğuşundan, batışına yarım

saat kalaya kadar, uzun yaz günlerinin sıcağı altında, bir öğle yemeği arası vererek çalışırlar. Çok kere, ağanın veya müte-gallibenin toprağında işleyen maraba ve yarıcıların "hizmetçi"si olarak çalışırlar, mesai süresi günde 14 saati bulur. Özellikle tarım işçileri iki gruba ayrılırlar:

1- Adeta gedikli tarım işçileri: Yersiz, yurtsuz, kimsesiz işçiler, arazi sahibinin emrinde kalırlar. Bunlara senede bir çift postal, beyaz çamaşır, bir kıl şalvar, bazen bir de ceket ve nihayet ekmek verilir. Ücret olarak ya senede 8 kile buğday alır ya da ağanın, arazi sahibinin toprağından 4 dönüm kadarını kendi hesabına eker biçer. Fakat, iki sene "karşılık beklemeksizin" çalışıp da, efendisinin alıverdiği postallarla başını alıp kaçan bu çaresizler için, "adalet" pençesinde, 2 postala karşılık 2 sene, hırsızlıktan mahkûm yatmak işten değildir. Gedikli tarım işçileri 12 ay toprak sahibinin yanında kalır ve her ne iş olursa olsun yaparlar. İşinden bir an kaçanın bütün hakları yok olur.

2- Gezici tarım işçileri: Ufak bir tarlayı başarmak için, çift zamanında iki ay işleyecek iki işçi, orakta 15 gün çalışacak 10 işçi gerekir. Şu halde köyden köye ve mevsimden mevsime iş arayarak dolaşan küçük, büyük tarım işçisi kabileleri, Türk köylerinde en geniş kalabalığı oluştururlar. Bunların ücretleri iki türlüdür:

a) Para olarak (nakdi) ücret: Kadın günde 16, erkek 20-30, çocuk 10 kuruştur. İşine göre.

b) Aynı (ürünle) ücret: Yemeği, suyu bedava, yani işleten tarafından veriliyor. Mesela buğday devşirme işine güneşle beraber başlanır. 2 evlek (2 "hun" = 1/2 dönüm) yapıldıktan sonra sabah kahvaltısı yapılır: Ayran + ekmek. Çalışma beş evleği bulunca öğle yemeğine sıra gelir. Günde bir defa yağlı olması gereken yemek budur: Ayranda pişmiş ve biraz yağ katılmış bulgur + bazı yerlerde "Surun" denilen ve aynı ayrına batırıla batırıla yenen un yufkası. Günde bir iki okka da elma...

Tarım proleterinin, yukarıda Engels'in de açıkladığı niteliklerini şöyle toplayabiliriz: 1- Gayet dağınık, "hırpalanmış", kolektif hareket girişimi az; 2- Cahillik, Lenin'in "*Asyai mühür*" dediği, alınların "kara yazısı" üzerine basılmış lanet damgası; 3- Ataerkil rejimin kötü, batıl inançları ile tıklım tıklım psikoloji ve ideoloji...

Fakat, ağanın askeri, çobanı; mütegalibe veya yarıcının uşağı ve terör aleti; kapitalistin tepe tepe kullandığı bu büyük kitle, Türkiye'nin tarımsal üretim sahalarında zannedildiğinden çok daha yüce bir kalabalık oluşturuyor. Yarının devrim krizinde, şehir sanayi işçilerinin kırlarda en büyük müttefiki bunlardır. Yalnız "Asyai mühür"leri, *"işçi sınıfının çıkarlarını anlamlarına engel olur"*. Fakat köyde *"ilk kazanılacak tabaka"* budur. **(Komintern Tezleri, Madde 12)**

Burjuvazi ve Köylü

Buharin: *"Köylü ve sömürge meselesi için", diyordu, "bugün dikkat hakim olduğu halde, burjuvazi tarafından açılıp başarılan faaliyet karşısında çocuktan başka bir şey değildir. Bunu teslim etmek gerekir."* (Komintern İ.K. Plenumunda Nutuk, s.26)

Bu genel gözlem, özellikle Türk burjuvazisi ile onun karşısında saf bağlayan Partimizin özellikleri için de yanlış sayılmaz. Burjuvazi, bizzat Kemalizmin diliyle, yukarıda gördüğümüz gibi **[Yol 2, Yakın Tarihten Birkaç Madde]**, en bayağı demagojiyi, köylü ve özellikle küçük köylü tabakaları etrafında yapmıştır. "Köylü memleketin efendisidir" palavrası, hâlâ kulakları tırmalayan bir dırıltıdır. Burjuvazi, Kemalizm, hiç şüphesiz köylü meselesinde Türkiye Komünist Partisi'nden çok daha fazla gürültü çıkardı, çıkarıyor ve çıkaracak. Köylülüğün basit anlayışı, bu gürültüyü iyice kavrayamamakla beraber, Kemalizmin ne olduğunu, kendi hayatıyla her gün denemiştir. Onun için, çalışkan köylülük kadar Kemalizmin gürültüsüne pabuç bırakmayan tabaka Türkiye'de azdır. Denilebilir ki küçük köylülük, hiç olmazsa işçi sınıfı kadar, bugünkü rejimin ve onun cisimlendiricisi olan devlet yapısının uzlaşmaz düşmanıdır. Bir kelime ile Kemalizm, köylülüğün gönlünü çelmek için demagojiden başka bir şey yapmamış ve çalışkan köylülük de içgüdü-süyle, onun iç yüzüne can düşmanı olmuştur.

Cumhuriyet burjuvazisi iktidar mevkisine geleli beri köylerde ne yaptı? 1- Ekonomik sahada: Aşarı [ürünlerden alınan onda bir oranında vergi] kaldırmak + Arazi dağıtımı + Kredi kooperatifleri; 2- Toplumsal sahada: "Demokrasi!" + Devlet müdahalesi. Kemalizmin Türkiye çalışkan köylülüğüne yaptıklarını tespit etmek için, tarih sırasıyla şu beş noktayı görelim:

I- DEMOKRASİ

"Köylülere Armağan" kitapçığının Dayı'ları:

"Cumhuriyet", diye yazıyorlar, "halk hükümeti demektir. Şimdi bu idare sayesinde siz, milletvekillerinizi seçiyorsunuz. Onlar gidiyorlar, Büyük Millet Meclisi'nde toplanıyorlar, konuşuyorlar ve sizin idareniz için kanunlar yapıyorlar. Milletvekillerinizi aranızdan ayırıyorsunuz, onlar da Meclis'in çalışma süresi bittiği zaman yine geliyorlar, beraber yaşıyorsunuz, konuşuyorsunuz, derdiniz, ihtiyacınız ne ise söylüyorsunuz. Onlar da eksiksiniz, gediğiniz ne varsa anlatıyorlar, ihtiyacınıza uygun kanunlar teklif ediyorlar. Bir de eski zamanlarınızı, baskı devirlerindeki hallerinizi göz önüne getirin Ağalar!" (s.7)

Hani adamcağız mahkemeye düşmüş. Savunmasını yapan avukat, meseleyi öyle tellemiş pullamış, o kadar acıklı bir biçimde yanmış yakılmış ki, "adamcağız" hüngür hüngür ağlamaya başlamış. Sormuşlar: "Meğer", demiş, "ben ne kadar zavallı, bahtsız adammışım da haberim yokmuş!" Eğer tesa-düfen bu kitapçığın satırlarını bir Türk köylüsü işitmiş olsaydı, başına gelecek durum, mahkemedeki "adamcağız"inkinden farklı olmayacaktı. Meğer, Türk köylüsü, neler ve nelere nail olmuş da, haberi yokmuş!

Türk köylerinde "seçimler" basittir. Muhtar, köylünün nüfus kâğıtlarını toplar. Hazırlanan tutanağı Nahiye Müdürüne götürür. Gerekirse orada, gerekmezse kasabada, eşraf ve ileri gelenlerden, gereken "ikinci seçmen"ler hazırlanır. Seçimin son gününün son saatinde, Belediye salonunda bekleyen "ikinci seçmen"ler topluluğuna, Kaymakam veya Vali bey (eğer Halk Partisi şubesi varsa onun temsilcisi), merkezden gelen adaylar listesinin telgrafını müjdeleyerek duvara asar. Seçimler olmuş bitmiştir.

Türkiye'de, hele Türk köylerinde, bundan başka türlü, öyle köylünün "kendi arasından" ve "seçtiği" milletvekili çıkabilir mi? Asla. Niçin? Onu da biz söylemeyelim. Bizzat burjuvazinin yazıcıları, dolaylı olarak anlatmış olsunlar: Anadolu'nun en batı illerinden Burdur'u ele alalım. Orada "100-200 dönüm araziye sahip olan köylü ileri gelenleri eşraf sayılır". "Arazinin önemli bir kısmı: 20 ile 30 kişinin elindedir. Bunlar memleket eşrafı olup, Belediye Özel İdare hizmetlerinde birer görev almışlardır. Bunlar arazilerini ortak şekilde işletirler." (M. Zeki,

"**Mıntıkamızın Kitabı**", Birinci Cilt, İzmir, 1930, s.135). İşte size ideal bir Türk ili. 83.876 kişi 20-30 arazi sahibinin hakimiyeti ve emri altındadır. Patatesten kenevire kadar bütün öteki ikinci derece ürünleri bir tarafa bırakalım. 32 milyon kilo buğday, 9 milyon arpa, 9 milyon mısırın ("TC Devlet Yıllığı, 1928-29", s.292-295) (1929 rekoltesi) 2/3'si: 21 milyon kilo buğday ile 12 milyon kilo mısır ve arpa, 20 kişinin (adam başına 1 milyon kilo buğday, 1/2 milyon kilo arpa, mısır); 10 milyon kilo buğdayla 12- 1/2 milyon kilo mısır ve arpa da 84 bin kişinin (adam başına senede 119 kilo buğday, 148 kilo mısır ve arpa)dir. Ekonomi Bakanı'nın 6.8.931'deki açıklamasına göre (**Cumhuriyet**), Türkiye'de, nüfus başına senede 150'şer kilo buğday gerekir. Buğday eksikliğini mısır ve arpadan alacağımız 48 kilo ile kapatırsak, elde 100 kilo kadar mısır ve arpa kalacak. Kilosu dörder kuruştan 4, beşer kuruştan 5 lira, köylünün senelik geliridir. 4-5 lira ile köylü, 8-10 liralık yalnız Yol Vergisini mi versin? Yoksa kuru karışık ekmeğine biraz çökelek veya ayran mı satın alsın? Yoksa, bir çift çarık alıp bütün sene sade suya kara ekmek mi kemirsin? Köylü kuru ekmele, mütegalibe milyonla geçiniyor. Sonra her ikisi de eşit birer vatandaş gibi seçime giriyorlar. Acaba ortakçı, arazi sahibine veya onun istediğine oy vermezse, ertesi mevsimde, Ulvi Dayı ile Veli Amca'nın şu ezeli köy konuşmasını dinlemez miyiz?

Eşraf ve ileri gelenler: " - İstemem. Artık senin buralarda işin yok. Damımdan da çık. Tarlayı ben ekeceğim. Darı da bana lazım."

Yarıcı, maraba: " - Ağam! Bu tarlayı özene bezene nadasladım, emek döktüm. Evlatlarının başı için yapma ağam, kölenim ağam."

Eşraf ve ileri gelenler: " - Kır boynunu, nereye gidersen git... İstemem bundan sonra ben ekeceğim. Bu tarlaya bir daha ayak basarsan..."

Hatta iş bu kadarla da bitmez. Arazinin önemli kısmını elinde tutan yirmi otuz kişi "*memleket eşrafı olup, Belediye, Özel İdare Hizmetlerinde birer görev almışlardır*". Yani gerek belediye, gerek mülkiye 20-30 mütegalibenin elindedir. Ekonomik ve toplumsal zulümlerini, köylünün basit insanlık haklarına kadar tecavüzle taçlandırmak için, tefeci arazi sahipleri, bütün

adliye, polis, jandarma, memur, hatta küçükburjuva damarı kabartılan veya satın alınan asker güçlerini kolayca harekete geçirecek derecede suyun başındadırlar. Jandarma onbaşısına bir selam göndermek, subaya bir teneke bal iletmek, baş mübaşir veya baş kâtiple adliye koridorunca bir göz kırpmak, tahsildarla fit oluvermek. Derebey, ağa, arazi sahibi, eşraf, ayan, mütegalibe, tefeci, bir kelime ile köylüye doğrudan doğruya hakim olan sınıfın unsurları için, fakir köylüyü, orta köylüyü, mal, can, ırz caniliğinden, vatan hainliğine kadar hatır ve hayale gelmez bin bir türlü suçla "adaletin pençesi"ne kurbanlık kuzu gibi teslim edivermenin en kolay yoludur... Türk burjuvazisinin "Demokrasi"si budur.

II- AŞARI KALDIRMAK

Şaşılacak garipliklerden biri de, Türkiye'de aşar usulünü kaldırmanın, köylü için büyük bir sevinç kaynağı olduğu hakkındaki şarlatanlıktır-. Aşar, köylünün kaldırdığı üründen bir yüzde miktarının köylüden ürün olarak alınması idi. Bunda, burjuva devletin zoruna giden ve işine gelmeyen özellikle iki yön vardı: 1- Aşarla toplanan onmilyonlarca kilo buğdayı toplamak, taşımak, nihayet satmaya mecbur olmak(*); 2- Yalnız üründen vergi almak, köylü ekmediği zaman vergi alamamak...

Aşar kalkınca bundan köylüye düşen ne oldu?

1- Köylü önceden iyi kötü bir aşarla işin içinden sıyrılıp çıkarılabildi, toprağını ekmediği zaman ondan kimse bir şey isteyemezdi. Halbuki bugün, eksin ekmesin, tarlasının vergisini ödemeye mecburdur. Tarlasını ekemeyecek duruma düşen köylü için yapılacak şey, durduğu yerde bir büyük vergi belası getiren toprağını başından savmak, tefeci, büyük arazi sahibine yok pahasına satarak mülkiyetinden olmaktır.

2- Köylü önceden ürünle vergi verirdi; yani aldığı üründen bir parçasını. Onun için, doğal ekonominin basit ve yerinde

8.3.932 tarihli **Milliyet**, buğdayın Devlet tarafından ele alınması veya "değerlendirilmesi" etrafında kopan münakaşalar esnasında Yunus ile Hamdi'ye cevap verirken şöyle diyor: "*Devlet yılda birkaç yüz b'in vagon buğday alacak, muhafaza edecek, una döndürecek, satacak ve üzerinden 50 milyon lira kâr edecek. Eğer aynen mal alıp saklamak bu kadar kolay olsaydı, 35 milyon lira gibi muazzam bir vergi veren aşarı neden kaldırdık? 700 b'in km² gibi geniş sahada bunu tatbik etmeye teşebbüs etmek hayal peşinden koşmaktır.*".. Gerçekte bir burjuva devleti için, özellikle tefeci sermayeyi geçindirmek bakımından pek yanlış bir fikir değil...

sayan yeniden üretimi içinde, muhafazakar, halinden memnun, ne ileri ne geri, fakat şöyle böyle yaşıyordu. Vergisini ürün olarak değil, para ile ödemeye mecbur olduktan sonra, meselenin rengi birdenbire değişti. Köylü, boğazına tahsildar sarıldığı zaman, ürününü yok pahasına elden çıkarmak için dört döner. Doğu illerinde, Türkiye Cumhuriyeti'nin hemen yarısında, Allah vekili Abdülmecid'in nal gibi gümüş akçeleri geçer ve kâğıt para bir vergi ödeme parasıdır. Köylünün, vergiyi ürünle değil nakitle ödemesindeki anlama, gümüş paranın sürüm değeri güzel bir örnektir. Gümüşün fiyatı, vergi verme mevsimlerinde birdenbire beş altı puan birden yükselir, vergiler verilir bittikten sonra, aynı oranda alçalır. Bu, tefeci, bezirgan unsurların, bütün ekonomik ve toplumsal ilişkilerden başka, köy ürünlerinin alım satımında olduğu gibi, kapitalist ve banker devletinin vergi sistemi gereği olarak da ayrıca köylü soymakta ve tefeciliği bu vesile ile "katmerlemek"te ne derecelere kadar başarılı olduklarını gösterir.

Şu halde aşar ne idi? Doğal üretimi ebedileştiren bir maliye yöntemi. Marks: *"Asya'da", der, "arazi gelirinin doğal şekli, devlet vergilerinin belli başlı unsurunu oluşturur. Bu şekil üretimin şartları üstüne yaslanır ve bu şartlar doğal ilişkilerin değişmek nedir bilmezliği ile üreyip türediklerinden, yeniden ortaya çıktıklarından, bu ödeme şekli öncesini de içine alırcasına eski üretim şeklini tekrar tekrar alır. Bu Türk imparatorluğunun korunmasının sırlarından biridir."* (K. Marks, **"Sermaye"**, Birinci Kitap, Birinci Cilt, s.153. Paris 1925)

Türk burjuvazisi aşarı kaldırmakla ne yaptı? Her sahada ürünle ödeme yerine paraca ödemeyi geçirdi. Paraca ödemenin genellikle anlamını ve özellikle köydeki sonucunu Marks iki kelime ile anlatsın:

"Malların üretimi oldukça bir yükseklik ve genişlik derecesine eriştiği zaman, paranın paraca ödeme aracı olarak gördüğü iş, malların kullanım sahasını aşarak öte yana geçer. Nakit, bütün anlaşmaların ortak metası olur. İradlar, vergiler, ürünle verilecek yerde nakit olarak ödenir. Bu değişim, üretimin genel şartlarına bağlıdır. Bütün mükellefiyetlerin nakitçe ödetilmesi girişimlerinde Roma İmparatorluğunun uğradığı çifte başarısızlığın ispat ettiği de budur. Boisguillebert ve Marshal Vauban

tarafından o kadar"üstün bir anlatımla açığa vurdukları ilân edilen XIV. Lui saltanatı esnasında Fransa'daki köy nüfusunun inanılmaz sefaletinin sebebi, hiç de yalnız verginin yükseltilmesi değil, fakat bir de ürünle verginin, parasal vergi haline geçiyordu." (K. Marks, **age**, s. 152-153)

Türkiye'de, doğal köy ekonomisinde ürünle ödeme (aşar) yerine paraca ödeme geçince:

1- *"Nakden ödeme vasıtası olarak gördüğü iş malları, tedavülünün sahasını aşarak öte yana geçti."*

2- *"Köy nüfusunun inanılmaz yoksulluğunun sebebi, hiç de yalnız verginin yükseltilmesi değil, fakat bir de ürünle verginin, parasal vergi haline geçişi" oldu.*

Bir kelime ile, aşarın kalkması, köylü için bir saadet değil (saadet belki bir ilin 20-30 arazi sahibini biraz daha kalınlaştırmak ve yaşlandırmaktır); bütün dünyadaki kapitalist gelişiminin doğal sonucu gibi: "Köy nüfusunun inanılmaz yoksulluğu" ve felaketidir. Bu iki kere iki dördttür. Şarlatanlık ve demagoji ile örtbas edilemez.

Şu halde, aşarın kaldırılmasının anlamı nedir? Herşeyden önce: Acaba bu söylediklerimizden aşarın kaldırılmamasını çok arzuladığımız anlamı çıkar mı? Asla. Marksçı-Leninizm için, aşarın kalkması, kapitalist düzeni içinde derebey artıklarından birinin daha gömülmesidir. Ya bu kanaatimizden, "köy nüfusunun yoksulluğu"nu haklı bulduğumuz sonucu çıkabilir mi? Elbette yine asla. Buna ancak kuyrukçu demagoji yeteneklidir. Komünistlerin, aşarın kalkmasından anladıkları şudur: Köye kapitalist ilişkileri işliyor. Orta ve küçük köylülük ve genel olarak derebeyliğe karşı bir sınıf demek olan köylülük içinde, sınıf bölünmesi bütün şiddetiyle derinleşiyor. Köylülük yüzlerce yıldır süregelen muhafazakârlığından çıkıyor. Girilen konak kapitalizmdir. Köylülük, belki şimdye kadar görülmedik derecede müthiş bir yoksulluğa düşüyor. Fakat, toplumsal olayların diyalektiği, şehirde yaptığını köyde de başarıyor: Orada da kötülük iyiliği doğuruyor. Bütün kurtuluşların ebesi, sınıf mücadelesi, Türk köylerinin ufuklarını da kızılaştırıyor. Köyde derebey ve derebey artıkları soygununun kapitalist zulmü ile elele vermesi, çalışkan köylülüğün şehir sanayi işçileriyle elele vermesini zarurleştiriyor. Kapitalist çapulu, şehirde yarattığı "mezar kazıcıları"ni, köyde de işitilmedik bir hızla çoğaltıyor...

III- ARAZİ DAĞITIMI

"Gazi babamız, Millet Meclisi'nde vekillerimize verdikleri nutukta dediler ki: *"Yeni faaliyet devremizde, gerek bu çevrede (Acaba hangi havalide?), gerek memleketin diğer kısımlarında toprağı olmayan çiftçilere ("köylülere değil, çiftçilere!) toprak tedarik etmek meselesiyle önemli önem vererek meşgul olacaksınız."* Bu parlak önsöz, Deha'nın alamerikan bir fotoğrafının altına ve kitapçığın başına geçiren "Köylülere Armağan"çılar, birden, her derde deva ucuz leke sabunu satan "Ne alırsan beş kuruşa!"cılarının çığırkanlığı ile, şöyle haykırışılar:

"İşte Ağalar! Hepimizin hayatını, namusunu, memleketimizin şerefini kurtaran Gazi babamızın sayesinde siz de mütegalibenin, derebeylerinin esaretinden kurtuluyorsunuz. Şimdilik bu kadar. Hoşçakalın ağalar." (age, Risale, s.6)

1923'ten 1929'a kadar, köylü meselesi hakkında, Türk kapitalizminin süren "Sükût konspirasyonu", 1929'dan itibaren çuvala girmez bir mızrak haline gelen toprak davasını, piyazlı lafabeliği ile ortaya atmaya mecbur oldu. O günden bu güne kadar, Kemalizm, Toprak meselesiyle ne kadar "meşgul oldu?"

Usûlen bir "Arazi Dağıtım Kararnamesi" çıkarıldı. Dağıtılacak toprak: "Devlete geçmiş arazi ve çiftlikler", daha doğrusu o tarihe kadar müşteri bulamamış "terkedilmiş mallar"dan bir kısmıdır. Toprak kimlere dağıtılacak? Başlıca iki basamak var: 1- Birinci derecede, tam toprak hakkı olanlar: Devlet arazisinde veya civarında yerleşmiş olanlarla, "gerek çift hayvanları ve gerek makine ve diğer aletlerle çiftçiliğe alışık olanlar" (19.5.30); 2- İkinci derecede, yani yarım hakkı olanlar: Köyde oturan + Tarımla fiilen meşgul olan + Bakkallık veya Mekkarecilik [at, eşek vb. hayvanla taşımacılık] edenler. Dağıtım şartları nedir? Köylülere 50 ile 150 dönüm toprak verilecek. Tabi bedava değil: Her bir taksiti bir senede ödenmek üzere 6 taksite bağlanacak. Tabi, aldığı tarlanın altı taksitini ödeyemeyince, köylünün toprağı, hatta köylünün koruyucusu diye etrafında epey yaygara koparılan 1932 İcra Kanunuyla dahi, borç Ziraat Bankası'na ve Devlete karşı olduğu için, derhal haciz edilecektir.

Bununla birlikte, bu kadar gürültü, patırtıya oranla, köylüye ne kadar toprak verildi? Bunun için elde kesin bir istatistik yok. Yalnız gazetelerde beş altı defa aynı şeyi yaygara ile ilan

edişlere bakılırsa, en çok faaliyet gösterildiği anlaşılan 1930 senesinde, Ege mıntıkasında, Eskişehir mıntıkasında 6-7 kıtıpiyoz çiftlik dağıtıldı. Ege mıntıkasında: Potiyadi çiftliği 120 bin dönüm, 7 köye, Ziraat Bankası'na borçlanmak suretiyle dağıtılacak. Tire'de Selâtin aşiretine bırakılmış mallardan 4 bin dönüm kadar verilmiş. (15.3.930) Bergama'da Peştemalcılar çiftliği 3 köye dağılmış. Kranta'da civar köylere dağıtılmışmış. İzmir Tepeköy çiftliğinden 50 bin dönüm 18 köye dağıtılmış (2.500 dönüm henüz ölçülmediğinden kalmış). Çandarlı'da Çaltan çiftliği dağıtılmış. Görüyoruz. Bu beş çiftlikten en büyüğünün yalnız "cak"la, dağıtılacağı yazılıyor. Dağılmış mı, meçhul! Aynı 1930 senesinde böyle "cak"lı Tepeağıl, Mekruntepe, Çaltan... çiftlikleri de sayılıyor. Fakat bunların değil, 9.7.930 tarihinde, hani yukarıda dağılmış diye bildiğimiz Peştemalcılar ile Kranta çiftliği için, tam üç ay sonra, Maliyeden sorulduğunu ve onun da "Dağıtın" dediğini öğrenince, insan kendi kendine: "Hani ya dağılmıştı?" diye soruşturuyor. Ve o zaman, işin bir pandomima olduğu daha iyi meydana çıkıyor.

Nitekim, 1930 senesinin son ayının son gününde (31.12.30), Gedikpaşa Eminsinan mahallesinden Yusuf, Ziraat Kongresi'nden fakir köylüye toprak istemeli diyor ve şöyle şikayet ediyor: "*Bakırköy kazası dahilindeki birçok köylerin toprağı yoktur. Boş arazi var. Dağıtım için de bir kanun yapılmıştır. Acaba neden dağıtılmıyor?*" **(Son Posta)**

1931 senesi, 1930'dan çok daha talihsiz çıktı. 23.1.931'de (Cumhuriyet) Yozgat, Manisa, Denizli, Çankırı'da civar çiftlik arazilerinin dağıtılacağı yazıldı. İki üç ay sonra emlak fiyatlarının düşmesi yüzünden, taksitlerin ödenemez hale geldiği anlaşıldı. (25.2.31) Büyük arazi sahiplerinin temsilcileri olan milletvekilleri bol bol ellerine geçen toprak taksitlerinin 20 sene geciktirilmesini teklif ettiler. Fakat hükümet, 5 seneyi geçmemek üzere, taksitlerin kalan müddetini iki mislinden fazla ertelemeye razı olmadı.

20.3.31'de: "*Arazi, bağ, bahçe, zeytinlik, fidanlık, fıstıklık ve benzeri gelir getirmeyen arsaların, ihale tarihinden itibaren taksitlerinden ödenmemiş kısımlarının, bir kat süre eklenmesi ve buna karşılık % 5 faiz verilmesi şartıyla ertelenmesi kabul edildi.*" 1931 senesinin 6. ayının ortasında (11.6.31) Manisa'da

Mütevelliler çiftliğinden 18 bin dönüm dağıtılıyor. 16.10.931'de, Eskişehir'de: "Köylüye arazi satılmasına devam ediliyor. 5 köyde dağıtım bitmiş, 29 köy kalmıştır. (Ve haberiniz olsun!) Bir sene sonra bütün Eskişehir köylüsü toprak sahibi olacaktır... " İşte bu kadardır o hikaye...

Bir de, büyük derebeylerinden, fazla ve boş toprakların, topraksız toprakbent veya yarıcılara mâl edilmesi etrafında bazı çabalar gösterildi. Türk burjuvazisinin ve basınının bu sahada ses çıkarmadığına bakılırsa, bu noktada da derebeyleri mütegalibeleştirme, mütegalibeleri tam kapitalistleştirmek konusundaki Kemalizmin niyeti, pek sınırlı kalmış olacak. Ne var ki, yerel tespitlere göre olan şudur:

Derebeyin her türlü nefret ve korkusu altında yaşayan bazı, önceden toprağı derebeyce bedavadan zaptedilmiş, şimdi topraksız köylülere, hükümet tarafından toprak satılacağı bildirilir. Fakat arkasından derebeyin açıklaması bütün köyleri dolaşır: *"Benim malım yılan kemiğidir, yutmak isteyen boğazında kalır! Şeyh Said isyanından sonra da arazilerimize dokunmak istediler, fakat akıbetini biliyorsunuz. Ona göre davranın!"* Bununla beraber, formaliteyi yerine getirmek gerekir. Ağanın, şehir veya kasabada, adliye, mülkiye ve belediye işlerinin içyüzünü elinde tutan akrabalarından oluşmuş bir memurlar heyeti, yanlarına bir jandarma gücü alarak köye gelirler. Köylü, gelenlerin kim olduğunu ve niçin geldiklerini herkesten iyi bilir. Usûlen, isteyen müracaat etmesi bildirilir. Tabi vaziyeti kavrayan bir tek köylü yerinden kıpırdamaz. Mesele merkeze akseder. Bu sefer aynı heyete, jandarma subayı ve nahiye müdürü, kaymakam ile daha merkezi bir memur da katılır. Topraksız köylüye, şeklen hiçbir şeyden korkmayarak gelip noterde sözleşme yapması ilan edilir. Derken, sanki ağanın adamı değilmiş gibi, gelen akraba ve satılık memurlar işe koyulur. Öncelikle ağaya sözde 3010 dönüm, fakat gerçekte 30.100 dönüm en bereketli ve mükemmel topraktan ayrılır. Ağanın gereksiz işgal ettiği terkedilmiş topraklar üzerinde, yarı toprakbent, yarı maraba geçinen köylü, öteden beri bina kurmuş, iyi kötü işlemiştir. Bunlara alıp almayacakları bile sorulmadan, ağanın şeklen satılığa çıkarılan toprakları ile birlikte bu havadan gelme terkedilmiş toprakları güya haraç mezat edilir. Ağanın üç kardeşi, altı kızkardeşi, dört

beş çocuğu, üç dört karısı arasında, toprağın büyük kısmı "dağıtılır". Ya topraksızlar? Onlardan da fazla küstahlık edebileceklere kitapta 50 dönüm yazılarak gerçekte 30 dönüm vererek, mesela her sene 8 lira vergiden başka 12 lira da hükümete (yani hükümet tarafından, ağa adına Ziraat Bankası'nda açılan hesaba) ödemek şartıyla bir sözleşme yapılır. Bu işlemin üstünden üç ay geçmeden, toprak almak konusunda köylüyü teşvik edenin tarladaki ürünü, ağanın adamları tarafından yakılır. Onun sözüne uyanların da evlerine, bir gece yarısı ağanın çeri çobanlarından bir çete girer, kafa göz yarılır; kadın, çocuk, davar öldürölür; ev, oba, ahır yakılır: Haydi bakalım topraksızlar, bir daha yine heyet gelince, biz de toprak isteriz deyin!

Okun yaydan bir kere çıktığını gören köylüler, son bir "şans denemesi" olarak, bir daha hükümete yaşadıkları felaketten şikayet edecek olurlar. Hem de bu şikayetleri asla ağanın şahsından olamaz. Çünkü ağa bunu duyarsa, topunun külünü havaya uçurur. Yalnız ağanın gönderdiği adamların en çaresizleri hakkında bir şüphe ve ima şikayetidir bu! Tabi bu şikayet, ağanın şehirde ve kasabadaki "eşraf ve ileri gelen"den "adam"larına, (adliye - mülkiye - jandarma ve ilh.) memurlarına yapılır. Ve memurlar, pek "haklı" olarak bu şikayetleri "mesmû (dinlenilmiş)" tutmazlar. Çünkü şikayetçiler, suçu somut olarak kimsenin üzerine konduramamaktadırlar. Dilekçeler bir müddet karakollarda, adliye dosyalarında dolaşır. Yüzbaşıya bir kuzu dolması, Başkatibe bir hediye, hakime bir akşam keyfi ve leğende el yıkanırken ucu düğümlü bir havlu sunmak... Mesele bu kadar...

Mesele bitmiştir sanmayın. Ağa, işin kapanması için yaptığı masraf kadar, cesareti bu dereceye kadar, derebeyinden, mütegalibeden şikayete kadar vardırırların burunlarını ve kafalarını bir daha kalkmayacak tarzda kırmalıdır. Mesele zannettiğinizden kerelerce çok daha kolaydır. Olaydan iki buçuk sene önce, falan köyde, yine ağanın bezirganlarından falanın dükkânı soyulmuştur. O zamanki incelemede hiç kimseyi suçlayamayan bezirgan, artık hırsızın kim olduğunu eliyle koymuş gibi bilir: Köylüyü toprak almaya teşvik eden mendebur! Karakola bir ihbarcık... Ansızın birjandarma baskını. Köylünün damında nasılsa rengi tanınmıyacak kadar eski bir yatak çarşafı bulunmuştur. Ve bezirgan efendi, bu çarşafın, dükkânından çalınan bezlere benzediğini

derhal fark etmiştir: Suç tespiti tamamdır! Köylü palas pandıras öncelikle kazanın hapisanesine girer. Orada altı ay incelemenin sonucunu bekler. Ses yok. Altı ay sonra hazırlanan evrakı ile beraber, tutuklu olarak İl Ağır Ceza Mahkemesi'ne sevk edilir. Orada daha kaç ay veya sene sürüneceği belli değildir...

İşin ikinci bölümü: Diğer bütün teşvike uyanları hep birden, ortak bir suçla tepesi aşağı götürmektir. Fakat aksiliğe bakın ki, son senelerde böyle on onbeş kişinin birden yaptığı bir suç ne gelmiş, ne de geçmiştir... Siz olsanız belki duralarsınız. Lakin ağayı kendiniz kadar "budala" mı zannettiniz? Onun her ayar ve derecede has danışmanları sağ olsunlar. Bu adamlar, geceyarısı uğradıkları tecavüzden hep birlikte şikayete gitmişlerdi ya. Bundan güzel suç mu olur? Öncelikle, içlerinden en kızıyozları: "Resmi makamları işgal" maddesinden iki üç ay kodese atılır. Sonra, daha dışlıleri, mesela köyde muhtar vesaire derecesinde olanları, bir gün falanın evinde filânın başkanlığı altında gizli bir toplantı yaparlarken görülmüşlerdir. Ağanın sadık ve profesyonel şahitlerinden şu ve şu: O sırada birisi tesadüfen açık duran pencerenin altından, öteki ikisi karşiki damdan, birisi de bacadan, toplantının gizli olmasına rağmen, gürültülü bir biçimde alınan kararları kendi kulakları ile işitmişler. Lamı cimi yok, şu asi ve serkeş topluluğu köylüler: Ağaya, hükümete, hocaya, seyide verip veriştirdikleri yetmiyormuş gibi, bir de bilinen vatan haini gizli bir dernek adı ve hesabına düzenli olarak para toplayıp göndermeye ve onunla sıkı temasta bulunmaya karar vermişlerdir. Haydi bakalım: Doğru il hapisanesine. İki koldan bütün asiler, aynı cezaevinde toplanmışlardır...

Mahkemeye çıkan topraksız köylülerden en dışlısi, mahkemede düzenli olarak bulunan ağanın damadı ile hakimın "huzur"unda: Bir daha değil hükümetten, Allaktan bile bir emir gelse, ağanın sözünden dışarı çıkmayacağına yemin eder. Usûlen, devlet sistemine, Kemalist hükümetin tarafsız adaletinin suratına bu balgamı farkında olmayarak tüküren köylü, dipçik darbeleriyle kapı dışarı edilir. Fakat, taş gediğini bulmuştur. Köylüler, aralarındaki anlaşmalarına rağmen, birer ikişer, birbirlerinden gizli olarak, yalvarma mektuplarıyla ağaya sığınır- lar. Ve yemin billah ile, ağanın kulu kalacaklarını, tek bu dar yerden kurtarılma- larını dua ederler. O zaman ağanın küçük bi-

raderi, Baş Savcıcıyı görmeye gelir. Ufak bir anlaşma. Mesele bu kadar. Onbeş yirmi gün ara ile: "Suçları sabit olamadığından", fakir köylülerin tahliyesine dair mahkeme kararı çıkar.

Şimdi, evvelce yalnız 8 lira vergi veren topraksız köylü, yine topraksız köylü olmasına rağmen, senede: $8+12 = 20$ lira verir. Ve toprak, ezelden beri olduğu gibi, bir daha, ortak kabul etmezcesine ağandır. Kemalizm, köylüye böyle toprak verdi!

Ondan sonra, artık her gün bir facia okuduğunuzun şaşabilir misiniz?

A- **11.8.31**, Cumhuriyet (Batı Anadolu'dan): "360 köylü mahkemeye verildi". "Karacabey Harasına ait otağa tecavüz ederek tarla açmak ve tahribat yapmakla sanık Mustafakemalpaşa kazasının Azatlı köyünden... ve ilh..." Hoş değil mi? Tam "Mustafakemalpaşa Kazası'nın", fakat hiçbir zaman "azatlı" olmayan, daima (derebey + mütegalibe + kapitalist + burjuva devleti)nin "köle"si bulunan köylülerinin ne güzel tasviri...

B- **10.8.931**, Cumhuriyet (Doğu Anadolu'dan): "Kayseri'nin Hacılar Köyü'nden Hasan zevcesi Nazende, bir su meselesinden ("Görüyorsunuz ya, bizim "tarih devrimcisi" ,"aydın ve düşünür insanlığın" hakkı var: bütün toplumsal hadiseler fizik ve coğrafya "etken"lerinden çıkıyor: Su ve toprak gibi!) çıkan kavga neticesinde köylülerden Hacı Mehmet (Biliyoruz: "Hacı", İslâm ilinde "Bezirgan" anlamına gelir. Kabe'ye kadar gidip gelmek, yalnız para sahibi olmak değil, bir de seyahat yeteneğinde, gezginci bulunmak demektir.) tarafından tabanca ile katledilmiştir."

C- **14.6.31** (Orta Anadolu'dan) (gene Cumhuriyet gazetesinden): "Konya köylerinden birinde bir tarla meselesinden dolayı aralarında kavga çıkan 2 kadın ve 5 erkek, sopa, bel, kürek, taş, kama ile birbirlerine hücum etmişler ve birbirlerini yaralamışlardır. Kadınların bacak ve kollarındaki yaralar ağırdır. Olayın failleri jandarmalar tarafından yakalanarak adliyeye teslim edilmişlerdir."

Talmud'dan bir parça: *"Nasılınsız, iyi misiniz, hoş musunuz (Karağöz'ün: "Dolu musunuz, boş musunuz"unu unutuyor!), hiç bir şey düşünmeyiniz (Zaten, zavallı köylünün düşünecek takati kalmadı ki.) hiçbir işinizi merak etmeyiniz. Ağalar! Başınızda sizi kendinizden çok fazla düşünen Gazi babamızın kurduğu Cumhuriyet hükümetimiz varken, yarıınız bugününüzden çok daha*

*iyi olacaktır." (Âmin!) (s.7). "Sizin her dediğinizi düşünen, tarla, mal, mülk, çift, çubuk sahibi ve mutlu olmanızı isteyen Gazi babamız (Köylünün ataerkil hatıra ve önyargılarına ithafen!) ve onun kurduğu Türk Cumhuriyet devleti vardır, (O muhakkak ama, aksi gibi bu vaaz Kürt vatandaşlara ve Miriyvo'larına da yapılıyor!) Gazimizin ve Cumhuriyetimizin sayesinde sizin hiçbir sıkıntınız kalmayacak. Değil yalnız istediklerinize, akıllarınıza bile getirmedığınız iyiliklere (Bu iyilikleri görmüştük...) nail olacaksınız." (Âmin!) (s.5). "İşte Ağalar! Hepimizin hayatını, namusunu, memleketimizin şerefini kurtaran Gazi babamızın sayesinde siz de mütegalibenin, derebeylerinin esaretinden kurtuluyorsunuz." (Amin! Âmin!) (s.6). "Şüphesiz Gazi babamızı tanırırsınız." (s.5) (Ona şüphe mi var!) "Gazi babamıza, Cumhuriyetimize daima dua edin, onları canla başla sevin." (İnşallah!) (s.11). "Zira zengin olmanıza, mutlu bir hayat geçirmenize yarayacak her şeye sahip bulunmanıza kesin biçimde karar vermiştir." (Maaşallah, İnşallah! Âmin! Ve min-el-rabb-ül-âlemin!..) (Kemalizm havarilerinden Ulvi Dayı-Veli Amca, "**Köylülere Armağan**", Diyarbakir Matbaası, 1929)*

Bütün bu komedyalardan sonra, burjuvazi de işin aslına gelmek gereğini hissetti. 30.11.1951'de Ziraat Bankası'nda İdare Meclisince alkışlarla karşılanan şöyle bir karar kabul edildi: "*Birçok büyük çiftçimiz, topraksızlıktan kazançlarının yarısını kaybediyorlar. Diğer taraftan birçok arazi sahiplerinin elinde, **işletemedikleri** için gelirsiz ve kıymetsiz kalan büyük arazi var. Bunların işletilmemesi yalnız sahipleri için değil, aynı zamanda **memleket için** de büyük zarardır." (**Cumhuriyet**).*

Yani, mülkleri alınan köylülüğün önünde, yarı derebey ve tefeci kapitalistliğin arazisi o kadar büyüdü ki, bu arazi "sahiplerinin elinde işletemedikleri için (işletemedikleri değil, işletemedikleri için) gelirsiz ve kıymetsiz" kalıyor. Bu hem "sahipleri", hem "memleket için büyük zarardır". Küçük köylü mevzubahis bile değil...

Bu iş için banka imzası ve devlet teminatı altında 6 milyon liralık tahviller çıkarılacak. Tahvillere % 6 faiz verilecek ve toprağa muhtaç köylüden de % 6.5 alınacak... Ziraat Bankası, resmen % 9'u geçmeyen faiz ölçüsüne rağmen, % 5

komisyon ve 2% muamele vergisi zammı ile % 16.5'i bulan faizli kredisini, ancak tefeci sermayenin ve ticaret kapitalisinin, bu % 16.5 % 333.3'e çıkaran aracılığıyla köylüye, güç hal verebildiği halde, bu % 6.5 gibi görülmedik ucuzlukta ki faizle hangi topraksız köylüyü doyurmak istiyor? Tabi bir daha büyük çiftlikçilerle köylüden "alacaklı olan" tefeci kapitalistleri. Ve tabi bu ikisinden pek farkı olmayan büyük arazi sahiplerini. Bu fikir şöyle ifade ediliyor:

*"Yarıc ve ortakçılardan başka, **ihracat maddeleri yetiştiren diğer arazi sahibi köylüler de, bu tahvillerden yararlanabilecekler, bankaya borçlanarak elde edecekleri tahvilleri alacaklılarına vererek, borçlarının ağır faizlerini önemli oranda azaltmak dışında, borcun kendisini de, daha uzun bir müddet bağlamış olacaktırlar. Büyük çiftçiden alacaklı olan kimsele rin de bu şekilde, köylünün ödeme gücünün çok düştüğü ve birçok alacaklarının toplanması mümkün olmayan ve çürük bir hale geldiği bir sırada alacaklarını sağlamlaştırmak ve sabit bir faize bağlamak fırsatını bulacakları açıktır.**" (abç)*

*"Banka böylece, araziyi, **arazi sahiplerine uzun seneler sürekli ve belirli bir faiz getirecek** tahviller karşılığında satın alarak, yarıc ortakçılara ihtiyaçları oranında dağıtacak,"*

Marks'ın, burjuva devleti hakkında söylediğini, biz de burada tekrarlayalım:

" - Güzel kazıyorsun koca köstebek!"

IV- KOOPERATİF + KREDİ ZİRAAT BANKASI

Türk burjuvazisinin ve Kemalizmin en büyük demagoji vesilelerinden biri de, "Şapka devrimi", "Tarih devrimi", "Tasarruf devrimi" (Türkiye'de Yalova'da kaplıcalar alemi yapmak bile bir devrimdir!) gibi "Kooperatif devrimi"dir. 1929 senesi sonlarından itibaren, Ziraat Bankası'nın patentesi altında başlayan cihad budur.

Tarımsal Kredi Kooperatiflerinin içyüzünü karakterize eden, Türkiye'de Türk alimlerinden önce Türk köylüsü oldu. Hem de bir kelime ile... Kasabada davul zurna ile açılan Kredi Kooperatifi karşısında, köylüler, olan bitenin ne olduğunu bir kelime ile anlattılar: "**Köy Bankası!**" Gerçekten, Kredi Kooperatifleri, te-

feci sermayenin köy şubesi, Ziraat Bankası'nın köyde tefeciliğe bir yavru doğurmasıdır. Mali kapitalizmin köylere dal budak salması niçin? Özellikle Dünya Savaşı'ndan sonra, kapitalizmin genel kriz devriyle beraber başlayan ve onu derinleştiren etkenlerden biri de şüphesiz, o zamana kadar nispeten "intacte" (el değmemiş olarak) kalan köylerin Mali Kapitalizm ile buluşmasıdır. Bu buluşmanın başlıca sebepleri şunlardır:

1- Geri ve sanayisi zayıf olan ülkelerde sanayi gelişiminin gerektirdiği sonuçlar: Türkiye için özellikle, acele sermaye biriktirme işi ile iç pazar meselesi.

2- Tarım ürünlerinin ihracındaki güçlük yüzünden iç pazarı genişletmek zarureti. Bu güçlükler arasında, özellikle, uluslararası hammadde alıcı tröstlerin biricik cephesi karşısında tarım ülkelerinin, hele Türkiye'nin, içerde tekel örgütü yapmak zaruretinde kalışı: Afyon Kooperatifi gibi...

3- Tarımın sanayileşmesi: Yapay gübre, makine gücü, köylerin elektrikleştirilmesi. Mesela Ziraat Bankası, 9.9.31'de Türk topraklarının analizi ile birlikte gübre dağıtımı için (Emperyal Kemikal Endüstri) şirketi ile bir sözleşme yaptı.

4- Savaş demek, tarımsal ürün ihtiyacının büyümesi demektir. Dünya Savaşı'nda Orta Avrupa'nın yenilgisi tarım ürünlerinin kıtlığına dayanır. Şu halde, finans kapital hazretlerinin kırdaki ağını genişletmek ve kuvvetlendirmek çabası, aynı zamanda bir savaş hazırlığıdır da.

Genel olarak tarım kooperatifleri için muhakkak olan bu dört nokta, Tarım Kredi Kooperatifleri için de doğrudur. Fakat bizdeki kredi kooperatiflerinde hakim özellik, şiddetle ve hızla sermaye biriktirmek, **şiddetle** ve **hızla** bağımsız küçük köy mülkiyetlerini talan etmek, köyde sınıf bölünmesini, farklılaşmasını son noktasına götürmektir. Onun için, Kredi Kooperatiflerinin en belli başlı rolü budur: Köylülük birer birer tefeciler tarafından mülklerinden ediliyor; fakat tefecilik dağınık kaldıkça ve yeterli sermaye bulamadıkça, bu soygunu, sınıf olarak kapitalizmin, bugün Türkiye'de beklediği derecede çabuk ve kolay elde edemeyecek. O zaman finans kapitalin devlet üçüzünden en kodamanı ve bu işte becerikli olan Ziraat Bankası'nın canlı yardımı, dağınık kuvvetleri derler. Böylece, oluşan kredi kooperatifleri, başlarında yüce bir banka ve onun üstünde bütün Kemalist dev-

let sistemi gelmek üzere, bütün Türkiye ölçüsünde örgütlenmiş, büyümüş ve güçlenmiş tefecilik demektir.

Bütün emperyalist ülkelerde, tarım kooperatifleri birkaç bankanın elindedir. Türkiye'de, bütün insanların bağlı oldukları Allah gibi, bütün tarım kooperatiflerinin kul oldukları bir tek banka vardır: "Celle celâlehu" Ziraat Bankası. Bununla birlikte, büyük çoğunluğunda tarım işleri gibi kooperatifler de doğrudan doğruya Ziraat Bankası'na bağlı olmasına rağmen, istisnaları yok değildir. O zaman, Ziraat Bankası'nın ataerkilliği dolayısıyladır: Kooperatifler, Ziraat Bankası'nın yavrusu değil de torunudur. Yani bazı kooperatif toplulukları, Ziraat Bankası'nın doğurduğu ikinci derece milli bankacıkların kanadı altına sığınrlar. Bu ikinci "Ueberbrückungs Banken: Aracı Bankalar" a örnek, İncir kooperatifçiliğini ... [bir kelime okunamadı] ismi geçen Milli Aydın Bankası ile, Afyon Köy Sandığı olabilir.

1929 sonundan 1931 Ekim ayına kadar olan bir buçuk senelik kooperatif faaliyeti içinde, 9. mıntıkada bulunan Türkiye'de, Ziraat Bankası tarafından 311 kadar kredi kooperatifi, "1470 numaralı kanuna dayanarak" kuruldu. Kooperatiflerin fazla ürün emdikleri köylerin sayısı 1.064'tür. Türkiye'de 40 bin küsur köy bulunduğuna göre, Türk köylülüğü, manzumeleşmiş örgütlü tefeciliğe, henüz İslamın şartınca kırkta birini veriyor demektir. Bununla birlikte, bu da nicelikten çok nitelik meseledir. Kooperatif açmak için bankanın aradığı şartlar: Mal üretimi, pazarın yakınlığı, pazara yol bulunup bulunmadığı, bir şirket veya bankanın o civarda şubesi olup olmadığı, faizin oranı, okur yazarların oranı, Ziraat Bankası'na olan mesafe, öğretmen bulunup bulunmayışıdır. Onun için, dokuz mıntıkadan yalnız üçünde biraz başarılı oldu: 2. Ege mıntıkasında (122), 7. Karadeniz sahil mıntıkasında (68), 1. Orta Anadolu (Ankara ve civarı) mıntıkasında (40) kooperatif kurabildi. Doğu illerini oluşturan 6. ve 8. mıntikalarda kooperatife teşebbüs bile edilmedi. Yalnız 5. mıntıkada 3 tane kadar oluşturuldu. İki senelik gürültü patırtılara rağmen bu gidiş kaplumbağa hızıdır. Ve kaplumbağa hızının anlamı, iki seneden beri Türkiye'de büyük finans kapital oligarşisinin devletçe cisimlendiricisi olan Ziraat

(*) Buradaki ve daha aşağıdaki bilgiler: Ali Süreyya, "Türk Köylüsünün Kooperatifleştirilmesi", **Cumhuriyet**, 11.11.931 Makalesindedir.

Bankası ile, bankanın emrine girmek istemeyen şahsi tefecilik arasındaki mücadele ile açıklanır. Türkiye'de, nerede derebey artıkları hakimse, orada Ziraat Kooperatifleri tutunamıyor. Nerede mütegalibe, tefeci arazi sahipliği hakimse, Ziraat Bankası onunla uzlaşmaya, yoksa çetin bir mücadeleye girmeye mecbur oluyor. Cumhuriyet'in ekonomi muhabiri Ali Süreyya, bu zıtlığı şöyle anlatıyor: *"Bizde", diyor, "kasaba ve köy az çok bir ekonomik birlik sunmakla beraber, bu birlik içinde önemli bir çıkar zıtlığı gizlidir. Bu çıkar, kasabada oturup köyle ticari ilişkide bulunan mütegalibe ile onun ekonomik esareti altında çalışan köylü arasındadır. Köyde kooperatif hareketinin gelişimine karşı cephe alan sosyal unsur, bu mütegalibeler zümresidir ki, bunların bazen köylü üzerinde etkili olarak mıntıklarında kooperatif oluşturulmasına engel oldukları bile görülmüştür. Bunun dışında bazı mıntıklarda yaygın bulunan yarıcılık da, toprak sahibi büyük çiftçinin kooperatife girmekte çıkarı olmadığından, yarıcı üretmenin kooperatife girmesine, kooperatifin oluşumuna engel olmaktadır."*

Mesele şudur: İki tefeciden hangisi, Ziraat Bankası mı, yoksa mütegalibe mi daha fazla çapul yapacak? Gerçi kadrocuları bile küplere bindirecek derecede şiddetli bir direnç gösteren mütegalibelik, büyük Finans Kapital canavarıyla çok kere boğaz boğaza geliyor. Fakat buna sermaye demişler. Tehlikeli bir rekabetle kârı düşürmektense, tekelci bir elele verişle ganimeti paylaşmak, her zamankinden fazla bugün bir zarurettir. Onun için, karşısındaki küçük rakiplerinin tutkun direncini tehlikeli bulan Ziraat Bankası, bükemediği kolu öpmeyi tercih etmiştir.

Onun için aralarındaki zıtlık ve rekabet ne olursa olsun, banka ile tefecilik, Türkiye çalışkan köylülüğünün postunu pay etmekte tamamıyla anlaşmış bulunuyorlar. Ve zaten böyle bir anlaşma olmadıkça, Ziraat Bankası'nın Kooperatif açması da imkânsızdır. Bugün mevcut Kredi Kooperatifleri, Ziraat Bankası ile semtin en hatırı sayılır tefecilerinin işbirliğinin meyveleridir. Kredi Kooperatifçiliğinde Ege'den sonra ikinci gelen Karadeniz mıntıkasında gözlemde bulunan ve Kredi Kooperatiflerini Ziraat Bankası'nın "en büyük ve en ekonomik şaheseri" sayan Şirketler Komiseri bile işin dehşeti önünde ürkmüştür. Ve

banka ile tefeci sermayenin nasıl biricik Finans Kapital halinde kucaklaştıklarını şöyle anlatır:

"Karadeniz sahil mintikalarında şahsi olarak yaptığımız analizlere göre; bu kredi kooperatörleri, kooperaturların, Tarım kredi kooperatifleri kanununun, ekonomik kıymet ve kuvvetini anlamamalarından meydana gelmiş değildir.

"Bu oluşumlara - esefle de olsa açık şekilde arzedeceğiz ki - **köylünün büyük alacaklıları vaziyetinde bulunan kapitalistler rehberlik yapmışlardır. O nedenle, üretmenlere sınırlı olarak üretimi teşvik amacıyla verilmiş olan kredileri, kapitalist alacaklılar son santimine kadar istismar etmenin yolunu bulmuşlar ve istismar etmişlerdir. O derecede ki kanun yazılarının çok vatani ve demokratik olan endişeleri yine kapitalist alacaklıların kasalarına hizmet etmekten fazla fayda verememiştir.**" (abç)

"Eğer falanca köyün falanca efendisine veya ağasına verilen beş bin kuruş, öküz, saban, gübre almak için verilmişse bu para sınırlı olarak bu maksatlara yerleştirilebilir. Alacaklı, mesaisi bu şekilde düzenlenen borçlusunun ancak elde ettiği gelire müracaat etmelidir." (Hamit Tahsin, Remzi Saka, "**Sermaye Hareketi**", s.222-223).

Komiser'in buraya kadar gevelediği köylücülüğünden değil, elbette. O demek istiyor ki: "Parayı veren bankadır. Halbuki ondan istifade eden tefeci kapitalist oluyor. Çünkü bankadan nispeten ucuza elde ettiği para ile, bu sefer eskisinden kat kat fazlasıyla daha geniş tefeciliğini derinleştiriyor. Niçin para bankanın olduğu halde, üç dört misli kârı tefeciler etsin? Sonra, tefeci kapitalist bindiği dalı kesiyor: Bankanın parası ile, bankanın beş altı misli faiz almakla, çalışkan köylüyü iflas ettiriyor. Bu yüzden bir gün gelecek, tefecilikle soyulacak bağımsız köylü kalmayacak... ve ilh..." Saka aşağıda bu noktayı da açıyor:

"Esasen borçlu üreticinin bünyesini takviye etmek, alacaklının da vaziyetini sağlamaştırmak demektir. Bu sonuç kapitalisti memnun etmelidir." (age, s.223)

Saka Bey'in buradaki bülbüllüğünde, kapitalistin ne olduğunu anlamamazlıktan gelme var. Vaazla köyde proleterleşmeyi durdururum gibilerden görünüyor.

"Özellikle", diyor, "bu kooperatiflerin idare mekanizmasında kapitalist tacirlerin yer bulamaması gerekir."(!) Bu nokta üzerinde ısrarla duracağız.

Gerçi bu kapitalistin de falanca köyde bağı, tarlası, çifti ve çubuğu olabilir. Fakat bu çiftliği tacir marabası ile - yarıcısı ile demektir - idare ve istismar eder. Onun asıl işi bir köy değil birçok köyleri ve bir değil birçok üretim kaynaklarını sermayesinin hâkimiyetine bağlamaktır.

"Hakim sıfatı tüccar olanların kredi kooperatiflerinde rol almaları demek, Ziraat Bankası'nın toprak üretmenlerine % 9 faizle vereceği paraların % 40 ve % 50 ile köylüye mal olması demektir." (age, abç, s.223)

Buraya kadar olan açıklamalardan sonra şu iki sonuç çıkar:

1- **"Köy Bankalarının sermayesi bankanın elindedir:** Kooperatiflerin 1931 ekim ayı sonuna kadar taahhüt olunan sermayesi 4.106.491 lira. Ziraat Bankası'nın Kooperatiflere verdiği 3.255.950 lira. Hemen hemen % 80 sermaye Finans Kapitalin elinde. Zaten bizzat burjuvazinin yaptığı hesaplar da, sermayenin 2/3'sinin Ziraat Bankası'na ait olduğunu gösterir.

	1930 Temmuz	1931 Temmuz
Kooperatifin kendi sermaye oranı	% 31,24	% 32,78
Ziraat Bankası yardım oranı	% 68,76	% 67,22

2- **"Köy Bankalarının idaresi tefeci kapitalistin elindedir:** Bunu tekrar ispat etmeye gerek kalmadı. Remzi Saka'nın kişisel gözlemince: Ziraat Kooperatiflerinde "köylünün büyük alacaklıları vaziyetinde bulunan kapitalistler, rehberlik ediyor."

"Organik bileşimi", içeriği bu olan Tarım Kredi Kooperatiflerinin rolü, gördüğü iş ne olabilir? Elbette çalışkan köylüyü soymak ve küçük bağımsız köy mülkiyetlerini tefecilerin elinde toplamak. Bu fonksiyon, başlıca şunlardan ibarettir:

1- **Tefeciliği sistemleştirmek, yaymak, ağırlaştırmak:** Kredi Kooperatiflerinin tefecilikten başka bir şey yapmadıklarını anlamak için, tek tek tefecilerle, köylümüzün "Köy Bankaları" dediği kooperatifleri karşılaştırmak yeterlidir. Bu karşılaştırmayı, bizzat burjuva basınının söylemesi, bizi taraf tutar görmekten daha iyi kurtarır. Cumhuriyet okuyucularından "Bir Zât", 14.6.931'de şöyle bir mektup yazıyor:

"Demirci Kooperatifi orada halıcılığın gelişimi için kurulmuştur. Fakat bugün maalesef kooperatifin yaptığı iş, halkı ağır faizli borçlar altında ezmekten ve sonuç olarak borçluların varını yoğunu ellerinden almaktan ibarettir. Vurgunculuğun derecesini tarif için şu iki örneği vereceğim. Kooperatiften 185 lira alan bir adamın borcu ağır faizlerden dolayı bir buçuk senede 1170 liraya ulaşmıştır. 300 lira alan bir diğeri de 1000 lira verdiği halde borcunu kapatamamıştır. 70 lira borca karşı 149 lira ödeyen bir diğeri daha 115 lira ödemeye mahkûm olmuştur. Bu yüzden çiftçiler acze düşmüş, bazı ticarethaneler kapanmış, çift hayvanları satılmış, evler, tarlalar, bağlar, ev eşyası açık arttırmaya konulmuştur."

Gazetecinin buna koyduğu yan bilgiyi de eklemesem, tablo tamamlanmamış olacak:

"Hükümetimiz", diyor gazeteci, "kooperatifleri vatanımızın ekonomik gelişime ulaşabilmesi için teşvik ve himaye etmekte, hatta bunların yerleşmelerine bütün gücüyle yardım etmektedir." Anlaşıyor ki Demirci Kooperatifi, halıcılara ucuz faizle para vermek, onlara hammaddeyi ucuz tedarik etmek gibi belirli bir gayeden sapmış ve sıradan vurguncu sarraflar gibi borçlandırmalarla can yakmaya başlamıştır.

Bu vaziyet karşısında biz sadece "Çelebi böyle olur bizde kooperatif dediğin!" diyoruz. Doğru değil mi?

Bu kıssadan çıkan hisse: Tefeciler, Demirci'ye pek uzak olmayan Tire'de, ayda % 5-12 faiz alıyorlardı. Demirci'deki Ziraat Kooperatifi, bir buçuk yılda 185 liraya karşılık 1170 lira alıyor. Yani, bir senede % 333.3 faiz oluyor. Tefecinin aldığı ise, bir senede % 60 ile 144. Yani Ziraat Bankası'nın örgütlü tefeciliği, sıradan, tek başına tefecilerden % 200'e yakın daha fazla! Onun için: "Çelebi tefeciliğe taş çıkartır, bizde de kooperatif dediğin!"

2- Birkaç tefeciye kalınlaştırmak ve Finans Kapitalleş-tirmek: Ziraat Kooperatifi niçin sıradan tefecinin birkaç misli daha büyük tefeci olmuştur? Çünkü: 1) Kooperatif bir tefeci için değil, (Tefeci + Banka) için tefecilik yapıyor. Evvelce tefeci birdi, şimdi katmerlendi; 2) Bundan başka, eskiden tefecilik bireysel kaldıkça, tefeci kapitalistler arasında, devede kulak kabilinden de olsa bir küçük serbest rekabet vardı. Banka ile

kaynaşan tefecilik, bütün Türkiye sınırları içinde, tefeciliğın ayrıcalıklı tekeline eline aldı ve örgütlendi. Eskiden karşısında tefeciyi fert olarak bulan köylü; şimdi biricik bir bankanın ejder gövdesi halinde, o bankaya bağı devlet sisteminin süngüsü, uçağı ve tüfeğı ile doğrudan doğruya silahlanmış, 1470 numaralı bir kanunla memleketin bütün maddi ve manevi kuvvetlerini emrinde tutan bir tefeci ile yüzyüzedir.

Bu dünyanın hiçbir yerinde işitilmedik tefeciliğın sistemleşmesinden kimler yararlanıyor? Bundan önce, özellikle beşığı Almanya olan Tarım Kredi Kooperatiflerinin anlamını hatırlayalım: "Keifeisen" sistemi denen Tarım Kredi Kooperatifleri, fakir köylünün büyük arazi sahiplerine karşı korunması için Pastar isminde bir Almanın başısladığı 6.000 Markla başlamış bir tarzdir. Ray-fayzen sisteminde, kooperatifin işleri parasız yapılır ve faiz oranı, kooperatif üyesinin kararı ile belirlenir. Bizim Tarım Kredi Kooperatiflerinin ne faiz aldıklarına, bizzat burjuva basınının diliyle bir örnek verdik. Şimdi kooperatifin bu müthiş tefeci kârından kimlerin yararlandığını araştıralım. Uzun boylu arayışa gerek yok. 1470 numaralı kanun gereğince, Ziraat Bankası'nın Kooperatifler için hazırladığı sözleşmenin 74. maddesini okuyalım:

"Ödenecek faizlere dair bütün masrafların çıkarılmasından sonra ortaya çıkacak net kazanç aşağıdaki gibi dağıtılır:

"% 50'si Yedek sermaye;

"% 15'i İdare meclisine;

"% 35'inin - % 10'u Kontrol heyetine,

- % 15'i Memurlara,

- %10'u Denetleme masrafı olarak Ziraat

Bankası'na."

Yani, kârın % 50'si bir kere doğru Ziraat Bankası'na (yedek sermayeye); ondan sonra bir % 10'u daha, sanki ayrıca "Kontrol Heyeti" yokmuş gibi, dış kirası "denetleme masrafı olarak (gene) Ziraat Bankası'na". Bir kelime ile kârın % 60'ı Ziraat Bankası'na. Geri kalan % 40'ı da Kooperatifi ellerinde tutan Tefeciler "kadro"suna: (4-5 İdare Meclisi üyesi + 1-2 Kontrol Heyeti üyesi + 3-4 Memur)a...

Bu manzara karşısında, yine Komünistlerin değil, özellikle en kalın burjuva basınının fikrini soralım. Cumhuriyet şöyle cevap veriyor:

"Hatasız denilebilir ki, dünyanın hiç bir yerinde bu kadar bol keseden dağıtım yapılmamıştır. ""İdare Meclisi 3-4 kişiden oluşmaktadır. Bunlara % 15 vermek ve sonra bir de Kontrol Heyetine hisse ayırmak, bunlar yetmiyormuş gibi bir de Memurlara % 15 vermek çok gariptir. Esasen Banka'nın aldığı % 10 bu kontrol içindir."

3- Köyde Mali ve Tefeci Kapital saltanatının tam diktatörlüğünü kurmak: Biliyoruz, Türkiye'de özel ve küçük sermayelerin alacakları için genellikle hapis cezası bir zaman o kadar çabuk tatbik edilemezdi. Fakat devletin ve hele devlet bankalarının alacakları için, derhal köylünün kapısı önünde nesi var nesi yoksa mezata çıkarılır, hemen toprağına Ziraat Bankası'nca haciz konulur ve köylünün kendisi de zindana götürülürdü. Ziraat kooperatiflerinden hariç kalan tefeciler bu yaman imtiyazlı durumdan yararlanamadıkları halde, Finans Kapital ile kaynaşan tefecilik ise, devletin bütün zâlim imtiyazlılığını ve finans kapitalin köydeki diktatörlüğünü ağırlaştıran ve genişleten bir varlık haline gelir. Nitekim, güya köylülüğün kurtuluşu şeklinde şişirilen son Kanunda, köylünün haczedilen toprağının, kıymetinin % 70'inden aşağı fiyatla satılmaması da, yalnız özel borçlular için, o da birkaç sene müddetle mümkün kılınmıştır. Özel tefeciler, köylünün toprağını ele geçirmek için birkaç sene bekletildiği halde, Kemalist devlete ve finans kapitaline ait olan borçlar için, bir gün bile beklemek caiz değildir. Ziraat Bankası, şimdiye kadar olduğu gibi şimdiden sonra da, köylünün toprağını kıymetinden % 70 aşağıya haraç mezat etmekte "kanunen" haklıdır.

Fakat finans kapitalin Tarım Kredi Kooperatifleri aracılığıyla köyde gerçekleştirdiği ve uyguladığı diktatörlüğü sırf şimdiye kadar saydıklarımın ibaret sanmak çocukluk olur. Finans kapital, köylerde, derebeyliğin çapulcu kaleleri gibi birer zirai kooperatif şatosu kurduktan sonra, artık yalnız ekonomik değil, Finans Oligarşinin bütün siyasi, idari ve askeri araçlarıyla jandarmanın ve zabıta kuvvetlerini de finans kapital tefeciliğinin em-

rinde % 333 tefeci faizi çekmekte kullanır. Hem devlet cihazını, hem bankayı temsil eden Köy Bankası = Tarım Kredi Kooperatifi, köyün ve kasabanın bütün küçük ve orta üretmenlerini hegemonyası altına alır ve bu suretle zirai üretim faaliyetinde "lâ-yüs'el amma yef'al" [sorgulanamaz] bir küçük Allah olur.

Tarım Kredi Kooperatiflerinin en çok tutunduğu İzmir bölgesinde, facianın nerelere kadar vardığını, "Tarım Kredi Kooperatifi" yaldızı altında hangi gizli ve kara kuvvetin ne oyunlar çevirdiğini, bir kelime ile finans kapital diktatörlüğünün ne olduğunu anlamak için, bir örnek, fakat yine burjuva basınının kaleme aldığı gibi bir örnek görelim. Mesele şu:

Aynı üretmene tek tek tefeci-kapitalistler de, Ziraat Bankası ile kaynaşmış tefeci-kapitalistler de ödünç veriyor. Hatta, Ziraat Bankası Kooperatifinin alacağı 50 lira ise, öteki tefecilerin 200 lira kadar olabiliyor. Banka, bütün borçlu köylülerin, mallarını İzmir'de bir tek tüccara getirip satmalarını duyuruyor. Başkalarına satılmaması ve kaçırılmaması için bütün ürünlerin başına bekçiler diktiriyor. Yani ürün kalkmadan haciz koyuyor. Ve bütün bölgenin jandarma, zabıta ve ilh. güçlerine de, ait oldukları makamlar aracılığıyla, Kooperatiflerin emrinde çalışmalarını bildiriliyor... Dağınık tefeci ticaret sermayesini temsil eden Hizmet, mensup olduğu burjuva hizbi adına, baklayı ağızından çıkarıyor. Aslını o anlatsın:

*"Ziraat Bankası tarafından kooperatif şubelerine gönderilen bir genelgeden haberdar edildik, derin bir hayrete düştük. Banka kooperatif şubeleri aracılığıyla kooperatiflere **borçlu bulunan köylüye emir veriyor** ve mallarını İzmir'de Salepçizâde Refik ve Hacı Mithat beylere göndermelerini ve bu kurum aracılığıyla sattırmalarını bildirmiş... Aynı zamanda **ilgililer tarafından şubelere verilen emirlerde jandarma ve zabitanın kooperatif kuruluşları emirlerini uygulamaları ve onlara yardım etmeleri de bildirilmiştir.**" (Hizmet, abç, 18.8.930)*

İki gün sonra, tartışma kızıyor. Ziraat Bankası müdürü, Hizmet Başyazarına, başlara banka tarafından bekçi dikilmediğini söylemek istiyor. Yazar, Banka müdürüne, isterse beraberce otomobile binip yerinde görmeye gitmeyi, orada bekçileri kendisine eliyle gösterebileceği cevabını veriyor. Banka müdürü kaçıyor.

Fakat **Hizmet** gelmedi diyor. **Hizmet** tekrar yayında bulunuyor: "*Banka müdürü gelsin, beraber inceleyelim.*" Ve açıklıyor: "Kooperatif elli lira alacağını garantiye almak için bağlara şimdiden bekçi oturtmuş ve ürünlerin başkasına satılmaması gereğini temin etmiş." (**Hizmet**, 20.8.30)... Burjuva yayını, bu modern finans kapital diktatörlüğüne itiraz ediyor (18.8.30):

1- "*Çünkü*", diyor, "bu hareket, tekelin henüz isim verilmemiş bir şeklidir." Bu muhakkak; Türklerin orijinalitesi de gerek.

2- "*Kolluk güçleri*", diye ilave ediyor, "*böyle işlere müdahale etmeye yetkisi yoktur. Alım, satım, borç davalarını ancak mahkemeler görürler... Kaş yapmak için göz feda edilemez.*" Yani, bu işin sonu sarpa sarabilir...

4- Netice ve gelecek: Kapitalistlik düzeni altında, bütün kooperatiflerin ve özellikle tarımsal kooperatiflerin geleceği ve neticesi nedir?

A) Kooperatiflerin geleceği: Bir şeyin bitişi, çok kere başlangıcından kestirilebilir. Çünkü, bütün, doğal ve sosyal olaylar, Kanun denilen uzun bir sebepler ve neticeler zincirine göre açıklırlar. Tarım Kredi Kooperatiflerinin geleceğini de, gördükleri işle önceden görmek mümkündür. Özellikle Türkiye'de, Tarım Kredi Kooperatiflerinin iki büyük amacı vardır: 1- Köyün doğal ekonomisini en feci bir şiddet ve hızla parçalayarak her ne pahasına olursa olsun sermaye biriktirmek; 2- Şehirde olduğu kadar köyde de finans kapital saltanatının diktatörlüğünü kurmak. Bu amaç ile işe girişen Tarım Kooperatifi, ilk fırsatta, yeterli derece sermaye biriktirir biriktirmez, artık, zaten iğreti bir kokart gibi göğsünde taşıdığı "Kooperatif" lâfını da bir tarafa atarak açıkça ve adıyla sanıyla finans kapital olarak, mesela bir banka veya bir anonim şirketi haline geçer. Bu akıbet, kapitalist düzeninde Kooperatifçiliğin ideali, ülküsüdür.

Örneksiz kalmayalım:

Denizli Şems-i Terakki Debbağat T.A.Ş., öncelikle bir alım-satım kooperatifi iken: "*Kooperatif işlemlerinin genişlemesi anonime değişim tedbirinin alınması kanaatini vermiştir.*" (Hamit Tahsin, Remzi Saka, **Sermaye Hareketi**, s.370)

Trakya Konserveliği T.A.Ş.: Keza, Kooperatif azmanıdır.

Tarım Kredi Kooperatiflerinin, mensup oldukları üretim şubesine göre, aynı akıbetlere kavuşmasını beklemek yersizdir:

Yukarıki açıklamalar, onun kooperatiflikle, isimden başka yönde bir ilişkisi olmadığını yeterli derecede gösterir. Tarım Kredi Kooperatifleri, adı üstünde, tefeci kredi örgütü ve Türk köylüsünün verdiği karakteristik tabiriyle: "Köy Bankaları"dırlar.

B) Sonuç: Artık, Tarım Kredi Kooperatiflerinin neticesi bilinmez değildir. Aşarın kaldırılması (Aynı verginin Nakdî vergi haline geçirilmesi), köylüye toprak "dağıtım", burjuva demokrasisi ne sonuç verdi ve verecekse, Tarım Kredi "Kooperatif devrimi" de aynı neticeyi verecektir. Nerede kapitalist gelişimi olursa, orada farklılaşma ve sınıf bölümü çekinilmez bir sonuçtur:

1- Müreffeh köylü: Kooperatiflerle onlara bağlı olan ticaret ve üretim organlarında idare mevkilerini ele geçirmekle:

a) Hem yukarıda gördüğümüz gibi kârın (Bankadan sonra) % 40'ını emer;

b) Hem de, sermayesinin bolluğu sayesinde, çeşitli yeni üretim metotlarından ve tekniğinden (Rasyonalizasyon, Standardizasyon) yararlanır. Bu suretle "Kooperatif-kapitalisti", "Köy-kapitalisti" doğar.

2- Küçük köylü: Yeni sömürü metotlarıyla: Bankanın ^ Kooperatifin ^ Tefeci ve diğer kapitalistin baskısı ile, fazla ürünleri ile birlikte bağımsızlıklarını da gittikçe daha fazla kaybederler. Küçük köylü de, boynunda finans kapitalin ağır zinciri, ya şehir, yahut da kırların proleter kitleleri arasına gelir katılır.

V. TARIMDA BURJUVA DEVLETÇİLİĞİ = FAŞİZM

Köy küçük mülkiyetlerinin şiddetle parçalanması, köylülüğün baş döndürücü bir hızla farklılaşması bazen burjuvazinin de gözlerini karartıyor. Onun için ara sıra moda olan: "Tarım mı, Sanayi mi?" meselesi öne sürülür. Ve "Tarihi durduran" Musolini'vârî Donkişotluklar alır yürür. Türkiye'de her şeyden önce tarımın esas olduğu etrafında demagoji başlar. Belge mi istediniz: İtalya Tarım Bakanı Martelli, **Enformasyon** gazetesine *"Faşizmin İtalya'da gereğinden fazla sanayileştirilmeye karşı olduğunu, millî ekonomide tarımın birinci mevkiyi işgal edeceğini, sanayiye gelince bunun ikinci mevki ile yetinmek mecburiyetinde bulunduğunu beyan etmiştir."* "Gerçekte sanayi üretimlerinin gelişimi fazla ve ucuz sermaye istiyor." Yunus durur mu: *"Sanayinin",* diye girer, *"hatta Türkiye'de şimdilik hiç yeri yoktur"* ("Orijinal"

demagogiler şu Yunus'a vergidir, vesselam..") demek caiz olur. Çünkü memleketimizde sanayinin muhtaç olduğu bir kredinin onda biri bile yoktur."Onun için, yaşasın tarımda tefeci sermayesi! Türkiye daima tarım ülkesi kalmalıdır. Çünkü: Bizzat kendi anlatıyor: "Çiftlik ana kısmındaki tarlaların bazılarında buğdaylar Gazi'nin göğsünden yukarı çıkıyormuş. Bunu anlatırken Gazi'nin göğsü kabarıyordu. (Niçin mi? diye soruyorsunuz?) Oradaki tecrübeler yarın (Belki yarından da yakın...) bütün memlekette uygulanacak da ondan"! Ve madem ki Gazi Çiftliğinde buğdaylar "Gazi'nin göğsünden yukarı çıkıyormuş", şu halde: Eğer hâlâ bilmiyorsanız haber verelim ki: "Musolini bir şâir ve Mustafa Kemal bir kimyagerdir. Bu şâirle kimyager işitilmedik ortak bir maden keşfetmişlerdir: 'Toprağın feyz ve fazileti!' [toprağın ışığı ve erdemi] İtalya'da Musolini toprağın feyz ve faziletini şakiyan bir şâir, Türkiye'de Mustafa Kemal Türk refah ve saadetinin toprakta saklı bulunduğu inanmış bir kimyagerdir." (Yunus [Nadi], **Cumhuriyet** Başmakalesi; 6.7.930) Gazi tam iki sene kadar sonra, şikeli bir tonda, yeni bir ince saz takımının ahengini teşkil etmeye başladı. Yalnız bu seferkiler daha "cezri"dirler. Yani kökten, saman altından su yürütürler: "Gazi"nin yerine "Devlet" ve "Faşizm" kelimesine ise "devrim" lâfı tutum taşı olur. Kadrocu akım, hiç kimsenin inkâr edemeyeceği gibi "devrim" in savucusudur. Onun için "İhtilâl" bitmiştir; fakat "devrim" durmamıştır. Türkiye'de "devrim" demek "özel mülkiyet" demektir. Mülkiyetin en geniş örneği ise köylülüktür. Köylülük "milli ekonominin köklü temeli"dir. (İ.H., "Borçlanma Şekilleri", **Kadro**, No: 3, 1932) Fakat felakete bakın ki, bu temel in içine, her tarafını delik deşik eden acayip bir fare dadanmıştır: Tefeci kapitalist... "Köklü temel", bu yaman sıçanın, % 900 keskin dişleri altında her gün biraz daha eriyip küçülmekte. Şehirde olan şey: Her şeye sahip bir avuç adamla, hiç bir şeyi bulunmayan büyük yığın bölünmesi, köyde de "derinleşir". O zaman "devrim" in, yani "Mülkiyet" in çatırdamaya başlayışı bütün kulakları kırışte tutar. İşin en fena tarafı, tefeci sermaye, köylülüğün mülkiyetini alıp sermayeleştirirken, köyde çöken "devrim" in = "özel mülkiyetin" yenisini, "kapitalist mülkiyeti" ni şehirde kuvvet ve kudret sahibi yapmıyor. "Başka ülkelerde şehir ve kasabalarda biriken bu milli sermayeler, sanayiye, ticarete veya diğer bir iş sahasına

aktığı halde, bizde, pek kârlı plan tefecilik sahasında kullanılır." (İ.H., "Toprak Rantı", **Kadro**, 4. 932, s.14). Yenisini kurmadan eskiyi yıkmak ise, "devrim"e, yani "özel mülkiyet"e dokunabilir. O halde? Kadrocu bir fermanla "*köyü yeniden kurmak*" lazımdır. ("Borçlanma Şekilleri"). "*Köyü yeniden kurmak*"?.. Öf! Çiçeği burnunda parlağın parlağı lâkırdı. Fakat acaba ne demek isteniyor? Ondan önce, niçin "*Köyü yeniden kurmak*" istiyor?

1- "Ekonomik dengemiz" için: "*Milli ekonominin köklü temeli*" aşındıkça, bu hal köylünün "*alım ve ödeme kabiliyetini gittikçe düşürmekte*". ("Borçlanma", **Kadro** 3, s.34).

2- "Devlet maliyesinin emniyeti" için: Köylünün az alım kabiliyeti, şehir burjuvazisi için iç pazarı ne kadar azaltıyorsa, ödeme kabiliyetinin düşmesi de, aynı derecede ve tabii tefeci sermayenin % 900'üne dokunduğu gibi, burjuva devletin ağır vergilerini her sene 30-40 milyon açığa mahkûm ediyor:

Şu halde Kadrocu'nun "devrim"i şu iki noktada özetlenir: 1- Burjuva ekonomisini kuvvetlendirmek; 2- Burjuva devletini kuvvetlendirmek... "*Gerekpiyasaya, gerek devlete peşin ödeme kabiliyetini öldüren olumsuz bir tefeci sermayesi...*"nden ("Toprak Rantı") şikayet olunmakta...

Buraya kadar, kelimeler tepesi taklak veya üstü kapalı resmi geçit yapmalarına rağmen, her şey mükemmeldir: Kuyrukyalayıcılık, efendisine borçlu olduğu görevini canla başla yapmaya azmetmiş görünüyor. Hem de dünyanın en "devrim"ci lâflarıyla... Fakat pandomima bundan sonra. Bu görevin nasıl yapılacağına başlar. "*Köyü yeniden kurmak*" nasıl olacak?

1- "*Değerler köyde kalmalıdır*": Hangi değerler? Küçük ve orta köylülükten soyulan ve "*şehir ve kasabalarda biriken milli sermayeler*". İlk satırlardan beri yaptığım karşılaştırmayı, yine hatırlatmaya mecbur oldum: Bizim kuyrukçular, tarihen Çarlık Rusyasındaki Legal Marksistlerle, Ekonomistlerin beş aşağı on yukarı karşılığı idi. Legal Marksistler, Rus burjuvazisinin, bizim kuyrukçular gibi, köpekçesine hizmetine geçtiği günden itibaren, Kadrocularınkine benzer bir tarzda köylü ile ilgilenmeye başladılar. Onlar, Rus köylüsünün orijinalliğinden bahsediyor ve "Mir"leri, Köy Komunalarını aynen koruyarak, doğru sosyalizme gitmeyi bile öneriyorlardı. Bizim Kuyrukyalayıcılar da, küçükburjuva içgüdüleri ile Türk köylüsünü kurcalar oldular.

Gerçi bizimkiler, öyle ilkel komünizm artıklarına dair bir şeyler "keşf"etmiş değillerdir. Ama, Türkiye'de, dünyanın hiç bir yerinde rastlanılmayan bir orijinalite bulduklarına hakikaten kanidirler. Bu işitilmedik şey: Ortakçılık, yarıcılık diye harciâlem konuyu Türkiye'ye has bir şey sanmaktır.

Rus Legal Marksistlerinden Popülizmle kaynaşanları, Rus köylüsünün özelliklerini, Rus sosyal bünyesinin "temel direkleri" sayıyorlardı. Türk Kuyrukyalayıcıları da, mevcut köy ilişkilerini "*milli ekonominin köklü temeli*" buluyorlar. Bu "buluş", kaçınılmazca Rus Legal Marksist ve Popülist Ütopistlerinin tezlerine dayanıyor: Köyde statükoyu korumak! "*Değerler köyde kalmalıdır.*" Çünkü, "*tarım üretimi ve değişim ilişkileri... milli ekonomik bünyemizin temelini teşkil eden Türk köyü için kesinlikle kârlı ve verimli*" değilmiş...

Yani "*tarımda üretim ve değişim ilişkileri*" köyde (kuyrukyalayıcılar için "köy" kelimesi her şeyin üstünde başlı başına bir Palanster kadar anlamlıdır. "Köylü" ise, onlara hiç bir şey söyleyemez. Onun için, daima "köy" derler ve "köylü"yü, dillerini yakacakmış gibi ağızlarına almamaya itina ederler), doğal ekonomi ilişkilerini şiddetle tahrip ediyor. Türkiye'de özel mülkiyetin en "*köklü temeli*" olan köylülük, bu kadar çabuk mülkiyetinden olursa, "*ekonomik dengemiz*" altüst olabilir.

- Şu halde, bir kelime ile, kuyrukyalayıcı efendiler, kapitalistliğin Türkiye'deki gelişimini, dünyanın her tarafında olduğundan bambaşka bir istikamette yürütmeyi, kapitalistliği kapitalistlikten başka bir şey yapmayı "talep" ediyorlar.

2- Devlet müdahalesi: Kuyrukyalayıcılık gözlemliyor: "*Köy'de 'derin ve derhal devletin müdahalesini gerektiren bir ızdırıp'*" var! Bu ızdırıp "*köklü temeli*" kemiren tefeci-kapitalist sıçanından geliyor. Ve sıçanlar, yukarıda söylediğimiz gibi, biricik finans kapitalin kapanına kolay kolay düşmemeye yeminli liberallerdir. Kuyrukyalayıcılığın tavsiyesi: Bütün bu işlerini kendi isim ve hesaplarına becerenlere karşı, Finans Oligarşinin somut cihazını koyuyor! Devlet! Devlet, kuyrukyalayıcılar için, tıpkı Gazi hazretleri gibi: "*Efsanevi kişilik*", "*vatan kurtarıcısı*", "*vatanın yaratıcısı*"dır. Devletin sınıfı karakteri yoktur. O isterse her şeyi yaratır, dilerse bütün sınıf ilişkilerini "tümünden yok" haline koyar. Devlet müdahalesi nedir? "*Köyün bugünkü harap*

bünyesinden gelen borçlanma şekil ve eğilimlerini ve bunları gıdalandıran şartları, devletin plânlı bir müdahale siyaseti dahilinde, esasından değiştirmektedir." İşte "devrim" buradadır.

Halbuki, kuyrukçalayıcılar da pekâlâ biliyorlar ki, devlet var kuvvetiyle müdahale ediyor. Ziraat Bankası, en büyük devlet bankası sıfatıyla, tefeci kapitalistlerle uzlaşıyor. Ve onları Tarım Kredi Kooperatifleriyle sinesine çekiyor. Tefeci kapitalistliğin köylerdeki etkisini, daha büyük sermayelerle, müthiş surette genişletiyor. *"Köyün bugünkü harap bünyesinden gelen borçlanma şekil ve eğilimlerini ve bunları gıdalandıran şartları"* yüceleştiriyor. *"Plânlı bir müdahale"* mi isteniyor? Kim der ki bu tefeciliği idealleştirmek ve finans kapitalistleştirmek *"siyaseti"* *"plânsız bir müdahale"*dir? Ziraat Bankası, *"bağlı kooperatifşubeleri aracılığıyla kooperatiflere borçlu bulunan köylülere emir veriyor."* *"Aynı zamanda ilgililer tarafından şubelere verilen emirlerde jandarma ve zabitanın kooperatif kuruluşları emirlerini uygulamaları ve onlara yardımcı olmaları da bildirilmiştir."* (**Hizmet**, 18.8.930) İşte bütün kuyrukçalayıcıların ağızlarının suyunu akıtacak derecede *"plânlı bir müdahale siyaseti."* Bu siyaset, *"köyün bugünkü harap bünyesi'ni "esasından değiştirmekte"* tefeciliğe taş çıkartmıyor mu?

3- Gözlemci ve Denetçilik: Köyde kapitalist soygununu ve sınıf farklılaşmasını durdurmak için devlet müdahalesi lazım. Ya devlet müdahalesi için ne lazım? Kuyrukçalayıcılara göre, *"Türk köyünde toprak rantı meselesini memleketin her bölgesinde aldığı özel şekillere göre incelemek lazımdır. Ancak, bu suretle ("incelemek" suretiyle!..)dir ki milli ekonomimizin en önemli unsurunu teşkil eden köyün toprak işlerini ve bunların doğurduğu olumsuz sonuçları emin ve gerçeğe uygun bir siyasetle düzene sokabiliriz."* (İ.H., "Türkiye Köy Ekonomisinde Toprak Rantı")

Kuyrukçalayıcılığın tavsiyesini öğrendikten sonra, onun, burjuva safları arasında da, köy kitleleri için savurduğu demagojide de, "gözlemci ve denetçi" taktiğini bırakmadığı daha iyi anlaşılıyor. Köyde kapitalistliği durdurmak için devlet müdahalesi, devlet müdahalesini yapmak için *"Türk köyünde toprak rantı meselesini memleketin her mintikasına göre incelemek lazımdır..."* Ve bu "inceleme"ye, kuyrukçalayıcılık başlamıştır bile..

Kim bilir, ne kadar "incele"dikten sonra bir gün bir "devrim" yapacak, köyde kapitalist ilişkilerinin bütün facialarını, kapitalistlik sürecini devlet mucizesiyle durduracak. O "inceleme" dursun, hoca bildiğini okuyor. Burjuvazi fiili olarak anlatıyor ki, bu köpekleşen demagoji de, ona lazım olan bir "şey"dir. Mamafih: "İt ürür, kervan yürür." Devlet, müdahalesini, buğday alım satımını bile tekelleştirmeye kadar götürdü. Sınıf olarak burjuvazi aynı karşılığa gecikmedi. Kuyrukyalayıcıların en büyük cihadı, güya tefeci sermayeye karşı yapıyor. Halbuki aynı kuyrukyalayıcılığının örgütlediği Tarım Kongresi, bu noktada olduğu gibi, değişik sahalarda da, burjuvazinin çalışkan köylülüğe karşı ne tutum takındığını yeterli derecede gösterdi. Kuyrukyalayıcıların sözleri ile işleri arasındaki ilişkiyi tayin etmek için, "Tarım Kongresi" adını alan şeyin yine bir burjuva yazarı tarafından karakteristiğini nakledeyim:

"Senelerce üretmenlerin içinde çalışmış" isimsiz bir kişi, 25.1.1931 tarihli Cumhuriyet'te bir Başmakale yayınlıyor. Onda, özellikle şu iki nokta hakkında, şunlar yazılıyor:

1- Kongreye iştirak eden sınıflar: *"Bir kere Kongrede ziraat fen memurları vardı. Bu zümre hayli kalabalık olduğu için toplantılar, bazen, ziraat uzmanlarına özel bilimsel bir kongre izlenimini kolaylıkla verebilirdi."* *"Küçük çiftçi ve hatta gelebilen çiftçi unsurları, ya hiç yok ya da sınırlıydı. Çoğunlukla büyük çiftçiler göze çarparıyordu. Fakat bunların da iki zümreye ayrıldıkları, kolayca görülebiliyordu: a) Yalnız çiftçilikle uğraşanlar; b) Ticaretle çiftçiliği bir araya toplamış bulunanlar."* *"Kongre'de üçüncü bir zümre de ekonomistler zümresi idi. Çeşitli okullara mensup olan bu ekonomistler, Kongre tartışmalarına az karışırlar."* Yani Kongre'de, burjuva ekonomistleri ve fen memurları ile, çiftlik sahibi koca çiftçiler ve tefeci kapitalistler bulunuyor... Ne orta, ne küçük köylülerden eser yok...

2- Kongrenin gördüğü iş: a) *"Mesela",* diye aynı burjuva adsız ilâve ediyor, *"Tefeciliğe karşı zorlayıcı kanun tedbirleri uygulanması fikri de hararetle kabul edilmiş, aksine zorlayıcı tedbirlerin iyi bir savunma silahı olmadığı kanaatini savunan rapor da itirazsız kabul edilmiştir."*

b) Üretmenlerin dertlerine çare: *"Kongre bu dertlere çare olmak üzere de, çoğunlukla, falan veya filân ürünün borsalar-*

daki satışı (tüccarları) veya ihracı esnasında (ihracat tacirlerini) okka başına şu kadar veya bu kadar para alıp bunlarla sonradan üretmene yardım etmeyi düşünüyor, büyük kararlar veriyordu. Almaya muhtaç olan üretmene yardım için onu vermeye zorlamak da fazla muhabbetin özel bir cilvesi olsa gerekti!"

c) Köylü için iş (25.1.31 Kongre kararlarından):

"Madde 1- Tarım alanındaki dere yataklarının temizlenmesinde hükümet köylülere para ve fenni yardımlar yapacak, köylüler de mükellefiyet usulüyle bu temizliklerde beşer onar gün çalışacaklardır." **(Son Posta).**

Mamafih, köyde sınıf bölünmesini durdurmak emeli, kuyrukyalayıcılardan çok önce, burjuvazinin bir kararı ve uygulaması ile ortaya çıkmıştı. Kadro'nun 1932'de zımnen tavsiye ettiği gericiliği, Türk burjuvazisi ve Kemalizmin tam iki sene önce, 19.4.30'daki yayını, yeterli derece açıkça yapıyor: Bir taraftan, kara sabanın yerine kaplumbağa hızıyla pulluğu geçirmekle, Ziraat Bankası'nı hoşnut ederken, öteden, traktör kullanmanın önüne bir sınır çizmenin ve geçmenin lüzumunu kararlaştırıyordu:

1- "Kara sabanın belirli bir süre içinde kaldırılarak yerini pulluğa bırakmasını hükümet kendisine bir vazife bilir."

2- "Traktör kullanmanın belirli oranlara bağlanması ve traktör satanları da belirli bir süre içindeki ihtiyacı temine mecbur tutmak esasları düşünülmektedir." **(Milliyet)**

Gerçekte, bu haber sıralarında, traktörler için kabul edilen petrol muafiyeti etrafındaki tartışma, petrolün yarı fiyatla satışının kalkmasına vardı. Altı ay sonra hükümet, traktör sahiplerine tazminat vererek, petrol kullanan traktörleri geri almaya başladı. Mazotla işleyen traktörler tavsiye ediliyordu. Böylece, tefecilikle mücadele, traktörlerle mücadele oluyordu.

Objektif olarak, burjuvazi, memleket ekonomisi bir isli karatencere idiye, yuvarlanmış, iki sene sonra Kadro kapağını bulmuş demektir.

Proletarya ve Köylü

1927 nüfus sayımına göre Türkiye'de 1.700.000 köylü ailesi ve 9.216.918 köylü nüfusu var. 1927'den 1932'ye kadar geçen beş sene zarfında, tefecilikle elele veren tefecilik kanunları, usûlleri ve örgütleri, Türk köylü nüfusunu belki dünyanın pek az yerinde görülmüş bir şiddetle farklılaştırdı, proleterleştirdi. Onun için, 1927'de, nüfusun (13.6 milyon) % 67'sini teşkil eden köy nüfusu, 1931 senesinde Ekonomi Vekili'nin tahmin ettiği gibi, en fazla % 60 oranına kadar yükselebilir. Her sene köylünün % 1.5 proleterleşme, 5 senede % 7'den fazla köylü, köylülükten çıkmış demektir. Fakat, biz yine 1927'deki nüfus sayımı ile 1928 tarım sayımını esas bilerek oran yürütelim.

19.4.930 tarihli Milliyet, Türkiye'de 1.7 milyon köylü ailesinden 1.246.708'inin ortalama 25 dönüm tarım yaptığını söyledikten sonra, bu 1.25 milyon kadar aile tarafından ekilen toprak: "Yıllık işlenen arazinin ortalama % 20'sini ("Yanlıştır: % 14.7'sini...) ve tarıma elverişli arazinin de ortalama % 9.5'ini (Keza, yanlıştır: % 8.3'ünü olacak...) teşkil eder; ve bu çıkardığı neticeden pek memnun görünerek hemen ekler: *"Memleketimizde genel anlamda arazi meselesi bulunmadığı, çift hayvanlarının sayıca eksik ve ekilen toprak miktarının az olduğu görülmüştür..."* Çift hayvanının ve ekilen toprakların niçin az olduğunu biz de kendisine sormayalım. Yalnız, Türkiye'de *"genel anlamda arazi meselesi"* bulunup bulunmadığına dikkat edelim:

Yapılan tahminlere göre (bir Alman profesörünce), Türkiye topraklarının niteliği, yüzde itibarıyla şöyle ayrılır: Ekilebilir toprak: % 30; Orman ve baltalık: % 20; Çayır ve vadi: % 30; Dağlık ve ekilemez toprak: % 12; Bataklık: % 2... Milliyet'in 1929 tahminlerine göre Türkiye'de ekilen topraklar % 5'tir. Eğer

bu oranlar doğru ise, Türkiye'de ekilen toprak, ekilebilen toprağın 1/6'idir. Fakat biz bu oranları bir an için unutulalım. Bizzat burjuvazinin verdiği rakamlara geelim. Burjuva basınına göre, Türkiye'de 212 milyon dönüm toprak ekilir; 149 milyon dönüm de ekilebilir toprak vardır. Toplam: 361 milyon dönüm toprak. Bu toprak köylülük arasında nasıl sınıflandırılıyor?

Strateji planımız bakımından, köylülüğü şöyle üç bölüme ayırmak mümkündür:

I- Topraksız ve Fakir Köylü: 15.12.930 tarihli Cumhuriyet'te "çiftçi gözüyle" (gerçekte "tefeci gözüyle" olacak) başlıklı bir makalede şöyle deniliyordu:

"Evet, 14 milyon Türkün 9 milyonu çiftçi ve çiftçi ailesidir. Fakat toprağa tohum gömüp ondan ekmek beklemek için paraya ihtiyaç vardır. Toprağı olmayan, dünyada mülk adına yalnız bir azme ve emeğe sahip olan köylü, çift için muhtaç olduğu parayı kredi ile alabilir. Halbuki Türk çiftçisinin yüzde 70'i topraksızdır, evini kurduğu yer bile başkasınındır."

Burada topraksız köylü % 70 gösteriliyor. Bu, belki biraz tefecilik gayretiyle abartıdır. Mamafih Doğu vilayetlerinde, "Mülksüz" denilen Marabalar, deklaseliğe [sınıf dışılığa] doğru son hızla yuvarlanan Çeri Çobanlar % 80'i de geçer. Türkiye'nin en Batı vilayetleri bulunan Ege bölgesinden Denizli vilâyetinde, köylüde çoğunlukla toprak yok. Yarıcılık genel şekil. Muğla vilâyetinde keza "geniş ölçekli çiftlikler" hâkim. "Halk kirayla tarım yapar". Bu rakam ve olaylardan çıkan sonuca göre, Türkiye'de fakir köylü ile ondan daha aşağı şartlarda yaşayan köy paryaları % 70'leri geçer.

Fakir köylü deyince, Türkiye'de, hiç olmazsa 100 dönümden aşağı toprağı olan köylüyü hatırlıyoruz. Konya ovasında "küçük çiftçi" sayılanların toprağı 30 ile 80 dönümdür. Yine Türkiye'nin en Batı vilâyetlerine bakarsak (1928 tarım istatistikleri): *İzmir'de ortalama her köylüye 30-70; Denizli'de: 50-200; Muğla'da: 10-300; İsparta'da: 30-60; Burdur'da: 20-50 dönüm toprak düşüyor. (Mıntıkamızın Kitabı, s. 130-135).* Demek, çiftlikler ve tek tük orta köylüler haricinde, fakir köylüye ortalama: 10-20-30 ve nadiren 50 dönüm (1 ile 3 hektar kadar) toprak kalıyor. "Köyde Sınıf İlişkileri" konusunda, küçük

köylülerden, derebey köylülerine kadar olan bütün köy tabakalarının, devrim müttefiki olabileceğini görmüştük. Şu halde köylülüğün bu % 73'ü, tamamıyla devrimin başlıca yedek kuvvetleri sırasındadır.

II- Orta Köylüler: Türkiye'de orta köylü, mesela Konya ovasında 100 ile 300 dönüm toprak sahibi olan köylülerdir. Devletin yerleştirme siyasetinde ortalama 75-100-150 dönüm toprak veriliyor. Doğu vilayetlerinde orta halli bir köylü ailesini geçindiren 150 dönümdür. Şu halde, orta köylü deyince, Türkiye'de 100-200 veya ortalama olarak 150 dönümlük arazisi olan köylü hatıra geliyor; 100 dönümden yukarı olan topraklar, zaten geçim seviyesi çok zavallı olan Türk köylüsünde orta halli bir aileyi geçindirebiliyor demek.

III- Zengin Köylüler: Konya ovasında 300 ile 1000 dönüm toprağı olanlardır. Fakat, hiç şüphesiz bu rakamlar pek izafidir. Örnek olarak, yine Ege bölgesine bakalım. İzmir vilâyetindeki çiftlikler 1500'den 90 bin dönüme; Denizli'de: 10 binden 100 bine; İsparta'da; 5 binden 20 bine; Muğla'da: 300 bin dönüme kadar geniş sahaları tutuyor. Doğuya doğru gittikçe 70, 80, 300 köyü olmakla meşhur ağalar; Burdur vilâyetinde, "arazinin önemli bir kısmını" elinde tutan 20-30 kişi var.

Orta köylü ile zengin köylülerin ne oranda buldukları hakkında elde hiç bir belgemiz yok. Fakat şu eldeki rakamlara dayanarak şu iki grup neticeyi çıkarmak mümkündür:

1- 1.25 milyon köylü ailesi: Köylü nüfusunun % 73'ünü teşkil ettiği halde, ekilen toprağın % 14.7'sine ve ekilebilen toprağın da % 8.3'üne. Yuvarlak hesap köylülerin 3/4 kadarı toprağın ancak 1/10'ine sahip.

2- 500 bin köylü ailesi: Köylü nüfusunun % 27'sini teşkil ettiği halde, ekilen toprağın % 85.3'üne ve ekilebilen toprağın da % 91.7'sine. Yuvarlak hesap köylülerin 1/4 kadarı toprağın 9/10'una sahip.

Demek, köylülerin 3/4'ü kesinlikle bizim, 1/4'üne ise, orta köylülük de dahil. Ve hiç şüphesiz, büyük çoğunluk. 50 bini bulduğu şüpheli olan büyük arazi ailesi ve mütegalibe bir tarafa bırakılırsa, köylülük de bu...

Proletarya devrimi, bu köylülüğe ne verebilir?

1- Toprak: Türkiye'de ekilen ve ekilebilen en az 361 milyon dönümden aşağı olmayan toprak var. Proletarya devrimi, bu toprağı, ortalama 5'er kişilik nüfustan oluşan 1.700 bin aileye taksim ederse, her köylü ailesine ortalama 213 dönüm düşer.

Fakat orta köylü ihtiyacını 200 dönüm kabul edersek, bütün köylülük, büyük sosyalist üretimi halinde birleşmeden önce ve birleşmek için böyle düzenlemeye uğramış olur. Ve ayrıca, 15 bin tarım makinesini bulan tarımsal teknikle işletmek üzere, ilk Sovhozlar [kollektif köylü işletmeleri] için 25 milyon dönüm de kalmış olur.

2- Hayvan; Türkiye'de 9.360.394 baş büyük çiftlik hayvanı ve 24.011.320 baş küçük çiftlik hayvanı (kıl keçi, koyun, tiftik keçi) var. Bu rakamlara göre, ortalama olarak, her aileye:

a) Büyük çiftlik hayvanı; 2 öküz, 1 binek ve yük hayvanı, 1 inek olmak üzere 5-6 baş;

b) Küçük davar; her aileye 7 keçi, 7 koyun olmak üzere 14 baş düşecek.*

<> Türkiye'de davar az. Fakat bu azlık elbette bir ihmalden yahut tabiatın izin vermeyişinden ileri gelmiyor. Hayvan kıtlığına kıran getiren şey, Türkiye'de her gün biraz daha şebekesini sağlamlaştıran kapitalist sosyal düzeninin ta kendisidir. Kemalist burjuvazinin sahneye çıktığı günden beri, bir tür "Hayvanat katliamı"nı getiren sebepler arasında en önemlisi şu ikisidir:

1- Otlaksızlık: Eski köyler, müşterek köy mülkiyetinden sayılan otlak ve ormanlarda, adeta bedava denecek kadar masrafsızca bol bol hayvan yetiştirirlerdi. Kapitalist mülkiyet usûlüyle beraber, yavaş yavaş bu ormanlar ve otlaklar, kalınlaşan kapitalist veya tefecilerle hisse senetli şirketler ve devlet tarafından birer birer köylerden koparılarak, hem hayvan, hem de insan facialarına varan sahneler düzenlendi.

2- Ağır vergi: Biraz bütçe zarureti ve epeyce de ticaret terazisini denk getirmek zoru, çift hayvanlarına ağır vergiler koymak için Cumhuriyet burjuvazisini çılgın bir yarışmaya atabildi. Fakir köylünün ineği sayılan zavallı kıl keçiden 60 kuruş vergi alınması kararlaştırılırken, meşhur Türkçü ve kendisini "faydalı hayvanlardan sayan bir vekil, namusuna tecavüz edilmiş gibi haykırıyor ve bu "zararlı hayvan"dan 70 kuruş alınmasını teklif ediyordu. (Millet Meclisi, 29 Haziran 1931). Bu yüzden köylü, davarı bir yaşını doldurmadan, yok pahasına elinden çıkarıyor ve senede yüzbinlerce baş ihracat yapılırken, köylü tarlasına dökülecek gübre bile bulamıyor.

Türkiye'de sosyal devrim, Türkiye çalışkan köylüsünün % 75'ine, bir kalemde bunları verecek. Fakat, bu genel bir neticedir.

Komünist Partisi bu amaç için çalışırken, köylü kitlelerini, proletarya ittifakına çekmek ve köylülüğün Komünist Partisi'ne karşı güvenini kökleştirmek için, sırf böyle vaat sahasında kalınamaz. Köylülüğün yukarıki incelemesinden netice olarak çıkan küçük ve gündelik ızdıraplarından yürüyerek, köylü kitlelerinin en özel çıkarlarının dahi, devrimci mücadele zaruretine dayandığını fiili olarak, somut sloganlar ve taleplerle ispat etmelidir. Ancak böyle "kılı kırka yararcasına" tutkun, yorulmak, bezmek nedir bilmez bir araştırma iledir ki, Türkiye'de işçi sınıfı ile köylülüğün devrimci ilişki ve ittifakı konusu aydınlatılmış olabilir. Türkiye köylü ve işçi sınıflarının ilişkisi deyinince, elbette anlaşılan: Gelecek sosyal ihtilal kasırgasında, bu iki sınıfın, bütün Türkiye ve dünya soyguncularına ve zulmüne karşı elele ve can cana vererek çarpışıp çarpışamayacakları; özellikle Türkiye çalışkan köylülüğünün proletarya saflarında başlıca yedek kuvvet ve fiili müttelik olarak yürüyüp yürümeyeceği meselesidir.

Buraya kadar dokunduğumuz noktalar: 1- Türkiye köylülüğünün statik manzarası; 2- Türk burjuvazisinin köylülük üzerindeki demagojisi ve bu demagojinin fiyaskosu hakkında idi. Bu üçüncü bölümde, Türkiye işçi sınıfı ile köylülüğü birleştiren ve ihtilalcileştiren unsurların ve etkenlerin bulunup bulunmadığını araştıracağız. Şimdiye kadar söylediklerimiz, zaten bu üçüncü noktayı kendiliğinden bir mantıki netice gibi meydana çıkarmıştı. Şimdi o mantıki neticeleri daha somut eğilimleriyle kısa bir resm-i geçit yaptırmak ve büyük hedefe, sosyal devrim olan bağlarını mümkün merteye gerçek ve canlı talepler ve sloganlar şeklinde düsturlaştırmak lazımdır.

Yarınki yakın toplumsal devrimde, Türkiye çalışkan köylülüğü, Türkiye işçiler sınıfı ile beraber gelecek ve dövüşecek mi? Bu soruya cevap vermek için, şu genel kuralları gözönüne getirmek lazımdır: 1- İki sınıfın müşterek bir cephe tutmaları için müşterek düşmanları bulunmalıdır; 2- Bu sınıflardan her biri, bu düşmanı yok edinceye kadar dövüşmeye yılmaz ve yüz geri etmek nedir bilmezcesine eğilimli olmalıdır.

Burada söz konusu olan Türkiye çalışkan köylülüğüdür. Onun için bu bölümde özellikle şu üç meseleyi araştıracağız:

1- Türkiye işçisi ile köylüsünün düşmanları aynı mıdır?

2- Türkiye işçi ve köylüleri bu müşterek düşmanlara karşı teorik ve pratik olarak, fakat özellikle örgüt ve faaliyet tekniği bakımından birleşme imkânlarına sahip midirler?

3- Türkiye çalışkan köylülüğü müşterek düşmanlar ve soygunculara karşı Türkiye işçisiyle elele verebilmek imkânını devrim ve ihtilal sahasında da gerçekleştirecek kabiliyette midir; başka deyimle, bugünkü Türkiye çalışkan köylülüğü devrimci ve ihtilalci akınlar yapabilir mi? Köylü devrimci midir? Bu üç soruya, sırf olaylardan ve burjuva basınının dediklerinden yürüyerek cevap vermeyi deneyeceğiz. Bu suretle verilecek cevaplar, Türk proletaryası keşif kolunun (Ajitasyon + Propaganda + Örgüt) üçüzünde elle tutulur unsurları derlemeye yarayabilirse, konumuzu aydınlatmış sayılabiliriz.

A) Ortak Düşmanlar

İşçi ve köylü sınıflarının düşmanları ortak mıdır? Evet. Bu "evet'in gücünü ve doğruluğunu kavramak için sadece bu ortak düşmanların adlarını saymak yeter. Türkiye'de çalışkan köylülüğün kanını ve canını emen, onu iliklerine kadar soyan düşmanlar kimlerdir? Aşağıdan yukarıya sırasıyla şunlar: 1- Derebeylik artıkları; 2- Tefeci-sermaye; 3- Finans kapital; 4- Kapitalist devlet. Bugünkü cihan tarihinin ihtilal manivelasını elinde tutan ve insanın insanı soyma sistemini ilk ve son defa olarak çelikten bir azimle kökünden yıkıp yeni bir insanlık rejimi kurmakla uğraşan dünya proletarya toplamının Türkiye parçası, Türkiye işçi sınıfı için, Türkiye köylülüğünün bu dört düşmanından daha büyük ve öz düşman düşünülebilir mi? Hayır.

Fakat bu genel bilgileri Türkiye'nin özelliği içinde tespit ve tayin etmezsek, sınıf ilişkilerinin softası durumunda kalabiliriz. Türkiye çalışkan köylüsü, Türkiye işçi sınıfının bu dört başlı can düşmanına gerçekten, hiç olmazsa aynı derecede düşman mıdır? Düşmansa bu düşmanlığın derecesi nedir? Bu düşmanlık nerelere varır? Ve proletarya keşif koluna neyi ilham eder? Sırasıyla görelim. Yalnız, yukarıda kısmen işaret ettiğimiz noktaları mümkün merteye en kısa bir iki örnekle keseceğiz; işaret etmediklerimiz üstünde biraz daha dikkatle duracağız.

1- DEREBEYLİK ARTIKLARI: ZULMÜ VE EZİŞİ

Ortaçağın bir özelliği, o devirde ticaret kapitalisti olarak zenginleşen unsurların, sonra sanki sosyal atmosferin ağır basışına dayanamıyormuş gibi, akıcı parasını araziye yatırarak toprak beyi ve derebeyi haline geçişindedir. Bu akım Türkiye'de de, en köpeksi bir burjuva sosyal düzeninin en kışkırtıcı normlarına ve kamçılarına rağmen, henüz bu para beyliğinden derebeyliğine geçiş eğilimi durmamıştır. Özellikle küçük burjuvazinin aydın denilen kesiminde bu eğilim şehirlerde bile kuvvetle hakimdir.* Bu yüzden tefeci ve bezirgan sermaye ile derebey ilişkilerinin nerede başlayıp nerede bittiklerini keskin hatlarla çizmek güçtür. Kemalizmin canla başla uğraştığı bir saha da, bu derebeyleri mütegalibeleştirme. Ve gördük: Mütegalibe, derebey artığı olduğu kadar, kapitalist tohumudur da.

Arazi meselesi sırasında, derebeylik ile derebey artıklarının canlı örneklerini, bizzat Kemalizme hulûs çakan [dalkavukluk eden] burjuva yazıcılarının ağızından dinlemiştik. Bu örnekler yalnız Doğu vilâyetlerine has değildir. Burjuva basınının "imperméable" [su sızdırmaz, sıkı] mahkeme duvarından arasına nasılsa sızan tek tük haberler, yeni yeni türeyen tarım kapitalistleriyle mali ve ticari sermayenin köy ağaları ile olan mücadelesinden akseden sesler, bize derebey artıklarının toplam, Doğu ve Batı Türkiye'sinin köylerinde halen hakim bir sistem olduğunu yeterli derecede tarafsızlıkla ihtar eder. Mesela Milliyet'in son senelerde Batı vilayetlerinin en medeni şehir civarlarındaki köylerinde eşekle seyahat eden bir gezginci yazıcısı, hemen her köyde şöyle bir tatlı hatıra tespit ediyor:

"MİSAFİRLİK: Hüseyin Ağa bu köyün ileri gelenlerindedir ve [Milli] Mücadelede çok hizmeti geçmiştir. Buraya gelenler Hüseyin Ağanın hanesinde misafir edilerek ağırlanır ve ikram görürler. Ben hayvandan inerken Hüseyin Ağa elinde bir sülün avı olduğu halde koşarak yanıma geldi ve "Şereflendireceğinizi ev-

<> Bir akşam gazetesi hesap ediyor: "İstanbul'da 1931 senesinde 249 ve 1932'de 300 apartman yapılmış; tanesi 50 bin liradan, iki senede İstanbul'da iradla tıkmak üzere 27 milyon Türk lirası taşta toprağa yatırılmış!" Küçük-burjuva yapılı burjuva yaprağı: "İster inan, ister inanma" diyor (**Son Posta**, 24.11.32) Bu rakamın anlamı, Türkiye'de mevcut büyük sermaye toplamının 50 milyona varmadığı hatırlandığı zaman daha iyi anlaşılır.

velce haber almıştım da çocukları ava göndermişim. Neyse bir sülün vurmuşlar" dedi ve beni konağına götürerek rahatlamamı sağladı." (Ragıp Kemal, Muhabir Mektupları, **Milliyet**, 2.5.932)

İşte yazarının "22 hane ve 50 nüfusluk mutlu bir köy" dediği yerde bile, "Konağı" olan ve her gelen önemlice adamı "ağırlayan ve ikram"da bulunan bir "Ağa" vardır. Ve bu Ağa köyün başı olduğu için, gören gözü, işiten kulağıdır da. Onun bilgisi dışında köyde kuş bile uçmaz. Nahiye müdürü ve Karakol komutanı onun sağ ve sol eli konumundadır. Bir gün köye uğrayacak olan herhangi bir gazeteci parçasını bile önceden haber alır ve ona göre tedbirli bulunur.

Bu derebeyi artığı "Ağa"lar, köyün dış ve iç ilişkilerinde, köylünün üzerinde her biçim ve araç ile hakimdirler. Derebeylik artıklarının köydeki hakimliğini kavramak için, Ağanın şu dört sahadaki kudretine birer örnekçik sunmak yeter: Toprak - Üretim - Değişim - İşgücü.

a- Ağa toprağa hâkimdir: Köyde siyasi kuvveti emrinde tutan Ağanın kendine has usûl ve araçlarla hoşuna giden toprakları ve mülkleri nasıl ele geçirmeyi bildiğini ve hatta burjuva adaletinin yardımıyla köylüleri birbirine kırdırarak nasıl mülklerinden ettiğini ve kendine kul yaptığını az çok biliyoruz. Burada sadece, nasıl hatta "Büyük Millet Meclisi"ne, "Vekiller Meclisi" yani "Hükümet'e, "Vilâyet İdare Meclisi"ne ve nihayet "Cumhuriyet Adaleti"ne rağmen, derebeylik artıklarının köylüye ait toprakları benimseyebildiğine, yine burjuva basınından bir örnek:

"1807'de Ilgın kazasında İhsaniye köyünde iskân edilen muhacirlere hükümet bir miktar arazi vermişti. Çukurda olan bu arazi geçen zamanla sağlığa zarar verecek bir şekilde zararlı ve çürüyüp kokuşmuş bir hal almıştı. Köylü hem sağlıklarını korumak, hem de arazisini kurtarmak için bu bataklığı kurutmaya teşebbüs etmişti. İl İdare Meclisi bu hakkı köylüye vermişti. Bataklığın kuruyan kısımları olağanüstü verimliydi. Kavun, karpuz ve diğer ürünler çok güzel yetişiyordu.

"Fakat bir süre sonra Beşare'li bir kişi bu verimli arazinin, bu bataklığın kurutma hakkını her nasılsa (!) üstüne almıştı.

"Beşare'linin bu işlemi, Büyük Millet Meclisi'nin 20 Mart 929 tarihli bir kararıyla ortadan kaldırılmış, arazi yine asıl sahipleri olan köylüye iade edilmişti. Köylü devamlı olarak çalışıyordu.

Bugün burada bataklıktan eser kalmamıştır. Gül gülistan güzel bir bahçe hasil olmuştur.

"Büyük Millet Meclisi'nin kararına rağmen Beşare'li kişi bir gün arazinin üstüne bir domuz seddi yaptırmıştı. Topraktan yapılan bu set, toprak kayması ile yıkılıp gitmişti. Bu setin köylüler tarafından yıkıldığını ileri sürerek dava açan Beşare'li davasında da başarılı olamadı. Cumhuriyet Adaleti talebini reddetti, (siz artık herifin vazgeçeceğini sanırsınız değil mi? Hayır, aksine) fakat bütün bu hikayelerden sonra (diye, şikayetçi, sözünü bitiriyor) Beşare'li kişi bu araziye mülk edinmek üzeredir. (Nasıl diye şaşacaksınız. Kolay:) Çünkü köylüler bu araziye bu kişiye terketmek durumunda kalmıştır...

*"İlgın kazasında İhsaniye köyü ahalisinden" (**Son Posta**, 1.9.932)*

Bu satırlara ilave edecek neyiz kalıyor? Yalnız dikkat edin, şikayetçi köylü, imzasını bile atamıyor. Korkuyor! Kimden? "Beşare'li kişi"den! Ve bu korku tam bir yüzyılla bir çeyrek yüzyıldan (125 yıldır: 1807'den) beri aynen devam ediyor...

b- Ağa üretime ve iş araçlarına hakimdir: Ziraat Bankası, tefeciliği sistemleştirmek suretiyle, köy üretimine başlı başına hakim olmak için istediği kadar tefecilerle sarmaş dolaş olsun ve yırtınsın dursun. Köylüyü en sonunda ağanın kucağına atmaktan ve hatta - "İster inan, ister inanma" - köylüye ağayı aratmaktan başka bir neticeye varamamaktadır. Niçin? Bunu bizzat burjuvaziden öğrenelim. Cumhuriyet gazetesi 1931 yılının birinci mevsimi sonunda Ziraat Bankası hakkında bir anket açmıştı. Bu anketten şunları öğreniyoruz:

*"Çiftçilerimizin hemen % 95'inin sermayesi yalnız arazisidir. Çift hayvanlarından, en küçük tarım malzemesine kadar hepsini bankadan alacağı para ile temin eder." (Çiftçi Derviş, Konya Ereğli'sinden: Ziraat Bankası Anketi, 10.3.931, **Cumhuriyet**)*

Fakat temin etmese de olur. Dikkat edelim, önce bu "temin eder" diyen kişi "Çiftçi" yani "Agrarien" (Sıkı çiftçi)dir ve kendi adı ve hesabına söylüyor. Halbuki Ziraat Bankası, bu % 95 köylünün ancak "zekat verir gibi" kırkta birine bile zor ödünç verecek kadar sermayelidir. Ziraat Bankası'nını sermayesinden 18-20 milyonu dolaşımdadır. (Aynı Derviş'in ifadesi) Zür-ra (Koca çiftçi: Ziraat kapitalisti) takımı banka sermayesinin

5 misli olmasını, 100 milyona çıkarılmasını istiyor. Fakat, bu ancak kendi zümrevi ihtiyacı için yetecek bir miktardır. Bütün köylülüğe paylaştırılsa, bir zamanki padişahın bir dilenciye dediği gibi, herkese bir pul bile zor düşer. Bunu da yine ankete verilmiş cevaplardan çıkaralım. Bir başkası; *"Köylümüz çiftçisi çok fakirdir, borçludur. Türkiye'de, de bir tek Ziraat Bankası vardır. Bu bankanın bir ilçeye isabet eden 20 bin ile 50 bin lira sermayesi bir ilçenin değil, bir köyün bile ihtiyacını karşılayacak derecede değildir. Nitekim Trabzon'un bir nahiyesi olan Yomra dahilinde 10 kadar kooperatif kurulmuş, Ziraat Bankası'ndan 180 bin liradan fazla bir yardım görmemiştir."* (Osman Cudi, Trabzon, Ankete Cevap, **Cumhuriyet**, 31.3.1931).

Netice: En azıyla hareket edelim. Bir köye 20 bin lira hesap edilirse, Ziraat Bankası'nın 20 milyon sermayesi ancak 1000 köyün ihtiyacına yeter. Türkiye'de 40.253 köy bulunduğu göre, bu Türkiye Ziraat Bankası, köylünün ancak 1/40 ihtiyacına karşılıktır.

Peki, ya geri kalanların ihtiyacı? Madem ki Türkiye köylüsünün % 95'inin topraktan başka hiç bir iş aracı yoktur ve bu % 95'in, 1/40'dan, ancak iki buçuk kişisi Ziraat Bankası'ndan ışık alıyor, öteki 92 buçuk kişi kime kalıyor? Ağalara ve tefecilere.

Ağalar, derebeylik artığı olan üretim ilişkilerini nasıl devam ettiriyorlar. Şöyle:

"Mesela, herhangi bir kasabanın ağaları o kasabaya bağlı köyler halkını kendilerine çekerek, Ziraat Bankası'nın göstermediği bir nezaketle, hiç bir teminata gerek görmeden tohum parası verir ve giyim kuşam için gerekli maddeleri, yetişecek ürünle değiş tokuş etmeye razı olurlar. Bu bekleme zamanı için fahiş bir kâr ilave ettiği muhakkaktır. Yaz kış demeyip gün doğmadan, gün batıncaya kadar çalışan zavallı çiftçimiz, borçlandığı parayı ödemek için malını ucuzca satmaya mecbur oluyor." (Hakkı, Kuzguncuk, "Ziraat Bankası Hakkında Anket", **Cumhuriyet**, 16.3.931)

Bir Kütahya'lı, Ziraat Bankası'nın, ağalar kadar olamadığını ve niçin olamadığını şöyle anlatıyor:

"Banka birçok yönlerden dünkü köy ağasının yerini tamamiyle tutmalıdır. Köy ağası tohum verir, çift verir, tarla verir, kuvvet parası verir ve bunların (ağaların) işini bilenleri, sürü-

me, ekime, biçime kadar her işe nezaret eder." (Halil Kadri, Kütahya, keza Anket, **Cumhuriyet**, 18.3.931)

c- Ağa değiş tokuşı (mübadeleye) hakim: Üretime hakim olan ağanın, değişime, değiş tokuşı hakim olması kendiliğinden çıkan ve anlaşılan mantıklı bir neticedir. Bu neticeyi Kuzguncuklu Hakki da pekâlâ bildiriyordu: "Ağanın verdiği iş araçlarına karşılık, bekleme zamanı için fahiş bir kâr ilave ettiği muhakkaktır. Yaz kış demeyip gün doğmadan, gün batıncaya kadar çalışan zavallı çiftçimiz borçlandığı parayı ödemek için malını ucuza satmaya mecbur oluyor." (Anılan Anket). Satmak, ucuza, yok pahasına sattırmak hususunda gücü yerinde olan Ağa, sattırmamak ve hatta köylünün ürünlerini ambarlarda çürütmek ve yakacak haline getirmek hususunda da ezici kuvvet sahibidir. Mali-Ticari sermayenin söz sahipliğini **Milliyet** sütunlarında yapan Ragıp Kemal, Edirne'deki (Doğu veya Orta Anadolu'da değil) inceleme seyahatinin notlarını, "Amerikan Eksport Tobakko"nun şu "timsah gözyaşları" ile taçlandırıyor:

"Çiftçinin (Bizde henüz "Agrarien" ile "Paysan" birbirine karıştırılır durur. Fakat buradaki "Çiftçi" şüphesiz çalışkan köylüden başkası değildir. Çünkü ziraat burjuvazisi ağanın arkasında kolay kolay yürümüyor artık...) önüne düşen ve asalak geçinen bazı köy ağaları tütün şirketi temsilcilerini (ki Ragıp Kemal bey de bu temsilcilerin temsilcisidir tabi, köylünün değil...) ayaklarına kadar getirmek ve onlardan komisyon almak girişiminde bulduklarından dolayı, tütünlerin ambarlara vakit ve zamanında gelmesini erteletmektedir. Tütün kumpanyaları ise bu gibi tekliflere yanaşmayarak ve arada hiç bir aracı tanımayarak, tütünlerin ambarlara getirilmesini ve doğrudan doğruya köylülerle temas ederek ambarda satın alınmasını istiyorlar. Ağaların bu gibi inat ve ısrarlarından dolayı burada en iyi tütün çıkaran (Arbaç) köyünde 18 bin kilo tütün bozulmuştur. Bu köye 15 bin lira girecekken bu ağaların yüzünden 15 lira girmemiştir." (Ragıp Kemal, Edirne'den Muhabir Mektubu, "Edirne'de Neden Fena Tütün Yetişiyor ve Neden Satılmıyor", **Milliyet**, 4.6.1932)

Atalar söyler: "At teper, eşek teper, arada olan kuzu gibi köylüye olur." Derebeylik artıkları finans kapital ile fazla ürün (köylünün kanını ve iliğini) emmek hırsıyla çiftleşirken olan çalışkan köylüye olur. 15 bin lira bekleyen köylü 15 lira bulamaz.

Kabahat kimde? Tabii ne şirkette, ne ağada, Türkiye çalışan köylülüğünün soyguncular karşısında elini kolunu bukağlayan Kemalist burjuvazinin faşist kapitalist sisteminde diyeceksiniz. Hayır: *"Çiftçi haksızdır!"* Şaşmayın, aynı burjuva "Muhabir"i, yukarıda anlattığı hikayeyi çarçabuk, inanılmaz bir hayasızlık ile hemen unutturur ve aynı satırların altına, bu *"Çiftçi haksızdır"* başlığı altında şu satırları ilave eder:

"Burada çiftçilerin bir kısmı tütünlerini pek fena işlemektedirler. Yüzlerce denk tütünün basıldığını veya yandığını ve bunlardan ancak birkaç tanesinin sağlam çıktığını tüccarların defterlerini inceleyerek anladım. Tütün kumpanyaları buradaki tütünlerin hepsini satın almak için emir aldıkları halde malesef tütünleri gübre halinde bulmaktadırlar. Ve bunları satın alıp, gazyağı dökerek yakmaktadırlar! Bu suretle 67 bin kilo tütün yakılmıştır." (Ragıp Kemal, **age, Milliyet**, 4.6.932)

Burjuva yazarı, bizzat köylülerin kendilerinden değil, *"Tüccarların defterlerinden inceleyerek"* anlıyor ki *"köylü haksızdır."* Çünkü *"yüzlerce denk tütünün basıldığını veya yandığını", "ağaların bu gibi inat ve ısrarlarından dolayı"* meydana gelmiş bir acayıplık değil, çarçabuk *"çiftçinin bir kısmı'nın "tütünlerini pek fena işlemekte"* olmalarının neticesi sayıyor. Ve kumpanyaların, para vererek *"gübre halinde"* tütünleri satın aldıktan sonra, bütün bu gübreleri *"gazyağı dökerek yakmak"* suretiyle maytap oynamaktan zevk alacaklarına dair bir masalla, develeri güldürmeye özeniyor. Ne hacet, eğer kumpanyalarda öyle gaz yağıyla yakacak kadar fazla para olsaydı, o paraları tütün haline deşiş tokuş etmeden ve uzak şehir ve köylere yorulmaksızın, İstanbul'un bir lüks meyhanesinde daha parlak şekilde alevlendirebilemezler miydi?

d- Ağa işgücüne hakim: Şehir beyefendilerinin "Ağalık" hikayeleri, günlük ve ... [iki kelime okunamadı] her çeşit burjuva yapraklarını doldurur. Bir hizmetçi efendisini bırakıp kaçtı mıydı, mutlaka kıymetli bir gerdanlık, bir elmas yüzük, birkaç yüz lirayı da birlikte aşırmıştır!

Kapitalistliğin has kaleleri olan şehirler ortasında yapılan bu eşkiyalıkların, köylerde hatır ve hayale sığmazcasına daha şiddetli ve sık olacağını tahmin etmek güç değildir. Yalnız köyde, ağasını bırakıp kaçanlar, öyle şehirdekiler gibi "girân-bahâ"

[pahada ağır] şeyleri değil, mesela: gerdanlık yerine bir ... [bir kaç kelime okunamadı] yüzük yerine bir katır kolanı, lira yerine bir çift eski yemeni çalar kaçarlar. O zaman şehir polisinden hiç aşağı kalmayan köy jandarması, cumhuriyet adaleti ile elele verir ve yıllarca beş para ücretsiz işletilip soyulmaktan el aman deyip kaçan çaresizi, eğer ağasının malikanesinde kapitalist hürriyetinin çağdaş toprakbendi haline dönmeye razı olmazsa, eşitlikçi adaletin zindanında zincirbendliğe mahkum eder. Fakir köy işgücünün talihi daima bu iki şıktan biridir.

Şayet ağa, işi bu kadar kurnazca yoluna koymayı bekleyecek kadar sinirlerine hakim değilse, her toprakbendin akıbetini, falan burjuva gazetesinin en sapa bir sayfasında, "Memleket Haberleri" sütununun köşeciğinde, büyük bir soğukkanlılıkla, şu iki buçuk satırıca sıkıştırılmış buluruz:

"İzmir'de bir cinayet: Bu sabah saat yedide Çiğli mevkinde Aslan isminde bir çiftlik beyi, vaktiyle çiftliğinde çalışmış olan rençber Adem'i dört kurşunla öldürmüştür. Cinayetin sebebi Adem'in evvelce çiftlikte çalışırken birdenbire işini bırakarak çekilmesi ve çiftlik sahibinin bu defa kendisiyle karşılaştığı zaman hiddetine hakim olamamasıdır." **(Cumhuriyet, 6.8.931)**

İşte, Türk kapitalist medeniyetinin cennetinde, hâlâ Afrika ormanlarından farksızcasına, biçare "Adem" oğullarını "Aslan"lar böyle parçalar... Yalnız, şu farkla ki, burjuva cumhuriyetinin "Arslan"ı, rençber "Adem" karşısına çıkmak küstahlığında bulunmak cüretini gösterdiği zaman "hiddetine hakim" olamayınca, pençelerini ve dişlerini değil, tabancasını kullanıyor.

İstanbul kahvelerinde sağlamca çakıları "Esiha memnu" [yasak silah] diye toplayan ve: *"Menemen, 26 (H.M.) -Dün Menemen'in (Emiralem) köyünde 14 tabanca ile 6 mavzer bulunmuş"* **(Son Posta, 27.1.31)** gibi kısa haberlerle, köylü halkı tamamıyla silahsız bırakmak için, her gün Doğu ve Batı kölelerinde işkenceli silah araştırmalarından örnek veren Türk Kemalist burjuvazisi, ortaçağ artığı "Arslan"ları böyle silahlı gezdirir. Hatta, yalnız "Arslan"ların kendilerini değil, "köpek"lerini bile; hem de yalnız çifte falan değil, şiddetle yasak olması lazım gelen "Mavzer" gibi savaş silahlarıyla yaşatır. Bu sözümüzün örneğini de, yine bir zavallı "Adem" in, yarıcı işgücü olan bir başka "Adem" in başına gelenden öğrenelim:

"Ödemiş'te Toryanlı çiftliğinin sahibi Mustafa efendi çiftliği idare eden ortakçısı Adem efendiden alacağını tahsil etmek üzere kendi adamlarından (Ağanın silahlı köpeklerinden!) Murat ve Hüsnü isminde iki kişiyi çiftliğe göndermiş ve parayı mutlaka, tahsil etmelerini de kendilerine sıkı sıkıya tembih etmiş. Bu iki adam çiftliğe giderek Adem Efendiden parayı istemişler ve almayacaklarını anlamışlardır. Bunun üzerine Murat elindeki çift tüfeği ile Adem Efendiyi öldürmüştür. Hüsnü de, kavgaya karışan maktul Adem Efendinin eşi olan hanımın üzerine atılarak boynundaki beş altın lirayı almış ve mavzerle zavallı kadını koldundan ağır surette yaralamıştır." **(Cumhuriyet, 19.10.1931)**

Bu gibi durumların "memlekette bir anarşi yaratmak istemesinden", yani "rençber" veya "ortak" yani yarı-toprakbent işgücü ve fakir köylü "Adem"lerin de bir gün canına tak deyip karşılık vermeye kalkışmasından korkan burjuva yazarı, köy ağalarına, adeta: "Maşa dururken, niye ateşi elle tutarsınız, behey gafil-ler!" dercesine ve kapitalist "sosyal düzeninin" soygun usullerinin selâmet ve sıhhati adına haykırarak, şu ihtarda bulunuyor:

"Herhangi bir şahıs, ne kadar aşikâr bir hak sahibi olsa da kendi alacağını kendi kuvvetiyle tahsil edemez!" **(age)**

Yani, bu kadarjandarma, polis ve askeri ne güne besliyoruz? Halkı, burjuva devlet cihazı aracılığıyla, yine halktan toplanmış adamlarla ezmek için. A ağalarım, kendi sınıfı zulmünüzü böyle apaçık meydana vurmak akıl kârı değil. Türkiye'yi "çelişkisiz toplum" haline sokan burjuva adaleti "nelere kadir değil?"

Sonra ilave ediyor: "Bizde ise alacağını kendi zor gücüne, kendi kuvvetine güvenerek borçlusunu yolda çevirenler, dövenler ve bir topluluk huzurunda onun haysiyetini ayaklar altına alanlar, almak isteyenler, hatta öldürmek isteyenler ve öldürenler de vardır." **(Cumhuriyet, 19.10.31)**

Demek, Türkiye'de: "zor gücü" ile: Yol çeviren + döven + söven + öldürenler = Derebey artıkları var. Tamam biz de bunu söyledik. Başka bir şey demiyoruz.

2- TEFECİ SERMAYE

Kemalist burjuvazinin güçlenmesi, bir kelime ile tefeciliğin de o kadar güçlenmesi oldu ki, burjuva basınında bile, hele büyük kriz yıllarında, adeta küçük mülkiyetlerin, geri mülkiyet-

lerin dehşetli parçalanış faciasından akseden yeni bir edebiyat doğmak üzeredir.*

Tefeciliğin bugünkü dehşet ve kudretini bulmasında Kemalist burjuvazinin gösterdiği hizmet ve yararlılık benzersizdir. Eskiden tefecilik daha çok Türk ve Müslüman olmayan, yabancı sayılan kimselerin elinde idi. Ve bu kimseler, İslâmi prensiplerin manevi baskısı ve zaman zaman tekrarlanan Derebey ekspropriasyonlarının [el koymalarının] devamlı sarsıntıları içinde, bugünkü hayr-ül-halefleri [hayırlı oğulları] kadar pervasız ve işitilmedik oranlara kolay kolay varamamışlardı. Türk Ocakları'nın, tefeciliği millileştirmek konusundaki gayretinden sonra, Türk burjuvazisinin rakipsiz iktidar mevkisi olan laik Kemalizm devrinde, tefecilik yeni kanun ve tedbirlerin gölgesinde aldı yürüdü. Küçükburjuva naralı burjuva basını bile bunun farkındadır:

"Eski rejim yıllarında, Türk toplumunda faizcilik, daha çok, yabancı renk taşıyan kimseler yapardı. Bunlar gittikten sonra, onların hüviyetinde yetişmiş kimseler yapmaya başladı. Bunlar her sınıf rengini taşıyan, egoist ve anormal mahluklardır." (Asım İsmet, Hür Fikirler Dergisinden, **Son Posta**, 3.11.32)

<?> Fikirler dergisinde Asım İsmet isminde birisi yazıyor: *"Toplumun parazit olan faizci, parazit gibi, birinci derecede hüviyetini gizlemeye çalışır. Çünkü ayıplı işler yapar, onun için gizli yaşar. Dirençsiz ve sosyal olarak zaafa yüz tutmuş çevre onun adillik saltanatı yeridir. Hissizdir; yere serdiği insan ızdırabı, yıktığı ailelerin yalvarması ve yetimlerin gözyaşı karşısında hiç bir üzüntü duymaz."* İsmet, Burada faizci, diye ilâve etmeye lüzum görüyor; *"kanun harici iş yapan faizciler ye tefeciler kastedilmiştir."* Fakat, az evvel kanun harici saydığı tefeciliğin, biraz aşağıda, Kemalist Türk burjuvazisinin örümcek ağı gibi yıllardan beri kurduğu kapitalist **kanunlarının** en tabii neticesi olduğunu, kendiyile çelişme kaygusu nedir bilmeksizin hemencecik anlatıyor: *"Ahlâki bilinç açısından köpekten bin defa daha âdi ve sefildir. Çünkü hiç bir köpeğin -kuduz müstesna - ekmeğini yediği insanı ısırıldığı görülmüş değildir. Tefeci, hayatını borçlu olduğu kanunu çiğner ve içinde yaşadığı topluma daima fenalık eder. (abç) "* Daha aşağıda: *"Tebeşüm taşıyan maskeli yüzü, yardım emeliyle hareket ettiği fikrini telkin eden sözleri, çekingen tavırları, ve kuvvetini imâ eden hikâyeleri, etrafında dolaştırdığı araçları ile, avını gördüğü vakit onu burnundan yakalamak isteyen ve onun için başka başka hareketler yapan kurt gibi maksadını gizlemeye çalışır."*(**abç**) Ardından genel olarak sermayenin şu güzel tasviri gelir: *"Onun dini faziletsizlik, gayesi çıkar, düşüncesi istismar, meziyeti hissizliktir. Yalnız yemek için yaşar, onun için hayvan gibidir. Hayatın bütün değerini paradan ibaret sanır; onun için tahsil ve mevkisi ne olursa olsun cahil ve anormaldir. [!] Kelimelerin anlattırmayacağı kadar adı ve iğrençtir."* (**Son Posta**, 3.11.32).

"Tefeci, girişimci köylü ile beraber sahneye çıkmış ve onun sermaye ihtiyacından yüksek faizlerle şişen parazit bir sosyal ekonomik süjesidir." (İsmail Hüsrev, "Türkiye Köy İktisadiyatında Borçlanma Şekilleri", **Kadro**: 3, s.31-32)

Bu iki ufak tanıklıktan kolayca anlaşıldığına göre, tefeciliğin bugünkü yaygaraları kopartan yıkıcı dehşeti Kemalizmin tarihiyle atbaşı gidiyor. Yeni "rejim" ve "girişimci köylü" tabirleri Kemalizm devridir. Onun için tefecilik de Kemalizmin "göbek adı"dır.

Acayip! Kemalizm devrinde bir Murabaha Nizamnamesi var. Bunda, ödücün faizi, eğer hiçbir şey kararlaştırılmamışsa % 5 ve kararlaştırılmışsa azami (en çok) % 9'dur. Bu Kemalizmin kanunu değil midir? Evet kanunudur. Fakat, genellikle burjuva kanunlarından daha lastikli ve özellikle sinik Kemalizm burjuvazisinden daha "fevk-al-kanun" [Kanunlarüstü] (**Eskişehir Nutku**) ne vardır? Burjuva kanunu faizi en çok yılda % 9 olarak belirlediği halde, kapitalist rejimi en resmi ve aleni maliye kurumlarında bile, bin bir hile ile bunu % 12 veya % 15'e, halk için bu oranın da birkaç misline mükemmelen ve kolaylıkla çıkarabilir. Bu gerçeği bizzat Kemalizmin söz sahibi gazetesi söylesin:

"El'ân mer'i [halen geçerli] olan Murabaha Nizamnamesi gereğince geçerli faiz yüzde 9 olarak tespit edildiği halde memleketimizde faizin çok fahiş bir dereceyi bulması, hükümeti bu meseleyi esasından halletmeye yöneltmiştir." (**Milliyet**, 9.3.930) Daha aşağıda: "Bu kurumlar ("ikrâz işleriyle meşgul olan müesseseler") içinde alınacak faizin azami haddini bile tespit eden yoktur. Faiz çok defa teminatlı ve teminatsız olmasına göre, önemli farklar arz etmektedir. Hele teminatsızlarda bu iş borç verenlerin insafına kalmış gibidir." Bu insafa örnek:

"Alacağı maası üç ay için yarı yarıya kırdıran eytâm ve erâmil [yetimler ve dullar] az değildir. Şahıslar arasında yapılan borçlanmalarda alınan faiz, ayda yüzde (5)ten yüzde (10)a kadar yükselmektedir." (**Milliyet**, **age**)

Hükümetin "bu meseleyi esasından hal" için ne yaptığı bir tarafa dursun. Çünkü burjuva hükümetinin, bu yazıdan birkaç sene sonra faizciler hakkında çıkardığı yeni Talimatnameye soktuğu yeni madde: Faizcilikle uğraşanların küçük sermayeli değil, büyücek sermayeli bulunması şartından başka bir şey

olmadı. Yani hükümet, tefeciliği biraz daha büyük ölçeğe çıkardı. Bu gibi tedbirleri bir tarafa bırakıp da, İstanbul gibi bir merkezde yapılan tefeciliğe bakarsak, orada faiz üç ayda % 50, yani senede (Ey % 9 kanunu neredesin?) % 200'dür; yahut ayda % 5-10 olduğuna göre senede % 60-120'dir!

Demek burjuvazinin bütün kanunlarına rağmen tefecilik, ücra köylerde değil, büyük ekonomik merkezlerde bile ortalığı kasıp kavuruyor. Fakat! Sakın bu hal bir arıza, bir kaza ve kötü tesadüf olmasın? Bakalım bu işte Kemalizmin ve burjuvacıkların bir kabahatları var mı? Ne yapsınlar, onlar işte gaaayet insani ve insafli Faiz Nizamnameleri ve Kanunları yapıyorlar; ama, gel gelelim, şu körolasica "parazit" suratlı, "köpek"ten aşağı "cahil", "asalak", "anormal" ve ilh. (Burada beğendiğiniz kadar küfredebilmekte serbestsiniz!) (Faizci - Murabahacı - Tefeci) hınzırları lâftan anlarlar mı? Bir köylü veya küçükburjuva anarşisinde irtica var diye 40 kişiyi birden ipe çeken Kemalizm ise, *"toplum için gericilerden daha tehlikeli, daha çok zararlı"* (Âsım İsmet, **Fikirler Dergisi**, "Cemiyeti Kemiren Mikrop" makalesi) olan tefecilerin kılına dokunamayacak kadar yufka yüreklidir!

İşte Kadro demagoglarından, Fikirler mecmuası çığırtkanlarına, "Dönekzâde fırlıdak" denen Hizmet gazetesinden, en sadık ve ortodoks Kemalist "Milliyet" ve "Cumhuriyet" kullarına kadar bütün burjuva kalem uşaklarının bir telden çaldıkları nağme budur: *"Tefecilikte Kemalizmin kusuru yoktur; hatta Kemalizm tefecilikle mücadele bile eder; Tefecilik bir anomali-dir, bir hastalıktır!.."* Ve sermayenin bütün kuyrukyalayıcıları, bu nağmeyi tiz veya pes perdeden öttükten sonra, maskaralıklarından umulmayan bir ciddiyeti kerhane reklamlarının afişleri gibi suratlarına asaraktan, elvan elvan iddialar ve çareler, teşhisler ve tedaviler eniklerler. Tefecilik madem ki Kemalizmden ve Türkiye kapitalist sosyal düzeninden ayrı, bambaşka, hatta bu rejime karşı (Tıpkı Serbest Fırka'nın Halk Partisi'ne "karşı" olduğu gibi "karşı"!) bir "maraz"dır; o halde Kemalizm içinde ve Kemalizm aracılığıyla (Türkiye kapitalistliği içinde ve Türkiye kapitalistliği aracılığıyla) bu derde deva bulmak mümkündür!

İşte, özellikle bu son neticeye varmış olmak içindir ki, bugünkü Türkiye kapitalist ilişkileri içinde, tefeciliği lüzumsuz, ikinci derecede ve mukaddes-mübarek kapitalistliğe zıt bir

şeymiş, hele, hiç de kapitalist ilişkilerinin aslı, öz kanunlarından sızıp çıkmıyormuş gibi göstermek eğilimi, bütün burjuva demagoglarının en çok havladıkları konu haline girmiştir. Bu demagoji örneklerini bir daha tekrarlayalım:

a) Birinci derecede demagojiye örnek (Kadro): "*Murabaha-cı girişimci* [yani kapitalist] *köylü ile beraber sahneye çıkmış*" diyerek, önce tefeciliği Kemalizme bir güzel malettikten sonra, diyor: "*Onun sermaye ihtiyacından yüksek faizlerle şişen parazit (abç) bir sosyal ekonomi süjesidir.*" (İsmail Hüsrev, "Türkiye Köy İktisadiyatında Borçlanma Şekilleri", **Kadro**, No: 3, s.31-32) Ve Kadrocu demagoglar, isterik bir jestle tefeciliğe "parazit" balgamını yapıştırmakla, yaladıkları kuyruğu, kapitalist sosyal düzenini temize çıkarmış kadar "devrimci" bir açıklama yaptıklarını sanırlar. Halbuki Kemalizmin bu adsız kahramanı "Tefeci" kimdir? O tıpkı ismi var cismi yok Şeytan veya Allah gibi bir şey mi ki, maddesinden, etinden, kemiğinden hiç bir kelimecik olsun bahsedilmediği halde, durmadan "Hayrından ve Şerrinden" konuşuluyor? Türkiye kapitalist düzeni içinde herhalde sosyal sınıflar ve zümreler dışında ve insandan başka tefeci adlı bir heyula yok. Tefeci de, gene ya sen, ya ben, ya o, ya biz, ya siz, ya onlardır. Şu halde kimdir?

İşte meseleyi böyle açık koyarsak görürüz ki, Tefeci: ya zeytin bahçeciklerini haraca bağlayan fabrikatör, ya köylüye bir verip beş yazan manifaturacı, ya birçok köyleri kendine nüfuz alanı yapan fındık tüccarı, yahut da devlet nüfuzunu Acem kılıcı, nalıncı keseri gibi kullanarak arazi sahibi haline gelen serbest meslek sahibi. Bir kelime ile, Tefeci: Ne orta ve fakir köylü, ne işçi değil. 1- Bezirgan - Tüccar - Sanayici ve ilh. kategorilerine ayrılan ve Kadrocular'ın bol bol kuyruklarını yaladığı "Haşmetlû Kapitalistler Sınıfı"; 2- Köylünün kan ve can pazarlığında birkaç uşağını efendileştiren ve Kadrocular'ın bol bol meddahlığını, apolojisini yaptıkları "Atufetlû Kapitalist Devleti". Özetle Kemalist burjuvazinin kendisidir.

Şu halde demagoglar kimin evini soruyorlar? Tefeci parazit. Amenna! Fakat, ey büyücü şarlatanlık, acayip softalar gibi bindiğin dalı kesmekte olduğunun hiç mi farkında değilsin? Parazit tefecidir demek: Parazit Bezirgandır, parazit tüccardır, sanayicidir, kapitalist sınıfıdır, kapitalist devletidir ve nihayet

parazit bütün bu parazitliği "ideoloji ve demagoji"leştirmek için yemedik herze bırakmayan sensin, demek değil midir?

"Köy üretmeninin ödeme kabiliyetini ve vergi ödeme gücünü gittikçe eriten ekonomik bir maraz halini almıştır." (İsmail Hüsrev, "Türkiye Köy Ekonomisinde Toprak Rantı", **Kadro**:4, s.14)

Kaldır ayağını, üzerine bastın: Sen, ey! Marksizmin kudretini demagoji borsasında spekülasyon vesilesi yapan âyâr sikofant [iftiracı], bu "ekonomik maraz halini" alanın tefecilik olduğunu söylerken, maddeci tarihte sermayenin doğuş hikâyesinden, hiç bir kelime hatırlamıyor musun? Bu kadarcığı bilmen icap etmez mi ki, bu "ekonomik maraz" dünyanın her yerinde "kapitalistlik sosyal düzeni" denilen ucubeyi enikler? Ve sen bu doğuşun en sinik alkışlayıcısısın! Ve eğer tarihi maddecilik usûlünde sosyal olayları böyle hissiyat parçalayan tabiat olaylarının değişimleriyle ifade etmek doğru olsa idi, bugün içinde bulunduğumuz emperyalizm devrinde, yalnız tefecilik değil, bütün kapitalistlik, artık tahammül edilmez bir "parazit", sökülüp atılacak "ekonomik bir maraz", operasyon bekleyen bir kangrendir. Bunları elbet az çok bilirsin. Fakat, sen sanatını o yavuz hırsızlardan öğrendin ki: Yangından mal kaçırırken, "Tutun hırsız!" diye, birisini kovalarmış gibi yaparak sıvışmaya çabalarlar. Nafile kaçamazsın...

b) İkinci derecede demagojiye örnek: *"Bunlar (faizciler), her sınıf rengini taşıyan, egoist ve anormal mahlûklardır."* (**Fikirler Dergisi**). Bu, birinci derece demagojinin biraz daha sulandırılmış ve çiy renklerle boyanmış toyca yorumundan başka nedir? Yalnız, Fikirler Dergisi, bütün bu toyluğu sayesinde, Kadro'nun dili altında duran bir gerçeği, bir olayı, daha realistçe açığa vuruyor: "Faizciler"in "her sınıf rengini" taşıdıklarını söylüyor. Şüphesiz bu "her sınıf", biricik kapitalist sınıfının "her zümresi" demektir. Yoksa tabii, çalışkan köylüyle işçi sınıfının faizci olacakları en geniş hayale bile sığmaz.

Bu tatlı su küçükburjuva köktencileri, bir an için Kadroculardan daha samimi oluverince, Kadrocuları o kadar ikındırıp sıkındıran "kabızlık" veznindeki "devrim" palavrasının da, ne kepaze bir maske olduğunu ağızlarından kaçırmıyorlar. Fikirler dergisindeki makalenin son satırları şunlardır. *"Çünkü faizci, toplum için, gericiden daha tehlikeli, daha çok zararlıdır.*

*O, bazen **devrimci ve toplumcu (abc)** görüldüğü halde bile yine toplumun kanını içmekle yaşar."*

Hay, gidi "devrimci"ler, "toplum için gericiden daha tehlikeli, daha çok zararlı" "devrimci"ler, hay!..

Peki, bütün bunlar malum ve besbelli olduğu halde, Türk burjuvazisinin fikir kalpazanları niçin bu kadar tefecilik aleyhtarı geçinir görünüyorlar? İki sebepten:

1- Geniş halk tabakaları arasında kapitalist sosyal düzeni denilen soygun ve çapul nizamına karşı duyulan kini ve öcü, murabahacı diye belirsizleştiren amorf bir kategoriye döndürmek. Kabahat kapitalist düzeninin kendisinde değil, ille şu melun tefecilikte dedirtmek. Bütün için parçayı feda gibi bir şey.

2- Her kapitalist rejiminde orta bir kâr normu vardır. Kapitalist kanunları bu kâr rayicinin bütün kapitalist zümreleri için iyi kötü denk düşmesini, dengeli olmasını ister, tefeci ise, aynı ikiyüzlü burjuva kanunlarının hakim sınıflara daima mümkün bıraktığı illegalitesini son haddine kadar kullanarak, ikiyüzlü bir soygun sistemi kurar. Mevcut kanunlardan yararlanan bir kanunsuzlukla ortalama kâr rayicinin pek üstünde bir çapul yapar. Onun için, bu fahiş çapulu yapamayan öteki kapitalist zümreleri, tefecinin dehşetli rekabeti ve nüfuzunu kâh "kanun harici" ilan eder; kâh tefeciliğe kavuşmak için can atar. Bu hal, bir hırsızın herkesin önünde hırsızlık hakkında uzun konferanslar verdiği halde, fırsat bulur bulmaz hırsızlıktan geri kalmayışına benzer. Şu halde tefecilik aleyhtarlığı, kapitalist düzeninde bilinen "Gayrı-meşrû rekabet" ile mücadele etmenin bir başka adıdır...

Böylece Kemalist burjuvazi ile onun yardakçıları ve finoları bir taşla iki kuş vurmak kaygısındadırlar.

Fakat, kapitalist düzen ve kanunlarının içyüzü, daima yüz-süzlüğü ve ikiyüzlülüğü demektir. Kitapta yazanla hayatta olanın birbirine zıt oluşu son haddini kapitalistlikte bulur. Onun için, "Sonradan görme"liğin ve "Zıppıktı"lığın bütün rezilliklerini alnında taşıyan Kemalist burjuvazinin dediklerine değil, sistem olarak Türkiye'de yaptıklarına bakmak, her şeyde olduğu gibi, tefeciliğe atıp tutuşunda da saçmalığın derecesini anlamaya yeter. Kemalizmin tefecilikle ilişkisi nedir?

Tarihçe olarak unutmamalı ki, Kemalizm, bir kelime ile taş-
ra tefeciliğinin sömürge kurtuluşuna kalkışan bir harekettir.

Doğuştan ve oluştan tefeci bulunan Kemalizm, yeni yeni kotalara girip kebekleştikçe, gelişim kanunlarının gereği, aslını inkâr aşamasına girmek üzeredir. Fakat o aşamada bulunuşuna rağmen Kemalizm ne yaptı? Yukarıda Ziraat Kredi Kooperatifleri kısmında gördük. Bu sözümlü yabana "Kooperatifler (yahut köylünün tabiriyle "Köy Banka"ları) güya tefeciliğe karşı bir şeymiş gibi ilân edildi. Halbuki, örnekleriyle gördük; Kredi Kooperatifleri: 1- Büyük Tefecilikle elele verdi; 2- Tefeciliği geniş ölçekte sistemleştirdi. Onun için, Kemalist burjuvazinin örümcek ağı gibi memleketin dört bir tarafına kurduğı kredi tuzağı, kredi şebekesi, doğrudan doğruya Kemalist devletin süngü kuvvetine dayanan imtiyazlı bir tefecilik sisteminden başka bir şey değildir. Fakat bu imtiyazlı "Devlet tefeciliği"nin göbekbağı (habl-i sürrevi'si), hiç şüphesiz özel ve şahsi tefecilik bulunup, devlet tefeciliği ile şahsi tefecilik karşılıklı olarak birbirini tutar ve doğururlar. Birbirini inkâr etmez, tamamlarlar. Kemalist devlet tefeciliği ile şahsi tefeciliğin birbirini nasıl doğurduğunu ve tamamladığını anlamak için, burjuva yapraklarında yazılı birkaç örneği görelim. Bu örneklerin daha iyi anlaşılması için, hepsinin de bir ağızdan söyledikleri şu iki noktayı önceden kaydedelim:

1- Türkiye'de kredi rayici: Birçok hileler yüzünden "Kemalist devlet tefeciliği" adını alacak derecede yüksektir (fazla faiz alır);

2- Türkiye'de kredi: Ancak tefeci aracılığıyla birçok formalitelerle çalışkan köylüye verilir...

Yani, zaten yüksek olan finans kapital tefeciliği ve devlet tefeciliği, çalışkan köylüye (Hatta bazen köy kapitalistine bile!..) bu yükseklikteki bir faizle olsun, doğrudan doğruya para vermez; araya mutlaka şahsi tefeciliği aracı (mutavassıt) olarak sokar ve köylüye ancak bu şahsi tefecilik kanalıyla kredi sunar. Şu halde, şahsi ve devletçi tefecilikler, sıkı sıkıya elbirliği, işbirliği yapmış, hatta bir nevi bütün Türkiye (Pan-Türki) "Kredi Tröstü" halinde Türk köylüsüne karşı kredi rayicinde "Tarife birliği" tesis etmiştir.

Örnek 1- Genellikle Kredi: Eski "**İkdam**"cı Ahmet Cevdet, **Son Posta**'ya gönderdiği bir "İkrâz, İstikraz ve Faiz" makalesinde, *"Acaba, diye soruyor, neden bazı kurumlar borçlularından yüzde on iki faiz alıyorlar ve bunun yalnız yüzde doku-*

zuna faiz deyip üçüne komisyon adı veriyorlar?" Halbuki eski bir kurdun, bu ikiyüzlü hokkabazlığın sebebini pekâlâ bilmesi lazımdır. Yukarıda kaydettiğimiz noktalardan birincisi: Nizami faiz % 9; halbuki, devlet tefeciliği, göbek bağıyla bağlandığı şahsi tefecilikle şiddetle rekabet yapmamak için, faiz rayicini yüksek tutmaya mecburdur. Bu sefer, artık resmen % 9'dan fazla "faiz" isteyemeyince, "komisyon adı" altında aynı çapulu tekrarlıyor... Nitekim bu maksadı Ahmet Cevdet de daha aşağıda açığa vuruyor: *"Diyelim ki yüzde 12 faizle 10 bin lira borç veriyorsunuz. Ya sizin elinize 8.800 lira geçer, yahut 10 bin lirayı alabilmek için, eksik kalan 1200 lirayı doldurmak için, daha yüksek bir para borçlanmaya mecbur oluyorsunuz. **De-diğimiz gibi bundan maksat borçluyu yüksek bir borca sokmaktır.**" (abç) (12.8.932)* Mesele açık: 100 lira almak için öncelikle 12 yahut 15 lira vermek lazım. Meteliksiz köylü ve fakir çalışkan bunu nasıl yapacak? Tefeci sermayenin boyunduruğuna boynunu teslim etmek şartıyla!..

Örnek 2- Emniyet Sandığı - Emlâk Bankası: 1- *"En az faizle para veren Emniyet Sandığı ve Emlâk Bankası gibi kurumlar olduğu halde **komisyonu, sigortası ve diğer masrafları** ile birlikte (abç) alınan senelik faiz yüzde (15)'i buluyor."* (Milliyet, 9.3.930) Yani birinci nokta: Fahiş faiz.

2- *"Esasen buralardan borç para alanlar birinci derecede teminat göstermeye mecbur olduklarından **asıl ihtiyaç sahipleri ister istemez murabahacı ve tefecilerin eline düşmektedir.**" (Milliyet, age, abç)*

Örnek 3- **Ziraat Bankası için:** *"Tüccar için banka faizleri söz konusu oluyor. Gerçekte bugün İtalya'da tüccar yüzde beşle para bulmaktadır. Buna karşılık Türkiye'de banka faizi yüzde 17'dir. Fakat **ne yapsın o çiftçi ki yüzde on, yirmi, otuz, kırk faize ucuzluğundan dolayı hayret ediyor.** (abç) Tüccar şimdilik pekâlâ olabilir, fakat çiftçinin olacak duracak hali kalmamıştır."* (Hizmet, 17.6.1929, "Dönekzâde Fırıldak" yazıyor bunları!).

Demek Kemalist burjuvazi ve onun finans kapitalleşmiş devlet cihazı dedikleri ne olursa olsun, yaptıklarıyla tefeciliği kışkırtmaktan, beslemekten ve sistemleştirmekten başka bir şey yapmıyor.

Şu halde Kemalizmin kredi sisteminden tefeciliğe çare ummak, sırtına posteki giyen kurdun kuzu olacağını beklemekten farksızdır bütün köylülüğü çemberi içine almak için tefecilikle sistematik bir surette işbirliği yapan Ziraat Bankası'nın, Kemalist devlet bankası sıfatıyla, köylüyü tefecilerden ne kadar kurtaracağına da bir örnek:

*"Yalnız bir kalemden yirmi milyon kilo zahire ihraç eden bir kaza halkı baştan başa zengin olmak lazım gelirken ve objektif durum büsbütün aksinedir. Müthiş faizler yüzünden zavallı halk gırtlaklarına kadar borca batmışlardır! İşte köylülerimiz bu yüzden bir takım ezici ve gaddar zenginlere esirdirler! Bunları bilmem ki nasıl kurtarmalıdır? (Halbuki Kadrocular pekâlâ biliyorlar: "Devrimci" Kemalizm ile! Mamafih, toy yazarın büyük bir acemilikle gözlediği şudur:) Bana, burada bir Ziraat Bankası açmalıdır, dediler. Fakat ben **her yerde görüyorum ki banka olan mahallerde dahi köylülerimiz aynı haldedirler!** Hoş değil mi? **(abç)** biz çizdik. Fakat burjuva yazarına bu kahramanca keşfi yaptırtan etken köylücülüğü değildir.) Ne yazık ki köylülerin birçok kazançları varken her zaman vergilerini güçlülükle ödemektedirler!"*

Burjuva yazarı, bu düpedüz görgüsünü kaydettikten sonra, ne dese beğenirsiniz? Köylünün yaptığı "lüzumsuz" düşün masraflarına çatıyor, ve:

*"Köylülerimiz", diye ancak Kemalist burjuvazinin eli kalem tutanlarına has bir küstah ukalalıkla son sözünü söylüyor, "köylülerimiz, artık akıllarını başlarına toplamalıdır. Zira çağımız israf çağı değil, tasarruf çağıdır!" (Rağıp Kemal, "Muhabir Mektubu", **Milliyet**, 3.1.932).*

Özetle, kapitalistliğin ezeli gidişi meydanda: 1) Tefecilik Kemalizmi doğurmuştur; 2) Kemalizm Tefeciliği doğurmaktadır. Ve bu karşılıklı bağıllık, Türk köyünün kırkta birinde Kredi Kooperatifi faizciliği ve kırkta otuz dokuzunda öz Tefecilik hüküm sürdüğü müddetçe, hüküm sürecektir. Kemalist burjuvazi ve onun bütün Devlet cihazı, toplam Türkiye ölçüsünde, tefeciliği: "Millileştirmek-Sistemleştirmek - Evrenselleştirmekken başka bir şey yapmıyor.

Kemalizmin köyde kurduğu biricik kredi sisteminin temsilcisi "Ziraat Bankası" için açılan ankete, M.M. şöyle bir cevap

veriyor: *"Banka ziraat bankacılığından çok ancak emlak ve arazi üzerine para verir bir sarraflık kurumu ve insafli bir faizcidir."* (M. M., "Ziraat Bankası Hakkında Anket", **Cumhuriyet**, 15.3.931)

Yani bizzat burjuva kalemtutarlarında da, Kemalizmin kredi sistemi "bir faizcidir". Yalnız bu kadar keskin bir hükümlerle çok ileri gittiğini anlayan kalemtutar, bu faizciyi "insafli" göstermek insafında bulunuyor. Halbuki, Ziraat Bankası şayet "insafli bir faizci" bile olsaydı, köylünün insafsız faizcilere başvurmaya-cağı, basit bir ekonomi kuralı icabı olurdu. Ziraat Bankası ne kadar insafsız bir faizci olmalıdır ki, köylü ona gideceğine, şahsi tefeciye boynunu teslim ediyor? Ziraat Bankası'nın (devlet tefeciliğinin), insafsızlıkta şahsi tefeciliğe taş çıkarttığını, aynı ankete verilen bir başka cevap söylesin:

"Vade kısa olması dolayısıyla ödeme zamanında borcunu ödeyemeyen köylünün en büyük dayanağı olan öküzlerini banka satar. Çiftçi de bu yüzden birtakım zalim faizcilerin kucağına atılmaya mecbur oluyor." (**Cumhuriyet**, "Anketten Çıkan Neticeler", 11.4.31)

Demek köylüyü Tefecinin kucağına atan Kemalist burjuvazinin kredi sistemidir. Çünkü: 1- Şahsi tefeciye karşı bir müddet uğraşır, hiç olmazsa zamanca az bir şey kazanan köylü, devlet tefeciliği ile yüzyüze gelir gelmez, karşısında, yıldırım hızıyla bütün devlet cihazını en büyük el koyucu olarak bulur; 2) Şahsi tefeci çalışkan köylünün bütün mülkünü birden alamadığı halde, tefeci Kemalist devlet köylünün öküzüne kadar varını çoğunu hemen oracıkta haraç mezat alır.

Köyde tefecilik başlıca iki şekilde başlar ve başlıca üç netice verir ve biter. Tefeciliğin iki şekli şudur:

1- Nakdî Tefecilik (Para tefeciliği): Tarım Kongresi raporlarından alınan rakamlar şöyle: Konya'da: faiz % 30-120; Aydın'da: ayda % 5 ile 10; Tire'de: ayda % 5-12 (bazen haftada % 5 = yılda % 900)dür. Halbuki, köyde sınıf farklılaşmasının şiddetle hüküm sürdüğü ve Kemalizmin en tipik gelişim sahnelerinden biri olan Ege bölgesinde bu oranları birkaç misli fazla gösteren burjuva kalemleri var:

"Memleketin refah ve huzurunu bir sülük gibi emen bu öldürücü hastalık pek başıboş bırakılmış, daha doğrusu pek başıboş

kalmıştır. **Nihayet yüzde yirmi kazanabilen köylü yüzde iki bin faizle para almak mevkinde buldukça (abç)** bu ızdırabın dinmesi nasıl mümkün olur.

"Bugün şu içinde bulunduğumuz mevsimde, iki ay için iki yüz liraya üç yüz lira faiz vermeden para bulup iş görmek ihtimali yoktur, İzmir ki, iç pazarın komisyoncusu durumundadır, yüzde yüzden aşağı para bulamazsa, iç pazarın halini siz hesap ediniz. **Çiftçi bunların esiridir, üretmen bunların sağmalıdır, memleket bunların keseleri hesabına çalışıyor. (abç)** (Şu esrareniz "bunlar"ın kimler olduğunu, gazete "arife tarifi" gerektirmiyor) *Bu yıl bereket yılıdır, diyoruz. Vaziyet öyle oldukça, farzediniz ki geçen senekinden beş misli fazla ürün alınsın, yaraya merhem olacak mıdır?" (Hizmet Başmakalesi, İzmir, 17.6.1929)*

Bu rakamlardan anlaşılan: Bir yerde kapitalist ilişkileri ne kadar ilerlerse, tefecilik de o kadar şiddetleniyor. (Konya'da % 50 olan Aydın'da % 60)

2- Aynî Tefecilik (Mal tefeciliği): Köylünün tüccar veya fabrikacıdan aldığı malları ürünle ödemek mecburiyetinden doğar. Mesela "*basma, köylüye daima fiyatından üç dört misli fazlasına malolur.*" (İsmail Hüsrev, "Türkiye Köy İktisadiyatında Borçlanma", **age**) Hele köylü vadesi dolduğunda borcunu ödeyemezse, bu tefecilik ertesi veya daha ertesi senenin bazen bütün ürününü yutar ve köylünün ipliğini pazara çıkarır. "Katlama", "kıvırma", "hendekleme" de tefeciliğin "katmerlenme"sidir.

Bu iki çeşit tefeciliğin sonu nereye varır? Birbirinden çıkan ve birbirini tamamlayan şu üç neticeye:

a) Sermaye nüfuzuna tekerci bağıllık: Tefecinin ağına düşen köylülüğün bu ilk başına gelen haldir. Köylü, bağlandığı tefeci kapitalist (tüccar, sanayici)den başkasıyla olan ekonomik ilişkilerini keser. Anavatanın sömürgesi, finans kapitalin nüfuz bölgeleri gibi, tefeci sermayenin de genel "vatan" içinde özel vatanlaştırdığı nüfuz ülkeleri vardır. Ve orada yaşayan çalışkan, hatta orta köylülük, bu tefeci-sermayenin tebası, yarı-marabası halinde çalışır:

" *Ordu'da, her tüccarın sınırsız alımda bulunduğu köyler vardır. Bu köylerdeki üretmen, fındığını sattığı tüccara bağlanmıştır.*" Tüccar, köylüye sözüm yabana maddi yardım ve manevi

nasihat ve ilh'da bulunur. "Binaenaleyh bu bağlanma bir gelenek halini almış ve köylerin çoğu belirli tüccarların nüfuzu altına girmiştir." (İ.H., "Borçlanma Şekilleri", **Kadro**: 3, s.33).

Aydın'da: "Üretmen, mutlaka ürününü avans aldığı tüccara vermeye mecburdur. Faizsiz, kendisine nakit borç veren aracının bu iyiliğine karşı, fiyat konusunda güveni kadirşinaslık saydığından, bu alışverişte paranın faizi yüzde yüz ödenmiş olur. Aracı, her işlemi kendisi yaptığı halde vize, simsariye, ham-maliye, ardiye masraflarını fiyattan ayırarak üretmene yükler." (**age**, s.33)

Ege Zeytin mıntıklarında: "Halbuki gerçek halde 100 ağaçtan aşağı ve yukarı ağacı olan zeytincilerin önemli bir kısmı, bağımsız zeytinciler olmaktan çıkmış, zeytinyağı fabrikatörlerine bağlanmışlardır." "Evvvelce 2-4 sene olan kiralama süresi bugün on seneye çıkmıştır. Üretmen, aldığı parayı derhal harcadığı için, tekrar ağır şartlar altında borçlanıyor ve zeytinlikler üzerindeki mülkiyetini kaybediyor." (**age**)

1- Bu durum, sınıf olarak kapitalistliğin içinden tefeci bir zümre veya fertlere karşı gelmesini gerektiren etkidir. Köylünün fazla ürününün soyuluşunu ve aşırılışını, bütün kapitalist sınıfı arasında normalize etmek için serbest pazar ilişkilerinde açık rekabet gereğini ortaya atar. Köylünün fazla ürününü emişte, tefecilik imkânını ve şartlarını kullanan kapitalist kişi veya zümrelerin imtiyazlı "kıvırma" ve "katmerleme" kârı yerine, burjuva rejiminin kendi sosyal ve idari kanunları ile bütün kapitalist sınıfına yayılan ortalama kâr normunu geçirmek emeli, tefeciliğe çatar görünen yaygaralara sebep olur.

2- Fakat, Türk burjuvazisi, iktidar mevkisine, rakipsiz olarak öyle bir zaman ve mekân şartları içinde erişti ki, bu şartların toplamına, tekelci kapitalizm, "Emperyalizm, kapitalizmin son aşaması" denilir. Onun için, bu aşamada bulunuş bile, Türkiye'de tarihen kapitalist sınıfının bütün zümrelerinin demokratik usûllerle gelişme ve sömürde bulunmalarına engel oluyor. Ekonomilerde serbest rekabet ne ise, siyasette burjuva demokrasisi odur. Türkiye kapitalistliği, tekelci sermayenin genel kriz aşamasıyla birlikte "plein pouvoire" [kesin iktidar] sahibi olduğu için; Türkiye'de "plein pouvoire", mecburen bütün kapitalist sınıfından, çarçabuk tekelci finans kapitalin eline

gececekti. Onun için bugün, Türkiye'de "gayrı meşru rekabet" etrafında koparılan gürültü, serbest rekabetin can çekiştiğini ne kadar gösteriyorsa, "tek parti" için zar ve zorla dayatılan rejim de, herhangi bir demokrasi lâfının demagoji palavrasından ve Teşkilât-ı Esasiye şarlatanlığından başka bir şey olmadığını gösterir. İşte bu yüzdendir ki, birinci maddenin gerektirdiği kâr rayicini normalleştirmek mecburiyeti ile, bu rayicin kaymağını bir zümre kapitalistin avuçları arasında derlemek zarureti, daima bu ikinci şıkkın galip çıktığı çatışmalara ve dövüşlere giriyor. Onun için, bir zümre kapitalistlik olan tefeciliğin, kapitalistliğin sınıf kanunlarına rağmen çapulunda devam etmesi, iddia edildiği kadar "anormal" olmuyor. Tepişmeler boşa çıkıyor.

Yalnız bir nokta kalıyor: Kapitalist sınıfı adına Türkiye'de hakim olan sermaye "oligarşisi" finans kapitaldir. Halbuki tefeci sermaye adeta kapitalizm öncesi bir tiptir. Evet. Fakat Türkiye'nin, kapitalist gelişimi bakımından "Geri" bir memleket oluşu, orada, belki de Kadrocu-Kuyrukçuların ilham kaynağı olacak derecede "orijinal", böyle bir kombinezona yer veriyor: Şehirde finans kapital tekeli, köyde tefeci sermaye tekeli... Ve yukarıda, "Tarım Kredi Kooperatifleri" konusunda gördüğümüz gibi, bu iki unsur, (finans + tefeci) sermaye, iyiden iyiye çiftleşmekte ve biricik finans kapitalistleşmektedir.

b) Mülkiyetinden olma (Ekspropriasyon): Tefeci-sermayenin köyde "nüfuz"u kuvvetlendikçe, bu nüfuz köylüyü basit bağlarından ve mülkiyetinden kurtarır: Mülksüzleştirir. Bu mantiki netice, Türkiye'nin dört bir tarafında ve Kadrocuları "*milli ekonominin kuralı direncini ve dayanıklılığını kaybediyor*" diye "transcendental" (sâmedâni) küçükburjuva patetizmiyle haykırtacak derecede bütün şiddet ve dehşetiyle hüküm sürüyor:

"Mesela, faizin % 120-600 olduğu Armutluda yüzbinlerce liralık bahçe, tarla gayet küçük bir para karşılığında faizcilere... geçmiştir." "*Giresun'da üretmenlerin önemli bir kısmı, borçlarını ödeyemedikleri için bahçelerini tefecilere devretmişlerdir ve ilh...*" (İsmail Hüsrev, **age**, s.32)

c) Hürriyetinden olma (İşgücünün köleleşmesi): Mülkiyetinden olan köylü, çok kere tek tük tarım aracı ile, seyyar esnaf gibi, yarıcı şeklinde iş bularak yaşamaya mecbur kalır. Tefeci, zaptettiği arazide toprakbende yakın, sabit bir işgücü bulun-

durabilmek mecburiyetindedir. Yarıcı veya ortakçı şeklindeki köylü işgücünü avlamak, tefeci için işten bile değildir:

"Köylü, toprak sahibine, üretim maksadıyla yahut herhangi bir şekilde borçlanmıştır. Bu borcu şu şekilde öder: Ürünün tesliminde tohum ve diğer masraflar çıktıktan sonra, ürün üçte bir yahut yarı yarıya bölünürken ortakçı kendi hissesine düşen ürünü borcuna karşılık toprak sahibine verir ve elinde bir şey kalmaz. Yaşayabilmek için tekrar borçlanır. Çoğunlukla büyük çiftliklerin yanında bulunan köylerin halkı, çiftlik topraklarında ortakçılık etmek zorunda kaldıklarından toprak sahiplerine bu şekilde borçlanmışlardır." (İsmail Hüsrev, **age**, s.34)

Kadrocuların sadece "iş yüzünden borçlanma" deyiverdikleri, tefeci-sermayenin bu üçüncü çeşit neticesi, düpedüz köleliğin toprakbentlikle melezleşmiş Kemalist şeklinden başka nedir?

"Bunun içindir ki, "bazı kanun yazıları, iş mukavelesi için bir azami, en çok (sınır) tespit ederler. İşin serbest olduğu bütün kavimlerde, kanun, mukavelenin fesih şartlarını düzenler. Çeşitli ülkelerde, özellikle Bağımsızlık Savaşı'ndan önce Meksika'da, ve Couza' ihtilaline kadar, hiç olmazsa pratikte ve uygulamada, Tuna eyaletlerinde, kölelik, 'peonage' adıyla örtbas ediliyordu. İş (işlemek) ile kurtulunmak lazım gelen ve nesilden nesile uzayıp giden avanslar (peşinli ödünçler) ile, tek başına işçi ve hatta ailesi bile, gerçekte ve oluştta başka şahısların ve ailelerinin mülkiyeti (malı) haline gelir." (Karl Marks, **Kapital**, c. I, Not) Yine aynı nottan: *"Maddi ve manevi özel yeteneklerine ve faaliyet imkânlarına gelince, ben bunların kullanılmasını sınırlı bir zaman için, başkalarına (bir imtiyaz gibi) bırakabilirim, çünkü, bu sınır içinde, onlar (faaliyet gücüm) benim toplamım ve genellikle bir dış ilişki kazanırlar. İş ve üretimin toplamı tarafından temsil edilen bütün zamanımı elimden çıkarmak (satmak) ile (iş ve üretim) cevherinin bütün mülkiyetini ve böylece genel faaliyetimi, gerçeğimi, şahsiyetimi bir başkasına teslim etmiş olurum."* (Hegel, **"Philosophie des Rechts"**, Berlin, 1840, s.104)

Tuna eyaletlerinde "Peonage: Çeri çobanlık" adı altında ve Türkiye'de "iş yüzünden borçlanma" deyiminin maskesi ile "örtbas edilen" kölelik, Kemalist burjuvazinin tefecilikte vardığı en son sınır (evc-i bâlâ)dir.

Fakat, işte bu son sınırdır ki, Tefeciliği kapitalistlikle en uzlaşmaz çelişkili haline geçiriyor; "*Milli ekonomimizin en köklü temelini*" (**Kadro:** 4, s.14) kemiriyor. Çünkü kapitalistliği bütün öteki değişim ekonomilerinden ayıran ve kapitalistlik yapan şey: İş pazarında, hür insan gücünün mal gibi alınıp satılabilmesidir. Halbuki:

"İşgücünü, sahibinin meta gibi satabilmesi için, o işgücünü elinde (emrinde) bulundurması ve sonuç olarak, iş yeteneğinin (iş gücünün) sahibi olması lazımdır." (Karl Marks, **Kapital**, c. I)

İşte, tefecilik sonuçlarından birincisinde (bağımlılık ve nüfuz bölgesi tekelinde) uzlaşan; ikincisine (köylünün mülkiyetinden olmasına) can-ı gönülden katılan Kemalist burjuvazinin, tefecilikle yalnız bu üçüncü noktada, serbest işgücünü paylaşmak konusunda bıçak bıçağa gelmesi gerekir. Fakat, şehirlerde işsizlik en feci yoksulluk halinde sürünürken, tarım burjuvazisi, özellikle Trakya, Ege ve Adana bölgelerinde tarım işgücü yoksulluğundan şikayet ediyor. 1931 İstanbul Ticaret Odası Dergisi, büyük çiftlik sahiplerine, Mısır usûlü gibi, çiftlikte küçük kulübelerde iskân edilen demirbaş tarım işçisi kullanmayı tavsiye ediyor. Yani, bu önemli nokta üstünde bile, Kemalist burjuvazi, para ücreti yerine aynî ücret şeklini uygulayarak yarı-maraba, yarı-işçi bir tip yaratmak ve işgücünü bu yolda sömürmekte fayda görüyor. Onun için, bu işgücünün köleleşmesi de, ilk bakışta zannedildiği kadar, tefeci-sermaye hizbini tüm sermaye ile boğaz boğaza getirmiyor. Aksine ondan yararlanmayı araştırıyor.

3- FİNANS KAPİTAL

Türkiye tarımında kapitalist ilişkileri, "Türkiye'de Sermaye Birikişi" konusunda işaret ettiğimiz gibi, daha çok yabancı sermayenin dayattığı ilişkilerdir. Yabancı sermayenin, bütün sömürge ve yarı sömürge ülkelerde kovaladığı amaç: 1- Türkiye'yi hammadde ve yiyecek eşya kaynağı; 2- Batı sanayi mallarına pazar yapmaktı. Meşrutiyet burjuvazisi, emperyalist dünyanın bu hedefini ideal derecesinde gerçekleştirmiş ve benimsemişti. Cumhuriyet burjuvazisi, kendi "milli" sınırları içinde kendi kendine yetme siyasetini kurmak için, Türkiye'nin yukarıdaki özelliklerinden birincisini tutmak ve ikincisini yıkmak mecburiyetinde kalmıştı. Kemalist burjuvazi, iç pazarı kendisine ayırmak

isterken; sermayenin istikrar ve selâmeti, hatta cezbedilmesi için teknik bir zaruret ve ekonomik denge için bellibaşlı şart olan tarım ürünlerinin ihracı (Çünkü Türkiye'de sanayi mallarının ihracı diye bir şey istisna kabilindendi) meselesini var gücüyle kıskırtmaya çalışıyordu. Fakat bu taktik, dünya finans kapitalinin "misliyle karşılığı"nı çağırmakta gecikmedi. Hele son dünya krizi, bu eylem ve karşıtını, bu etki ve tepki sürecini bütün şiddetiyle aceleleştirdi. O zaman, yani bugün, Türkiye tarımında, ve dolayısıyla Türkiye köylü tabakaları içinde, finans kapitalin şu iki başlı faaliyeti dikkate çarptı:

I- Dış finans kapital: Yabancı finans kapitalin Türkiye'den alıcı olan kısmı, özellikle kriz ilerlediği müddetçe, zaten öteden beri kurduğu tekeli, düşünce halinden eyleme döktü.

Türkiye'nin bellibaşlı ihracat ürünleri, bu suretle aralarında anlaşmış yabancı alıcılarla karşılaştı. Bu dış finans kapitalin tröstleşme ve tekelleşme akımı, en tipik ve etrafında en çok gü-rültü koparılan örneklerini tütün ve afyon ürünlerinde vermiştir. Fakat geri kalan bütün ihracat ürünleri az veya çok aynı etki ve neticelere uğramışlardır.

Örnek: Tütün: 1- 1931 senesinde tütün rekoltesi gayet nefis, stok mal yığılı. Şu halde bütün yabancı kumpanyalar, tütün bölgelerini aralarında paylaşırlar. 2- Karşılarında rakip bulunmadığı için, alımları istedikleri kadar geciktirirler. Borçlarının vadesi dolan köylü, ürününü bir an evvel satmak için can atar; kumpanyalar köylünün bu zayıflığından sonuna kadar yararlanırlar. Her yıl ağustos sonlarında alıma başlayan mesela Tobakko şirketi, Akhisar gibi Türkiye'nin en güzel tütün merkezinde 5 Ekim'de tütün almaya başlar. 3- Finans kapitalin bin bir dalaveresinden biri de, köylünün denk halinde satmak istediği tütünün icabında önemli bir kısmını iskartaya çıkartmak hevesidir. Köylü bu "iskarta"ya razı olmazsa (madem ki bir an önce satmaya mecburdur) kumpanya satın almaktan vazgeçebilir ve ilh...

Artık bu şartlarda fiyatlar % 20-30 değil, % 50-60-70 düşse şaşılabilir mi?

Türk köylüsünün ürünü karşısında tekelci birlik yapan yabancı sermayeye karşı bir tek "milli" alıcı rakip çıkabilir: Tütün tekeli! Fakat, Kemalist burjuvazinin her tekeli gibi, tütün tekeli de ancak sermayenin köpeğidir; o yalnız tüccarın elinde kalan stok tütünleri satın alabilir. Köylüye gelince: O, Allahına yalvarabilir.

II- İç Finans Kapital: Türk ticaret burjuvazisi, ihracat ürünlerini dış alıcılara karşı yok pahasına elden çıkardığını gördükçe, o da aynı usûle başvurur. Bilmem tekrarlamaya gerek var mı? Dış finans kapitalin büsbütün tröstleşmesi, çok kere köylüden ziyade Türk burjuvazisinin de zararına olur. Çünkü köylünün zaten kendi malı olacak bir ürünü yoktur. Ürün daha olgunlaşmadan kapitalistin eline geçmiştir.(*). Onun için bizde, burjuva basınında görülen köylü konuları (Cumhuriyet başmuharrir, - eski Türkçede bu başmuharrir "yaş muharrir" (Şârib-ül-leyli ve-n-nehar) de okunabilirdi, köylü şerefine okuduğu o ditirambik [çoşkulu] gazelleri kabilinden) hemen daima (bazen köy kapitalisti adına olmak üzere) tüccar konularıdır. Onun için, dış finans kapitalin gittikçe biricikleşen tekeline karşı, iç (milli) sermayenin de biricik cephesini, köylü elbette değil, yine bu başta ticaret sermayesi gerçekleştirebilir. Ve olan da budur. Fakat hiç unutmayalım. Bu iç ve milli tekelleşme, Kemalist burjuvazinin devamlı olarak haykırdığı gibi, sırf "dışa" karşı değildir. Hatta hemen hemen hiç de dışa karşı değildir. Çünkü olamaz. Çünkü "dış" dediğimiz finans kapital, biricik bir tekellilik vasfıyla dışlarına kadar örgütlü ve silahlıdır. Şu halde iç finans kapitalin de maksadı, -ne kadar saklamak isterse istesin- "tıpkı dış finans kapital gibi, yine ancak örgütsüz, dağınık ve şu halde kurbanlık koyun vaziyetinde olan çalışkan Türk köylülüğünü soyaktır. Çünkü ancak onu soyabilir. Çünkü "köpek köpeği (finans kapital, finans kapitali) ısırmaz."

Şu halde iç tekellerin şu iki vasfı kendiliğinden çıkar: 1- Tam finans kapitalistleşme; 2- Yabancı sermaye ile uzlaşma ve içli dışlı olma.

1- Tam finans kapitalistleşme: Biliyoruz, finans kapital demek, başta banka gelmek üzere bütün kodaman (banka + sanayi + ticaret + ziraat ve ilh.) sermayelerin, çalışkan kitleler karşısında biricik tekel cephesini kurmaları demektir. Türkiye'de başlıca ihracat ürünleri biliniyor: Zahir - fındık - incir - üzüm - yaş sebze ve meyva - afyon - tütün - bazen zeytinyağı - pamuk... Tütün tekeli esasen devlette, fakat yap-

<*> "Krizden etkilenen, ürünü üretmenden yok pahasına alıp satamayan aracıdır. Gerçek üretmen, esasen ürününü gerçek fiyat seviyesinden pek aşağıya vermekte ve köyde bu yüzden gelirin seviyesi her zaman sıfırın altında kalmaktadır." (İsmail Hüsrev, **Kadro:** 3, s.34).

rak tütün hemen tamamıyla yabancı sermayenin elindedir. Şu halde, tütün hakkında "bilineni tekrar" etmeksizin, bütün öteki ürünlerden yalnız pamuk ihracı ve ticareti henüz tam bir tekel altına girmemiştir. Fakat o da "henüz ve tam" girmemiş. Yoksa pamuğun ticareti de yarım bir tekel sınırına varmamış sayılmaz. Pamuğun başında da banka yoktur denemez. Mesela: 1) Adana pamuğu, İzmir bölgesinde satılamaz. 2) Ziraat ve İş Bankaları yavaş yavaş pamuk üretimini ellerinde topluyorlar. Bununla beraber bugün görünürde bir "pamuk tekele"nin bulunmayışında şu iki sebep hatıra gelir: 1- Pamuk üretimini yapan küçük üretmen ve orta köylü kalmamış gibidir. Büyük ölçekte "pamuk üretimi genellikle tarım kapitalistlerinin elindedir. 2- Pamuk yerli malların hammaddesi olarak kullanılmakta ve iç pazarda tüketimi için siyaset güdülmektedir.

Tütün ve pamuktan sonra gelen hemen bütün ihracat ürünleri, bütün bütüne finans kapitalleşmemiş veya finans kapitalleşmek üzeredir:

a) Zahire + Fındık + Sebze: 1931 başlarında (Mayıs) yarım milyon sermayeli ve bütün Karadeniz, İstanbul kodaman tüccarlarını içine alan "İş Limited" ihracat şirketi kuruldu. Bütün İstanbul ve Karadeniz bölgelerinin, şimdilik, bu üç ürününü ihrac edecek. Kalın tüccarlar (Fortunzâde, Şerifpaşazâde, Ali Osmanzâde, Ahmet Rüşüzâde)lar. Şirketin başında, sermayenin yarısına sahip olan İş Bankası. Maksat: Türk ürünlerinin ününü dünyaya tanıtmak!

b) Afyon: 1925'teki Afyon Kongresi kararlarını Türkiye imza etmemişti; afyondan % 2.5 işlem vergisi aldığını ve Türkiye'de afyon tarımı ve ticareti ile ihracının serbest olduğunu bildirmişti. Kriz çatar çatmaz uluslararası finans kapitalin barışçı kaleisi olan Milletler Cemiyeti, afyon meselesini parmağına doladı. Önce "bilimsel" incelemelerle işe başladı. Afyon kullananların, "hayatın acılığını unutmak" ve "çalışma kabiliyetlerini arttırmak" (İstanbul Ticaret ve Sanayi Oda Mecmuası, 31 Şubat 1931, Cemiyet-i Akvam'ın Tetkikleri) isteyen zavallı sömürge ve yarı-sömürge işçileri olduğu gibi feci bir keşifte bulunduktan sonra, asıl meseleye geldi. Hindistan'da 1927'de afyon sınırlaması yapılaberi, öteki memleketler rekabeti arttırmışlar. "Gayrı-meşru" ticaret almış yürümüş! Çin - Türkiye - İran üretimine kontrol

koymalı. Nihayet 1931 başında Milletler Cemiyeti, Türkiye'ye karşı manevi bombardımanını yaylım ateş açtı: Türkiye afyon kaçakçılığını koruyormuş. Kemalizmin etekleri tutuşur. İhbarları yapan bir iki yabancıyı tutmaya çalışır. Bu sefer bütün dünya afyon alıcılarını bir tröst halinde karşısında bulur: Teslim! 9.8.31'de Ekonomi Vekili, afyon "kooperatifi" hakkında izahat verir: Ziraat Bankası başta (çünkü avans para ondan) 400-500 bin üretmeni ağları içine alan bir Afyon Karteli (Bunun Türkçesi: "Kooperatifi"dir!) kurulacak. Bu Kartel, Ziraat Bankası'nın emrine uyabilir fakat devletleşemez, çünkü: "Ferdin kıymetini arttırmaz"mış. *"Bundan başka böyle bir oluşum her bakış açısından -gerek afyon ziraatinin, gerek ticaret ve genel ekonominin ıslah ve büyümesi için- hükümetin korumasından en büyük derecede yararlanır ve ortak (Bu yabancı sermaye ile ortak demektir) çıkarlarının iyi idaresinin denetim ve düzenin en büyük semerelerini verir."* (Mustafa Şeref)

Böylece afyon da kudretli finans kapital hazretlerinin pençesine düşer.

c) Tütün - üzüm - incir - yaş üzüm - karpuz - kavun: Ege bölgesinde kredi kooperatifleri ağlarını kuran Ziraat Bankası, şu saydığımız ürünleri üreten *"İzmir'deki Kredi Kooperatifleri hissedarlarının ürettiklerine iyi pazarlar temin etmek için bir satış kooperatifi"* (hep kooperatif!) *nizamnamesi yapar ve Ekonomi Vekâletine gönderir.* (Gazeteler, 12.12.931)

d) Buğday: 1931 Temmuz'unun sonlarına doğru birden bire buğday meselesi bomba gibi patladı. Herkes düşen buğday fiyatları önünde tabi "köylü"ye acıyor idi. Mamafih Eskişehir'in yeni vekili ve kodaman tüccar-çiftçi Emin; *"buğdayı 4 kuruşa satacağına, hayvana yedirmeli ve iki üç ay sonra 8 kuruşa satmalı derim ve böyle yapacağım"* diyordu, öne sürülen teklifler hadsiz hesapsızdı: 1- Buğdayın okkasına [1283 gr] 2-3 kuruş derhal ihracat primi vermeli. (Bu teklifi yapan Yunus Nadi 19.7.31 tarihinde *"İstanbul'daki 300 fırının hiç olmazsa yarısı fazladır"* diyerek, bu defa ekmeği ucuzlatmak için bir tür vesika usûlünü tavsiye ediyordu); 2- Değirmenler gene 2 kuruş vergiye tâbi tutulsun veya randımanı % 80'den % 70'e insin (yani buğdayın sekizde biri Amerikan usûlü mahvedilsin); 3- Ordu, pirinç (senede bir buçuk milyon) yiyeceğine bulgur ye-

sin; 4- Hükümet, her köylüyü bir miktar buğdayı depo etmeye mecbur kılsın; 5- Ziraat Bankası (bir milyon Sterlin borç alarak Uluslararası Tarım Bankası'na girmeye uğraşarak) avans versin; 6- Devlet bütün buğdayları satın alsın ve sabit bir fiyatla satsın (öteki Balkan memleketlerinde olduğu gibi)...

Bütün bu hepsi birbirinden dilber teklifler, şüphesiz köylü için yapılmıyordu. Birçoklarının ağızlarından kaçırdukları gibi, zaten köylü daha çoktan alacağını almış, satacağını satmıştı. Mesele şu idi: *"Bu buğdaylar halen köylünün elinde durmakta ve para etmemektedir. Köylü tüccara borçludur. Harmanlar kalktığı için tüccar parasını istiyor ve şu bir iki ay içinde icra aracılığıyla köylünün buğdaylarını yok pahasına sattıracaktır."* (Ankara'ya giden Eskişehir heyetinin beyanatı, 24.7.31) Yani buğday para etmezse, bu "yok pahasına" satılacak buğdaylardan tüccar istediği kârı çekemeyecek; buğday artık köylünün elinde değil, tüccarın mülkiyetindedir. Ve para etmelidir. Nitekim aynı heyet, her senekinin aksine, *"bu sene"*, diyor, *"fiyatlarda adeta panik vardır. Buğday işleriyle meşgul olan araçlar (köylü değil tüccar) iflas ediyor."* (**age**)

Hatta, en büyük çiftlik sahibi sıfatıyla, Gazi hazretleri bile işin farkındadırlar. İki gün sonra Eskişehir'den geçerken, kıyameti koparan zahire tüccarından ziyanlı Hasan efendiye;

"Bu sene üretimlerimiz fazladır, bolluk mutlaktır. Bu, hiç bir vakit kriz demek değildir, diye hikmet buyuruyorlardı. Bugün dünya krizinden en az etkilenmiş olan Türk milletidir. Yalnız şunu bilmek lazımdır ki, artık eskisi gibi genel savaş ticareti yapılamaz(). Ticarete çok kazanmak değil, sağlam ve temiz kazanmak düsturü hâkimdir."* Ve eski nakarat bir daha: *"Köylü hepimizin veliyy-i nimetimizdir."* (**Cumhuriyet**, 25.7.931)

"Veliyy-i nimetimiz" büyük köylü, büyük çiftlik sahibi efendimizin, finans kapitalin bu ağır siklet şampiyonunun şu ufak tefek bezirgan ve tüccarlara nedir bunca ettiği "çın-i cebin" [kaş çatma], bunca sitem?.. Yarın gazetesi, aleyhinde değilme belge ve şahitler toplattığı Eskişehir tefeciliğinin aylardan beri tef ve dümbeleği haline gelen Cumhuriyet gazetesinin

(*)Deha nasıl düşünebilirdi ki, bu sözden altı ay sonra, kontenjan usûlüyle, % 35 kârla satılan ve % 25 fiyat kırarak, yalnız 300 bin çuval fındıktan 3 milyon zarar getiren "Vesika ticareti"ni ba's-ü ba'd-el-mevte [yeniden dirilişe] uğratacağı...

Başyazarı, o günkü "Yaşmakale"sinde yalnız şu kadarcığını zırıldayabildi: "B/r memlekette kıtlık olduğu zaman işleri oluru-
na bırakmak nasıl vaziyeti kurtaramıyorsa, dünyada bolluk
olduğu zaman dahi, hal hemen bundan ibaret oluyor." (Yunus
Nadi, "İktisadı Devlet", **Cumhuriyet**, 25.7.31)

6.8.31'de Ekonomi Vekili, burjuvaziye cevap verir: 1- Vergi
kesmek imkânsız ve "ahlâktan kaybetmek" olur; 2- Primi çok
veremeyince, hiç vermemeli; 3- Doğrudan satın alma ve stok
yapma: "Bütün kuvveti büyük tüketim merkezlerine hububat
sevkedebilen sahalarda biriktirmelidir."

1932 Martında Ankara tarafından aynı terane gürültüye
başladı: "Köylüyü paralandırmak!" Paralandırmak mı? Niçin?
Çünkü: "Köyün alıştığı, istediği ve alabildiği herhangi bir eşya-
nın sanayisi derhal kurulur ve gelişir." (Falih Rifki, "Türk Köyü",
Hâkimiyet-i Milliye, 6.3.932)

Gerçekte Kemalizm sırtlanı, köylüyü şöyle "paralamaya" gi-
rişir: İki gün sonra Ankara fırıncıları ekmeği 7.5'tan 8'e çıkarır,
İstanbul'a evvelce günde gelen buğday 18-20 vagonken, şimdi
58-60 vagonu geçiyor. "Şimdiye kadar fazla stok bulundurma-
tan çok gelen şeyleri toplayan tüccar ve değirmenciler, son üç
gündür ellerindeki stokları fazlalaştırmak için azami gayreti sar-
fetmektedirler." "Köyden şehire doğru müthiş bir buğday akını
başlamıştır" (**Milliyet**, 8-9.3.932) Geçen hafta içinde İttihad ve
Doğu Değirmenlerinin hareketleri birdenbire yükselmiş ve ilh...

Dikkat ediliyor, değil mi? Tüccar ve değirmenciler, köylünün
"paralanması" meselesi gazetelere aksetmeden bir iki gün ev-
vel stoklarını fazlalaştırmaya başlamışlardır. Hele büyük hisse
senetli (İttihad ve Doğu Değirmenleri gibi) şirketler, bunu bir
hafta evvel haber almışlardır (Hisse senetleri yükselmiş)...

Ekonomi Vekili'nin dediği oldu: *Ziraat Bankası şimdilik An-
kara - Sivas - Akşehir - Eskişehir - Balıkesir - Yerköy - Adana -
Konya - Nazilli - Polatlı - İstanbul - İzmir - Mersin - Samsun'da
buğday alım merkezleri açıyor.* (Gazeteler, 18.7.932)... Sade
şunu hatırlayalım: Türk köylü nüfusunun % 60'ı buğday üreti-
miyle uğraşır.

Fındık - afyon - tütün - buğday - incir - üzüm - zahire -
meyva - sebze... Bunlardan tütün, Türkiye ihracatının % 60'ı,
buğday Türkiye köy üretiminin % 60'ı... Tarımcı Türkiye'de ih-

racat ürünü olup da finans kapitalin eline geçmemiş daha ne kaldı? Yumurta, esasen Karadeniz kodamanlarında; zeytinin başında Evkaf [vakıflar] külâhı var, ve ilh..

2- Yabancı sermaye ile uzlaşma ve içli-dışlı olma: Buna en açık örneği, en önemli ihracat ürünü olan tütünden çıkaralım. (*1) Burjuva basını harıl harıl yazıyor: *"Tütün kumpanyalarının aralarında anlaşarak üretmen aleyhinde hareketi yüzünden, Ödemiş'te yirmi gün evvel 120'ye satılan tütün 60 kuruşa düşmüştür. Bu ölesiye ve öldüresiye hal, alıcıların aralarında tütün mıntıklarını bölüşmek şeklinde bir anlaşma yapmış olmalarının birneticesidir."* (22.10.931) Ve herkes Tütün Tekeli'ne çatıyor: *"Bizdeki bu tekel, tütüncülüğümüze olsa olsa hizmet edebilir ve ona ancak bu şartla tahammül olunabilir."* (**Yenigün**, İzmir) Fakat, Tütün tekelinin kılı bile kıpırdamıyor. Ve adeta, bu durumda, kabahatin kendisinde değil, Kemalist burjuvazinin ta kendisinde, Türkiye'de kapitalist sosyal düzeninde olduğunu şöyle anlatıyor: *"Tütünlerin yok pahasına gitmesi, tekelin satın alınmasından çok, çiftçinin yüksek faizlerle tedarik etmek mecburiyetinde kaldığı kredi vadelerinin zamanının gelmesi dolayısıyla darlığa düşmesinden ibarettir."* (**Cumhuriyet**, 14.10.931) Nitekim aynı sütunun yazıcısı da, bunu başka sözlerle tekrarlıyor: *"Tütün fiyatlarının düşmesi, özellikle tütün üretmenlerinin fazla arzda bulunmaları ve kumpanya eksperlerine tütünlerini satın alması için adeta yalvarmalarıdır..."* (**age**)

O sırada İzmir'e giden Halk Partisi Genel Sekreteri, tütün üretiminde, büyük üretim yerine, Ortaçağa has küçük ekin-ci usulüyle ve köylünün çoluk çocuğuyla, geceli gündüzlü çalışmasını tavsiyeden daha uygununu görmedi. Açılan bir tartışmada, iki sene evvel 200 kuruşa satılan tütün, bugün 40 kuruşadır, diyen birisine şu cevabı verdi: *"Memleketimizde tütün ekim sahasını sınırlamak bir zaruret halini almıştır. Çünkü memlekette asıl tütün üretmeninden çok önüne gelen, tütün eken bu asalaklar, tüccarlar, arazi sahibi olmadıkları halde*

Öteki tekelleşmeler de bundan farksız. Mesela afyon "kooperatifi" hakkında beyanatta bulunan Ekonomi Vekili, ikide birde şunları tekrarlıyordu: "Özellikle afyon üretimi için kurulmuş olan kartelin sermayeye katılımını temin suretiyle, ham afyon satışının emniyet altına alınması" düşünülüyor. Kooperatif, "afyon fabrikaları karteli (yani yabancı finans kapital) ile herhangi bir kombinezon içinde çıkarbirliği ve işbirliği edebilir." (**Cumhuriyet**, 9.8.931)

yüksek faizlerle para tedarik ederek ve işçi tutarak tütün ektir-
diler. Tütünün maliyet fiyatı bu gibilere 70-80 kuruş, mütevazı
çalışkan tütün üretmenine de 30 kuruştur." (Recep [Peker],
Nutuk, 25.10.931)

Tekel, kumpanyalar tütün ürünü üstünde yakalayabildikleri
zayıf köylünün sırtında iyice bıçak oynadıktan bir ay sonra,
ancak imdada yetişti, yetişmedi... "Ama", diyor burjuva gaze-
tesi, "iş işten geçtikten sonra. (Ve tekel'in nasıl yetiştiğini an-
lıyoruz.) Nitekim geçen gün bir telgraf haberi tekel idaremizin
Akhisar civarında 30-50 kuruş arasında (Yani kumpanyaların
hazırladıkları leşi gagalamak kabilinden...) satın almada bu-
lunduğunu haber veriyordu." (**Cumhuriyet**, 26.11.931)

Halk Partisi ile onun tekeli devleti, yabancı sermaye çapulu
önünde böyle davrandı. Kemalist basının, bu davranışı nasıl
haklı çıkardığını merak eder misiniz? İşte:

"Yer yer 150 kuruştan açılan fiyatlar gene yer yer ve bir-
denbire 60-70 kuruşa, hatta 50 kuruşa" tekerleniyor. Bu ya-
bancı kumpanyaların anlaşmasından ileri gelmiş: "İhtimal ki
öyle bir anlaşma hakikaten vardır da. (Burjuva inanmamazlığa
geliyor.) Fakat, bundan dolayı alıcı kumpanyalara ne diyebil-
riz? Uygun buldukları bir durumdan kendi çıkarları hesabına
istifade etmişlerse bundan dolayı onların başına kakmaya hak-
kımız var mıdır? Böyle bir başa kakmadan ne çıkar? Aksine biz,
muhterem müşterilerimiz olan bu alıcı kumpanyalarla daima
hoş geçinmek mecburiyetindeyiz." (Yunus Nadi, **Cumhuriyet**
Başmakalesi, 26.11.931)

Dünya Savaşı'na kadar, finans kapital tarıma bu kadar so-
kulamamıştı, onu bu derece pençesine geçirememişti. Çünkü
krediye karşı tarım ürünlerini rehinlemek güçtü: 1- Çabuk
bozuluyorlardı; 2- Pek çok çeşitli idiler. Fakat, Dünya Savaşı,
emperyalist boğuşmalarda tarım ürünü kıtlığının ne müthiş
bir zaaf ve gedik oluşturduğunu ispat etti. Savaşın sonra
tarımsal sanayi özel bir önem ve gelişim kazandı. Bu sayede:
1- Tarım ürünlerinin bozulmadan korunması için: Yeni yeni
soğuk hava, ambalaj ve ilh. usûlleri bulundu; 2- Fazla çeşitli-
liğine karşı: Standardize etmek çaresine başvuruldu.

Özellikle, Türkiye gibi sanayice geri memleketlerde iki tür
büyük zaruret türemekte gecikmedi:

1- Zayıf olan sanayiye genişletmek için: Sermaye birikişi ve ilh. zaruretiyle, finans kapitalin köydeki kanallarını derinleştirmek ve genişletmek gerekti.

2- Dünyanın en sanayici memleketlerinde bile tarım üretiminin kısıktırılması, tarımsal ürünlere dış pazarı yavaş yavaş tıkamaya başladı.

Şu halde savaştan sonra finans kapitalin tarımsal üretime sokulması için, bir zaruret, bir de imkân kendini dayattı:

1- Zaruret: Milli sanayii geliştirmek + tarım ürünlerine karşı tıkanan dış pazara karşılık iç pazarı genişletmek zaruretleri;

2- İmkân: Tarım ürünleri muhafaza + standardizasyon usûlüyle krediye elverişli bir meta haline getirmek imkânları.

Onun için yukarıda işaret ettiğimiz, tarım üretimi tekelleştirme süreci ile yanyana olarak bir sıra tedbirler ve örgütlenmeler hazırlanmakta ve uygulanmaktadır. Finans kapitalin bütün sosyal ve ekonomik bünyeye hakim oluşu ile birlikte tarım sahasındaki yayılışı da, dışarıdan içeriye doğru şu basamaklarla oluyor:

1- Dış Pazar için belli başlı uygulama, yukarıda saydığımız gibi, dış finans kapital ile anlaşmak ve uzlaşmalar yapmak; ihracat işlerini mümkün merteye birkaç bankanın limited veya anonim şirketlerinin elinde biriktirmek; bir ticaret ofisi örgütlendirmek; uluslararası şirketlere iştirak etmek ve ilh...

2- İç Pazar için, en ağır gümrüklerle korumacılık; Milli Ekonomik ve Tasarruf toplumunu örgütlendirmek; yerli malı reklâmı için, vatanperver hekimlere, üzümün etten daha gıdalı olduğu hakkında makaleler yazdırmak ve incirden oluşan cilt hastalıkları hakkında hüküm yürütmek isteyen doktorları tövbe ve istiğfara çağırarak... ve ilh...

3- Tarım üretimini makulleştirmek: İşte, finans kapitalin tarıma hakim oluşunun ilk şartı budur. Onun için, her sahada olduğu gibi, bu sahada da Kemalist finans kapital devleti "kadir-i mutlak" rolünü oynar. Önce İş Limited, Mısır İş Limited gibi, dış ticareti tekelleştiren şirketlerle birlikte Meclise bir seri kanunlar verilir. Bu kanunlardan bir kısmı, fındıktan peynire kadar birçok tarım ürününün ihracından önce, ihraca yarayıp yaramayacağını incelemek ve hemen bütün ihracat ürünlerini standardizasyona tabi tutmak. 1932 senesinde yeniden oluşturulan Ziraat

Bakanlığı'nın biricik vazifesi, bu tarım üretimini finans kapitalin "dişine dokunmayacak" şekilde makûlleştirmekten ibarettir. Bir başka kısım kanunlar da, tarım üretimini makûlleştirmenin başka bir şekli olan, üretim bölgelerini belirli ürünlere ayırma gayesini güder. Bu kanunlar, belirli tarım üretimlerini belirli bölgelerde yoğunlaştırmaya uğraşır. Mesela, tütün üretimi, 1931 senesindeki fiyat çöküşünden sonra, 1932 senesinde en aşağı yarı yarıya azaldığı halde, çıkarılan yeni kanunla elliye yakın bölgede tütün üretimi yasaklandı veya sınırlandı.

Tarım ürünlerini finans kapitalin saltanatı altına sokmanın, makûlleştirme faslına girecek bir diğer tedbir de, Tarım Sigortası'dır. 1932 senesi sonlarına doğru, Fransız Ziraat Bankası'nın Bilim Danışmanı ve Union Sigorta Şirketi'nin Müfettişi Armand Campenon, Türkiye hükümetine, tarım sigortası hakkında rapor vermek üzere çağrıldı. Türkiye'de mevcut bütün banker ve sigortacılarla uzun uzun görüşmeler yapan bu zât, verdiği raporda şunları tespit ediyordu: 1- (Ziraat + İş) Bankalarının katılımıyla bir Tarım Sigortası Şirketi yapmak; 2- (Hububat - pamuk - tütün - üzüm - incir) gibi (kolay bozulmaz ve standardizasyonu mümkün) ürünleri mecburi sigortaya tâbi tutmak; 3- Hayvan gibi (standardizasyonu ve muhafazası bir mesele olan) tarım ürünlerini gönüllü sigortalamak.

4- Tarım üretimini bizzat finans kapitalin eli altına koymak; Türkiye tarımı eğer finans kapital ile eşleştirilecek bir geline benzetilirse, üçüncü madde (makûlleştirme) ile bu gelin hanımın tuvaleti, traş, kıyafeti ve legalitesi gerdeğe girecek hale getiriliyor, demektir. Böylece ekonomik ve siyasi şartları hazırlanan Türkiye tarımının da, bütün "öteki üretim sahaları gibi, öz bakımından biricik finans kapital haline tenasüh etmesi [biçim değiştirmesi (metamorfozu)] için hiçbir engel bırakılmıyor demektir.

Madem ki hazırlık tamamlanıyor, acaba tarım üretimi finans kapitalin eli altına (kontrolü veya bizzat idaresi altına) nasıl giriyor? Finans kapitalin kendisiyle finans kapital devleti (yani hisse senetli şirketlerle Kemalist devlet cihazı) birbirinden kolay kolay ayırt edilebilir mi? Finans kapital devrinin karakteri gereği: Hayır! Onun için biz de böyle soyut ve yapay bir sınıflandırma yapmaktansa, olayları oldukları gibi somut ad-

larıyla çağırmaı doğru buluyoruz. Onun için finans kapitalin tarıma kol atmasını Őu iki tūr olayda ifade edebiliriz: 1- Tarım veya sanayi Őirketlerinin tarımı kontrol ve idare ediŐi; 2- Ziraat Bankası'nın, tarımı eli altına alıŐı. Bu ikisinin ara yerinde duran, genellikle modern çiftlikleri ve özellikle "Numune" denilen çiftlikleri (mesela Gazi Çiftliklerini) Őimdilik bir tarafa bırakıyoruz. Çünkü konunun karakteriŐiđini verecek olan bu iki noktadır. Fakat, bu iki "nokta"dan birincisinin, Őirketlerin iøyüzünün, yine gidip gidip sonunda ikinci noktaya, Ziraat Bankası'na dayandığını düşünürsek; Őirketler meselesine sadece temas ederek, asıl Ziraat Bankası üzerinde biraz durmak gerektiği kendiliğinden çıkar, öyle yapalım:

TARIM ve ŞİRKETLER

Genel olarak Şirketleri tarımla ilgilerine göre ikiye bölmek mümkündür: 1- Tarım Şirketleri; 2- Sanayi Şirketleri. Fakat, finans kapitalin "sanayisi" ile "tarımını" ayırmak, esasen bu çağda, sanayi ile tarım üretimi arasındaki modern teknikçe bir fark yapmak kadar zordur. Çünkü tarım üretimi sanayiden çıkar; yahut derece derece sanayi üretimine varır. Sanayi üretimi de, hammadde bakımından tarıma doğru kol salar. Şu halde, modern teknikle üretimde, tarımın nerede başlayıp, sanayinin nerede bittiğini kestirmek, zannedildiği kadar kolay bir iş değil. Ama, maksat bir fikir vermek olduğu için ayıralım:

1- Tarım Şirketleri: Sokuldukları sahalarda, gerek ekim ve faaliyet sahasının genişliği, gerek modern teknik ve tesisat bakımından, kişisel küçük üretimleri gölgede bırakacak derecede yüceleŐiyorlar. Bir ufak örnek:

Finike'de yakın zamanda oluŐmuŐ bir piriń Őirketi var. Bütün Göksu civarında açtıđı gayet geniŐ kanallarla bu Őirket, o bölgenin piriń üretimini elinde tutar. Mesela 1932 senesinde bütün Finike'de ekilen toprak 26.588 dönümdür. Piriń ekilen saha 8.500 dönüm; ve bu piriń ekiminin ise yalnız 1.000 dönümü ferdi ekincilere ait, geri kalan 7.500 dönüm Őirket tarafından ekilir. Bu hesapla, Finike bölgesindeki bütün toprak faaliyetinin hemen hemen 1/3'i (% 28,5'i) piriń Őirketinin elindedir. Ve Őirketin ekim sahası, ferdi piriń ekiminin tam 7.5 (yedi buçuk) mislidir.

2- Sanayi Şirketleri: Modern sanayi çağdaş usûl ve şartlarla üretilen hammadde istiyor. Küçük ve dağınık üretmenler bu ihtiyaca cevap veremiyor. O zaman, sanayi şirketi, mecburen teknik ve hatta kredi bakımından özel avanslarda bulunarak, hammadde üretmenlerini kendi arabasına sıkı sıkıya bağlamaktan kârlı bir iş bulamıyor.

Bu çeşit finans kapital tarımcılığı, klâsik örneğini Kemalist burjuvazinin hayasızlık derecesinde şımarık ikizi olan (Alpullu ve Uşak) Şeker Şirketlerinde gösterir.

Uşak Şeker Şirketi: İki milyona yakın sabit sermayesi olan bu Şirket, şimendifer hattı boyunca dört vilayet aşırı, Uşak'tan hemen beş altı yüz kilometre mesafelere kadar olan bölgelerin köylerinde pancar ekimini örgütlemiştir bulunuyor. Esas ekim iki vilayette (Kütahya ve Afyonkarahisar) Uşak ve Sincanlı çevresinde; yardımcı ekim (Bilecik - Eskişehir ve Kütahya vilayetlerine ait) Kütahya, İnönü, Bozöyük, Karaköy, Çukurhisar'da; ve Manisa vilayetine ait Alaşehir'de de deneme ekimi yapılıyor. Son zamanda o da Alpullu Şirketi gibi, pancar ekimi için makeden başka, ekincilere tohum da tedarik ediyor. 1932 senesinde, fabrika müdürünün bildirdiğine göre (**Cumhuriyet**, 15.12.1932), 55 bin dönümlük toprak ekiliyor. Ve 12 bin çiftçi aile bu işle uğraşılıyor. Pancarın okkasını 60 paraya satıyorlar.

Alpullu Şeker Şirketi: Çerkesköy'ünden Edirne'ye kadar uzanan 106 bin dönümlük tarlalarda 50-60 bin nüfusa ekmek çıkaran 15 bin çiftçi ve işçi çalışıyor olduğunu, gene fabrika müdürü, özel davetiyle çağırdığı gazetecilere (**Cumhuriyet**, 23.10.1932) söylüyor. Şirket "*fabrikasının faaliyetini çiftçinin arzu ve gayretlerine bırakmayarak pancar ticaretine hakim bir sistem kurmuş.*" (Hasan Tahsin, Remzi Saka, "**Sermaye Hareketi**", s.129) Lüleburgaz'da "Sarımsaklı", Alpullu'da "Yapgiridi" çiftliklerini pancar ekimi için satın almıştır.

Bu şirketlerin belli başlı rolü, ya bizzat çiftlik sahibi gibi tarımı kapitalistleştirmek veya köylüleri işçi kullanmaya mecbur ederek, köyde aynı sınıf farklılaşması sürecini kışkırtmaktır. Yalnız iki şeker şirketinin pancar işiyle 1/8 milyon köylü nüfusu ilgilidir. Ayrıca senede, her ekincinin 2 ile 20 gün müddetle 15 ile 20'er çapacı kadın işçi kullandığı da düşünülürse, iki şirketin pancar ekimi ile uzaktan yakından, geçici veya daimi bir

surette, fakat herhalde ilgili olan köy nüfusunun 1/4 milyondan aşağı olamayacağı, belki yarım milyonu bulacağı tahmin edilebilir. 9 milyon köy nüfusu içinde 1/36 veya 1/18 ihmal edilecek bir oran değildir.

Tıpkı tütün kumpanyaları gibi, şeker şirketlerinin de bu nüfus üzerindeki, 10 lira avans vaadedip bir lira bile vermemek, ürünü 60 paradan satın alacakken, bunu da çok görüp, kötü maldır diye çürüğe çıkartmak ve ilh. gibi manevraları, bu yarım milyon nüfusu, öteki sekiz buçuk milyondan hiçbir zaman daha şanslı yapmamakta, fakat düzenli olarak serbest işgücü haline doğru ekspropriye etmekte (mülkiyetinden oldurmakta)dir. İşin olumlu ve olumsuz yanları burada.

Finans kapital kurumlarının, köylüyü nasıl küçük mülkiyetinden edip, serbest işgücü haline getirdiğine daha açık bir örnek de 1950 senesinde Kastamonu çevresinin başına gelendir. Türkiye'nin en kudretli ve yüksek modern teknikli Zingal Kereste Şirketini bilmeyen yoktur. Bu kudretli finans kapital, genellikle, kendi milletvekilleri aracılığıyla Meclis'ten bir kanun çıkarttırıyor. O sıra İnebolu'dan yazan Cumhuriyet yazarı durumu oldukça açık anlatıyor: *Kastamonu çevresinde köylünün % 80'i oduncudur. Fakat son zamanda kesime, "kesinlikle" "müsaade" edilmiyor. (Niçin? Onu, burjuva yazarı arayacak değildir.) Halbuki o vakte kadar kötü geçimini kerestecilikle geçiren bu % 80 köylünün tarım yapmasına elverişli bir toprak Kastamonu civarında yokmuş. (Sanki böyle bir toprak bulunsaydı, onu Kemalist burjuvazi bedavadan köylüye dağıtacakmış gibi konuluyor mesele...)* O halde? Mesele basittir: Bütün geçim vasıta ve imkânlarından hür ve serbest hale gelen köylü, bir taraftan Zingal Şirketi'ne, öte taraftan sahil boyunca ücretleri zaten yarı yarıya düşmüş olan maden işçisini büsbütün düşük bir ücretle çalışmaya zorlayacak serbest işgücü halinde finans kapital şirketlerinin emri altına akın eder!

O tarihte yalnız Kastamonu vilayetinin bütün nüfusu 335.601 kişi. Bunun 35.601 kişisini şehir halkı sayarsak, 300 bin köylü nüfusu kalır. Burjuva yazarına göre, bu üç yüz bin köylünün % 80'i, o zamanda ağaç kesmek yasak edildiği için işsiz ve güç-

* Finans kapitalin bu iki tarzda tarımı eli altına alışı için aldığımız örnekler sadece örnektir. Aynı süreç, oldukça bir çabuklukla, bütün öteki ve özellikle ihracat ürünü veren tarım üretim sahaları: Mesela zeytin, pamuk, üzüm, incir, fındık, ve ilh. faaliyetleri için de doğrudur.

süz kalmıştır. Demek finans kapital bir çırpıda 240 bin (yine 1/4 milyon kadar) köylüyü aç bırakabiliyor. Ve bu hal yalnız Kastamonu civarına asla has ve özel kalmaz.

Yuvarlak hesapla: Tarımla ilgili olan sanayi ve tarımda her Anonim Şirket, 50 binden 250 bine kadar köy nüfusunu hükümler altına alıyor demektir.

ZİRAAT BANKASI

"Ziraat Bankası üretim bünyemizin adeta belkemiğidir." (İrfan, Konya, "Ziraat Bankası hakkında anket", **Cumhuriyet**, 11.3.931) Bu söz tarımsal "üretim bünyemiz" için belki bir örnek gibi doğrudur. Fakat toplum, organik olmadığına ve sınıflı toplumda bütün değerler gibi Ziraat Bankaları da öz itibarıyla hakim sınıfın malı bulunduğuna göre, Ziraat Bankası Türk burjuvazisi için bir "belkemiği" olabilir. Yoksa bütün toplum ve hele işçi ve köylü sınıfları bakımından, bugünkü şekli ve rolü ile, Ziraat Bankası çok daha başka benzetmelerle ifade edilmeye değer. Ziraat Bankası, kuluçkaya yattığı yumurtaları ve yavruları (burjuvazi) için hükmünü sürdürdüğü bütün ülkede her şeyi parçalayıp midesine indiren bir vampir, bir puhuya benzeyebilir. Bütün Türkiye köylülüğü içine, süngülü nöbetçilerle koruma altına aldığı ağlarını kurmuş, köylülüğün nesi var nesi yoksa herşeyini yuvasına çeken mitolojik kocaman kara örümcekle kıyas edilebilir. Fakat bu benzetiş ve kıyas edişler daha çok edebiyat olur. Ve bu finans kapital kartalının gerçekliği önünde epeyce masum ve çok sınırlı birer canavar sayılırlar. Ziraat Bankası asla bir yırtıcı ejder değildir. O, en basit ve bugün pek doğal ve sakin görünen anlamıyla sadece bir kapitalist bankadır.

Hemen hemen Anket'e bütün cevap verenler şu fikirdedirler: *"Ziraat Bankası çiftçinin kendi sermayesiyle oluşmuş bir kurum ve anonim bir şirket olduğu halde, çiftçiye azami bir yardım ve dayanışma yapması icabederken, maalesef son zamanlarda birçok şart ve kısa bir vade ile para vermesi yüzünden çiftçi zorlanmış ve üzücü bir duruma düşmüştür."* (M. Feyzi, Saraycık'ta Muhtar, 30.3.931) *"Bilindiği üzere çiftçilerin Ziraat Bankası'ndan asıl şikayeti son senelerde başlamıştır."* (F. İlmi, **Cumhuriyet**, 6.3.31) Yani Ziraat Bankası'nın bugünkü yamanlığı, Cumhuriyet burjuvazisi ve Kemalizmle yanyana gelişir.

Şu halde, Ziraat Bankası'nın ne olduğunu anlamak için, Banka'nın maddi tarihçesine kısa bir bakış lazımdır.

TARİHÇE: Türk burjuvazisinin uyanış fermanı olan 18 Mart 1856 (1272) Islahat Fermanı, ilk uygulamasını Mithat Paşa aracılığıyla Tuna vilayetlerinde 1863 (1279) tarihinde kurulan "Memleket Menâfi Sandıkları" ile buldu. Maksat: *"Memleketin üretim güçlerini, zamanın ekonomik ihtiyaç ve şartlarına göre düzenleyip yoluna koymak."* (Hasan Tahsin, Remzi Saka, **age**, s.71)

Hemen aynı tarihte, 28 Mart 1283 (1867) tarihli Nizâm-nâme, "Menâfi Sandıkları"nın öteki vilayetlere de yayılacağını ilân etti. Bu Nizamnâme ile Sandıkların ismi kısaldı: "Memleket Sandıkları" oldu. Sandığın sermayesi şöyle oluşacaktı: Esası "imece" usûlü idi; yani hazine ve boş arazilerden her ev başına yarım dönüm bölünüyor, köylü haftada bir gün bu arazide işliyor. Alınan ürünler, İhtiyar Heyetleri tarafından Mal Sandığına yatırılıyor. Böylelikle, her kazanın sermayesi 200 altın lirayı buldu mu, kazada, sermayesi köylüye ait sayılan bir "Memleket Sandığı" açılıyordu...

Fakat ağalar bu işten çabucak yararlanma yolunu buldular. Ve fakir köylü için, şahsi derebeylerin toprakbentliğinden başka, bir de yeni devlet toprakbentliği aldı yürüdü:

"İmece esası, ağaların fazla çalışmamaları (sanki ağalar hiç çalışmış gibi söylüyor) ve bütün fedakârlığı fakirlere yüklemeleri sonucu olarak bırakıldı. Ve (Memleket Sandıkları) sermayesinin vergi sistemi ile temini yoluna gidildi. Her köylüden, her çift öküze karşılık yarım kile [tahıl ölççeği] "buğday alınması kararlaştırıldı." (Hasan Tahsin ve Remzi Saka, **age**)

Bu söyleyişe bakılırsa, adeta derebeylik saltanatının neredeyse fakir köylü korumacısı olacağına inanmak gerekir. Halbuki, şüphesiz İmece'nin yerine aynî vergi geçirilmesi, ağaların köylüyü çalıştırmamasından ileri gelmiyordu. Çünkü zaten ağa ömründe çalışmayan, belki toprakbendi çalıştırmak ve soymakla geçinen bir mahlûktur. Ağa, çift öküzü başına verdiği yarım kileyi de, İmece'de olduğu gibi, toprakbent fakir köylünün angaryasıyla elde etmiyor mu? Evet, bu ikinci tedbirden asıl kasıt: 1- Fakir köylünün işleyeceği boş toprağı yeni bir sömürü vasıtası veya ağanın mülkü haline getirmek; 2- Alınan

aynî vergiyi sabitleştirip, istikrarlaştırmak... idi. Nitekim bir çift öküzü başına yarım kile, fakir köylüden "*belki üretiminin onda birinin alınması*" (age, s.72) neticesine vardı.

Ve bütün bunların hepsinin üstündeki amaç: Kendiliğinden başlamış olan zayıf sınıf farklılaşması sürecini sistemleştirmek, köyde sermaye birikimini, bilinçaltından bilince çıkarmaktan başka bir şey değildi. Nitekim Sandıkların idaresi, Kaza Kaymakamının başkanlık ettiği İdare Heyetince denetleniyor ve köylüye % 12 faizle, mamafih bugünkü Ziraat Bankası'ndan % 44 daha az ödünç veriliyordu. 20 senede Sandıkların sermayeleri olmamışa döndü. 1885 (1501) senesinde işe baştan başlandı. "Memleket Sandıkları" bu defa da "Menâfi Sandıkları" adını aldı. Bu isim daha anlamlıydı. Köylüye "ihtiyat", "birikim" ve "karşılıklı yardım" "esaslarını" vermek için, ondan önce "öşre" adıyla vergi halinde ve aşarla [onda bir esasıyla alınan aynî vergi] birlikte % 1 alınmaya başlandı. Fena alışveriş değildi: Köylünün ezeli değişimi, madde verip "maneviyat" satın alma kusuru, Türk burjuvazisinin de şafağını attırıyordu.

Nihayet, birkaç sene sonra taş gediğine konuldu: 1888 (1304)de "Menâfi Sandıkları"nın alacaklarına dayanan: Ziraat Bankası arz-ı endam etti. "Menâfi Sandıkları"nın Ziraat Bankası'na varış sebebi, o zamana kadar: 1- Ekonomik ihtiyaç ve şartların gözetilmemesi; 2- Hükümetin, Menâfi hissesini düzenli olarak Sandıklara ödemeyişi; 3- "Sandıkların bilinçli bir değer halini" alamaması imiş. Artık alacakları için harekete geçen dağınık "Sandık"lar değil, adıyla sanıyla Bankadır. Ve 1306 (1890), 1308 (1892), 1310 (1894), 1316 (1900) senelerinde, Banka'nın alacakları için "Nizamnamesine yeni yetkiler" katıldı. Alınan karara göre, Banka'nın sermayesi (15) milyon lirayı buluncaya kadar "Menâfi" hisseleri tahsil edilecekti. Bankanın göreceği işlemler: 1- Gayrimenkul kefaleti alarak borçlandırma; 2- "Tarıma yönelik" banka işlemleri; 3- Bazı dairelerin nakit işlerini "yürütme"; 4- Mevduat kabulü ve Özel İdarelerin veznedarlığını ifâ...

Bu işlerden anlaşılacağı üzere banka, yalnız bir yönden köylü ile ilgili: Gayrimenkul karşılığında ödünç vermek. Yani, köylünün küçük mülklerine el koymak. Kalan bütün faaliyet: Devlet bankalığı sıfatıyla, büyük burjuvazinin emrine amade olmaktır.

Bununla beraber, köylü ile ilgili oluşuna göre Ziraat Bankası'nın yaşadığı gelişim aşamalarını, bizzat komünistlikle hiçbir ilgisi olmayanların dilinden öğrenmek hiç de fena olmaz. Cumhuriyet'in açtığı Ankete cevap verenlerden Mülhak Evkaf Mütevellisi F. İlmî Bey (Anket 6.3.931), Ziraat Bankası'nın gelişim konaklarını şöyle üçe ayırıyor:

I. Devre (Banka'nın kuruluşundan Meşrutiyet'e kadar): *"Yani köyde sermaye birikişinin başlangıcından, Türkiye'de kapitalistiğin iktidar mevkisine resmen gelişine kadar olan "bu müddet zarfında, bazı istisnalardan başka, Banka olanca kuvvet ve sermayesiyle çiftçilere yardım amacını takibetmekte ve İdare Heyetlerinde yerel tarım müdürü veya memurları dahil bulunmak durumuyla, bu yardımı çiftçinin asıl ihtiyaç zamanında yapmakta idi.*

"O zamanlar Banka: % 4 faizle aldığı parayı, köylüye % 6 faizle ve bugünkü Bankanın hayalinden geçmeyen uzun vade ile ödünç veriyordu. Yani, Banka kurulduğu zaman, bugünkünden % 10.5 daha az; başka tabiriyle, bugünkünün hemen hemen üçte biri kadar az bir faizle ödünç veriyordu. Bu ucuz faize rağmen, Banka elde ettiği net kârın 2/3'ini "tarımın ıslah ve ilerlemesine sarf etmekte idi."

II. Devre (Meşrutiyet'ten, Banka'nın hisse senetli Şirket oluşuna kadar): Yani Meşrutiyet burjuvazisinin hükümlerliliği sırasında. Bir kelime ile, Türk burjuvazisi iktidar mevkisine gelir gelmez: 1- *"Tarımın ıslah ve gelişimine muhtaç bulunan sülûsân temettü [2/3 kâr] Bankaya terk edilmiş ve Banka diğer banka işlemlerine girişerek yatırılan paraları diğer işlemlerde, yalnız Menâfi hissesinden birikmiş olan tarım sermayesini çiftçiye borç vermede ve sermayenin sınırlılığı sebebiyle borçlandırmada pek çok güçlükler çıkarmaya ve giderek maksattan uzaklaşmaya başlamıştır."*

2- Faiz: Yükselir ve % 3 komisyonla katmerlenir. O zaman *"çiftçi aldığı parayı ödeyemeyecek bir vaziyette kalmıştır."*

5- Filoksera Kanunu'na rağmen bağcılara evvelce yapılan *"uzun vadeli borçlandırmadan büsbütün vazgeçilmiştir."*

III. Devre (Anonim Şirket oluşundan şimdiye kadar): Kemalist burjuvazi, ekonomik iktidarını örgütlendirir örgütlen-dirmez, Türk fakir köylüsünün alınteri damlaları ile biriken Zi-

raat Bankası'ndaki değerler, artık bir daha dönmek üzere Türk kapitalistliğinin "el çabukluğu marifet"iyle cebine indirilmiş, yani tam "efradını cami, ağyarını mâni" [çevresini içine alan, olmayanı dışa atan] finans kapital haline gelmiştir.

"Diğer Anonim Şirketlerde olduğu gibi, meydana hisse senetleri mevcut olmadığı halde, kanunen kazandığı bu şekilde göre örgütünü düzenleyip yayarak, diğer mali kurumlar halini almıştır-."

Kemalist burjuvazinin, Ziraat Bankası'nı uğrattığı bu "trans-figuration"^[biçim değiştirmesi] ile şu değişiklikler birleşir: 1- "Ziraat müdür ve memurları": "idare Heyetinden, uzaklaştırılır"; 2- Ödünç, kuşa döndürülür: "Uzun vadeli borçlandırma bir kat daha sınırlandırılmış ve tohumluk tedariki ve saire gibi ihtiyaca karşı zincirleme kefillik ile borçlandırma konusu, bir şahsa otuz liraya kadar indirilmiştir." 3- Kâr: Ziraat Bankası'nın "hissedarlara faiz filan dağıtmadığı halde elde ettiği fazla kâr, sermayesine oranla pek dîn [düşük]" oluyor. Çünkü fazla memur ve bürokrasi, Banka'nın kârını da baltalıyor.

Özetle bu nefis gelişimi ve değişimi geçiren Ziraat Bankası bugün kimindir? Hissedarları kimdir? Sözde ve biri halihazırda, ötekisi gelecekte (biri mevhum, ötekisi muhayyel) olmak üzere iki çeşit hissedarları vardır:

1- Mevhum hissedarlar: 1339 (1924) senesine kadar toplanan sermayenin hissedarları, kazaların "mânevi şahsiyet"leri:

2- Muhayyel hissedarlar: 1340 (1925) senesinden sonra, eski öşürün Ziraat Bankası için alınan % 2'si kalkacak, onun yerine arazi vergisinden Banka'ya 1/32 (Yani nezaketen % 3'ten fazla denilmiyor. Arazi vergisinin aşara oranla ne kadar arttığı bir başka mesele...) oranında bir pay alınacak; bu alınan "iane" [yardım] hisseleri 100 lirayı bulacak, o zaman "her mükellefe" birikimine göre isme yazılı hisseler verilecek...

Bu "cek" ve "cak"lardan çıkan netice besbelli: Önce: Banka'nın bugünkü hissedarları, tıpkı melâike gibi yemez, içmez ve iyi saatte olsunlar gibi elle tutulmaz ve gözle görülmez birer "manevi şahsiyet" halinde "sublimé" ve "subtilisé" ediliyor. İkinci olarak: "Her mükellefe" deniliyor. Fakat tabii "Arazi vergisi" veren, yani arazi sahibi olan "mükelleflere, verdiği 100 lirayı buldukça hisse senedi verilecek. Başka deyimle, Ke-

malizmin "devrimci" gölgesi altında, Ziraat Bankası'nın sermayesi, büyük arazi sahibi hissedarların mülkiyeti haline "devrim" edecek. Az fena "devrim" mi?

Fakat olmuş, olacakla oyalanmayalım. Bugün Ziraat Bankası kimindir? Şüphesiz Kemalist burjuvazinin adına, kapitalist devletin... Ziraat Bankası'na kimlerin hakim olduğunu, daha elle tutulurcasına anlamak için, 30 Kasım 1932 tarihinde, Ankara'da toplanan "Ziraat Bankası Genel Kurulu"na gelen genel kurul delegelerinin sosyal rolleri bakımından şu kısa sınıflandırmasına bakmak yeter:

1- Toplantı delegelerinden, siyaset şefleri; 1) Başvekil (İsmet) + 2) Maliye Vekili (Abdülhâlik) + 3) Bayındırlık Vekili (Hilmi) + 4) Tekeller Vekili (Râ'na) + 5) Eski Ekonomi Vekili (Mustafa Şeref) + 6) Meclis Reisi (Kâzım) + 7) Halk Partisi Genel Sekreteri (Recep).

2- Toplantı delegelerinden milletvekilleri: Saymakla tükenmez. 52 bölgeden tam 83 milletvekili Ziraat Bankası'nın özel "Millet Meclisi"ni oluştururlar...

3- Kurul delegelerinden serbest meslek erbabı: 10 kişi.

4- Sırf kapitalist: Biri çiftçi, öteki tüccar olmak üzere 2 kişi.

Yani, altmışı geçen vilayet ve kazadan toplanıp gelen "delegeler", Türk burjuvazisinin mutemedi olan Kemalist Hükümet, Halk Partisi ve Halk Partisi Meclisi'nin hemen büyük bir kısmından ibarettir. Ve fakir köylüden metelik metelik biriken Ziraat Bankası, bu efendilerin idaresi ve kontrolü altında burjuvazinin mali kurumudur. Ve ilaç için olsun, Banka delegeleri içinde bir çalışan köylü ve bir tek işçi yok!

Kredi faaliyeti: Banka kimindir? Gördük. Artık "Banka kimin için çalışıyor?" gibi bir soru açmak epeyce saçma olmaz mı ya? Elbet sahibi (Kemalist kapitalist sınıfı) için işleyecek. Mamafih, maksadımız canlı olayları elle tutmaktır. Bu ikinci soruyu da cevapsız bırakamayız.

Ziraat Bankası Türkiye'nin en büyük yerli milli bankasıdır. Gerçek (yani tahsil olunmuş) sermaye itibarıyla öteki üç büyük bankadan: Emlâk-Eytam ile Sanayi ve Madenler Bankası'ndan 4 buçuk defa ve İş Bankası'ndan tam 6 defa daha büyüktür. Sermaye itibarıyla birinciliği alan Ziraat Bankası, genel kredi konusunda değilse bile, tarım kredileri konu-

sunda da birinciliği hiçbir bankaya bırakmaz. 1929 senesinde, Türkiye'nin en büyük bankası olan Osmanlı Bankası'nın 43 şubesi olduğu halde, Ziraat Bankası'nın 53 şubesi vardı.

Ziraat Bankası'nın, bütün Türkiye'yi ağırları içine nasıl aldığı anlamak için bir küçük hesap yapalım: Türkiye'de 63 vilayet var.

Ziraat Bankası'nın da 53 şubesi var. Eğer ortalama bir hesap kurmak için her Ziraat Bankası şubesini bir vilayette sayarsak, Türkiye vilayetlerinin % 84.1'inde Ziraat Bankası vardır. Türkiye'de 338 kaza var. Ziraat Bankası'nın da 212 Sandığı var. Eğer ortalama bir hesap kurmak için, her Ziraat Bankası Sandığını bir kazada sayarsak, Türkiye kazalarının % 62,7'sinde Ziraat Bankası vardır.

Ziraat Bankası, tefeci yuvaları olan kazalara kadar Şube ve Sandık şeklinde sabit kurumlarla iniyor. Ve kazanın aşağısı için köylerde tefeci sermaye ile emek birliği yapıyor. Veya, 1.6.930 tarihinde verilen bir "*çiftçiye müjde*" (**Milliyet**)ye bakılırsa, yeni çıkacak bir kanunla, Ziraat Bankası köylere ayrıca seyyar borç verenler salacaktır. Her ne hal ise, orta bir hesap yaparsak, Türkiye'nin % 75'inde Ziraat Bankası'nın bayrağı sallanıyor. Bu kapitalist ilişkilerinin geliştiği her bölgede, Ziraat Bankası'nın parmağı var demektir.

Yine kredi faaliyeti hakkında kabataslak bir fikir edinmek için, bilanço toplamlarına göre bir fikir edinelim. (Zaten uzun vade ile iş görmesi gereken Sanayi ve Maadin Bankası da dahil olmak üzere, bütün Türkiye bankaları öz itibarıyla kısa vadeli ticaret kredisi bankalarıdır.) 1929 senesinde, Sanayi ve Maadin Bankası bilanço toplamı 24.4; Emlâk ve Eytam Bankası'nınki 45.4 milyon; İş Bankası'nın 76 milyon Türk lirası iken, Ziraat Bankası'nınki 253.3 milyon liradır. Yani, bir tek Ziraat Bankası'nın bilanço toplamı, üç dev yerli-milli bankanın birden, bilançolar toplamının iki misline (1.75) yakın bulunuyor.

Mevduat itibarıyla Ziraat Bankası'nın Türkiye'de bir tek eşi ve menendi var: İş Bankası. Birisi Ziraat, ötekisi (İş) Sanayi sahasında finans kapitalistleşme sentezini gerçekleştirmekle yükümlü olan bu iki banka, genellikle ticari olan mevduat bakımından atbaşı gitmektedirler, İş Bankası'nın 1928'deki mevduatı 32.5 milyon lira, 1929'da 43.7; Ziraat Bankası'nın 1928'de 27.9 milyon lira, 1929'da 55.3 milyon liradır. Mamafih, ticari senetler

cüzdanı bakımından Ziraat Bankası, İş Bankası'nın elifi elifine 2 misli bir varlıktır. 1929 senesinde İş Bankası'nın ticari senetler cüzdanı 10.1 ve Ziraat Bankası'nın 20.2 milyon Türk lirası idi.

Şu kısa karşılaştırmalardan anlaşılacağı gibi: Ziraat Bankası, bir taraftan köy sömürsünü sistemleştirirken; öte taraftan, bu görevinin doğal sonucu olarak, kasabalarda tefeci sermaye ile olduğu kadar, şehirlerde de katıksız ticaret sermayesi ile içli dışlı olur. Ve zaten bu yüzdendir ki, son zamanlarda "çiftçi" adını alan ziraat kapitalistlerinin sistematik ve acı eleştirilerine uğrar durur. İşte bu eleştiriler dolayısıyla, burjuva basınında, kıytırık ve köşeden olsun Ziraat Bankası'nın içyüzüne dair bazı itiraflar ve ifşalar çıkar. (*

<*> ÇİFTÇİ ÇALIŞIYOR, FAKAT BİR TÜRLÜ KURTULAMIYOR: Batı Anadolu'nun ziraat hayatı, bu sene kötü netice veren rekolteler karşısında korkunç bir geleceğe doğru yol almaktadır. Üretmen yedi seneden beri dinlediği nasihatlere uydu; gösterilen yolu tuttu ve bu sene azami bir fedakârlık sayesinde, azami denecek bir rekolte elde etti; fakat geçen seneki borcundan tek santim bile eksilmedi; geçen seneki hırkasına ancak bir yama daha ilave etti; ekmek, tuz ve soğan gibi üç basit kalemden ibaret olan gıdasını iki kaleme indirdi.

Vaziyet neden böyle oldu?.. Bunun sebepleri dahili ve harici olmak üzere pek çoktur; fakat en evvelki sebepleri şunlardır:

- 1- Yapmak, üretmek yanında, bir de satmak, tükettirmek işi vardır. Bu dik-kate alınmadı, yalnız üretim düşünüldü. Fakat tüketim kabiliyeti hesaba katılmadı.
- 2- Üretimin büyütülmesine karşılık, kredi genişletilmedi ve asgari para ile azami üretim sistemi uygulandı.
- 3- Pazar meselesi düşünülmendiği için, fazla üretimlerin sarfiyatı yavaşladığı zaman, üretime yapılacak kredi yardımı için de program hazırlanmadı. Arzı fazlalştırırken, talibi azalan bir ürün; bu programın olmayışı yüzünden, maliyet fiyatından bile aşağı fiyatlarla işlem gördü.
- 4- Ve... Felaket de bu sırada üretmenin harap kulübesi kapısı önüne geldi: Zaten dar olarak verilen kredinin pek kısa vadesi bu sırada bittiğinden Ziraat Bankası, senet içeriğinin ödenmesini istedi.

İşte çiftçimizin vaziyeti bugün bu pek feci şekildedir. Kabahat, henüz kısımlara ayrılmayacak kadar geneldir, hatta kısa vadeli kredisinin karşılığını almak için namuslu ve çalışkan çiftçinin kapısına haciz memurlarını gönderen Ziraat Bankası bile tek başına sorumlu değildir.

Sorumluluk bu durumu davet eden sistemdedir: Ziraat idarecileri, birer teknik yerinden fazla kırtasiye idareleridir; Ziraat Bankaları da isminin anlamına ters -olarak- birer "Borçlandırma Bankası"dırlar. Ziraat idareleriyle Ziraat Bankası'nın böyle olması doğrudan doğruya usûl ve işlemleri gereğidir; binaenaleyh bütün bu yapılan yolsuz ye neticesi çirkin işler, şahsi olarak hiçbir kimseyi sorumlu tutmaz; hatta... çiftçinin kapısına haciz yaf-tasını yapıştırmayan Ziraat Bankası memuru görevini suiistimal etmiş olur! Memurların gayreti, iyi niyeti bu üzücü sonları bir müddet geciktirir. Fakat tamamen önleyemez!

Ziraat Bankası'nın içyüzüne dair olan karakteristikleri şu noktalar etrafında derlemek mümkündür:

1- Banka Tefeciliği (Faiz): *"Ziraat Bankası köylünün, çiftçinin anası babası demektir ve onun biricik koruyucusu olmalıdır"* (Anket, 15.3.931) kanaatinde bulunan birisi, Banka'yı şöyle karakterize ediyordu: *"Banka, ziraat bankacılığında çok, ancak emlak ve arazi üzerine para verir bir kuyumculuk kurumu ve insafı bir faizcidir."* (M.M., **age, Cumhuriyet**) Bu "insafı faizci"nin resmen aldığı faiz: % 9 özellikle Faiz + % 5 Komisyon + % 2.5 işlem vergisi % 16.5'tur. Bu yalnız faiz formalitesidir. Köylü bu oranı bile rüyasında göremez. Bu noktayı az sonraya bırakarak, yalnız bu oran hakkında birkaç söz daha tespit edelim.

İzmir Hizmet Yaşamakalesi[!]: *"Nihayet yüzde yirmi kazanabilen köylü"* diyordu; biz ilave edelim: Ziraat Bankası'na sırf formel faiz olarak % 16.5 verirse, geri kalan % 3.5 ile yaşamak şöyle dursun, devlet vergilerini de değil ama, yalnız bilinen "Yol parası"nı [vergisini] ödeyebilir mi? Ödemesi için köylünün senede 400-500 lira kadar bir kazanç elde etmesi lazım gelirdi. Andığımız Ankete gelen cevaplar, köylü gelirin bankaya faizini ödeyemeyecek derecede fakir olduğunu bildirmekte birleşiyorlar: *"Tarımda nerede olsa çiftçi, Banka'nın aldığı faizi temin edecek kadar bir kâr elde edemez."* (İrfan, Konya, Ankete cevap). Bir başkası meseleyi daha açık koyuyor: *"Çiftçinin genellikle belini büken şey faizdir. Türkiye'nin hiçbir yeri, hiç bir toprağı, -özellikle hububat ekim alanlarında- Banka'nın faizlerini ödeyecek güce sahip değildir."* (M. Râşid, İzmirli okur, Anket, **Cumhuriyet**, 20.3.931)

Ziraat Bankası, kendi esas nizamnamesiyle, kişisel bir borç idaresinden farklı değildir; aradaki fark, yalnız faiz miktarındadır. Diğer formaliteler hep aynıdır: Bir üretmen, karşılığında nakde çevrilmesi kolay ve sağlam teminat, yani belirli bir vadeden sonra icra pençesine düşebilecek bir gayrimenkul gösterdikten sonra, her yerden para bulabilir ve üretmeni yıkan meseleler, herşeyden evvel bu noktadan doğar ve başlar!

Bunun içindir ki, tarımımızın geleceğini parlak görmek ve üretmeni her geçen sene ile bir derece daha fakir görmemek için Ziraat Bankası'nı, esasından değiştirmek, borç bankası halinden çıkarmak lazımdır. 3-6 ay ve hatta bir sene vade ile verilen kredilerin, tarımda esaslı bir rolü yoktur; hatta bu usûl, bir sene ürünün herhangi bir felakete uğraması sebebiyle çiftçinin tam bir iflâsını bile getirebilir.

O halde, Ziraat Bankası'nın yeni çehresi, yeni şekli, yeni rolü ne olmalıdır?.. Bunu da gelecek makalemizde izaha çalışacağız." (**Cumhuriyet**, 23.1.933)

Onun için, hiç şüphesiz fakir köylü olmayan Anket cevapçıları, hep bir ağızdan bu banka tefeciliğine itiraz ediyorlar. Birisi soruyor: *"Banka diğer anonim şirketler gibi hisse sahiplerine kâr payı vermek mecburiyetinde ise bu hisse sahipleri kimlerdir? Hisse sahipleri bütün Türkiye çiftçileridir.* (Kapitalist düzenninde bir şey herkesin oldu mu, hiç kimsenin değildir: Ziraat Bankası da, 'bütün Türkiye' köylüsünün olduğu için, hiçbir Türk köylüsünün (çiftçiler hariç) değildir.) *Zira bu sermaye, çiftçinin emeğinden, çiftçinin her sene banka adına ödediği paralardan oluşmuştur. Böyle olduğuna göre ise, çiftçi bankadan hiç değilse azami para ucuzluğu görmelidir."* (S. Nuri, Trakyalı, Anket, 25.3.931) Bir Anketçi, Banka'nın, hiç olmazsa Kemalizmin "Medeni Kanunu"na olsun uymasını, burjuva kanunlarının olsun çerçevesinden çıkmamasını tavsiye ediyor: *"Banka", diyor, "faizi hiç olmazsa Medeni Kanun'umuzda yazılı miktara indirmelidir. Bu indirimi yapmadıktan başka, bir de ayrıca komisyon almak çiftçimizi bir kat daha zarara uğratmaktadır."* (Hakkı, Kuzguncuk, Anket, 16.3.931, **Cumhuriyet**)

Köylü nihayet % 20 mi kazanıyordu? İşte size, sırf faiz bakımından bankanın bu kazancı tıpatıp yuttuğunu haykıran bir cevap: *"Ekonomimizin bugünkü üryan görünüşünde, diğer bankalarımızın da sorumluluğu vardır. Onlar da kârdan kestikleri milyonları, çiftçinin aleyhine yok etmişlerdir. Mesela, resmi ve nizami faiz oranlarını, komisyon, pul diyerek % 17 ile 20'ye kadar çıkarmışlardır ki bu azami kâr etmek bankacılığı, başta çiftçiyi, sonra tüccarı ve üretmeni yaralamaya yeterli gelmiştir."* (Ahmet Muhtar, Kavalalı, Samsun, Ankete cevap, 19.3.931)

Bütün bu şikayetler kimin için ve kimin tarafındandır? Hiç şüphesiz tarım kapitalistleri için ve onların tarafından. Fakat, genel olarak, burjuva uslubunca, güya bütün çalışkan ve fakir köylülük adına cihad açılmış gibi gösteriliyor. Asıl köylünün Ziraat Bankası'ndan ne gördüğünü daha iyi anlamak için: a) Banka'nın kimlere kredi açabildiğini; b) Banka'nın hangi şartlar altında kredi açtığını aramamız. Ve bunun için de aynı adamları söyletmemiz gerekir...

2- Banka kimlere kredi açar?: Banka iki şekilde kredi açıyor: 1- İpotek karşılığı; 2- Zincirleme kefalet ile. Birinci maddede göre Türk köylüsünün % 70'i Banka'dan on para ala-

maz, çünkü topraksızdır. İkinci madde ise, ya gerçekleşmesi imkânsız bir hayal yada çalışkan köylüyü ağanın, büyük arazi sahibinin ve tefecinin kölesi yapan bir tuzaktır. Onun için Ziraat Bankası'ndan fakir köylünün para alması, uygulamada tefeci sermayenin aracılığı ile mümkündür. Bizzat burjuva kalemleri, Banka'nın kimlerin ekmeğine yağ sürdüğünü şöyle yazarlar:

1- Kredi büyük mülk sahiplerine ve derebey artıklarına açılır: *"Özetle diyebilirim ki, Banka'nın bugünkü durumu muhtaç çiftçiyle dayanışmaktan çok, ambarında zahiresi, emlak ve akarı olanların işine yarıyor."* (Hakkı, Kuzguncuk, Anket, 16.3.31) Bu yarı derebey, yarı tefeci büyük arazi sahipleri aldıkları krediyi ne yapıyorlar? Ticaret veya tekrar ödünçle yine çalışkan köylü sırtında tefeci satırı gibi kullanıyorlar: *"Geniş arazi sahiplerine yapılan geniş ölçekteki borçlandırmalar, çoğunlukla borçlularca ticaret yollarında sarf edilmektedir."* (**Cumhuriyet**, 12.3.931, Ankete cevap).

İkide birde, Ziraat Bankası'na borçların tecili diye bir gü-rültü kopar.^(*) Sonra, Banka'nın falan bölgede falan borçlulara erteleme lütfunda bulunduğu için, köylüye büyük bir saadet kapısı açtığı, yaygaralarla ilan edilir. Bu borçların kimlere ait olduğunu bir Anketçi şöyle anlatıyor: *"Geniş arazi sahibi olup bilfiil tarımla uğraşmayarak arazisini kiralayan veyahut yarıcı suretiyle başkalarına işlettiren birçok kimse, Banka'dan yüklü miktarlar borçlanmışlar ve bu paraların bir kısmı israf edildiğinden ve bir kısmı da tarıma sarf edilmediğinden, borçlularda ödeme kabiliyeti bulunmadığından, senelerden beri tahsil edilemez kalmıştır."* (Hüseyin, Saray kazasında çiftçi, 21.3.931)

2- Banka özellikle ticaret ve genellikle tefeci kapitalistlere kredi açar: Ziraat Bankası Anketinin hemen her sayfasında şöyle bir çığlık kopar: *"Ziraat Bankası çiftçi içindir, tüccar için değil!"* Onun için tarım burjuvazisi bile, hiç olmazsa tüccar-

ca "1930 senesi Temmuzuna kadar ipotekli veya zincirleme kefalet ile borçlu olan tüccarın borçlarının senelik hasılatına ve borç ödeme kabiliyetine göre beş seneye kadar tecili hakkındaki Ziraat Bankası İdare Meclisi'nin kararı oybirliğiyle onaylanarak, bu kararın genişletilmesine şimdilik lüzum görülmedi. Faiz ve komisyonların düşürülmesi hakkındaki tekliflere gelince, 1 Ocak 933 tarihinden geçerli olmak ve zincirleme kefaletli ve ipotekli çiftçi borçlarının bin liraya kadar olanların faiz ve komisyon haddi yüzde 9'u ve bin liradan yukarısı için faiz ve komisyon haddi yüzde 10'u geçmemek üzere işlem yapılmasına karar verildi." (1.12.932)

lar kadar krediye lâıyk görölmelerini isterler: "Tüccara açılan kredi gibi emlâk üzerine çiftçiye de kredi açmalı." (İbrahim Tevfik, Hukuk Fakültesi'nden, 14.3.51) "Çiftçinin kimlik ve güç araştırmasını dikkate almayarak, yalnız tütüncüye zincirleme kefalet ile tüccara para vermekte, esas çiftçiyi ihmal etmektedir." (Ahmet Muhtar, Samsun, 19.3.931, Anket)

Hatta günlük haberleri izleyenler görürler ki, tüccar kişiler, Ziraat Bankası kefaletsiz para bile verir: "Bursa 20, Özel Muhabirimizden... Buradaki Ziraat Bankası, bir tüccara kefaletsiz olarak yirmi bin lira kredi açmış, bu para vaktinde ödenmediği için tüccarın malları haczedilmiş." (Cumhuriyet, 22.12.932) Halbuki tüccarın malı 7 bin lira açık vermiş!

Ziraat Bankası'nın nasıl yaman bir tüccar bankası olduğunu ve nasıl fakir ve çalışkan köylüyü tefeci soygununa ister istemez bağladığını, bir de tarım kapitalistleri adına demagoji yapan "Dönekzâde"den dinleyelim:

"Ziraat Bankası isminin ifade ettiği anlama rağmen bugün "efradını cami, ağyarını mâni" mükemmel bir tüccar bankasıdır. Ziraat Bankası artık tarımsal görevini bırakmış, işi şehirlerde kısa vadelerle tüccara para vermeye dökmüştür. Köylünün biricik dayanağı olması gereken bu banka, ne yazık ki köylü için kaybolmuştur. Bu kayboluş vurgunculara ve faizci sülûklere meydanı boş bırakmıştır. Köylü bile bile ve kahrola ola kendisini faizcinin kucağına atıyor. Çünkü ismi kendi sanatını ifade eden bankadan para alamamaktadır. **İstese vermiyorlar, imza koyacak bir tüccar bulsa, nihayet üç ay için veriyorlar.** Üretmenin bu duruma tahammülü olmadığı gibi olsa bile **içlerinde binde kaç bahtiyar senedine imza koyacak tüccar bulabilecektir? (abç)**

"Ziraat Bankası kuruluş amacından uzaklaşmakla memleketin sinesinde esaslı bir yaranın açılmasına sebep olmuştur. Bugün eline bin lira para alan, köylere dağılıyor. Parasını köylünün başka hiçbir taraftan tatminine imkân bulunmayan ihtiyacından yararlanarak canavarca işletiyor. Yüz lirasına üç ay için beş yüz lira faiz istiyor ve alıyor. Bu vaziyetteki üretmen, değil üç misli, yirmi misli fazla ürün alsa gene hiç, gene hiçtir. Öldürücü borcun altından imkânı yok kalkamaz.

"Yapılacak iş, Ziraat Bankalarını önceden olduğu gibi gerçek ziraat bankası haline döndürmektir. Ziraat Bankası üretmene uzun vadelerle borçlandırma yapmadıkça, faizcilikle ne yapsak uğraşamayız." (Zeynel Besim, **Hizmet**, 17.6.1929)

İşin içyüzü bu olduktan sonra, artık istendiği kadar "Kur'ân-ı Kerim" sûrelerine göndermeler yapalım: "Krediyi çiftçi arasında ve Allah taksimi değil, kul taksimi ile dağıtmalı, yani (malı çok olana çok, az olana az; olmayana hiç) ile ifade edebileceğimiz kâr kurumları düsturuna göre değil", "ta ki memlekette araçsızlık yüzünden çalışamayan kul, ırgatlıkla, yarıcılıkla ağa koltuğuna sığınan kul kalmasın." (Halil Kadri, Kütahya, **Cumhuriyet** Anketi, 18.3.931) Amin!

3- Banka hangi şartlarla kredi açar?: Ziraat Bankası'ndan para almak için yerine getirilmesi gereken şartların, çalışkan köylü için anlamı şunlardır: 1- Bankadan kredi alamamak; 2- Aldığı krediyi duman edip hiçe indirmek; 3- Borcu ödeyemeyince köylünün küçük mülkiyetinin zapt ve müsadere edilmesi. Bu üç kaçınılmaz neticenin, sistem olarak Ziraat Bankası'ndan nasıl sızıp çıktığını görmek için, şu üç nokta hakkında Ankete müracaat edelim:

1- Wade: Köylüye genellikle açılan kredi bir seneyi geçmez. Bu basit tedbirin nerelere dayandığını komünist olmayanlardan dinleyelim:

a) Kısa vade köylünün ürününü yok pahasına haraç mezat eder: "Köylüye kısa vade ile bir sene için yapılan borçlandırma işlemleri köylüyü eziyor ve malını çoğunlukla ucuza, gerçek değerinden çok eksikliğine satmaya, piyasaya zamansız mal sevketmeye mecbur ediyor." (Faruk, Çiftçiden, Anket, 9.3.931, **Cumhuriyet**)

b) Kısa veya hileli vade (vadenin üründen evvel bitmesi) köylüyü tefeciye ısmarlar ve mezata koyar: "Vade kısa olması itibarıyla ödeme zamanında borcunu ödeyemeyen köylünün, en büyük dayanağı olan öküzlerini banka satar. Çiftçi de bu yüzden bir takım vurguncu faizcilerin kucağına atılmaya mecbur oluyor." (Anketten Neticeler, **Cumhuriyet**, 2.4.931)

Ziraat Bankası, ikide birde ettiği itirazlarda, kısa vadeli borçlandırmalarda bulunuşunu, sermayesinin azlığı ile yo-

rumlar ve haklı göstermek ister. Halbuki, onun bu iddiasındaki sahtekârlığını ve suçunu ne derecelere kadar sistematikman yaptığını anlamak için, şu iki soruyu sormak yeterlidir:

a) Ziraat Bankası'nın sermayesi niçin azdır? Biliyoruz: Ziraat Bankası "Menâfi Sandıkları"nın üstüne yatan bir kapitalist ku­luçkası halinde kurulduğu zaman alınan karara göre, Banka'nın sermayesi 15 milyon lirayı buluncaya kadar Menâfi hisseleri tahsil edilecekti. 1916 senesinde Banka'nın sermayesi, sene­nin hemen sondan iki rakamını, yani 16 milyon lirayı buldu. Fakat Banka'nın Menâfi hisselerini atıştırmaması bir son bulmadı. Ondan sonra ne oldu? "Lâ-yu'lem-ül-gayb-ullah!" [Bilinmezi bilen tek Allah'tır.] Yalnız 1924 senesinde, yani aradan sekiz yıl geçtikten sonra, Ziraat Bankası'nın tam finans kapı­alleştiği, hisse senetli şirket olduğu tarihte, sermayesinin 20 milyon liralık "eshama münkasım" [hisselere bölünmüş] olduğunu öğ­reniyoruz ve bugün, bu sermaye hâlâ bu oranları bulamadı. Anketçilerden biri, "Ziraat Bankası'nın bugünkü geçerli serma­yesi 18-20 milyon ise, çiftçilerimizin ancak beşte bir ihtiyacını temin edebilir" diyor ve ilave ediyor: "Çiftçilere hakkıyla yardım yapacaksa sermayesinin 100 milyon liraya çıkarılması şarttır." (Çiftçi Derviş, Konya Ereğlisinden, Anket, 10.3.931) Bu raka­mın hangi köylüyü ne dereceye kadar tatmin edebileceğini bil­meyiz. Yalnız Halk Partisi'nin iki üç seneden beri programlarını donattığı: "Ziraat Bankası sermayesini yüz milyona çıkarma" gürültüsü bir "Yem borusu" da olsa, yüz milyon liranın köylüyü saadete kavuşturacağı hakkında bir iddiadır.

Biz, bu kur [hoş görünme] ve yaygaraları bir tarafa bırakalım. 1916'da köylünün kan terinden soyulup toplanan banka serma­yesi 15 milyon lira idi demek, ne demektir? Daha 16 sene evvel, Türk köylüsünün bankaya verdiği haraç toplamı bugünkü para ile 150 milyon idi, demektir. Demek Türk köylüsü, bundan he­men 15 yıl önce, Kemalist burjuvazinin temcit pilavı gibi halkın önüne ikide bir sürdüğü 100 milyonun bir buçuk mislini tama­mıyla ödemiştir. Şu halde: Bu para ne olmuştur? Nasıl olmuş da 150 milyon 1924 senesinde 17.9 ve 1930 senesinde 24 milyo­na, yani 1/7'sine düşmüştür.^(*) Köylünün Banka'ya verdiği 7.5

<*> "İşlemleri bu suretle genişleyen Bankanın sermayesi 1916'da 15 milyon liraya ulaştı." (Hasan Tahsin, Remzi Saka, "Sermaye Hareketi", s.74).

liradan 6,5'u 8 sene içinde kimlerin cebine girmiştir? Diyelim ki Osmanlı devletinden kopan ülkelerle birlikte Ziraat Bankası sermayesi de parçalanmıştır. Bu parçalanış, yani Ziraat Bankası'nın bugünkü Türkiye'den ayrılan memleketlerde kalan sermayesi ne olabilir? Osmanlı borçlarının, İmparatorluktan doğan çeşitli ülkeler arasında dağılımı bu oranı gösterebilir. Düyûn-u Umu-miyye [genel borçlar] borçlarından Türkiye'nin hissesine düşen hemen hemen toplamın 3/4'üdür. (% 62.25 - 76.54) Şu halde, Ziraat Bankası'nın da savaştan kaybolan sermayesinin 1/4 oranında olması gerekir. O zaman, Banka'da, 1916'dan beri hiç başka "Menâfi hissesi" birikmediği kabul edilse, bugün en aşağı 110 milyon liralık bir sermayenin bulunması gereklidir. Şu halde, köylünün ödediği doksan milyonluk değer, deve olmuştur. Bu deve kimdir? Kemalist Türk burjuvazisi.

b) Bu az olan sermaye bile köylüye veriliyor mu? Hayır. Çalışkan Türk köylüsünün otuz beş senede, kırk senede alinteriy-le damla damla biriktirdiği yüzmilyonlar, bugünkü pısrık Türk burjuvazisinin palazlanması ve yaşaması uğruna berhava edildi. Fakat geri kalan 20 milyon kadarlık sermayesi olsun, çalışkan köylünün imdadına yetişebiliyor mu? Hayır. Yukarıda gördüğümüz gibi, ancak tüccarın patentesi altına giren köylüye ödünç var. Ve kapitaliste, hatta kefaletsiz bile borç verilir. Kapitalist iflâs ediverdi mi, köylüden toplanan banka sermayesi bu zararı kapatmaya hazırdr: *"Fabrika ve şirketlere uzun vade ile katılan ve özellikle mali itibara dayalı olmayan kredisini çektikten sonra iflâs eden tüccar Küçük Osman'ın gördüğü zararı, mevduatla değil, çiftçinin sermayesiyle ödüyor. Ve bu işlerden dolayı fazla memur istihdamına ve birçok masraf yapmaya mecbur kalıyor."* (Derviş, Konya Ereğlisi'nde çiftçi, Anket, 10.3.931)

1929 senesinde Ziraat Bankası, kimbilir yüzde kaç doğru-dan köylüye değil, tüccar ve kapitalist aracılığıyla olmak üzere, 27.1 milyon "tarım borçlandırması"nda bulunuyor. Halbuki aynı sene içinde yalnız "Nazım hesaplar" 32.9 milyon liradır. (Ve bu hesaplar Kemalist burjuvaziyle beraber sahneye çıkar.) "Borçlu cari hesaplar"la, "Çeşitli borçlular" toplamı 21.4 milyon, "Kabul

Yuvarlak hesap bir Türk altını bugün 10 lira ederse, bugünkü 150 milyon lira demektir... Ziraat Bankası'nın ödenmiş sermayesi 1924'te 17.924 bin, 1930'da 24.244.900 liradır.

ve kefaletten dolayı borçlular" ise 123.6 milyon liradır. Bu rakamlar çalışan köylünün gerçek durumu hakkında hiçbir şey söylemese bile, hiç olmazsa, banka faaliyetinin sırf sermaye emrinde olduğunu açıklıkla ifade etmez mi? Onun için, bir başka Anketçi: *"Bankanın",* diyor, *"esas durumu düzeltilmedikçe, sermaye 100 milyona değil ya, 300 milyona çıkarılsa gene faydasızdır."* (M.M., Anket, 15.3.31)

2- Kefalet: Ziraat Bankası'nın anladığı kefalet: 1- "Zincirleme kefalet (kefalet-i müteselsile); 2- Gayrimenkul teminatlı (ipotekli) kefalettir:

a) İpotekli kefalet: Yani arazi ve bina karşılığı ödünç verme Ziraat Bankası'nın ilk şartıdır. Fakat ipotek ödücünün müddeti bir seneyi geçemez. Onun için bu çeşit kefalet, bir kelime ile: Önce, toprak sahibi olan (Türk köylüsünün ancak % 30'u) için; ikinci olarak, sırf ekspropriasyon (mülksüzleştirme) için, köylüyü topraksız bırakmak için birebirdir. Gayrimenkul teminat karşılığı para almaya kalkışmanın en doğal sonucu, bir müddet daha tutunabilmek için eldeki toprağı gözden çıkarmaktır. Mafih, bu sahada bile, Ziraat Bankası o kadar ince eler ve sık dokur ki, ondan kredi almak gibi bir maceraya kapılan köylü, serap peşinde koşan çöl seyyahına döner, iki örnek:

Notere bağlamak: *"Şahıslar arasında akdolunan borçlanmalarda rehin edilen gayrimenkuller, alacaklı adına ipotek yapıldığı ve bununla yetinildiği halde, Ziraat Bankası, borçluları bir de Notere yollayarak boşuna vakit kaybettirmektedir."* (Dava Vekili Hüseyin, İlgaz'da, Anket, 9.3.931)

Tapu ve Mahkeme oyunu: *"Tapu senetlerinde semtlerin kıymeti her nedense mahalle ilmühaberine yazılmıyor. Tapu dairesi de bu noksanı tamamlamaksızın senet vermiyor. Ziraat Bankası elindeki genel karara göre işlem yapmıyor. Çünkü senette, iki yol arası gibi bir mevki yazılıdır. Tapuya giden çiftçilere de, memurlar, mahkemeye giderek düzelttiniz, diyor. Bu köylü için ne büyük bir zorluktur. Ya, Tapu Dairesi kolaylıkla bu ilmühaberleri düzeltmeli veya Ziraat Bankası keşif yaptırmak ve mahalle ilmühaberine dayanarak para vermek çarelerini aramalıdır."* (Anketten Neticeler, 10.4.931)

b) Zincirleme kefalet: Bir ucu Ziraat Bankası'nın demir kaskalarına "bağlı, "öteki ucu çalışan köylünün ciğerine saplı, bü-

tün halkalarına bir tefeci kapitalistin asıldığı bir lanet zinciri... Türkiye'yi baştan başa sarar ve fakir halkı soyguna prangabent eder. Kemalizmin bugün harıl harıl reklâm ettiği Kredi Kooperatifleri, bu lanet halkalarını her köyün boynuna geçirmek isteyen bir (tefeci + banker) kapitalistleri komplosudur. İpotekli kefalet çalışan köylüyü teker teker ve perakende olarak mülkiyetinden ediyorsa, zincirleme kefalet bir köy halkını toptan soyar ve soğana çevirir. Mamafih, bugün Ziraat Bankası'nın yaptığı tarım borçlarının ancak % 20'si (1927 senesinde 4/20 milyon), yani beşte biri zincirleme kefaletle verilenidir. Halbuki köylünün hemen 3/4'ü (% 70) ancak böyle zincirleme kefaletle kredi bulabilecek vaziyettedir fakat, *"çiftçiler topraklı, topraksız iki kısım olduğuna göre arazisi olmayanlara zincirleme kefaletle kredi usûlü uygulanmalı"* (Derviş, Konya Ereğlisinde çiftçi, Anket, 10.3.31) tekliflerine rağmen, çalışan ve topraksız köylü Ziraat Bankası'ndan hiç bir şey beklememeye mahkûmdur. Bekleyemeyeceğini anlamak için iki örnek:

a) Hiçbir fakir köylü, kendi borcu için bütün köyü kefilliğe razı edemez: *"Bankadan borçlanan bir çiftçiye, oturduğu köy halkının zincirleme kefalet ile kefil olması lazımdır. Halbuki bir köyde borcunu ödemeyen bir kimse yüzünden, adeta o köy halkına boykot eder gibi, borçlanma hakkından mahrum etmesi asla doğru değildir. Banka hiç olmazsa, para alacak çiftçiye, oturduğu köyün manevi şahsiyetinin yani İhtiyar Heyeti'nin kefaleti ile para vermelidir."* (Hakkı, Kuzguncuk, 16.3.31, Anket, **Cumhuriyet**)

b) Köylü bütün köyü kefil etse bile, fiilen Banka'dan para alamaz. Çünkü Banka, zincirleme kefaletle insana, ancak 30 liraya kadar ödünç lütfeder! *"Zincirleme kefalet ile verilecek para, Ziraat Bankası talimatnamesi gereğince, vaktiyle 30 altın lira olarak tespit edilmiş olduğuna göre, Banka şimdiki halde otuz lira nakit vermek suretiyle işin içinden çıkıyor."* (M. Feyzi, 30.3.931, **Cumhuriyet** Anketi)

3- Kırtasiyecilik: Kapitalist düzeni deyince, derebeylik kadar olmasa bile, ondan aşağı pek kalmayan bir hiyerarşi (mertebeler zinciri) ile bürokrasi hatıra gelir. Bu sistemin hedefi: 1- Halk kitlelerini her türlü siyasi ve ekonomik cihazlardan tecrit etmek veya otomat haline getirmek; 2- Halkı dolambaçlı yollardan bir pira-

mit dehlizlerinde kaybolurcasına şaşırtmak, asıl soygunu gözden saklamak ve keskin neticelere daha kolay zikzaklardan varmak. İşte Ziraat Bankası'nın bürokrasisi de aşağı yukarı budur: 1- Kapitalist ve büyük arazi sahibi sınıflarından olmayan aşağı tabakaları, o mübarek yardımından tecrit etmek; 2- Kazara bir köylü yukarıdaki Demokles'in (vade + kefalet) kılıcından kellesini kurtarıp da nasılsa bir krediye kavuşacak olursa, onu kavuştuğuna kavuşacağına pişman etmek, aldığı ödöncü dört bir taraftan kırparak kuşa döndürmek... Türk burjuvazisinin kırtasiyeciliği, hatta Ziraat Bankası'nda bile alaturka olmakla ayırde edilir. Yani, çalışkan köylüye verilmeyen krediler, boş ve kârsız kalmasın diye olacak, bizzat Banka'nın memurları tarafından kullanılıyor: *"Banka memurlarının bilfiil veya aracıyla ne ticaretle, ne de tarımla uğraşmalarına kesinlikle müsaade etmemeli ve memurlar şahsi ve özel güdülerden tamamıyla tecrit edilmeli."* (Saray kazası çiftçilerinden Hüseyin, **Cumhuriyet** Anketi, 21.3.31)

Bu suretle ancak Kemalizme has bir "devrimci" "memur tefeciliği" yaratan Ziraat Bankası, krediye susayan Türk köylüsünü şöyle bunaltır:

a) En berbat güçlüklerle köylüyü kredi almaktan caydırır: *"Banka çiftçilere kolaylıkla para vermelidir. (Müracaat numarasına kayıt, genel karar, özel merkezden emir almak, ilmühaber düzenlenmesi, muhtarın mühürlemesi, vergi, noter tasdiki) gibi, çiftçi birçok zorluklara mâruz bırakılmamalıdır. Halbuki şahıslar arasındaki ipotek işlemi bundan daha basittir." "Banka, borçlandırmaya başlamadık, para yok dememeli."* (Derviş, Konya Ereğlisinden çiftçi, Anket, 10.3.31) Yani: 1- Banka tefeciden daha ağır şartlar gösteriyor; 2- Bu şartlara da boyun eğen köylüyü, bu sefer pişkinlik edip "borçlandırmaya başlamadık, para yok" diye baştan savıyor.

b) Caymayacak köylüye verdiği ödöncü yolda harcatır: Biri: *"Çiftçiye", diyor, "bugünkü şartlarda para vermek kadar anlamsız bir şey olamaz", çünkü "bizde Ziraat Bankası'ndan 50 lira almak isteyen bir çiftçi, en aşağı 10 lira kadar masraf etmek mecburiyetindedir."* (M.M, Anket, 15.3.31) Hemen her Anketçi haykırıyor: *"Cumhuriyet çiftçisi sakat usûllerden, Babîâlî kırtasiyeciliğinden şikayetçidir."* (Ahmet Muhtar, Samsun, 19.3.31) Niçin? Çünkü *"kırtasiye işlemleri, yani birçok kayıt kuyut kaldı-*

rılmalı. Köylü 100 lira alacağım diye 10-15 gün şehirde kalıp, alacağı paranın 20 lirasını hatta daha fazlasını zincirleme kefalet senetlerinin düzenlenmesi için noter ve otel masrafı yapmaktadır." (İbrahim Tevfik, Hukuk Fakültesi'nden, 14.3.31)

c) En sonunda köylüyü mülkünden ve üretim araçlarından açıkta bırakır: "Verilen para köylünün yarasına merhem olmuyor" diyor, bir Anketçi; ve daha aşağıda verilen paranın, "köylünün yarasına merhem" değil, belki öldürücü bir zehir olduğunu şöylece anlatıyor: "Parayı alabilmek için en kıymetli zamanından 3-4 gününü feda ediyor, işini gücünü bırakarak şehre gidiyor. Aldığı paranın bir kısmını şehirde sarfediyor, geriye kalan diğer kısmını da esas işine kâfi gelmediğinden onu da başka ihtiyacına sarf ediyor. Neticede üste borçlar kalıyor. Ödeme zamanı gelince, borcunu ödemek imkânını bulamayan biçare köylü tek dayanağı olan tarlasını ve öküzünü satarak borcunu veriyor." (Ahmet Reşit, Çiftçiden, 14.3.31)

Yukarıda Banka'nın zincirleme kefaletle 30 lira verdiğini görmüştük (300 lira verecek yerde!..) Bu hesapça, köylü en aşağı aldığı paradan 1/5'ini zaruri masrafa harcadığına göre, çalışkan köylünün Ziraat Bankası'ndan alabileceği para 20-25 lirayı geçmeyecek demektir.

Öteki faaliyetlerinden: Banka'nın doğrudan doğruya kredi faaliyetinden sonra, köylü ile ilgili olan gerek kredi, gerek diğer gördüğü işler somut isimleriyle şunlar olabilir: 1- Tarım Kredi Kooperatifleri; 2- Tarım tekelleri; 3- Tarımsal Teknik "Yardı m"dır.

1- Sözüm yabana Kredi "Kooperatif"leri'ni (Köylünün deyişiyle "Köy Bankaları"nı) gördük: Köyde tefeciliği finans kapitalleştirip sistemleştiriyorlardı,

2- Tarım tekellerine de yukarıda işaret ettik: Aşağı yukarı, Türkiye'de olan her büyük tekelerde Ziraat Bankası'nın mübarek parmakcağını bulmamak zaten imkansız gibi. Ayrıntı içinde kaybolmamak ve tarım tekellerinde Ziraat Bankası'nın rolünü karakterize etmek için, Banka'nın en son, en büyük ve etrafında en çok (2-3 sene) yaygara koparılan "enterprise"i [girişimi], "bir ateşli burjuva yazarının "köylüyü paralandırmak" diye farkında olmadan nükte doldurduğu tabiriyle anılan buğday tekeli hakkında iki kelime bir tanıklığı analım: Olanı, bir çalışkan

köylü değil, yine bir tarım kapitalisti, kendine has uslûbuyla bize anlatsın:

Kütahya'nın Dumlupınar çiftliğinden anlatılıyor: Banka, zararına buğday almaz. Buğday siyaseti bankanın alacağına karşılık mal istemesinden ibarettir. Halbuki köylü, pazarda kendi malını kendisi satmak ister: *"Gerçekte Ziraat Bankası'nın beş milyon liralık alacağına mahsuben çiftçiden arpa ve buğday alması kararı çiftçiye hizmetten çok, Ziraat Bankası'nın tahsilatını kolaylaştırma noktasından gene çiftçi aleyhine verilmiş bir karar sayılabilir."* Çünkü böyle bir karar: 1- Köylü için fiyatları düşürür; 2- Gelecekteki zararları köylüye yükler: *"Ziraat Bankası'nın şubelerine gönderdiği talimatta satın alma şekilleri o derece maharetle düzenlenmiştir ki bunun uygulama sahasındaki pratik faydası sadece Ziraat Bankası'nın alacaklarını tahsil yolunda bir hareket sayılabilir."* İstasyon ve limanlara 5-6 saatlik mesafede olan köylüler, ürünü aynen, daha uzakta kiler ürünü ihtiyar Heyetleri "marifetiyle" sattırarak nakden borcunu ayakcığı ile götürüp Banka hazretlerinin eteklerine teslim edecek. Hem şartlar bununla biter cinsten değil: "Borca karşılık verilecek ürün her türlü yabancı maddelerden arınmış olacak"tır. Şayet köylü, Banka ne zaman isterse o zaman, ürünü götürüp vermezse: Ceza satırına boynu kıldan incedir. Nihayet, diyelim ki köylü, yukarıdaki şartları yerine getirerekten ürününü Banka'ya getirdi, o zaman ne olacak? Basit: Tefecilerin Kemalist metodu tatbik edilecek. *"Tahliye, tahmiliye, nakliye, simsar, ambar ücretlerinden başka % 25 amerj [ihtiyat] indirimi ile fiyatlar büsbütün düşecek ve yüz kuruşluk bir ürün elli kuruşa inecektir."* (**Cumhuriyet**, 30.8.931)^(*)

İşte banker Kemalizmin "Köylüyü paralandırma"sı, böylece, onun elindeki 100 kuruşluk kıymetin yarısını çalması demek oluyormuş. "Bakisi düruğ-u bi-nihayet..." [gerisi sonu gelmeyen bir yalan]

10.3.932 tarihli **Milliyet**, Ziraat Bankası'nın bu "köylüyü paralandırma" "hamle"sinin bilançosunu şu iki satırla özetliyor: "Geçen sene tatbikine kalkışılan şekil % 1 (yüzde bir) derecede bile başarılı olmuş değildir. Bankaya kendiliğinden borçlu veya borçsuz hiçbir köylü buğday getirmemiştir. Şayet Ziraat Bankası küçük bir miktar buğday toplayabilirdi, bunu da borçlu köylülerden zorla alabilmiştir ve bu aldığı buğdayı tekrar köylüye iadeye mecbur kalmıştır."

3- Teknik yardım: Ziraat Bankası'nın son moda "Yardım"larından her gün kulaklarımızı dolduran ikisine örnek:

a) Makine (Pulluk) ve Gübre dağıtmak: 30.5.930 tarihli "Ticaret Gazetesi" (İzmir)'ne göre Türkiye köylü üretim toplamından yalnız yarım milyonunda pulluk vardır. Şu halde daha 1.2 milyon köylü ailesine pulluk dağıtmak gerekir. O sene yapılan tasarı ile Ziraat Bankası'na bu iş için 2 milyon liralık bir sermaye ayrılıyor. Banka bu sermayeyi her sene 500 bin lirayı geçmemek üzere "Pulluk ve diğer aletler tedarikinde" sarf edecek; ve sonra, yine her sene köylüye 1 milyon liralık pulluk dağıtacak. (Görüyorsunuz ya, "Ticaret Gazetesi" Banka'nın yarım milyon lira sarfederek köylüye 1 milyon lira dağıtacağındaki zıtlığı hiç aksatmadan tekrarlayıyor işte...) Köylü, pullukları, "Ticaret Gazetesine göre 10 ve "Milliyet'e göre (19.4.30) 12 liraya satın alacak ve borcunu iki senede ödeyecektir. Üç beş gün sonra (3.6.930'da) Meclis'te işbu tasarı kabul edilirken öğreniyoruz ki, 1929 senesinde 400 bin lira ile 4 bin pulluk alınmış! Yani pulluğun tanesi oldu 100 lira... Aynı günün Meclis tartışmaları içinde işin içyüzü biraz daha sırtıyor:

a) Besim Atalay Bey, satın alma heyetlerine gene nasıl bir sürü para gideceğini anlattıktan sonra, *"önceden"*, diyor, *"Banka'nın getirttiği pulluklar köylü tarafından kabul edilmiş". Çünkü, bu pulluklar çok ağırdır. Türk köylüsünde onları çekecek hayvan yoktur. Bu yüzden pulluklar "elde kalmış ve zayi olmuş"...*

b) Meclis'in seçim bülbüllerinden Rasih Bey, *"alışveriş meselesinin, Ziraat Bankası'na bırakılmasının doğru olmadığını, eğer maksat çiftçiye yardım ise, pulluk almaları için bu paranın doğrudan doğruya kendilerine verilmesini"* **(Milliyet)** teklif ediyor ve sebebinin şöyle anlatıyor: *"Öteden beri görülen tecrübelerle anlaşıldığına göre çoğunlukla bu gibi durumlarda modası geçmiş pulluklar fazla fiyatlarla satın alınır.*

<> Aynı tarihte pulluk sanayisini teşvik için 1932 senesi bütçesine 400 bin lira konulmasına karar verilir. Ayrıca pulluk yapanlara, pulluk başına en az % 15 ikramiye bahşedilecek. "Gümrük vergisi olan demirden" 60 para ve çelikten 4 kuruş pullukçulara geri verilecek. Ekonomi Vekili Şeref 200 bin pulluğu 3 milyon liraya malettireceğini temin ediyor... "Yiğin efendiler yiğin bu hân-ı iştiha sizin"...

Gübre için 23.3.930'da "dünya çapında gübreci" Kali Sendikası'nın teşebbüslere başladığı anlaşılıyor. Bir sene kadar sonra "Emperyal Kemikal Endüstri" şirketi ile İzmir Ziraat Bankası'nın bir mukavele yaptıklarını öğreniyoruz. **(Son Posta, 9.9.931)**

Bu örneklere göre, Kemalist burjuvazinin kredi canavarı köyde aslı görevi olan modern kapitalist tekniğini bile bukağıladığını anlamak güç değildir... Ve kaplumbağa hızıyla yürüyen bazı tedbirler, yabancı sermayesiyle şüpheli uzlaşmalardan ileriye geçemiyor.

b) Tohum dağıtmak: Kredi Kooperatiflerinin nezareti altında ve ilaçlanmış olan tohumlukların okkası 30 kuruştan köylüye satıldığını İzmir valisinin (19.4.30) ve Meclis'in (3.6.930) beyanatlarından öğrendiğimiz sıralarda, burjuva basınında şöyle bir hikaye okuyoruz:

Allah razı olsun Cumhuriyet hükümeti Türk köylüsüne kızılca tohumu sunmaya karar vermiş. *"Bulgaristan'dan getirilerek o günkü piyasanın bir buçuk misli fiyatla çiftçiye dağıtılmış."* O sene tohum ekilir; kış hafif, yağmurlar bol gider. Herkes parlak neticeyi beklerken, köylü, *"mesela yüz dönümlük bir tarladan ancak ve ancak on araba saman"* ele geçiriyor. Şikayetçi rakam veriyor: *"Büyük bir ümit ile 380 bin küsür kilo tohumluk almış, 11 milyon küsür kuruş borçlanmış olan halk kan ağlıyor."* **(Cumhuriyet, 26.6.930)** Bu manzara karşısında Kemalist devletin ve Ziraat Bankası'nın ne yaptığı şikayetçinin feryatından epey anlaşılıyor. Fakat burjuva gazetesinin şikayetçiye verdiği cevap, ömürdür: *"Şimdilik fazla görüş ileri sürmeden önce Keşan çiftçisine dağıtılan tohumluklar gerçekten bozuk mu idi?"* diye, kısaca soruyoruz?"

Bu galiba "kısaca" bir hata! Fakat hatanın 11 milyon zararı köylünün sırtına yükleniyor tabii...

Netice = Soygun: Ziraat Bankası'nın tarihçesi ile gördüğü işleri böylece, gözümüz önünden resm-i geçit ettirdikten sonra varacağımız, daha doğrusu Ziraat Bankası'nın varacağı ve vardığı mantıki netice kendiliğinden gün gibi aydın oluveriyor: Ekspropriasyon: Mülkleri alma!

Ve Kemalist burjuvazi de, başka türlüsüne asla müsaade etmemeye kararını çoktan vermiştir. Türk kapitalistlerinin Ziraat Bankası hakkında ne düşündüklerine iki örnek:

Ticaret kapitalistine göre: "Aynı zamanda Banka, tüccarla daimi surette ilgilenmek mecburiyetindedir. Çünkü mevduatını çiftçiye verirse ödeme kabiliyeti ancak üretim mevsimine bağlı olan çiftçiye dağılacak olan bu paranın gereğinde sahiplerine dönüşü mümkün olmayacak ve banka aciz bir vaziyete düşecek veya hiç mevduat kabul etmemek mecburiyetinde kalacaktır. Binaenaleyh üretmenlerimizi korurken memleket üretimini yabancı paralara dağıtacak ve nakde çevirecek tüccarın ihtiyaç göstereceği kredi ile de ilgili olmak zarureti vardır... Ziraat Bankası'ndan yapılan şikayetlerin kaynağını araştırırsak çok kolaylıkla şu neticeye varırız: Ziraat Bankası dört beş sene öncesine kadar orman, tapu ve saire gibi resmi daireden başka bir şey değildi. Hatta bankacılığın ne olduğunu, para hareketlerinden doğacak kâr ve zararları ayıracak idarecileri de yoktu. Cumhuriyet idaresi bu banka ile ilgilendi ve kapısında birjandarma oturtup, köylüyü resmi törenle huzuruna giren ve para verirken verdiği yüzde seksenini harcırah, keşif masrafı ve saire diye alan eski çürümüş zihniyeti yıkıp, bankacılığın, kafa, bilgi işi olduğunu anlattı ve Mithatpaşa merhumun çok temiz emellerle kurduğu bu yuvayı merhumun ruhunu şadedecek asil şekline döndürdü. Kurumun başına da bilgili bankacıları getirdi. Bu hareket, doğal olarak gerçek ihtiyaç içinde olan çiftçiye ne kadar sevindirmişti. [!] İşe evvelki zamanlarda bankadan aldığını birkaç misli faizle zavallı fakir çiftçiye dağıtan ve bu kuvvetle ölünceye kadar borçlandığı köylünün kanını emip geçinen asalakları da o derece hayal kırıklığına uğratmış oldu. İnkâr kabul etmez bir gerçek vardır ki, Ziraat Bankası bugün en modern en gelişmiş bankalar derecesinde ilmi bir programla yürümekte ve gücü dahilinde çiftçiyle ve çiftçilere ait işle ilgilenmektedir." (Osman Cudi, Ankete cevap, 31.3.931)

Özetle, şu: "Dünyaların en iyisinde her şey daha iyidir!"

Tarım kapitalistine göre: (Köy burjuvası meseleyi daha açık ve keskin koyuyor): "Ziraat Bankası ne bir Darülaceze ve ne de bir hayır kurumu olmadığından yardımcı değil, aksine görevli olduğu kanaatindeyim." "Ziraat Bankası'nın kuruluş amacı ve varlığının hikmeti; bir dayanak kurumu değil, doğrudan doğruya çiftçiliğe dayanan Türkiye tarımının gelişip canlanması ve ihya edilmesi ile yükümlü ve hatta vazifeli bir varlık

olduğunu kabul eylemek daha doğrudur. Bu kadar önemli ve yüksek amaçlarla vazifeli olan Ziraat Bankası..." "Gerçekten Bankanın bu vadede bugüne kadar verimli bir faaliyet ve hareket ortaya koyamadığı açıktır." "Her şeyden önce objektif bir bakışla hammadde memleketi olan Türkiyemizin genel tarım durumunu gözden geçirmelidir." "Memleketin ürünü kalburdan geçirilir. Üstte kalan 1-2 madde ele alınır. Bilimsel bir hataya düşmemek için bunlar incelettirilir. Bu son inceleme sonucunda banka, vazife ve işi başına geçer ve memleketin tarım kabiliyetine ve istidadına göre 1-2 bölgede önemsizinden başlar, önemlisine doğru yürür ve çiftçiyi geliştirmeye ve ihyaya çalışır." Bu olursa, "Ziraat Bankası sermayesinin yarısıyla değil, hatta çeyrek derecesinde bir para ile memleketin muhtaç olduğu olumlu işleri başarabilir." "Yoksa, Ziraat Bankası sermaye ve kredisini şimdiye kadar olduğu gibi gelişigüzel çiftçiye yardım tarzında kullanırsa sermayesi yüz milyon" olsa sıfır imiş! (Y. Ziya, Mersin, Çiftçiden, Ankete cevap, 17.3.931)

Özetle: Ziraat Bankası'nın görevi, sırf ziraat kapitalistlerine tekel edip Türkiye'yi bir hammadde kaynağı sömürge haline sevk etmelidir. Yani kapitalistin "gelişigüzel çiftçiye yardım" kelimeleriyle vasıflandırdığı bugünkü Ziraat Bankası'nın, yukarıda epeyce gördüğümüz, faaliyet ve niteliği, burjuvazice, çalışkan köylü lehinde düzeltilmek şöyle dursun, anlaşılıyor ki engellenektir. Evet, "Ziraat Bankası ne bir Darülaceze ve ne de bir Hayır kurumu değil." Belki esas itibarıyla bir: "Ex" [mülksüzleştirme] Bankası, küçük mülk sahiplerini mülklerinden etme kurumudur.

1927 senesinde Ziraat Bankası'nın yaptığı "tarımsal kredi"ler toplamı (20.375 bin) Türk lirası idi. Bunun 14 milyon lirası "Gayrimenkul teminat"; 4 milyonu "zincirleme kefalet" ve 2 milyonu "ürün ve menkul kefalet" karşılığında veriliyor. Yani Ziraat Bankası'nın ödünçleri % 70 oranında mülk karşılığıdır. Bu ödünç tarzının uygulama aracı olan hukuki normlar nelerdir? 8.6.930 tarihinde Meclis'te görüşülen ve Ziraat Bankası Kanunu'na katılan 6-7 maddelik bir kanun, tam "efradını cami, ağyarını mâni" bir mülklerden etme kanunudur. Bu Kanun'un dördüncü maddesine göre, köylünün ufak mülkiyeti şu törenle elinden alınır:

- 1- Borcun vadesi dolduğu zaman bir ihbar yapılır.
- 2- Bir hafta sonra: *"Ayrıca kıymet takdiri ve vaziyet töre-
nine bağlı olmaksızın Banka tarafından bir ay müddetle açık
arttırma suretiyle"* satılığa çıkarılır.
- 3- Bundan bir ay sonra: *"İsteyene geçici ihalesi yapılır
veya gerekirse satın alınır."* Fakat, nedense, mülk sahibine bir
ihbarname daha gönderilir.
- 4- İkinci ihbarnameden 15 gün sonra: *"Borçluya bir çeşit
ihbar ve tebliğe gerek olmaksızın ipotekli gayrimenkulün talibi
adına kayıt ve tescili için icra tarafından tapu idaresine mü-
zekkere yazılır."* Böylece 15 ile 40 günde, borçlunun tarlası ve
ocağı hiç olmamışa döner.

Hele teminat menkul eşya ise, (Kanun'un 5. maddesine göre): *"Bir haftadan onbeş güne kadar olan bir müddetli ih-
barnamaya cevap gelmezse, bir hüküm üretimine ve icra dai-
resine başvurmaya gerek kalmaksızın rehin edilmiş olan mal-
lar piyasa rayicine göre satılarak bedelinden masrafiyla birlikte
alacak alınmış olur."* (**Milliyet**, 8.6.930)

Yani, Kıymet Kanunu'nun hüküm sürdüğü Türk kapitalist toplumunda, Ziraat Bankası hazretlerine borçlananlar için: Ne bir fiyat takdiri, ne de ayrıca Kanun yolu (icra ve muhakeme kararı) söz konusu bile olmaksızın, mallarına el konulması kaçınılmazdır. Türkiye'de pek az alacaklılar, Ziraat Bankası kadar "vereceğine atmaca, alacağına kartal" değildir. Ziraat Bankası borçlularına karşı tam bir "Devekuşu" oyunu oynar: 1- Verirken "bir milli kurum"dur (Kuştur, uçar gider, ele avuca sığmaz); 2- Alırken: "Devlet alacaklı"dır (Devedir, borçlunun üstüne bütün hörgücü ve kalıbı ile öyle bir çöker ki, eğer bu altında kalan bir fakir köylü ise, devenin elinden canını zor kurtarır). Başka herhangi bir alacaklının yapamadığını yapar: *"Rehin karşılığında yapılan borçlandırmanın tahsili için yalnız çiftçinin gayrimenkul emlakını değil, evindeki eşyasıyla çift hayvanlarına varıncaya kadar haczettirip sattırdığından"*, Sivas-Erzurum yolu üstünde *"mühim miktarda hububat yetiştiren"* Zara gibi bütün kazaları çöle çevirir. (**Son Posta**, 1.10.30, Özel Muhabir)

Mülksüzleştirme bankasının sanatında ne derecelere kadar becerikli ve kudretli olduğunu anlamak için bir iki rakam verelim:

1930 senesinde: Kasım'ın 3'ünden 13'üne kadar geçen tam 10 gün zarfında, Ziraat Bankası'nın yalnız İzmir şubesi tarafından yapılan el koymalara aynı tarihlerde çıkan Yeni Asır gazetesinin ilanlarından iki örnek: 1- 3 Kasım'da: Tarla, bağ ve bahçe olmak üzere satılığa çıkarılan arazinin toplamı 6.750 dönüm, 47 evlek ve 2.507 arşındır (6.770 dönüm kadar). Bu suretle mülkleri ellerinden alınan ailelerin sayısı tam 76'dır. 2- 13 Kasım'da: Keza, satılığa çıkarılan 5.025 dönüm ve 39 evlektir. Mülksüzleştirilen aileler tam 88'dir.*

Sonuç: Ziraat Bankası'nın 53 şubesi vardır. Bunlardan yalnız bir tanesinde 10 gün zarfında 164 köylü ailenin 11.800 dönüm kadar mülkü satılığa çıkarılıyor. Bir hesap yapalım: Bu faaliyeti senenin yalnız bir mevsimine (3 ayına) mahsus sayarsak, yalnız İzmir şubesi, bir mevsimde 1476 aileden 106.200 dönüm mülke el koyacak. Başka tabiriyle: Her aile 5 kişiden hesaplanırsa, yalnız İzmir Ziraat Bankası'nın şubesi sayesinde, üç ay zarfında 7.380 kişi mülkiyetten serbest açıkta, hazır işgücü olmaya aday kalacak ve Banka, eğer arazinin dönümü ortalama 10 liradansa 1 milyon, 15 liradansa 1.5 milyon, 20 liradansa 2 milyon ve ilh. liralık (Bir dönüm en az 7, en çok 525 liradır!) bir el koymada bulunacaktır ki, zaten Ziraat Bankası'nın senelik net kârı da bu oranlarda (1.5 milyon) dolaştırılıyor.

Unutmayalım: 1) Bu hesabı sırf bir senenin üç ayı için yaptık; 2) Banka'nın 53 şubesi vardır; biz yalnız bir tekinden (elbet en önemlilerinden birinden) örnek aldık.

1932 senesinde: 2 sene sonra, Temmuzun 5 günü zarfında, Ziraat Bankası'nın satışa çıkardığı arazi ve binadan ibaret mülklerin tahmini değerlerini, Milliyet gazetesinin aynı tarihlerdeki ilanlarından özetle alalım: 3.7.932'de: 1 (İzmir) şubesinin satılığa çıkardığı toprak 10.578 dönümdür, tahmini kıymeti 165.970 liradır. 4.7.932'de: 5 Bankanın satılığa çıkardığı 104.404 liralık toprak ve bina. 5.7.932'de: 1 Banka şubesinin satılığa çıkardığı (3.800) liralık tahmini değerdeki mülk. 7.7.932'de: 5 Banka şubesinin satılığa çıkardığı (3.030 dönüm (Denizli şubesi) arazi hiç olmazsa 30 bin lira hesabıyla) Topyekün 130.840 lira...

<> Bu 164 el koymadan yalnız 25 tanesinin genişliği 30 dönümden yukarıdır. Yani aile itibarıyla mülksüzleşenlerin % 85'i fakir köylü mertebesindedir.

Sonuç: Ortalama 3 Banka şubesi, Temmuz ayının ortalama 5 günü içinde tahminen 405.014 lira kıymetindeki mülkleri haraç mezat ediyor! Hesabı uzatırsak: Ayda 1.5 milyon ve bir mevsimde 4 buçuk 5 milyonluk mülk sahiplerinden alınıp satılığa çıkarılıyor demek!

4- KAPİTALİST DEVLETİ

Köyde kapitalist devletin ne yaptığını anlamak isteyen, finans kapitale baksın! Finans kapital devletin, finans kapitalin kendisinden kıl kadar farkı olmadığını elle tutmak isteyen, Ziraat Bankası'na baksın! Bu iki bakış, bugünkü Kemalist Devletin köylü kitleleriyle olan durumunu gün gibi aydın eder. Ve fazla söze yer bırakmaz. Fakat, biz yine anlatma yönteminden ayrılmamış olmak için, şu noktalar üstünde Kemalist Devletin rollerine dair bir iki eşantiyon verelim: 1- Kemalizmin genellikle köy siyaseti; 2- Vergi siyaseti; 3- Memur satışması; 4- Finans kapital ile ilişkisi.

I- GENEL KÖY SİYASETİ

1- Genel meseleler: "Yavuz" İsmet Paşa, bilinen "parlak" nutuklarından birinde, Hazineye ait arazinin köylüye satılmasını şöyle ifade ediyordu: *"Bizim bu işten beklediğimiz topraksız köylüye kendi malı yapacağımız tarlasında çalışmak imkanını hazırlamaktır."* (2.11.1929, **Milliyet**) Fakat çarçabuk ve tövbe istiğfar edencesine dönüyordu: *"Bunun haricinde büyük çiftlik işletmekte olan gayret ve servet sahiplerine dokunmak şöyle dursun aksine olarak bunların da iyi çalıştıklarını ve kazandıklarını görmekten memnun oluruz. (Alkışlar)." (age)*

İşte Kemalizm köy demagojisini daima böyle yaptı: Daima fakir köylü adına, topraksız köylü adına "yavuz" hırsız usulüyle "gulu gulu"lar koparıırken, kuyruklarını yalayarak geçindiği "gayret ve servet sahipleri"nin karşısında sanki bağımsız ve tarafsız bir nesne imiş gibi babahindi tavırları takındı. Bu demagojiye sahiden inanmış bazı aydın küçük burjuvacıkları bulunmadığı söylenemez. Nitekim, bir kriz gününde laik Halk Partisi'nin "uç baba torik" cinsinden yalancı pehlivan Genel Sekreteri Recep Bey İzmir'e gitmiş, İşçi Birliği delegelerini kabul edip, Muradiye

camii şerifini teşrif ettikten sonra, şu körolası kriz hakkında şöyle bir monolog okumuştur:

"Arkadaşlar! Yaşayan millet, her gün dertli olan millettir. (Gülmeyin!) Sıhhatli adamın başı ağrır; ölü adamın başı ağrımaz. (Biraz da dinamizm felsefesi.) Hayat durmaksızın değişikliklerle geçer. Bugünkü insanların zevki daima değişir. (Nihayet: "Edebiyat-ı Cediye Ekonomizmi".) Bir sene gülden hoşlanan diğer sene karanfilden hoşlanır. Bu suretle memleketteki dertleri zamanında tetkik ve çarelerini bulmak lazımdır." (**Cumhuriyet**, 25.10.931)

Kahkahalar yerine alkış toplayan ve gazetecinin "çok akıcı bir ifade" bulduğu şu hoş monoloğun, o yukarıda söylediğimiz çeşitten bir toy tomruk tarafından sorulan şöyle bir soruyla tadı kaçırıldı: Salihlili Necmi Bey: *"Salihli'de 16 bin dönüm miktarındaki arazisi olan Birgen çiftliğinin içinde çalışanlara dağıtımı ile köylülerin sefaletten kurtarılmasını"* talebetmiş bulundu. Halk Partisi'nin arslan gibi Genel Sekreteri derhal: *"Halk Partisi'nin mülkiyet haklarını tanıyan bir kurum olduğunu"* izah ederek, böyle toprak işlerinin *"ancak istimlak edilmek suretiyle köylüye dağıtılabileceğini"* söylemiş ve bunun da *"bir bütçe meselesi"* olduğunu tekrarlamıştır.

Kemalizmin genellikle toprak ve köylü konusunu sermaye birikişinde bir sağmaldan başka türlü göremeyeceğini, insana insansız bir toplum hissini telkin eden Halk Partisi'nin meşhur ve meçhul kalmış "Milli Ekonomi Programı"nı, daha basit ve az hünerli kelimelerle şöyle tespit eder:

"Madde 22: Son sayım Türkiye nüfusunun dokuz milyonunun geçimini tarımla sağladığını göstermiştir. Memlekette üretimin artması ve değerlendirilmesi temel olarak ve her şeyden önce tarım alanında beklenebilir. Sanayi erbabının ve tüketim, ithalat tüccar ve araçlarının ve şehirlerin refahı çoğunlukta olan çiftçilerin satın alma gücüne bağlıdır. Milli servetin artması ve birikecek fazla kazanç görülmesi tarımın verimli olması sayesinde hızla mümkündür. Hazinesin kudreti ve Devletin her ekonomik sahada ve genel hizmetlerde hacminin artması halkın vergi verme gücüyle mümkündür." (**Cumhuriyet**, 22.5.930)

Bu maddenin dediği: 1- Sermayenin birikişi, (Sanayi + Ticaret ve ilh.) kapitalistlerinin "refahı" köylünün sırtından ola-

caktır; 2- Vergi verecek halk (ve halkın büyük çoğunluğunu oluşturan köylüler), süt veren inek gibi göz önünde bulundurulacaktır. 3- Köyde "verim"in (kapitalist ilişkilerinin) gelişimi başarılacaktır.

2- İdare siyaseti: İşte (1- Köyü soymak + 2- Köyde sınır farklılaşması) diye iki kelime ile özetlenebilen Kemalizmin genel köy siyaseti, köy idaresini de aynen kendine uyduran bir ruhtur. Kemalizmin köydeki idare sisteminin ruhu "Köy Kanunu"dur. Kemalist "devrimci"liğin ne olduğunu anlamak için, "Memleketin efendisidir" dediği köylü için ve tam sermaye soygununun bostan korkuluğu olarak yaptığı bu Köy Kanunu'na ve tarihçesine bakmak yeter.

Köy Kanunu ta 18 Mart 1340 tarihinde yapıldı. Aradan 10 sene geçtiği halde bu Köy Kanunu henüz Türk köylerinin yarısında ancak uygulanabilmiştir. 21.3.931 tarihli gazetelerde "Köy Kanunu 39.720 köyden 22.885'inde uygulanmaktadır" deniliyordu. 23.6.932 tarihinde, Meclis'te, Dahiliye Vekili'nin her zamanki gibi o dekoratif surati gibi memleketin çehresini de, sırtış dolu ve güllük gülistanlık göstermek isteyen nutuklarından birinde, 40.253 köyden 22.685'inde Köy Kanunu'nun uygulanabildiğini öğreniyoruz. Rakamların birbirini tutmazlığını ve ancak Kemalizm kadar ikiyüzlü bir burjuva zihniyetine has olan bu bayağı ve kendi kanunlarını on senede ancak yarım (ve yamalak) uygulayışında kaplumbağa hızıyla bilinen "devrimci"liği bir tarafa bırakalım. Şu Köy Kanunu denilen şeyin ne olduğuna bakalım.

Köy Kanunu'nun içinde az çok dağınık duran konuları şöyle bir sıraya dizerek gözden geçirebiliriz:

Haraç: Köyde modern Haraç ve Cizye'nin iki adı var: 1- Salma; 2- Ceza.

1- Salma: "Madde 16: Köy sınırı içinde yapılacak işler için para toplanması lazım gelirse, işbu Kanunun buyruğu üzere, İhtiyar Meclisi'nin hükmü ile köye (Salma) salınır." Bu Salma, tabii Devlet vergilerinden hariçtir. Salmanın sarfedileceği yer ikidir: 1- "Köylünün isteğine bağlı olan": Bunun hakkında Kanunda bir madde olmadığı gibi, köylü isteğinin nasıl meydana çıkacağı da, aşağıda göreceğimiz gibi, bir ham rüyadır. 2- "Köylünün isteğine bağlı olmayan" masraflar (Madde 18 ve 19): a) "Köy

Muhtar, Kâtip ve sair adamlarının aylığı"; b) "Köy adına yazılı veya vakıf mülklerin (vergi + masrafları); c) "Köyün mecburi veya İhtiyar Meclisince mecburi yapılmış işleri" (burada mecbur yapmaktan, Köy Sandığı için "bir veya daha çok tarla ektirerek ürününü imece yoluyla biçmek"e kadar her şey var.)

2- Ceza: Kanun'un 56. maddesi iki türlü ceza yazıyor: a) "Mecburi işleri yapmayan köylüden İhtiyar Meclisinin kararıyla haline göre bir kuruştan yüz kuruşa kadar ceza alınır." "Cezaya mahkûm olan adam o işten yine kaçarsa evvelki ceza iki kat olarak alınır." b- Salmayı ödemeyen: "Salınan parayı ödemeyenlerden iki katı 66. maddeye göre tahsil olunur." Yani, her iki suretle de Haracı vermeyenin varı yoğu haraç mezat edilir. (Aşağıda göreceğiz.)

Angarya: Kemalist burjuvazinin Teşkilât-ı Esasiyesi şöyle der: "Yetmiş üçüncü madde: İşkence, eziyet, el koyma ve angarya yasaktır." Fakat bu, bütün çalışan halk için olduğu gibi, köylü için de değildir. Köyde Angarya ebedidir. Yalnız Cumhuriyet burjuvazisinin Angaryası "Köy işleri" adını alır ve eskiden Angaryayı derebey yaptırırken, bugün Muhtarın şahsında cisimleşen Kemalist Devlet dayatır: "Madde 43: İhtiyar Meclisi köy işlerini en çok gerekli plandan başlayarak bir sıraya koyar ve biri yapılp bittikten sonra sırasıyla hepsini köylüye gördürmeye çalışır..." "Madde 44- ...Ve hangi işlerin köylü tarafından kendileri çalışarak doğrudan doğruya ve hangi işlerin para ile veya ırgat ile görülebileceğine karar verir." Acaba bu "Köy işleri" niçin Angarya vasfındadırlar? Çünkü, her vatandaşın vermeye mecbur olduğu devlet yükümlülüklerini ödettikten sonra, ayrıca köylünün sırtına yükletilen, devletin genellikle yapmayı üzerine aldığı şeyleri köylüye yaptırılan şeylerdir. Bu "ale-ni Angarya'lardan bir iki örnek: "Köyün mecburi işleri" faslını gösteren Köy Kanunu'nun 13. maddesinden aynen alalım:

Köy Odası: Şehirde Hükümet Konağı bütçeden yapılır. Köydeki aynı şeyi köylü yapacaktır: "12- Köy meydanının bir tarafında İhtiyar Meclisinin toplanıp köyün işlerini görüşmeleri için bir Köy Odası yapmak."

Mektep: Maarif vergisi alınır, fakat Köy Mektebi yine köylüye "mecburi" yaptırılır: "15- Köyde maarifidarelerinin vereceği örneğe göre bir mektep yapmak (yeniden yapılacak ise köyün

en havadar bir tarafına yapılacak ve mektebin herhalde bir bahçesi bulunacaktır)."

Mescit: Laik Kemalist Cumhuriyetinin Köy Kanunu, köyde afyon kaynağını, din binasını da, çalışkan köylünün sırtına bir Angarya emeği suretinde yükletir: "14- Köyde bir mescit yapmak."

Yol: Bir fakir köylü ile bir milyoner şehir kapitalisti, aynı onlarca liralık yol parasını verir. Fakat yollar yalnız ticaret ve sanayi burjuvazisinin işine yarayan yerlerde yapılır. Köylerde ve köy aralarındaki yollar keza, köylüye Angarya olarak yaptırılır: "10- Her köyün bir başından öbür başına kadar çaprazlama iki yol yapmak (bu yollar köy meydanından geçecektir)." "11- Köyün büyüklüğüne göre orta yerinde ve mümkün olmazsa kenarında bir meydan açmak." Bu iki çeşit "bayındırlık" işleri köyün içine aittir. Fakat köy dışındaki bütün yollar da köylünün Angaryasıdır: "18- Köyden Hükümet merkezine veya komşu köylere giden yolların kendi sınırı içindeki kısmını yapmak ve onarmak ve yollar üzerindeki küçük hendek ve derelerin üstlerine köprü yapmak ve yol üzerinden gelip gitmeye zorluk verecek şeyleri kırmak, kaldırmak (bir yol üzerindeki işlerin köyden köy sınırının bittiği yere kadar olanı o köyündür.)"

Borçlanma: Köylü borçlanırsa, "paraları vermeyenlere yirmi bir gün zarfında borcunu vermesi için Köy Muhtarı tarafından haber gönderilir." (Madde 66) Veremedi: Köylünün evi alan talan edilir. Önce taşınabilir nesi varsa onlar; ve taşınabilir şeyleri yoksa (gayrimenkul)leri "Vali veya Kaymakam veya Nahiye müdürü" tarafından şöyle sattırılır: 1- Taşınabilir eşya: "2- Ev eşyasıyla bir yerden diğer bir yere naklolunabilen her cins eşya, haciz gününden başlayarak üç gün içinde İhtiyar Meclisinin gözünde veya kasabada Belediye aracılığıyla sattırılır." 3- Taşınmaz eşya: "4- Haczolunan ve bir yerden diğer yere götürülemeyen mallar yirmi gün müddetle müzayedeye çıkarılır. Bu müddet bittiğinde sürülen fiyatlar yeterli görülürse on gün müddetle askıya alınır ve on gün bitince her kaç kuruşa çıkmış ise Hükümetçe talibine ihale olunur..." Yani borçlu köylünün eşyası, taşınabilirse (3) gün içinde ve taşınamazsa (30) gün içinde, hem de "her kaç kuruşa çıkmış ise" satılır. Halbuki şehirde, tüccar

arasında hükmü olan "İcra ve İflâs Kanunu" ile bir borç ödetme bazen senelerce uzayabilir. Avukat Ali Haydar Bey: "İcra ve iflâs Kanunu neden memleketimizin ihtiyacına uygun değildir?" başlığıyla Cumhuriyet'te yazdığı bir dizi makalelerden birinde, bir borçludan hükümet aracılığıyla ne kadar günde alacağın alındığını, işgüzar bir avukat gibi evrakın peşinden ayrılmaksızın kovalayarak gösteriyor ki, şehirde alacak ancak ve en az 168 günde tahsil edilir. Ve "bu yazdıklarım", diyor, "tamamen doğrudur. Hatta biraz da taraflıdır. Binde bir alacaklı bu neticeyi yüz altmış sekiz günde alabilir. Büyük çoğunlukla iki misli fazla süreye ihtiyaç vardır." (**Cumhuriyet**, 27.11.930)

Bundan çıkan sonuç: Bir kapitalist köylüden 3 ile 30 günde alacağını alır. Fakat bir köylü şehir burjuvasından ancak 10 ile 100 misli daha fazla bir müddet bekleyerek belki alabilir!..

Adalet: Kemalist burjuvazinin, her sahada olduğu gibi, Adalet sahasında da fakir köylüyü tersine Efendileştirmek (yani: Köleleştirmek)ten geri kalamayacağını, şimdiye kadar geçenlerden çıkarmak o kadar güç bir şey değildir. Burjuva kanunları ve mahkemeler ancak şehir ve köy zenginleri ve kapitalistliğin genel çıkar ve meseleleriyle uğraşır. 50 liraya kadar olan alacak ve verecekler (yani fakir ve bizde orta köylünün davaları) köy muhtarı ile ihtiyar heyetinin elindedir. Hele 10 liraya kadar olan davaların (ki ağanın yanında bir sene çalışan çoban veya hizmetçinin çok kere bunu geçmez) "istinaf ve temyizi [düzeltmesi ve yeniden yargılaması] yoktur". (Madde 49). "Madde 51- ... Elli liraya kadar olan davalarda (elli lira dahildir) önce ihtiyar meclisine müracaat edilmedikçe hiçbir mahkemeye gidilemez."

Fakat bütün bu şartlar ve kayıtlar ancak köylü ve fakir köylü içindir, dedik. Nitekim Köy Kanunu da, bunu destekliyor ve tefeci-sermayenin imtiyazını şöyle bildiriyor: "Madde 65- İşbu maddelerdeki hükümler, bir köyün veya birkaç köyün ahalisi arasındaki davalar ve anlaşmazlıklar içindir. Şehirlilerin köylerden ve köylülerin şehirlilerden olan davaları eskisi gibi mahkemede görülür..." Yani, Tefeci-sermayenin on para alacağı olsa, köylüyü şehre sürükleyebilir.

İcra [Yürütme] Gücü: Bütün şu yukarıda saydığımız faaliyetlerin icra adamı köyün muhtarıdır. Muhtarı iki senede köy derneği seçer. Hem de öyle bir seçer ki: 1- Aynı dernek, ihtiyar

meclisini ayrı ve muhtarı ayrı seçer. Yani, muhtar, bütün ihtiyar heyetinin hepsi kadar yetkilidir. 2- Ve hatta bu seçiliş tarzında bile ihtiyar heyetinden daha üstün ve evladır: *"Madde 28- Köy derneği birinci olarak köy muhtarını ve ondan sonra ihtiyar meclisi üyelerini seçer."*

Seçim: Eğer burjuvazinin işine gelirse, yukarıda dediğimiz gibi, köy derneği tarafından seçilir. Fakat, işe yaramayan muhtarı azletmek ve tayin etmek daima köylünün işi değildir: Önce, seçimlerde kuzu gibi olmak birinci şarttır: *"Madde 31- Köy derneğinde seçim sırasında işi bozacak veya geri bırakacak olanlardan ve fenalık yapanlardan ilkinde yüz kuruştan beşyüz kuruşa kadar ceza parası alınır."* Artık bu "Fenalık"ın ne olabileceği devletin bileceği iştir. Köy derneği bir günde seçim yapar. Olmazsa, ertesi *"ikinci dernekte de söz kesilemezse, muhtarın vereceği haberle köyün bağlı olduğu hükümet reisi veya memur edeceği kimse üç gün içinde köye gelir ve onun gözü önünde seçim yapılır."* Madde 31- İkinci fıkrası: Hele köy bir çiftlikse ve köylü tarım işçisi ise, güya "halkın ezildiği" görüldüğü vakit, *"kaymakamın teklifi üzerine köy muhtarını vilayetin valisi seçer ve köye bildirir. Bu yoldan seçilmiş köy muhtarı tıpkı köylü tarafından seçilmiş köy muhtarına benzer (benzemese de olur!) ve onun bütün işlerini görür."*

Bütün bu enfes Demokrasi usulleriyle yapılan "seçim" in ürünü: Yeni muhtar, eğer burjuva devletinin hoşuna gitmezse, -tıpkı yukarıdaki "Fenalık"ın takdiri gibi bir Kaymakam iradesiyle- Muhtarın "iş görmediği" bahanesiyle bertaraf edilmesi işten bile değildir: *"Madde 41- Kaymakam, köy muhtarının köy işlerini yapmadığını görürse (sırf kaymakamın görmesine bağlı!) köy muhtarına bir ihtar gönderir. Bundan sonra iş görmediğini anlarsa köy derneğini toplar, başka bir köy muhtarı seçtirir. ("Seçmek" var, bir de "Seçtirmek" var!) Çıkarılan köy muhtarı gelecek seçimlerde yine seçilebilir."*

İş görüş: Yukarıdaki "seçim" tarzı, bize muhtar denilen şahsın, Millet Meclisi'ni dolduran mebuslardan hiç farksızcasına, hükümet tarafından mükemmelen tayin edilmiş bir "devlet memuru" olduğunu anlamak güç değil. Esasen Köy Kanunu da bunu saklamıyor: *"Madde 38- Köy Muhtarına köy işlerini gördükleri zaman karşı gelen ve kötü söyleyenler devlet me-*

muruna karşı koyanlar gibi ceza görürler." Bu mebus kadar "efradını cami, ağyarını mani" devlet memurlarının gördüğü iş, köyde Cumhurbaşkanına vekalet gibi bir şeydir. Ve muhtar, köy işlerinde, kaymakamın emrinde bir küçük baskıcı hükümdar demektir. (*).

Söylemiştik. Köy derneği iki ayrı kuvvet "seçiyor": 1- İhtiyar meclisi; 2- Muhtar. Fakat dernek bu seçtiklerine köy işleri hakkında en ufak bir direktif veremez. O sadece seçer yahut seçtirilir. Şu halde köy işlerinde, asıl köylü, cansız "seçim aleti"dir. İhtiyar heyeti 8 veya 12 kişi ise, ihtiyar heyetinden her birisi,

(* > **MUHTAR SALTANATI:** "Köylü Soruyor: Kimden kime şikayet edelim?

"Seydiköyden birçok imzalarla gönderiliyor:

"Âfat-ı semaviyeden [fırtına ve afetlerden] çok feci ve hakikaten acınacak bir vaziyete düşen muhitimizde halkı kendine oyuncak yapan muhtar efendileri yolsuzluklarından dolayı kime şikayet edelim ve bu şikayetlerimize kim cevap verecektir? Biz bunu bilmek ve anlamak istiyoruz. Muhtarlar bundan altı ay önce Bekçi hakkı adı altında her dönemden on yediser buçuk kuruş para tahsil ettirilerek ve bu tahsil edilen paradan da bekçilere üçer aylık ücret veriliyor. Kalan eski hakları, güya halktan tahsil edilmemiştir, denilerek verilmiyor. Bekçiler bu vaziyette sızlanmakta haklıdırlar. Acaba bekçi ücreti niçin verilmiyor ve neden onların halk arasında ve diğer yerlerde sızlanıp şikayetlerine meydan veriliyor?

İkinci olarak: Sekiz senedir üst makamlara bin müracaattan sonra dağıtımı lütfen kararlaştırılan ve muhitimiz hakkında şiddetle muhtaç; bulunduğu zeytin ağaçlarındaki ürünleri hariç, sekiz senedir halkın kirası ve tarlalar dahilinde bulunan zeytinlerimizin toplanması için muhtar efendilerden izin belgesi almak gerektiğini tellal aracılığıyla ilanlarından anladık. Sebeb-i hikmetini önceden anlayamadığımız bu izin belgesi usûlünün tekrar para tahsil etmek için yeni bir usûl icadı olduğunu anlayınca, her zaman böyle gariplikler icadeden muhtarlarımızın bu kurnazlığına asla hayret etmedik.

40-50 kuruş civarlarında satılan tütünleriyle, borcunu değil fakat üretim masraflarını karşılayamayan çiftçi halkımızın vaziyeti hakikaten çok endişelidir. Bize geçici olarak bir geçim temin edecek olan ve bizi geçici bir zaman için mutlak bir açlık ve sefaletten kurtaracak olan bu hakkımızdan bin türlü zorluklar çıkarılarak mahrum edilmekteyiz, şöyle ki;

Muhtar efendilerin konu olan hallerine uymayan biz köylüler çoluk ve çocuğumuzun bu rutubetli ve biraz da soğuk havada titreyerek topladığı nafakamızın karşılığı zeytinlerimiz, bekçiler tarafından Seydiköyümüzün muhitinde yapılan bir abluka ile gayet kolaylıkla el konulmakta ve zeytin sahipleri karakola götürülerek tembih ve nasihatte bulunmaktadırlar. İşte bu suretle el koyulan zeytinler "10 bin"okkayı geçmekte ve bunlar da muhterem (muhtaran-ı) kiramın kasasına mal edilmektedir. Bu yeni icat hallerin kolaylıkla uygulanabilmesi için iki bekçi daha ilave edilmiş, bu suretle halkın ağzından lokması alınmıştır ki, biz şimdi kime şikayet edeceğimizi ve kimin şikayetlerimizi dinleyeceğini düşünüyoruz." (3.10.930 tarihli bir gazete kupürü)

ancak köy nüfusunun 1/8 veya 1/12'sini temsil ettiği halde, Kanunca, muhtar bütün köyü temsil eder. Hepsi bu kadar da değil: Muhtar köylüden başka devletin de temsilcisidir. Onun için köy muhtarı, ihtiyar heyetinin kat kat üstündedir. Tıpkı Cumhurbaşkanı gibi, köy muhtarının da silahlı adamı vardır ve Millet Meclisi nasıl silahlı adamların karşısında sifira yakın ise, ihtiyar heyeti de öylece, köyün silahlı adamı üzerinde pek uzaktan ve aracısız bir entipüften ve sade suya yetki iddiasında ancak bulunabilir. Korucular *"Madde 70-... Köy muhtarının vereceği haber üzerine kaymakamın buyruğuyla işe başlar."* *"Madde 72- Korucular köy muhtarının emri altındadır. Resmî işlerde onun her emrini tutmaya mecburdur."* *"Madde 73- Korucular silahlıdır. Kendilerine karşı gelenlerjandarmaya karşı gelmiş gibi ceza görürler."* Silah gücünü, devlet yetkisini elinde tutan muhtarın karşısında ihtiyar heyeti, işin elastikiyetini ve emniyet sübaplığını temine yarayan bir "hile-i şeriye"den başka bir şey değildir. Nitekim ihtiyar heyeti ile muhtarın gördükleri işleri karşılaştırsak, burjuva devlet cihazının ve kapitalist Kanunlarının Türk köylüsüne hangi sahalarda ne verdiği bir daha anlaşılır:

"İhtiyar meclisinin göreceği işler" (Madde 44)- 5 fıkracıkta toplanır. Bu beş fıkradan 1., 4. ve 5. fıkralar sırf köylüye angarya ve salınacak paraya aittir: *"1-... Hangi işleri köylünün nasıl göreceğini, "4- Köylünün kaçır gün çalışacağını kestirir",* her bir köylüye: *"5-... Salınacak paranın ne olacağını keser."* İkinci fıkra: Köyde yapılacak bayındırlık işlerine yer satın almak; Üçüncü fıkra: Köylülere boş araziye taksitle satmak... Bundan başka bir de köyde mahkeme ve davalara bakmak var...

"Muhtarın göreceği işler"- İkidir (Madde 35): *"1- Devlet işleri; 2- Köy işleri"*. Muhtarın göreceği işler yükünü (devlet işi 16 fıkra + köy işi 7 fıkra + Mecburi köy işleri 37 fıkra 4- İhtiyari köy işi 31 fıkra ki topu birden 91 fıkradır. Bu işler arasında, enteresan olarak: *"Mahkeme mübaşirine ve jandarmaya vazifesinde kolaylık göstermek"* (Madde 36/Fıkra 13); *"Aranılan kimseleri kâğıdı getirenlere tutturmak"* (Madde 36/Fıkra 14); *"Tahsildarlara yol göstermek"* (Madde 36/Fıkra 8); *"Asker toplamak ve bakaya ve kaçakları Hükümete haber vermek"* (36/9); *"Eşkiya"yı "haber vermek", "tutturmak"* (36/10); *"Köye gelip gidenlerin niçin gelip gitmekte olduklarını anlamak"*

ve bunlar içinde şüpheli adamlar veya yabancılar görülürse hemen yakın karakola haber vermek" (36/6)... gibilerden, "Köy işlerinde hem davacı hem hasım olarak mahkemede bulunmak ve isterse mahkemeye diğer birini yerine (vekil) göndermektedir." (Madde 37/Fıkra 7)... e kadar türlü var...

Yani köy idaresi demek köy muhtarı demektir. Muhtar, ihtiyar heyetinden 20 misli daha yetkili ve silahla kuvvetlidir. İhtiyar heyetinin muhtar üzerinde plâtonik bir hesap denetiminden başka rolü ve etkisi yoktur. Muhtar doğrudan doğruya devlet cihazının emrinde ve köylüye karşı bir rolde kullanılmaktadır.

Muhafazakârlık: Kemalist burjuvazinin köy siyaseti, köyde göreneğe bağlılığı, muhafazakârlığı ve gericiliği kendi lehinde kullanmak niyetindedir. Türkiye'de 40 bin köyden 12 bini (İçişleri Vekili'nin Meclis konuşması, 23.6.32) 150 nüfustan aşağı. Bu köy sayısının; 1/3'ünden fazlası için(*), Köy Kanunu şu hükümü yürütüyor: *"Bu gibi köyler hiçbir köye bağlanmaz ve vali veya kaymakam da hiç bir emir vermezse, eski geleneklerine göre işlerini yaparlar."* (Köy Kanunu, Madde 89) Kanunlu köyde görülen davalarda da keza: *"İhtiyar meclisi kendi örf ve adetlerine ve doğru bildiklerine göre bir karar verirler."*

(Madde 50)- Türk burjuvazisi Teşkilât-ı Esasiye'den ve Mahkeme Usulleri Kanunu'ndan, yemini ve kitaba el basmayı kaldırdı. Fakat Köy Kanunu'nda bu aynen duruyor: *"Şahide, kitaba el bastırarak yemin verdirilir."* (Madde 61)- Kanun, köye seçtirip "Müftünün buyrultusuyla tâyin" ettirdiği imama da: *"Köyce şimdiye kadar ne veriliyorsa yine o verilecektir"* diyor. Sultan devrinden farkı: *"Verilen şeyler ihtiyar Meclisi aracılığıyla toplanır ve verilir"* ki imam da devletten ücret alır görünsün ve burjuvazi emrinde olsun. (Madde 83, 85)

3- Teknik Siyaseti: İktidar mevkisine geçen burjuvazinin bir rolü de köyde kapitalist tekniğini genişletmektir. Kemalist burjuvazi "devrim" palavraları yapadursun, olayda, kırdan ne yapıyor? Hiç olmazsa, var kuvvetle kuvvetlendirdiği tefeciliği modern teknikle cihazlandırmak istiyor mu? Tek tük "Gazi Çiftlik"leri yaygaraları bir tarafa bırakılırsa, bütün tarım üre-

<*Köy sayısı 40.223. Köy kanunu bunların 22.685'inde uygulanıyor. Şu halde 17.538 köyde uygulanmıyor. "Köy sayısının 1/3'ünden fazlası"ndan anlaşılması gereken bu rakamdır.

tim sahasında, bugün, Kemalizmin yaptığı, hele son dünya krizinden beri tam bir tornistan ve teknik gericiliktir.

Köy Kanunu'nun 14. maddesinde "Yapılması köylünün isteğine bağlı olan işler" diye sayılan 31 maddelik faaliyet sahası, Kemalist burjuvazinin köyde kapitalist gelişimi için hatırandan geçirdiklerini bize öğretiyor. Bu Kanun'da: "15- Köylülerin giydiği giysileri köyde dokutmaya çalışmak", "23- Bütün köy için Bankadan para kaldırmak... ve bu paranın her sene borçlarını toplayarak Bankaya yatırmak" gibi acayip veya enfes maddeler bir tarafa bırakılırsa; "Ortaklaşa ark" (11), "Ortaklaşa" "makine almak" (12), "Ortaklaşa değirmen yapmak" (14), Ürüne "değeriyle" "alıcı"bulmak (10) gibi işler de var. Fakat burjuvazi, "Köyden hükümet merkezine veya komşu köylere giden yollar"ı mecburi olarak köylüye angarya saldıği halde, bu teknikleşme işini "köylünün isteğine" bırakıyor. Yani kendiliğindenci kör kuvvetlere!

Türkiye'ye ilk traktör, Dünya Savaşı esnasında Levazım Dairesi tarafından getirilerek Çorlu, Lüleburgaz taraflarına verilir. Ateşkes yıllarında Ziraat Bankası adına Maliye Bakanlığı tarafından getirilir. Adana'da özel bir okul, traktör işletme girişiminde bulunur. Cumhuriyet burjuvazisi balaylarını yaşarken, köyde tekniğin zaruriliğini düşünerek bazı kanunlar ve teşvikler yaptı. Fakat Dünya Krizi patlar patlamaz, Kemalizmi, proleterleşmenin şiddeti yüzünden bir korkudur aldı. Esasen sanayiye lazım olan serbest işgücü, (Mali + Tefeci) sermayelerin ve Dünya Krizi'nin tahribatı ile yeterli geliyordu. Onun için, krizin birinci yılından sonra köyün teknikleşmesine karşı birden bire yeni tedbirler alındı. Daha 1930 senesinin ilk aylarından itibaren, o zamana kadar traktör sahiplerine yarı fiyatla satılan petrollerin, ihtiyacın % 22'si oranında verilmesi hakkında bir karar çıktı. Aynı sene Mayıs sonlarında yayınlanan ünlü "**Milli Ekonomi Programı**"nda tarımda teknik için yalnız bir madde vardı: "Madde 26- Tarım araçlarının en gerekli olan yenileri çiftçiye tedarik ettirmek ve sevdirmek lazımdır. Bu araçların başında pulluk gelir. Bilgilere göre bugün çiftçilerimizin ancak üçte biri pulluk kullanır. Pulluk aynı emek ve zamanın verimini önemli miktarda arttırmaya muktedirdir." Dikkat edilirse traktörden kelime yok. Ve dünya, dev gibi kombaynlarla buğdayın kilosunu altmış paraya mal ederken, "Devrimci" Kemalizmin

traktör kelimesi hakkındaki "bu suskunluğu bir unutkanlık veya tesadüf değildir. Nitekim 10.11.930 tarihli **Hizmet**'te traktörlerin sahiplerinden geri alınacağı ve bunun için, traktörün kullanıldığı her sene için % 10 indirilerek "bedeli verileceği, mesela 6-7 sene kullanılan traktörün fiyatının % 50'si tazmin edileceği haberi ilan ediliyor. Nihayet 1931 Ekim sonlarında, 16 Haziran 931 Kanunu'nun 5. maddesine göre, yeniden traktör alacakların Kanundan yararlanması yasak edildi.

Tarımda modern üretimi teşvikten cayan ve bu suretle kendi kendinin inkârına başlayan "Devrimci" Kemalizm, bu ruh halini, Genel Sekreteri Recep'in diliyle, tarımda kapitalist üretimi yerine küçük ve fakir köylü üretimini tercih etmek suretiyle başka bir çeşit ifade etmişti. Recep Bey, arazi sahibi olmayanların tütün ekmesine ve işçi kullanmasına şöyle çatıyordu: "Memleketimizde tütün ekim sahasını sınırlandırmak bir zaruret halini almıştır. Çünkü memlekette asıl tütün üretmeninden ziyade, önüne gelen tütün eken bir asalaklar, tüccarlar (Finans kapital, serbest rekabetçi sermayeye de ne çabuk ve ne kadar düşman oluverdi!) arazi sahibi olmadıkları halde, yüksek faizlerle para tedarik ederek ve işçi tutarak tütün ektirdiler. Tütünün maliyet fiyatı bu gibilere 70-80 kuruş, mütevazî çalışkan tütün üretmenine de 30 kuruştur." (Recep [Peker]'in Nutku, 25.10.931)

Yani Kemalizm, tarımsal üretim sahasında, Enverizmin Çanakkale'de yaptığını yapıyor: Düşmanın teknik kuvvetine karşı, Türkün canlı beden kuvvetini koyuyor. Finans kapital ürün fiyatlarını düşürttüğçe, o ücretli işçi çalıştırarak 80 kuruşa mal edeceğini, bir köylünün 5-6 nüfusluk bütün ailesini bedavaya çalıştırarak 30 kuruşa mal etmenin yolunu tavsiye ediyor! Çünkü köyde proleterler kitlesinin kabarmasından Kemalizm ölüm korkusu duyuyor. Yani, Kemalizm, artık Türkiye'de üretim kuvvetlerinin gelişimine engel olan kötü bir akım haline girmiştir.

II- VERGİLER

Meşrutiyet burjuvazisinin Maliye bülbülü, vergiyi şöyle tarif ediyor: "*Fertlerin açık izni mevcut olmaksızın ve bazen açıkça karşı bulunduğu halde alınan ve vergi adı verilen miktar. ..*" (M.Câvit, **İlm-i İktisat**, c.IV, s.85). Bu tarif burjuvazinin vergi siyasetinin yalnız bir şeye dayandığını gösteriyor: Zor!

Köylüden alınan Vergi deyince, rakamı yüz milyonlarca lirayı bulan dolaysız vergileri (Gümrükler, tekeller ve ilh.) sayacak değiliz. Burada, birer örnek olsun diye, yalnız Doğrudan doğruya vergilerden en karakteristiklerine işaret etmek yeterlidir. Ondan sonra bir iki olay ile de vergi alış tarzını nitelendirmek kalır.

Doğrudan doğruya vergiler: Türk köylüsü için iki türdür: 1- Kitapta yazılan ("Kanuni") vergiler; 2- Kanunsuz vergiler.

A) Kitapta yazan vergiler: Kanuni vergilere tip olarak şu dört vergiyi alalım: 1- Arazi; 2- Yol; 3- Sayım; 4- Köy değirmeni.

1- Arazi vergisi: Fabrikacılar ve kapitalistlere primlerin ve muafiyetlerin en domuzuna derecelerini veren Kemalizm, köylüye de, büyük bir "Devrim" saydığı Aşar vergisini kaldırmak lütfunda bulundu. Aşarı kaldırmanın ne olduğuna yukarıda işaret etmiştik. Burada Aşarla, Arazi vergisinin ilişkisini birkaç örnekle tespit edelim. Arazi vergisinin ne olduğu kendiliğinden meydana çıkar. Cumhuriyet'in 1930 senesi sonunda açtığı Vergiler Anketi'nde, bizzat tarım burjuvalarının ağzından, Aşar kaldırıldıktan sonra, Arazi vergisinin nasıl zehir zemberek bir şey olduğunu dinleyelim:

1330 (1912) senesinde aşağı yukarı insafli oranlar dahilinde bir gayrimenkuller "Sayım"ı yapılıyor. Fakat Kemalizm, Aşarı kaldırdıktan sonra yeni baştan bir sayım yaptırıyor. Bu sayım hakkında Ankete gelen cevaplar şu bilgileri veriyorlar: Felaket *"Uzmanlık sahibi olmayan, araziden, arazinin verim gücünden anlamayan, mevkisinin durumunu takdir edemeyen sayım heyetleri tarafından konulmuş olan değerlerin pek yüksek olmasındadır. Altın parayla 40 kuruş tahmin edilen bir dönüm tarlanın değerini, on, hatta onbeş misli arttırmaya bir şey denemezse de, kırk elli oranında değer kazandıracak derecelerde imar ve ihya edildiği hiç bir zaman iddia edilemez."* (Anketten Neticeler, **Cumhuriyet**, 27.12.930)

Yani önce arazinin vergice değerleri 40-50 misline artıyor. Sonra 2 sene içinde arazi vergisi, değerlerin binde 6'sından binde 10'una çıkarılıyor. Bu iki "devrim"ın neticesinde ne oluyor? Kemalist burjuvazinin köylü "Efendi"ye 5 senede yaptığı armağan, arazi vergisini (her sene yüzde bin iki yüz: % 1200 arttırdıktan) 60 (altmış) misline çıkarmasıdır: *"Arazi vergisi*

çiftçiye Aşarı aratmaktadır. Bugünkü Arazi vergisi 5 sene öncesine oranla 60 misli fazladır." (Genel bir özet; **Cumhuriyet**, 11.1.931) Yeni Arazi vergisinin eski Aşardan 60 defa daha ağır olması ile de iş bitmiyor: "Arazisi olanlar için bu vergi, Arazi vergisi, Aşara bile rahmet okutacak derecede ağırdır. Çünkü, rençber Aşar vergisini ekebildiği arazi ve toplayabildiği ürün oranında verirdi. Yeni sayım ise bütün arazi ekilmiş ve ürün alınmışçasına yapılan bir tahmine dayanmaktadır." (Talât, Kadıköy iskele Caddesinde, **Cumhuriyet**, 27.11.930) Köylü eksin ekmesin, ürünü ister afetlere yem olup sifıra düşsün: 60 misli vergiyi Kemalizme ödeyecektir...

Böyle bir verginin neticesi ne olur? Bunu bilmek için keramet sahibi olmaya gerek yok. Mamafih yine burjuva basınına söz verelim:

a) Gayrı-sâfi gelirin 1/4'ini Arazi vergisi alır. "(Arazi vergisi) çiftçiye Aşar vergisini aratmaktadır. Çünkü Aşar vergisi idrâk edilen ve üretilen ürün üzerinden sekizde bir alınıyor, arazi vergisi olarak da bir dönüm tarlaya 7, nihayet 10 para isabet ediyordu. Mükellef olduğum arazi vergisi, beş sene öncesine oranla altmış misli fazladır. Diğer bir deyimle gayri safi gelirim dörtte birini teşkil etmektedir." (M.Muhiddin, Kırklareli Ârız-baba Çiftliği sahibi, **Cumhuriyet**, 10.12.930).. Bu köy kapitalistince böyle... Ya köylü için?

b) Bütün ürünü arazi vergisi yutar: Arazi vergisi "eski Aşardan fenadır. Çoğunlukla vergiyi verebilmek için bütün ürününü satıyor." (Mehmed Emin, Amasyalıoğlu Adapazarı'nda, **Cumhuriyet**, 27.11.930) "Bugün Arazi vergisi Aşara rahmet okutacak derecede ağırdır. Çünkü Aşar vergisi ekilence idrâk ve üretim edilebilen ürün üzerinden sekizde bir alınıyor, Arazi vergisi olarak da bir dönüm tarlaya yedi, nihayet on para isabet ediyordu. Bugün ise öyle vaziyetlere şahit oluyoruz ki bazı rençber, çiftçi, Arazi vergisini verebilmek için bütün ürününü bile satmaya mecbur kalıyorlar." ("Anketten Neticeler", **Cumhuriyet**, 27.12.30)

c) Arazi vergisi köylüyü mülkünden etmekle taçlanır: Bir Anketçi yazıyor: "Bir arsam var. Yirmi senedir yüz elli kuruş vergi veriyordum, iki senedir bin kuruşa çıkarıldı. Bu parayı vermekten acizim. Birçok kere ilan ettirdim. Dört seneden beri

uğraşıyorum. Alıcısı olmadığından satamıyorum. Vergisini vermekten aciz olduğum bu arsaya bina da yaptırıyorum. Beş para faydası olmayan bir yer için ne diye vergi vereyim?" ("Anketten Neticeler", **Cumhuriyet**, 27.12.30)

2- Sayım vergisi: Güya yaman "indirim" yapıldığı, etrafında pek çok şey söylendiği, 1931-32 senesinde Bütçeye 9 milyon gelir, Sayım vergisinden katılmıştı. Yukarıda işaret ettiğimiz gibi, Türkiye'de çift hayvanlarının ve davarın azlığı, özellikle bu Sayım vergisi ile izah edilebilir bir meseledir. Sayım vergisinin özelliği, bütün burjuva, vergileri gibi, kitapta bir gösterilip hayatta iki yazılmasında ve alınmasındadır. Köylünün, hele ürünün iyi gitmediği yıllarda son kalan hayvanlarını da niçin yok pahasına elden çıkarmaya ve boğazlamaya mecbur kaldığı, her günkü basın sütunlarını dolduran "Memleket Haberleri"ndendir. Anketçilerden Çorlulu "Koyunlar sahibi" anlatıyor: "6 okkalık kuzuya 60 kuruş koyun vergisinden başka 45 kuruş da damga vergisi alınırsa, kuzu beslemeye kimde takat kalır: Bundan üç sene evvel kazamız dahilinde 100. bini aşkın koyun sayılırken bugün yarıdan aşağıya düşmüştür. Sebebi vergilerin çok olmasıdır." (İzzet, Çorlu'da Koyun sahiplerinden; **Cumhuriyet**, 6.12.930) Hayvanlar 3 senede yarı yarıya azalıyor, demek Kemalizmin vergi siyaseti senede 6 hayvandan bir hayvanı mahvediyor.

3- Köy değirmeni: Bir ufak köy değirmeni sahibi söylüyor: "Dört duvar bir dam"dan 25-40 lira Müsakkafat [üzeri dam ile örtülü yerler] vergisi alınıyor. Gelir vergisi 1925 senesinde (Kemalizm henüz sahneye çıktığı gün) 12 lira iken, 1930'larda, Haziranda alınan ilk taksite nazaran 120-180 lirayı buluyor." (Turgut, Gemlik, **Cumhuriyet**, 10.12.30) 5 senelik Kemalizm saltanatı, kalın fabrikacıların enselerini yetmiş seksen milyon liralık primlerle yağlarken, köylünün işine dair olan Değirmencilik vergisini 10-15 misli arttırıyor. Yani Kemalist burjuvazinin hakimiyeti altında geçen her yıl zarfında vergi 2-3 misli artıyor.

4- Yol vergisi: Yukarıda saydığımız üç tip, sonunda toprağı, davarı, değirmenciği olan köylüler içindir. Fakat, topraklı topraksız, Türk köylüsünün tümünün birden elindeki son meteliğe kasteden en genel ve en facialı vergi tipi şu iki kelime ile dile kolay gelen: "Yol vergisi"dir. Yol vergisi, Allah-ü Teâlâ'nın veya onun yeryüzündeki temsilcisi olan Kemalist burjuva kanunla-

rının ta kendisidir; Onun nazarında zengin fakir bütün köylü veya vatandaşlar eşittir. Bir Anketçi: "Yol vergisi fakir, zengin için eşittir" dedikten sonra ilave ediyor: "Yol yapmak Devletin genel görevlerinden olduğu için bu isimle ayrıca bir vergi konması fazladır. ""Bazı günlerini boş geçiren ve hele kış günlerinde büsbütün atıl durmaya ve kazancından bir kısmını eritmeye mahkûm olan yüz kuruş gündelikli bir rençberle, kırk elli lira maaşlı bir memurun veya herhangi bir iş adamının 10 lira vermesi, bütün vergilerin konmasında göz önüne alınan (Acaba hangi vergileri muradediyor? Mutlaka "Muamele" vergisini!) kudret ve kabiliyet esasına taban tabana zıttır." (Mehmed Ali, Göztepe, Anket, 22.11.930)

Bir Kavalalı, adeta "Tefecilik Edebiyatı"na nazire olacak bir "Yol Yergisi Edebiyatı" yapıyor: "Cubi deresindeki' çoban, Destek'teki fakir köylü, Samsun'daki milyoner, aynı 10 lirayı veriyorlar." Cumhuriyet'in Anket sütunlarında "Milletin belini büken vergilerin fazlalığı değil, yanlış tahakkuklardır" diyen otuz altı puntoluk bir başlığın altında yazılan bu satırlar, yolların kimler için yapıldığını da söylüyor: "Yolları bozan zenginın kamyon ve otomobilidir." (Ahmet Muhtar, Samsun'da Kavalalı, **Cumhuriyet**, 24.11.930)... "Meşhur ekonomistlerimizden Doktor Celâl Muhtar bey" de bu ilişkiyle pratik bir ihtiyat tavsiyesinde bulunur: "Yol bedeli pek ağırdır. Bir köylü 12 lirayı kolay kolay veremez. Çünkü arpanın okkası 5 kuruştur. Köylü yol bedeli vermek için 240 okka arpa satmalıdır. Bütün bu meseleleri inceden inceye araştırmak lazımdır." (Anketten neticeler; **Cumhuriyet**, 25.12.930) "Bütün bu meseleler" in kaba neticesi nedir? İki şey:

a) Birincisini bize bir Adapazarlı anlatsın: "Vilayetimizde geçen sene olduğu gibi bu sene de (Yol vergisi) 13 liradır. Hapishanemiz hergün bu vergiyi veremeyenlerle doludur. Sabah-tan akşama kadar iş arayıp bulamayan birçok zavallı, vergilerini verememişlerdir. Hatta 13 liraya karşılık 10 lira verenler gene hapse maruz kalıyorlar." Yani birinci netice: Zindan.

b) İkinci netice: Angarya'dır. Bir örnek: "İstanbul'un bütün kazalarında eski yıllara ait yol paralarının tahsiline başlanılmıştır. Yalnız Çatalca köylerinde 1926, 1927 ve 1928 yıllarına ait yol paralarını veremeyen 8 bin köylü çıkmıştır. Bunlar yollar da çalışmak suretiyle vergiyi ödeyeceklerini söylemişlerdir. Bu

gibilerin her sene için 12 gün çalışmaları lazım gelmektedir. Fakat köylüler, şimdi çift zamanı olduğu için 36 gün devamlı surette yollarda çalıştıkları takdirde, tarım işlerinin geri kalacağını söylemişlerdir. "Bayındırlık baş mühendisi şu kararı verir: "Köylüler Nisan ayında 18 ve Mayıs ayında da 18 gün yollarda çalışacaklardır." (Milliyet, 2.4.932)

Yani: Köylüye kendi köyü civarındaki çeşitli yolları angarya yaptıktan sonra, rahat kalmıyor. Kemalist Devlet cihazı iki, üç, beş senelik Yol vergilerini biriktiriyor. Sonra, uzak semtlerdeki büyük yollara birikmiş binlerce bedava işgücünü, Kanun kuvvetiyle gönderip otuz kırk gün işletiyor. Şu ufak örneğe bakılırsa, yalnız Çatalca gibi bir kazada ve hep geçmiş uzak yıllara mahsus olarak sekiz bin "corveable" [angarya işçisi] çıkıyor. Çatalca'nın nüfusu 50.615 olduğuna göre, nüfusun 1/6 (altıda biri) Yol vergisi uğruna kürek mahkumudur. Yaşasın Kemalizm!

B) Kitapta yazılmayan vergiler: Tip; Tayyare Cemiyetinin vergisi. (Buna: "iane" diyorlar) Tayyare Cemiyeti'nin Kanunda yazılı olmayan bir tür Sayım vergisini nasıl aldığını ve köyleri, eski zaman feodallerini aratırcasına ne biçim haraca bağladığını gösterirsek, başka kanunsuz vergilerden örnek getirmeye pek lüzum kalmaz sanırız. Burjuva basınında nasıl geçebildiğine beraber şaşabileceğimiz örneği, yine Ankette okuyoruz: *"Bundan başka çift hayvanlarının her birinden birer lira da Tayyare İanesi alınıyor. Alım ve satım üzerinden esasen Tayyare İanesi alındığına nazaran artık köydeki çift hayvanlarından (Zavallı hiç alınmasın diyemiyor, çünkü bizde "iane" verilmez, "alınır"; hem de zorla, jandarma süngüsüyle alınır...) hiç olmazsa 20 kuruş alınmalıdır. Bundan başka Tayyare Cemiyeti mesela bir köye 60 lira iane yazıyor. (Derebeyler veya eski işgal orduları da şu bizim "Devrimci" Kemalizm gibi yapıyordu.) Halbuki bu iane yalnız köyün çiftçi kısmından alınmıyor (Yani Haraç kapitalistlere değil köylüye, ezeli "haraçgüzar"a kesiliyor), diğer ticaretle uğraşan daha zenginlerden alınmıyor." (Cumhuriyet, Diyarbakir Muhabirimizden, 26.11.30)*

Vergi alış tarzı: Şüphe yok ki kırtasiyeciler Kemalist Devlet cihazının karakteristik örneğidir. Bu tarz hakkında "Binbir Gece Masalları"na taş çıkartacak ciltler doldurmak mümkündür. Biz burada halktan birinden, verginin somut temsilcisini (Tahsilda-

rı), bir de bizzat burjuva basınından vergi alışı soyut şeklini (tahsil tarzını) işitem. Vergi alışı tarzının ne olduğu kendiliğinden gözlerde canlanır:

1- Vergi alan (Tahsildar): Kemahlı, ve o bütün Doğu vilayetlilere has olan yılgın psikoloji ile adını bile açıkça koymaktan korkan "A." yazıyor: "Gazetenizde vergilerin ağırlığından bahsediyorsunuz. Bize kalırsa bu meseleyi yalnız İstanbul halkına sormamalıdır. Bir defa da Anadolu çiftçilerinizin halini, vaziyetini yakından tetkik etmeli ve hangi vergilerin köylüye ağır geldiğini onlara sormalısınız. Bu meyanda, tahsilatın ne suretle icra edildiği de öğrenilmelidir. Anadolu'da, bir köy tahsildarının, bir Kaymakam, bir Şube Reisi kadar yetkileri vardır. Köy tahsildarı, vergisini bir taksitte veremeyen köylüye eza cefa ettiği gibi, onun altındaki yatağını vesairesini de derhal müzayedeye çıkarır. Bu doğru bir hareket midir? (Kemahlı A., **Cumhuriyet**, 22.11.930) Köylü, verginin canlı öreğine, tahsildara kabahat arıyor... Acaba kabahat kimdedir?

Gerçekten arasına şöyle: "Köylerde yapılacak hacizler: Köylerde yapılacak olan haciz işlemleri yapılırken herhalde muhtarların bulunması ve haczin, bunların huzuru ile yapılması İçişleri Vekaletinden vilayetlere tebliğ edilmiştir." (**Cumhuriyet**, 3.2.931) gibi kısa haberlere bakılırsa iki şey öğreniliyor: 1- Sekiz on seneden beri hükmü geçmesi gereken Köy Kanunu'nun açıklığına rağmen, demek tahsildar, muhtara falan bile hacet bırakmaksızın köylünün malına el koyabiliyormuş; 2- Fakat bu telgraftan, Cumhuriyet merkezi hükümetinin bu işe razı olmadığı manası çıkmaz mı? Hayır. Çünkü yine bu telgraf, bize ayrıca iki şey daha öğretiyor:

1- Demek aşağı yukarı, Vekiller Heyeti de köylerde tahsildar saltanatının ne olduğunu biliyormuş. (Hatta Cumhurbaşkanı'nın kendisi, o sıra, Adana seyahatinde tahsildarların gülsuyu ile yıkanmış pak şeyler olduklarını müdafaa etmiş ve şikayetçilerin vergi vermek istemeyen tembeller güruhu bulduklarını haykırmişti...) Zaten başka türlü olması da akla sığmaz.

2- Kemalist devlet, işin fecaatini bildiği halde ne yapmış? Ancak, anlaşılan artık çuvala girmez bir hale geldiği zaman, sadece soyut, platonik kısa bir tamim göndermiş. Bundan sonra "Haciz işlemi yapılırken herhalde muhtarların bulunması"nı

tembihliyor. Halbuki tahsildarların muhtarsız haciz ve müzayede yapması kanunsuzdur. Bu Kanunu çiğnemiş adamları, -burjuva kanunlarının prestiji adına olsun- kulaklarından yakalayıp şöyle bir "Adalet pençesi"ne veriyormuş gibi gösteriş yapmak olsun yok mu? Yine hayır. Burjuvazinin halktan pervası yok. Yahut, bir kere ok yaydan çıkmış. Burjuvazi ne olursa olsun durumu kurtarmak mecburiyetinde, "Dengeli bütçe" masalını okumak lazım... Halbuki, aksi halde, yani tahsildarların nasılsa insafli ve burjuva kanunlarına olsun uyarçasına davrandıkları zaman, mesele böyle platonik ihtarların taban tabana zıddı ile halledilir. Örnek:

"Vergileri tahsil etmeyen memurlar hakkında takibat yapılacaktır: İtiraz Tetkik Komisyonları kararıyla tahsili gerekli bir hale gelen vergileri kanuni süresinde tahsil etmeyerek mükellef tarafından kararın temyizen ortadan kaldırılması sebebine meydan veren (Görüyorsunuz ya: Kemalizm, kendi kanunlarına nazaran vatandaşların haklarını aramalarına, temyiz etmelerine "meydan veren") tahsil memurları hakkında Adli ve İnzibati (Yani eğer kitabına uydurulursa Kanuni: "Adli", uydurulamazsa idareten: "inzibati"!) takibat icrası Maliye Vekâletinden defterdarlığa bildirilmiştir." (Cumhuriyet, 24.1.931)

Demek, köylücükler gibi, Türkiye'deki Maliye satırının, vergi giyotininin vahşetini sırf tahsildarların şahsına atfetmek bir şeyi açıklamaz. Bu satır, bu giyotin, bizzat sistem olarak Kemalizmin (Cumhuriyet burjuvazisinin, Halk Partisi'nin) elinde bilinçle kullandığı bir sessiz katliam aletidir. Bunu, Komünist olmayanlar da söylesin:

2- Vergi alış (Tahsil): Türkiye finans kapitalinin o pek hoşuna giden "sistemik propaganda"sı, Yunus Nadi'nin dostlarından birinin başına gelen sıradan bir "Tahsil" işlemi üzerine birbirini arkasından döşendiği bir dizi "sistemik" başmakaleler karşısındayız. Anlatıyor:

"Tanıdıklardan biri akşam evine döndüğü zaman orasını bir matem evi halinde bulmuş. Helecan içinde bilgiler isteyerek öğrenmiş ki, o gibi vergi tahsil memurları gelmişler, vergi borcundan dolayı evin eşyasını haczetmişler, borcu ertesi günü öğleye kadar ödenmemiş olursa tam yirmi dört saat sonra bu hacizli eşyanın kaldırılıp götürüleceğini ve haraç mezat satıla-

cağını söyleyerek çıkıp gitmişler." (**Cumhuriyet** başmakalesi, 16.9.31) Ertesi günkü Başmakale ("Gene O Mesele", 17.9.31), aynı meselede "cesaret arzederken sirkatin söylemek" kabilinden "günah çıkarma"lar: *"Bir işlem ki eğer haksızlığı varsa mükellef vatandaşa göre bunu bertaraf ettirmeye hemen hemen imkân yoktur. Böyle uygulamalarda nihayet zulüm ile omuz öpüşecek kadar ezici bir tahsil usulü olur mu?"* diye sorduktan sonra, tıpkı Kemahlı A. gibi, Kemalist sistemi "Tahsildar" kadar küçültmeye hevesleniyor: *"Kanunlar ve talimatnameler", diyor, "küçük memurların elinde işte nihayet bazen böyle fiilen bu neticede karar kılabilmektedir."* Fakat, birden bire, sanki bu saçmayı kendisi tekrarlamamış gibi, o burjuva şarlatanlığına has cüret ve sıkılmazlıkla devam ediyor: *"İnsaf ile şurasını da ilave etmeli ki, kabahati küçük memurlara da yükletemeyiz, orta memurlara da. Bu işin mekanizması şöyledir (iyi dinleyelim, söyleyen bir burjuvadır, hem de şarap fıçısı gibi kalın bir burjuva): Vergilerin tahsilinde gevşek davranmaya izin yoktur. Çünkü devletin muntazam idaresi, hazine hukukunun muntazam alınmasına bağlıdır. Herhangi küçük memur vergi tahsilinde biraz yavaştan aldı mı, mükellef bu durumdan kendi lehine istifade ederek, o bütün bütün yavaş almaya gider. Onun için büyük Mal memurları küçükleri sıkıştırırlar."* Sonra Dünya Savaşı'nda Sivas Valisi Vehib Paşanın, Defterdarlara: *"- Filan tarihe kadar şu miktar para göndermezsen, idam olunmak üzere kendin buraya gel!"* yollu emirler verdiğini hikaye ederek, hamdolsun ki bugün, Cumhuriyet burjuvazisinde böyle şeylerin bulunmadığına şükretmek lazım geldiğini ima ediyor: *"Şimdi küçük memurlara tahsilatta faaliyet için idam tehditleri gönderilmez ama, tahsilatta gevşeklik, herhalde görevden alınmasını gerektirir, ve açıklıkla denilmiştir ki, haciz kararını 24 saat zarfında icraya koymayan şube memurları şiddetle sorumludurlar."* Artık, burjuva basınının da teyidi ile, büyük veya küçük memurların değil, soyguncu bir sistemin karşısındayız. En büyük ve en yüksek Kemalist Devlet makamları, sistemin gerekleri karşısında sıfırdır. Onu da Yunus hazretleri tamamlasın: *"Gene bu şıkta, meseleden şubenin bir derece üstüne ve hatta Maliye Vekâletine müracaat ettiğimizi farzedelim. Oralarda da aşağı yukarı aynı mantığı buluruz . Onlar da bir şube memuru-*

nun bu yoldaki herhangi bir işlemini geciktirmekten sakınırlar, sonra şube memurları gevşerler diye korkarlar da onun için!" (Yunus Nadi, Gene O Mesele, **Cumhuriyet**, 17.9.931)

Uzun söze ne hacet...

Yalnız burada dikkate değer son bir noktada az duralım. Vergi tiplerinden mesela Arazi vergisini alalım: Bu müthiş vergiden Devlet hazinesine ne geliyor bilir misiniz? 1931-32 bütçesinde Sayım vergisinden 9 milyon geldiği halde, Arazi vergisinden yalnız 4 milyon lira tahmin konulmuştu. Bu oldukça küçük rakama bakınca, insana adeta Arazi vergisinin pek de o kadar müthiş olmadığı zannı geliyor. Fakat bu, işin görünüşünden başka bir şey değildir. Bu, vergi alış tarzının içyüzünü bütün çıplaklığı ile göze batıracak bir facianin komedi üslubuyla kaleme alınışıdır.

Meclis'te (1931) vergiler konuşulurken, Cumhuriyet gazetesinde H.Z. imzalı, "*Vergiler nasıl alınmalı?*" başlıklı bir yazı çıkıyor. Yazan öz burjuvadır. Çiftlik sahiplerini savunurken, demagoji icabı çalışkan köylü örneklerini ağızdan kaçırıyor: "*Aynı duruma* ("Çeşitli şehirlerde ve çeşitli vilayetlerdeki arazi sahipleriyle temaslarda" bulunmuş olduğunu daha yukarıda yazıyor..) *Eskişehir'in Karacaşehir köyündeki tarlalarda da tesadüf ettik. Savaştan önce değeri 8 altın olan 8 dönüm tarlaya, 316, yani kırk misline yakın lira kıymet kонаacak olursa, tarım yapma, geçinme ve nihayet vergi verme gücü kalmayacağından mal sahiplerinin tarımı bıraktıklarını ve hayatlarını kurtarmak ve yaşamak için arabacılığa, gündeliğe, özetle başka geçinme yollarına saptıklarını ve buna mecbur olduklarını her vakit üzüntüyle görmekteyiz...*" Fakat bu durumdan etkilenmiş olanların da, gene bu hale sebep olanlar olduklarını daha aşağıda kaydediyor: "*Olayca belirli bir sürede itiraz hakkınız var. Memleketin gerçek bünyesini* (Yani Kapitalist sosyal düzenini demek ister galiba!) *ve halkın durumunu* (Yani örgütsüz ve zavallılığını olacak) *iyi bilenlerce bilindiği üzere* (Yani "Söz aramızda" demeye getiriyor burjuva yazıcısı) *ve nihayet resmi dairelerde gene kendi kendimizden yaptığımız komisyonların* (Ağzı bal yemez mi böyle realist burjuvaların?) *yüzlerce, binlerce kâğıt ve müracaat ve dilekçelere koyduklarını gördüğümüz* (İtirazı uygun görülme-

diğinden reddine karar verildi) *klîsesiyle işin içinden kurtulma alışkanlığı işi bu şekle getirmiş değil midir? O halde mesele çok derin ve önemli."*

Bursa vilâyetinin "otuz kilometreyi geçmeyen" çiftlik sahipleri adına bize meçhul olmayan bu malûmları ilam etmek lütfunda bulunan hazret (H.Z.), yaman Arazi vergisinden Hazineye niçin o kadarlık az bir kırıntının düşebildiğini, Bütçe Encümeninin karanlık dehlizlerinde kapalı geçen bir tartışmacılığı açık etmekle mükemmelen öğretiyor:

"Bütçe Encümeni'nde durum görüşülürken uzun müddet vali ve belediye reisliği yapmış, çok okumuş, araştırmış olan (Yani üstün-körü değil, işin ıçığını cıçığını pekâlâ bilen) Erzurum milletvekili muhterem Aziz Bey, Araziden vergiyi tümünden kaldıralım. Yukarıda sayılan sakıncalara ilaveten (Artık o sakıncaların ne olduğu yazılmıyor!) tahmini değer için heyetler, itirazı inceleme için heyetler, konulan vergiyi tahsil için örgüt ve nihayet gerçek dışı rakamlarla, alınacak vergiye yakın bir sürü masraf yapılıyor. Bu suretle milli bünyesi (Yani, Kemalizmin prestiji, burjuva düzeninin dayandığı temeller.) sarsılıyor. Bunu tümünden kaldıralım da bu topraklardan çıkan ürünlerin ihracında malın cinsine, türüne göre belirli bir vergi alalım esasını teklif ediyordu." (Cumhuriyet, "Arazi ve Müsakkafat vergilerinin tahrir usûlleri niçin ta'dile muhtaçtır?", 19.6.931)

Bu satırlardan çıkan anlam besbelli: Bütün sermaye vergileri gibi arazi vergisi de, yalnız Kemalist Devletin hazinesini değil, fakat bir de ve en başta gelmek üzere, sınıf olarak burjuvaziyi besleyen tarzlarla ve besleyecek nicelik ve nitelikte kurulmuş bir tuzaktır.

III- MEMUR KARAKTERİSTİĞİ ve ZULMÜ

"Böyle bir şebbin [gecenin] hayır umulur mu hiç seherinden?"... Genel siyaseti ve vergi sistemi bu olan Kemalist Devletin memur tipini zaten kendiliğinden anladık. Mensup olduğu sistem bir soygun düzeni olduktan sonra, o sisteme adapte olamayacak parçalar zaten sistemin dışında kalmaya mahkûm değil midir? "Ya o deveyi güder, ya bu diyardan gider"... Kemalist Devlet memurunun ne olduğunu bilmeyen köylü ve işçi düşünülemez. Biz burada bu malûm şeyi ilamdan çok, şu iki

nokta hakkında bizzat burjuva basınının dediklerini şahit tutarak dikkatleri çekmek istiyoruz:

1- Memur zulmü Kemalizmin legal ve illegal sistemidir: Bin bir örnekten biri: "Orman Kanunu"nu (Buradaki Orman Kanunu, Kemalist inzibat kuvvetlerinin eline düşen zavallı halktan fertlere, Teşkilât-ı Esasiye'nin menettiği işkence, dağ başlarında ve orman içlerindeki eşkıyaların pervasızlığı ve alçaklığı ile, uygulanırken dayanılan memur argosu ile: "Orman Kanunu" değil, gerçek Orman Kanunu'dur.) ele alalım. Bu Kanun köylüye civar baltalıklardan ve ormanlardan "intifa", kesme ve faydalanma hakkını veriyor. Fakat tekelci sermayenin gelişimiyle birlikte Kemalizm bu Kanun'un uygulamasını kendine has "çeteci" illegalitesiyle sifıra indirmekte gecikmedi. O zaman dört bir taraftan türlü şikayetler, birer inilti halinde duyulmaya başladı:

a) Bir burjuva gazetecinin şikayeti: Cumhuriyet'in gezginci yazarlarından A. Fuat İnebolu da, usulen şirin şehirden, "*Milli Mücadelede çok hizmet etmiş*" İlyas Kaptan denilen "mütevazı zât"ın otelinden bahsettikten sonra: "*Bu civarda*", diyor, "*orman işlerinden ve orman memurlarından çok şikayetler var! Özellikle köylünün (İntifa) kanunundan yararlanmasında memurlar çok zorluk çıkarıyorlarmış. Bu tür orman memurları her zaman şehir ve kasabalarda görülüyor.*" (**Cumhuriyet**, Memlekette, 27.11.930) Halbuki, bu işin içyüzünü elbet yazarı efendi de bilir: Zingal Şirketinin çiçeği burnunda... O, kendisinden başkasına "intifa" hakkı tanımayan tekelci finans kapitaldir. Yerel memurları çoktan direktiflemiştir. Yalnız bu direktif henüz illegaldir. Onun için herkes de memurlara çatıyor. Asıl küll'ü (Kemalizmi) unutup cüz' ile (Memurla) uğraşiyor.

b) Birçok köylülerin şikayeti: "*Paşalar kariyesi [köyü] ile diğer birkaç köy ihtiyar heyetleri*" Bakanlığın dikkatini çekmek için Cumhuriyet'e toplu bir mektup gönderiyorlar. Mektup aynen şudur (19.10.930):

"Bizler, öteden beri geçimimizin büyük kısmını kerestecilikle temin etmekteyiz. Geçen seneler kanuni harcını ödeyen köylünün, istediği zaman, İntifa Hakkı Kanunu gereğince kereste üretmesi için ruhsat veriliyordu. Vergilerimizi vermekten aciziz. Çoluk çocuğumuz aç. Ticaret durgun. Ektiğimiz tohumları alamadık. Bu sene bin türlü zorluklar çıkarılarak, elinde pa-

rası olan köylülere altı aydan beri ruhsat verilmedi. Yapılacak birkaç köy okuluna ağaç verilmediğinden işimiz geciktiriliyor. (Yaşasın Maarif vergisi.)

"İntifa Hakkı Kanunu'na göre: 1- Kazamız Orman İdaresine ruhsat verilmesi için müracaat ettik ve yalvardık. Müdürden emir yok, olmaz dediler. 2- Müdüre yalvardık. Bir netice çıkmadı. 3- (19.7.930) tarihinde Ekonomi Vekiline telgrafla müracaat ettik. (Paşa köylülerimiz, bu kadar müracaatı göze alabilecek bahtiyar ve ender köylülerdendirler.) Vekâletin cevabi telgrafında ruhsat için Bursa Orman Müdürüne yazıldı, müracaat edin denildi. 4- Halkın feryat ve şikayetlerine dayanamamış olarak (Paşalar) köyü muhtarı 13 Eylül 1930 Çarşamba günü Bursa Orman Müdürünü makamında ziyaret etti ve ahalinin feryadını anlattı. Vekâletten telgraf emrini gösterdi. 5- Cevaben ilçe Fen memurluğuna yazdım. Muayene raporları geldiği gibi derhal emir vereceğim dedi. 6- Birkaç gün sonra Muradiye, Sarnıç köyünde görevli olarak bulunan Müdür beye, anılan köyün muhtarı, ilçenin Fen ve Muamelât [yazı işleri] memurları huzurunda: Beyefendi bu ahalinin hali ne olacak, ruhsat verilecek mi? deyince (Tavşana kaç, tazıya tut diyen, kendinden büyüğü önünde yaltaklanan köpek, kendinden küçüğüne karşı saldıran yine köpek vaziyetini takınan memur hayasızlığıyla, Müdür...) yanında bulunan Fen memuruna darılarak niçin ahaliyi böyle sızlatıyorsun, derhal makta [kesim yeri] raporlarını gönder emir vereyim dedi. 7- Kış mevsimi yaklaştığından işin çabuk görülmesi için raporlar derhal tanzim edilerek onaylanmak üzere kaza Muamelât memuruna gönderildi. Bu defa da başka bir şey icat ediliyor. Ruhsat için emir verilmiyor, binlerce halkın... ve ilh... "

Zavallı köylü, Kemalist Devletin ancak ve yalnız kapitalist ve zengin devleti olduğunu adeta sezerek, bir taraftan "Ne için böyle vakit geçiriliyor", "Ağızlar kullanılıyor" diye dalgayı yutmadığını söylemek isterken, yine öte taraftan köylü saflığı ile "Bu durumda Vekâletin dikkatini çekmek için"; hem de bir burjuva gazetesinden duyuruyor!

Evet, aradan bir iki ay geçmeden, aynı burjuva gazetesi, sütunlarında, bu şikayetlere, Orman Genel Müdürünün diliyle şu cevabı verdi :

"Yeni Kanun (Orman Kanunu) ile ormanlardan herhangi bir kimsenin doğrudan doğruya yararlanmasını men ediyor ve hiç bir kimsenin kesin kiralamasına müsaade etmiyoruz." (**Cumhuriyet**, "Yirmi dört seneden beri Mecliste kalan bir kanun", 19.1.931).

Böylece, bir sene evvel illegalman, gizli talimatla memurlarını köylüye musallat eden Kemalizm, bir sene sonra legalitesini aydınlığa çıkarıyor: Kesimi resmen men ediyor!

2- Memur zulmünden Kemalizme şikayet etmek ölü gözünden yaş ummaktır: Köylü, Kemalizmin kurbanlık koyunudur. Muhtarı ve köy kâtibinden mal müdürüne ve en yüksek memuruna kadar, Kemalist Devlet cihazının her unsuru için: "Köylünün malı deniz, yemeyen domuz"dur. Yine iki örnek verelim:

a) Vergi hilelerine örnek: *"Bir sahtekârlık: Fefe, (özel) - Köylüye verilen makbuzlarda sahtekârlık yapıldığı hakkındaki ihbarlar üzerine epey zamandan beri ve aralıklı olarak (işte Kemalizmin memur suiistimaline karşı takibatı hep böyledir: "Uzun zamandan beri ve aralıklı olarak"...) soruşturma yapılmakta idi. Bu soruşturma neticesinde Mal Müdürü, Tahsil Memuru ve Evrak Katibine işten el çektirilmiştir. Hazine zararının 20 bin lira kadar tuttuğu tespit olunmuştur."* (**Son Posta**, 31.12.930)

b) Köy idaresi hilelerine örnek: *"Çok garip bir dolandırıcılık: İddialara göre bu şahıslar da, İzmir'in Seydi köyüne bağlı Sande köyü Muhtarı, Katibi ve bir Üyesi köy halkından bir çok kimseleri Köy Sandığından 10'ar lira borçlandırdıkları halde 40'ar liralık senet almışlar ve Köy Sandığının hesaplarına 40'ar lira verilmiş gibi kayda geçirmişlerdir. Köylüler okuyup yazma bilmediğinden bu senetleri imza etmişlerdir."* (**Son Posta**, İzmir özel muhabirimizden, 9.9.932)... Sonra burjuvazi, Köy Sandıkları için ve Kemalizmden gelen herhangi bir teşebbüse karşı köylüden şevk bekliyor.

Burjuva basınının bu haberleri veriş tarzına bakılırsa, memur soygunculuğunun ve zulmünün sebebi arızı yahut "köylünün cahilliği" yüzündendir. Halbuki memur zulmü ve soygunu Kemalizmin kendisi kadar geniş bir sistem olduğu gibi, halkın bu zulümle mücadele edemeyişi, dövüşemeyişi de "câhil"liğinden değil, bu zulüm sistemi karşısında eli kolu bağlanmış ve her sahada mahkûm kalmış olmasındandır. Bu noktayı da aydınla-

tacak bir küçük hikayeyi bizzat burjuva basınından alarak uçsuz bucaksız memur sataşmaları konusunu kısa kesmiş olalım:

"Çatalca'da bakkallık eden Mithat isminde bir genç, hükümetin manevi şahsiyetini aşağılama suçuyla İstanbul Ağır Ceza Mahkemesine sevk edilmiştir. Soruşturma evrakına göre, zanlı beş sene kadar Amerika'da bulduktan sonra Çatalca'ya gelmiş, orada bir bakkal dükkanı açmış ve yeni harflerle de okuyup yazmayı öğrenmiştir.

(Mahkeme adamcağıza yeni harfleri nasıl olup da öğrendiğini bile soruyor. Bakınız köyde yeni harfleri öğrenmenin insanın başına örebileceği çoraba...) *Günün birinde Rıza oğlu Arslan isminde bir adam, Mithat Efendi'ye müracaat ederek Çatalca iskân işlerindeki yolsuzluktan söz edip ve iskân memurlarının zulmünden şikayet eder mahiyette Başvekalet'e bir mektup yazmasını rica etmiştir.. Arslan söylemiş, Mithat Efendi de bazı ağır kelimeleri içeren mektubu yazmıştır.*

"Bu mektup nasılsa (Anlaşılmayacak bir şey değil: İskân Dairesi Kemalist Devlet sisteminin bir parçasıdır. Bu sistem kendi aleyhinde mektup değil, kuş uçurtmayacak kadar açığöz ve kuvvetlidir. "Nasılsa" değil, usûlüyle...) İskân memurlarının eline geçmiştir. Kendi aleyhlerinde şikayeti içeren bu ihbarnameyi Adliyeye vermişlerdir. (Yani: İskân memurları hem suçlu, hem güçlüdür. Sıradan bir ihbar olduğuna göre, bu mektup hakkında kendiliğinden soruşturma yapacak makam ancak Başvekalet olabilmeli ve asıl şikayet edilen konuya bakıldıktan sonra, gönderen hakkında şikayetin "usûlsüzlüğü" burjuva kanunlarınca soruşturulmalı değil mi? Hayır. Şikayet konusu bir tarafa dursun...) Mithat Efendi hakkında da hükümetin manevi şahsiyetini aşağılama davası açılmış (ve yalnız dava açmakla da kalınmamış, palas pandıras..) Mithat Efendi de tutuklanıp İstanbul'a gönderilmiştir." (Cumhuriyet, 8.1.1931)

İşte Kemalizm "memurlarının zulmünden şikayet" bile değil de, şikayeti yazmış olmak (Burası önemlidir: Köylüye, verdiği dilekçeye karşılık, makbuz için pul parası alındığı halde, makbuz verilmez. Memur saltanatı, köylünün şikayetini yazanları boşmayı Kemalist bir usûl sayar. Hatta İç-Anadolu'ya doğru ve Doğu vilayetlerinde, altında yazanın imzası bulunmadıkça köylüden dilekçe "kabul" edilmez), evet yazmış olmak bile "Hü-

kümetin manevi şahsiyetini aşağılama" sayılır. Sen şikayetini daha postaya vermeden, şikayet ettiklerin, senin yakana yapışırılar. Ondan sonra isterse Mithat Efendi mahkemeden "ittifakla beraat kararı" ala dursun: "Tutuklu" gönderildiği İstanbul'da, gönderilirken yollarda, gönderilmezden önce karakol izbelerinde yediği maddi manevi darbeler ve yuttuğu zehirler, ölünceye kadar Mithat Efendi'nin akıl ve hayalinden çıkabilir mi? Sıkı ise, gel de "memur zulmünden şikayet" et bakalım...

Belki bu şikayet yasağı, ufak memurların bir kusurudur sananlar olabilir: Bu ham ve saf hülyaya dalmaktan zevk alanlara değme kösler [büyük davul] gibi sosyal olaylar da ninni gelebilir. Fakat biz, sosyal ninniye ihtiyacı olmayanlara, adetimiz üzere bir inkâr ve yok edilemez olay daha hikaye edelim:

1931 senesinin Ekim sonlarına doğru Recep pehlivanı (Halk Partisi Genel Sekreteri) Manisa'da bir dinleyiciler yığınının "gül" ve "karanfil" tıraşına tutmuş buluruz. Türlü, çeşit ömür tartışmalar sırasında bir köy muhtarı heyecana gelip kalkmış: *"Milli Emlâk'tan köy halkına dağıtılan ve bir kısmı işlemeyen vaziyette olan arazinin taksitlerinin icra tahsiline kalkışıldığını ve kendilerine verilen arazide otlattıkları hayvanlar için ayrıca otlakiye adıyla para istediklerini ve bu yüzden köylünün çok elim bir vaziyette olduğunu söylemiş."* Pehlivan Sekreter, bu açıklama içinde bula bula dişe dokunur ne bulmuş bilir misiniz? Gazete muhabiri aynen yazıyor: *"Köylünün Şûra-yı Devlete [Millet Meclisi] yaptığı usûlsüz müracaat"!* Anladınız mı? Herif, -siyasi bir parti sekreteri bile olsa- bütün "alaturka politikacı"lar gibi, askerlikten yetiştiğini unutamamış ve tıpkı bir kur'a neferine ders verir gibi, silsile-i meratibe [hiyerarşiye] uyum endişesiyle *"köylü arkadaşşa, vali beye müracaat etmesini ve kanunlar ve nizamlar dairesinde incelenip sonuçlandırılacağını bildirmiştir."* (**Cumhuriyet**, 25.10.931)

Halk Partisi'nin koca demagogu bu olduktan sonra, artık Devlet memurunu varın kıyas edin.

IV- KEMALİST DEVLET VE FİNANS KAPİTAL

Finans kapital ile köylünün ilişkilerini gördük. Türkiye'de devletin en büyük kapitalistlerden biri olduğu ve finans kapital (Bankalar ve Şirketler) ile içli dışlı bulunduğu düşünülürse,

köylü karşısında finans kapital ile onun devleti olan Kemalizmi birbirinden ayırmaya kalkışmak, etle tırnağı birbirinden koparmaktan daha güçtür. Şu halde, finans kapital aynasına bakan, orada Kemalist Devletin ta kendisini pekâlâ tanıyabilir. Yalnız Ziraat ve Emlak bankalarının, birer devlet bankası olduklarını söylemek, köylü ile Türk finans kapital devletinin ahbablık derecesini yeterli derecede izah etmiş olmaktadır.

İsmet Paşa hükümetinin 1930'da, -bilmem ne için- hazırlamak zahmetinde bulunduğu ve sonu gelmeyen "Milli Ekonomi Programı"nda (köylü - finans kapital) ilişkisini Kemalist Devlet şöyle özetliyordu:

"Madde 24- Ziraat hayatının her sahasında çiftçiyi ezen ağır yük, kredi azlığı ve pahalılığıdır. Bu yüzden çiftçi yeni belgeler tedarik edemiyor. Çalışmasının karşılığı olduğu derecede ekemiyor. Ürünü koruyacak tedbirleri yeterli derecede alamıyor. Malını vaktinde ve değeriyile satmak için sabredemiyor ve nihayet satışından ağır faiz yükünü çıkardıktan sonra, güç hal ile geçinecek bir bedel tedarik edebiliyor. Nadiren eline fazla para geçerse alacaklısından kurtarmak ve hayatın nâdir bir fırsatından iki gün istifade etmek hırsı ile, hemen onu israf etmekten kendini alamıyor. Genel hayatın, ürünlerini zorunlu olarak ucuzlattığı yakın gelecekte, ürününün kendini geçindirmemesi tehlikesi de vardır. Ziraat kredisinde Devletçe acil tedbir aranmak ve alınmak lazımdır. Bu tedbir esasen Ziraat Bankası sermayesinin arttırılmasıdır. Ziraat Bankası'nın sermayesi yüz milyon liraya çıkarılmak lazımdır."

Evet, daha neler "lazım" değildir ki... 1930 senesi Mayısında çalınan bu "Yem borusu"nun üstünden kaç yıl ve kaç ay geçtiğini canı isteyen hesaplasın. Fakat, Ziraat Bankası'nın ve onun milyonlarının ne olduğunu yukarıda yeterli derecede görmemiş miydik? Bir burjuva Anketçi bile, Banka bugünkü şartlarda kaldıkça "yüz milyon değil üç yüz milyona sermayeli olsa" boşuna dememiş miydi?

Şu Program satırlarına bakılınca, köylünün finans kapital elinden, finans kapital yavrusu haline gelen tefecinin elinden ne çektiğini pekâlâ bilir görünen Kemalizm, çalışkan Türk köylüsüne karşı ne durum alıyor? Savurduğu palavralara değil de, yaptığı işlere bakılırsa, buna dair, şimdiye kadar bin bir örnek

verdik. Sınıflandırmaya uymak için, o bin bir örnekten bir ikiciğini daha burada esirgememek lazım:

1- Köyde finans kapitale kuyruk hazırlamak (Köy Sandığı): Köy Kanunu'nda "Köylünün isteğine bağlı" faslının 14. maddesinde, Köy Sandığı için şu kayıtlar var:

"26- Her köyde Köy Sandığından bir ambar yaptırıp bunun bir bölmesine harman zamanında herkesten köy adına ürünlerine göre birer miktar zahire ödünç alınarak konulmak ve bu zahireyi muhtaç köylülere yine köy adına yemeklik veya tohumluk olarak ödünç vermek ve her sene ambarda artan zahireyi yeni mahsul ile değiştirmek.

"27- Her sene köy adına 'bir veya daha çok tarla' ektirerek ürününü imece yoluyla biçip elde ettikten ve gelecek sene için tohumu ayırdıktan sonra artanını satarak parasını Köy Sandığına yatırmak."

İlk "bakışta pek "anodin" [zararsız] ve pek masum görünen bu maddeler ancak "kitapta" iken böyle hayırhah ve köylücü görünebilir. "Hayatta"ki uygulamasını bizzat burjuva basını söylesin: Tekirdağ'ından yazan "Muhabir": "Memleket haricinde başlanmış olan Hapishaneye 50 bin lira sarfolunduğu halde öylece tamamlanmadan bırakılmış ve bunca paralar heder olmuştur." "Hükümetin arkasında bütün daireleri birleştirmek için başlanan kısma 70 bin lira kadar harcanmış ise de tamamlanmadan bırakılmıştır..." gibi güzel haberler verdiği "Mektub"unda, Köy Yardım Sandıkları hakkında şunları yazıyor:

"Her ne kadar köylerde Yardım Sandıkları tesisi ve buna da sermaye tedariki için bazı muhtarlara alınacak kırsaklardan tay yetiştirilmesi kararlaştırılmış ise de, bu sermayeyi tedarikten halen aciz bulunan köylülerin sıkıştırılmaları nahoş bir etki yaratmış ve böyle faydalı bir girişim ters tepkiler uyardırmıştır! Gerçekte gelecekte faydalı olması mümkün olan bir girişim şimdiki ihtiyacın artmasına sebep olmaktan başka bir netice vermeyecektir. Binaenaleyh bunun harman zamanına ertelenmesiyle daha pratik ve kestirme yoldan yürümek lazımdır." (R.K., "Yapılacak işler", **Milliyet**, 21.6.932)

Tarım Kredi Kooperatiflerinin jandarma ve silah kuvvetiyle çıkardığı rezaletlere yukarıda işaret ettik.

2- Sanayici finans kapitalin oyunları: Gördük. Her şirkette bir veya birkaç milletvekili vardı; bu sayede Şirketler Devletin, Devlet Şirketlerin öz malı halindedir. Sanayi şirketlerinden köylü ile ilgili olanlar, mesela hammaddelerini köy ürünlerinden tedarik edecek olanlar, köylünün karşısında özel sermaye olarak değil, Kemalizmin (asker-banker-düker)^(*)ler devletin cesetleşmiş bir parçası olarak vaziyet alır. Mesela, bir Çekoslovak grubu, Karacabey'de şeker fabrikası açacak. Hükümetle yaptığı sözleşmeye, gereken pancarı bizzat Devletin tedarik etmesi şartını koyduruyor. Yani pancarı köylüye Devlet kuvvetleri bilinen usûllerle zar zor ektirecek ve şirkete hazırlap istediğinden iyi şartlarda hammaddeler tedarikleyecektir. Hele devlet tekelleri gibi bizzat devletin finans kapitalist sıfatını takındığı girişimlerde, artık köylünün işi tam anlamıyla "Allaha kalmış"tır. Bir örnek:

*"Ereğli 7 (U.M.) - Patates, pancar ve mısır ürününün ispiro randımanı çok yüksek olan Ereğli'de bir ispiro fabrikası tesisi, Tekel İdaresince kararlaştırıldığından bu karar üzerine fazla ekim yapan çiftçinin ürünü elinde kalmıştır. Tekel İdaresinin fabrika yapmak için teklif ettiği miktardan çok fazla ürün temin eden ve fabrikanın inşasına her türlü kolaylık gösteren bu gayretli üretmenlerin zararda bırakılmayarak ve ilh..." (A. Fuat, **Cumhuriyet**, 8.6.950)*

3- Tekelci ticari sermayenin oyunları: Özellikle ticaret ürünleri yetiştiren köylü, kumpanyalarla, kumpanya devleti olan Kemalizmin elinde en berbat spekülasyon konusudur. Tekelci finans kapital devletin köylü için ne olduğunu şimdiye kadar her fırsatta gördük. Bir Devlet tekelinin örneğini verelim:

Adana'nın Misis nahiyesinden tütün ekincisi "Abdullah Hasan Efendi" yazıyor: *"Tekel İdaresine tütünlerimizi verdik, fakat para meselesine gelince, buradaki Eksper bey istediğine para veriyor, istemediğine vermiyor. Ben fakir bir köylüyüm. Bir sene çabalayarak yetiştirdiği tütünlerin parasını alamayan bir köylü ne olur? Elbette aç ve sefil kalır. Bunu bilenler ve tütünlere iyi kıymet verilmediğini görenler tabiki kaçakçılarla uyuşmaya mecbur oluyorlar. Verdiğim tütün bu memleketin*

<> Asker-Banker-Düker: "Junker"i Dr. Hikmet Kıvılcımlı, burada Fransızca "Dük"ten türemiş "Düker" şeklinde kullanmaktadır. Sonraki eserlerinde bu ifade Almanca deyişle "Asker-Banker-Junker" halini alır. (Fuat Fegan'ın notu)

en iyi tütünü iken, kıymeti elli kuruş gibi çok az bir şeydir. Tekel İdaresi buradaki memurlarını insafa davet etmeli ve onlara hükümetin birçok teklifini yerine getiren köylüye iyi muamele yapmaları hakkında kesin talimat vermelidir. Köylüye yazıktır." (**Cumhuriyet**, 27.11.930)

İşte bir "cesaret arzederken sirkatin söyleyen" daha (Cumhuriyet' in özel sütunu yazıyor):

"İzmir gazeteleri Tekel'den alınan şikayetlerle doludur. Bu haberlere, şikayetlere göre Akhisar tütüncüleri çok fena bir duruma düşmüşlerdir. Buna da sebep yabancı ülkelere ihraç edilmek üzere çeşitli tütün kumpanyaları, tarafından satın alınan tütünlerin fiyatlarında yapılan insafsızca indirimdir. Bir parti tütünde sekiz on -dengin- iskartaya çıkarılması suretiyle yapılan indirimle, üretmenin canını çıkarmak arasında hiçbir fark yoktur. Çünkü kumpanya eksperleri alacakları tütünleri daha zamanında tarlalarda görmüşler, beğenmişlerken, şimdi bin bir bahane ile bunların hatta yüzde ellisini beğenmiyorlarmış. Asıl garibi çiftçinin ihtiyacını, parasızlığını yakından bilen bu insafsız adamların, tütün sahiplerine: - İsterseniz paramızı veriniz, tütünlerinizi geriye alınız, demeleridir. Bu şikayetlerden çıkarılan netice şu oluyor ki çiftçiyi koruyacak bir güç yoktur (Şunu bileydin!) ve zavallı çiftçi kendi talihine bırakılmış muhtaç bir sınıftır. (Sonra o zümreye burjuvaca niçin "acındığı" anlatılıyor:) O zümre ki onun emeği, dışarı sevkedilecek ve ekonomik durumu lehimize çevirecek ürünleri yetiştirmektedir. O sınıf ki bugün insafsız eksperler elinde bir şaşkına dönmüştür. (Sonra bilmezcesine soruluyor:) Acaba bu eksperler kimlerdir? (Herhalde "Türk" olmayacaklar!) Hangi millete mensupturlar? (Mamafih sermayenin milleti ve dini imanı olamayacağı yalnız tabii görülmüyor; nasıl karşılanılsa beğenirsiniz?.. Alkışlarla!) Bir adamın mensup olduğu (Artık millete zannetmezsiniz ya!) kuruma iyi hizmet etmesini biz de alkışlarız. Fakat (Lahana turşusundan sonra biraz perhiz) vatandaşlarını insanlık dışı, insafsızca ezenler, kırıp geçirenler bunu niye ve ne için yapıyorlar? ("Allah Allah"!. Daha demin söyledin a efendim! Yalnız söyledin mi ya? "Alkışladın" bile a efendim:) "Mensup olduğu kuruma iyi hizmet" etmek için. (Nihayet sade suya patetizm.) Tütüncülerimizin kaderiyle istenildiği gibi ve merhametsizce

oynanacak, buna kimse ses çıkarmayacak mıdır, diye SORUYORUZ?" (Cumhuriyet, 5.12.930)

Zavallı kalem uşağı, efendisinin rahatladığı zamanlar çıkarıldığı gibi, belki epey gürültülü, fakat daima o kadar boş, sadece nahoş rüzgâr, hava ve yel türünden bir "ses çıkarıyor" ve sonra "yaptığının" bir "marifet" olduğunu sanarak o arslana benzeyen kedi yavruları gibi miyavlıyor: "Soruyoruz!" diyor, başka böyle "ses çıkaracak" yok mu? Nasıl yok, beyim, nasıl yok. Hem de burun direğini tuzla buz eden çeşidinden daha neleri var, neleri... Kemalist Devlet cihazının köylü "vatandaşlarını merhametsizcesine, insanlık dışı yollarla ezenler, kırıp geçirenler"e karşı "çıkardığı ses"lere, işte dumanı üstünde bir örnek daha: Akşamcı bir gazetenin baş sayfasının baş sütunlarında göz-lüklü tilki ve sansar tipinde bir milletvekili resmi. Bu olayın kahramanıdır. Olay: Dağınık köylüden tröst yapıp yok pahasına tütün alan yabancı kumpanyalarla, aynı mintikanın Türk nüfus ve halkı adına "Büyük İlet [aslında böyle] Meclisi"nde milletvekili olan birisinin vafındadır. Olayın aslını gazeteci ağzından dinlemek daha hoş olacak:

"İzmir 8 (Özel) - Milletvekillerimizden birisi bundan 20 gün önce tütün bölgemizde inceleme yaparken (Bakın Kemalist milletvekiliyle nasıl ve kimin için inceleme yapıyorlarmış.) tütün satışımızı darbeleyebilecek (Yani ihtimal köylünün ürününü biraz fiyatlandırarak ve kumpanyalara biraz haddinden fazla kâr ettirmeyecek anlaşıla.) nitelikte bir haber almış, bu haberin so-ruşturmasını Ekonomi Vekili Celâl Bey'den rica etmiştir. Haberin içeriği şudur: İzmir bölgesi Ticaret Müdürü Saffet Bey, bu sene tütün rekoltesinin az olduğunu gözönüne alarak Kaymakamlıklara birer yazı yazmış, tütün rekoltesinin azlığından bahsederek köylünün tütününü ucuz fiyatla elden çıkarmamasını bildirmiştir. Bunu işitir işitmez Ekonomi Vekili Celâl Bey, meseleyi derhal Ticaret Müdürü Saffet Bey'den telgrafla sormuştur. Saffet Bey verdiği cevapta, böyle bir işten haberi olmadığını ve durumun gazetelerle de tekzip edildiğini bildirmiştir. Diğer taraftan tütün kumpanyaları, bir Ticaret Müdürünün bu tavsiyesinden üzüntü duymuşlardır: Bir kumpanyanın müdürü bugün bizzat Ticaret Müdürü Saffet Beyi görerek: - "Çiftçinin elindeki tütünleri siz mi satın alacaksınız?" gibi bir soru sormuştur." Başlığında koskoca

harflerle: "Bu emirnamenin altına imza atan kimdir?" "Bir milletvekili inceleme yaparken dikkatleri bu olaya çekmiştir", işte, facia sahnesinin heyecan damgasını vuran gazete, en sonunda aynı noktayı tekrar etmeyi unutmuyor: "Aldığım bilgilere göre; Vekâlet Kaymakamlıklardan böyle bir yazının mevcut olup olmadığı soracaktır.-Adnan" **(Son Posta, 8.11.932)**

Köylü ile (Asker - Banker - Düker) Kemalizminin ilişkilerini bitirmezden önce, "Çiftçi Milletvekilleri" hakkında da iki söz sarfetmezsek, meselenin dekoru tamamlanmamış sayılabilir. Halk Partisi, halk demagojisini sağdan gelen "Serbestçi", soldan gelen Kızıl ithamlar karşısında biraz daha tutundurabilmek için, Türkiye'de kendisine sadık, diline sıkı olmak şartıyla satın alınabilecek birkaç "çiftçi"yi, dört sene için, Ankara'daki "İllet Meclisi" binasında boy göstermek ve hiç ses çıkarmadan arada sırada, verilen işarete göre el kaldırmak veya kaldırmamak üzere kiralayabildi. Bu çiftçilerin sınıfı ve zümrevi vaziyetleri hakkında "susuş konspirasyonu" mutlaktır. Mamafih her ne olursa olsun, öyle zannediyorum ki, "Halk Partisi", ayda dört yüz lira maaşla, yoksulluğu şuuruna aksetmiş böyle birkaç yüz fakir halk mankeni daha Türkiye'de bulmakta güçlük çekemez. Burada, işbu "Çiftçi" milletvekillerinin, görülmedik ve işitilmedik "faaliyet"lerinden iki örnekcik vermekten fazla bu noktaya sarf edecek zaman ve takatimiz yok:

Eşantiyon 1: "Sivas'ın çiftçi milletvekili, Uygur köyünden Server oğlu İsmail Bey söz alarak ilk defa (Onun için olay harikuladedir!) kürsüye gelmiştir. İsmail Bey: "- Köylü olarak huzurunuzda bulunmaktan bahtiyarım. Saltanat devirlerinde bir meclis kapısından bile baktırmazdı" demiş, (Böylece Halk Partisi demagojisine kandilli bir pat attıktan sonra:) teessüründen gözleri yaşarmış ("Köylü memleketin" sahiden "efendisi" oldu sanmış, yahut dokuz milyon çalışkan köylünün facialarını orada dindirdi saymış), birçok milletvekilleri de (Hayır: güldürmüştü değil) ağlatmıştır."

"İsmail Bey, söz almasının sebebini şöyle anlatmıştır: "- Yol kanunu yapıldı, köylüler yol yaptırılmasında sekiz günden fazla çalıştırılmayacak, deniliyor. Seçim dairemde gördüm, on beş gün çalıştırılıyorlar. Köyümde köylüler, işlerini güçlerini bırakmışlar. Vekil beyden rica ederim. Kanun ne emretmiş ise ona çalışsın."

Biçare köylü milletvekili farkında değil ki, köylünün 8 gün yalnız bütün devlet adına ve ondan başka, Vilâyetler Meclis İdarelerinin insafına göre böyle bir o kadar gün de, mahalli burjuvazinin ihtiyaçları için angarya çalışmasını yine "Kanun emretmiş"tir; ve o, bu kapitalist kanunlarının böyle "İllet Meclisi" cemeânında maskara edilen "gözü yaşlı, bağı taşı" canlı mankenidir. Fakat, sanki bütün bunları (Türk burjuva kanunlarının elastikiyet ve ikiyüzlülüğünü, köylünün senede kaç gün Yol vergisi angaryası çalışmasını) bilmiyormuş gibi pişkinliğe vuran Bayındırlık Vekilinin cevabı bu sorudan bir dirhem aşağı düşmez:

"Bayındırlık Vekili Hilmi Bey, İsmail Bey'in (Beyden beye hüküm ki...) söz konusu ettiği meseleyi inceleyeceğini söylemiştir." (Son Posta, 12.12.932)

Eşantıyon 2: *"Köprüköyde Kütahya Milletvekilleri (Bunlar sırf burjuva milletvekilidirler) Hacı Mehmet ve Rasim Beyler trenden inerek köylülerle konuşuyorlardı. Ömer Ağa (Bu da güya köylü milletvekilidir...) yataklı vagonun (Galiba bu sıcak ve kuytu köşeciği kazara kaçmasın diye olacak...) penceresinden, aşağıdaki bu manzarayı (Sirkte cambaz seyrediyor gibi...) seyrediyordu."* Gazete muhabiri manzarayı böylece tespit ettikten sonra devam ediyor: Gazetecinin köylüler dediği kafiye içinden birisi, anlaşılan Hacı Mehmet ve Rasim Bey ayarındaki Halk Partisi'nin sırf burjuva milletvekillerinden ağız yanmış olan memurcuklardan birisi, son bir çeşni değiştirmiş olmak için, "Halt [aslında böyledir] Partisi'nin ... [bir kelime okunamadı]dığı "Köylü" denilen milletvekillerinin birinden de ağzının payını almaya özeniyor. İşte kafes kuşu gibi yataklı vagonun penceresinde azametli bir tüneyiş tüneyen Halk Partisi'nin Çiftçi milletvekiline yavaşça sokuldu. Ve gazetecinin tabiriyle, *"Biraz üzgün bir eda ile: - Epeyce zamandır maaş alamıyoruz"*, dedi. *"O gün. Nisanın 24'ü idi."* Köylü milletvekilinin ne cevap verdiğini tahmin edersiniz? Onu size bir Komünist söylemesin. Söz gazetecinindir: *"Ömer Ağa yine o köylü ve çiftçi samimiyetiyle: - Vakit geçmiştir de ondan... cevabını verdi."* (H.L., Kütahya muhabiri, **Son Posta**, 2.5.932)

(Hikayenin anlaşılışında bir yanlışlık olmasın diye şunu açıklamayı faydalı görüyorum: Son Posta'nın bu haberi, o Türkçede lafın pelesengi haline gelmiş bilinen tabirli, yani kalın ve kırmızı harflerle bitirdiği *"ister inan, ister inanma!"* sütununda değildi.)

B) Ortak emek birliği zarureti ve imkânları

Buraya kadar gördüklerimiz: (Derebeylik artıkları + Tefeci sermaye + Finans kapital + Kemalist devlet) bloğu, gerek çalışkan Türk köylüsünün, gerek Türkiye proletaryasının müşterek düşmanıdır. Alınan örneklerden sonra bunda tereddüt kalmaz. Şimdi, Türkiye'de sosyal devrimin keşif-kolu olan işçi sınıfı, geniş çalışkan köylülüğe tam anlamıyla kılavuz olmak için hangi maddeler üstünde müşterek talepler ve birlik düğümünü sıkılaştıracak; onu araştıralım.

Türkiye çalışkan köylülüğünün en büyük ve en tehlikeli can düşmanı Kemalizmdir. Kemalizm demek (Derebey artıkları + Tefeci sermaye + Finans kapital + Finans kapital devleti) bloğu hatıra gelir. Bu dört unsur birbirini tamamlayarak, birbirinden ayırt edilemez bir bütün halinde kaynaşarak biricik Kemalizm sistemini yaratır. Türkiye'de Kemalizm yaşadıkça, bu dört başlı biricik soygun ve çapul canavarı, köylülüğün canını ve kanını emecektir. Ve bu dört baştan birisi ötekisiz olamaz. Zaten yukarıda gördüğümüz gibi, bu dört unsur birbirini doğurarak birbirine aynı zamanda hem netice ve hem de sebep olarak birbirlerinden çıkarlar ve bir tek sistem teşkil ederler.

Sırasıyla, kısaca hatırlamak için, gözümüzün önünden, bu dört unsurun nasıl bir tek vücut (Kemalizm) olduğunu şema halinde resm-i geçit ettirelim:

1- Ağa (Derebey artığı): Çalışkan köylüye her türlü ödünç verdikçe yavaş yavaş bir çeşit aynı-tefecileşir. Kemalizm bu süreci körükler.

2- Tefeci: Çalışkan köylülerin mülklerini zaptettikçe büyük arazi sahibi olur; ve büyük arazi sahibi sıfatıyla işgücünü daimi surette borçlu (kendine bent) ettikçe bir çeşit toprakbent sahibi olur, derebeyleşir.

3- Finans kapital: Bankalar doğrudan doğruya köylüye değil, tefeci-sermaye (tüccar, fabrikatör) aracılığıyla kredi açarak, tefeciliği yamanlaştırır ve genişletir; tefecilik, mesela Kredi Kooperatifleri, yavru bankacıklar ve ilh. yollarından bankalarla kaynaşarak finans kapitalleşir.

4- Devlet: Gördüğümüz gibi en büyük bankerdir. Mesela, tefeciliği Kredi Kooperatifleriyle sistemleştiren ve köylüye ancak tefeci sermaye aracılığıyla ödünç veren Ziraat Bankası,

köylünün emeğiyle biriktirilmiş devlet bankasıdır. Yalnız Ziraat Bankası'na bakmak Kemalist devlet cihazının ne berbat bir tefeci ve finans kapitalist cihazı olduğunu görmek için ve hele bütün (ağa + tefeci + banker) bloğunu Türkiye'de hâkim kılan ve hatta bütün burjuva zümrelerini tatmin edecek kadar müthiş ve derin soygunu, bu zümrelerin "Kutsal İttifak"ı (biricik Halk Partisi) adına her gün biraz da keskinleştiren Kemalist Devletin; o "eşsiz" gaddarlığı, hayasız zulmü, yani Kemalist hukuk normları göz önüne getirilirse, Kemalist Devlet cihazının, ne dereceye kadar şu ucube (tefeci sermaye + finans kapital + derebey artığı) melezi için bir "biçilmiş kaftan" olduğu daha çabuk anlaşılır.

Bu dört başlı biricik sermaye ejderi = Cumhuriyet burjuvazisi = Kemalizm Türkiye'de hakim oldukça, çalışkan Türk köylüsünün sırtında çalacaktır ve çalakamçı yaşamaktan başka türlüünü yapamaz. Bu dört başlı tek düşman, bu Kemalizm deccalı, şüphesiz Türk burjuvazisinin dünya kapitalistliğinin kıyamet günlerinde dünyaya geldiğindedir, şu halde bir Kıyamet=Katastrof belirtisidir. Bu güneşe kar dayanmaz. Fakat Kemalizm: "Ne vurursam kârdır" sloganıyla: "Apres moi le deluge: Benden sonra Tufan!" diyor. Ve köylülük bu Deccalın pençesindedir. Çalışkan köylülüğü bu dört afetin topundan kurtarabilecek bir tek yol vardır: Proletarya devrimi... Proletarya devrimi muzaffer olmadıkça Türk köylülüğü, ağanın, tefecinin, bankerin ve devletin sağmal ineğinden de daha beter maddi ve manevi zulmü altında inleyecektir. Türkiye köylüsü bu dört düşmana birden hücum etmeyi gözüne almadıkça, bu dört "yırtıcı kuş"un ömrünü çarçabuk tüketmedikçe bugünkü yoksulluğundan ve zavallılığından kurtulamayacaktır...

Bütün bunlar bilinen ve iki kere iki dört. Fakat köylü kadar bu dört başlı deccalın öz düşmanı olan Türkiye işçi sınıfı, çalışkan köylü sınıfı ile olan ittifakında bu temel nokta ve kuralı hiç unutmamakla beraber: (Yüksek örgüt kabiliyeti + İleri tekniğin temsilcisi) sıfatıyla bütün Türkiye mazlum halk kitlelerine kurtuluş kılavuzu olmak için bu geniş ye karanlık tabakaları günün elle tutulur meselelerinde basitten birleşige, somuttan soyuta doğru aydınlatmak, bir çeşit siyasi terbiye geliştirmek mecburiyetindedir. Türkiye işçi sınıfı, bütün Türkiye fakir halk

tabakalarını kendine müttefik yapmak ve yarınki sosyal devrim ve kurtuluş safhasına yetiştirmek için, bu tabakalar arasında büyük patlama ve sıçrayış için siyasi ... [bir kelime okunamadı] hızını biriktirmelidir. Bu biriktirişte ister istemez kitlesel "Pedagoji"sini, en kılı kırk yaran ayrıntıdan, en çetin ihtilal meselelerinde, usanmaz ve yılmaz Ajitasyon + Propagandayı planlaştırmak ve örgütlendirmek gerekir.

Genel toplumda: "Tek başına insan ya Şeytan, ya Allah" ise; özellikle sınıflı toplumda, hele bugünkü emperyalizm devrinde: Tek başına sınıf "ya Şeytan, ya Allah" olabilir. İşçi sınıfı bu iki bayat kuruntunun yerine sosyal güçlere inanan ve sınıflar dövüşünü tarihin zembereği bilen bir sınıf olduğu için, geniş sosyal siyasetini Leninci Marksizmin derslerinden faydalananarak kuruyor ve muzaffer kılıyor. Türkiye işçisi de karşısındaki, gittikçe finans kapitalistleşen Cumhuriyet burjuvazisi derebey artıklarından, tefeci sermayeye kadar bütün soyguncular ve zalimlerle sıkı ve sistematik işbirliği, çapul birliği yaparken; Türkiye proletaryası da çalışkan ve mahkum köylü tabakalarıyla kurtuluş elbirliği yapmak için her imkanı ve her aracı tutacak ve yaratacaktır.

Aksini, hiç bir Komünistin iddia edemeyeceği böyle bir düşünüşün hayattaki somut ifade ve yaptırımlarını bulmak. İşte vazifemiz... Meseleyi daha açık koyalım: Kemalizme, yani (ağacı + tefeci + bankacı + devletçi) Cumhuriyet burjuvazisine karşı çalışkan köylülüğü savunmak için ne yapmalı?

Her kapitalistlik gibi, ve belki her kapitalistlikten daha dehşetli bir biçimde, genellikle ufak mülkleri ve özellikle köylü mülkiyetini parçalayarak yutan Kemalizmin tarihi (Expropriation = Mülkiyet zaptetme) rolü devam ediyor ve edecek. Ziraatta teknik, bir sınıfın, kapitalist sınıfının elinde ve tekeli altında geliştikçe, zaruri olarak köylünün ufak mülkiyeti, kollektif üretimin bereket ve saadetini değil, kapitalist üretiminin izafi "Pauperisme" (toplumun bir kısım insanların kısıp kavuran yoksulluk) ve felaketini getirecek şekilde ortadan kalkar. Kapitalistlikle küçük mülklerin, büyük mülklüler tarafından, büyük kapitalist tarafından talan edilmiş akımını durdurmaya kalkmak, şüphesiz belirli bir toplumdaki sınıf ilişkilerinin gerekleri yerine ütopyizmi geçirmek demektir.

Böyle bir akım karşısında işçi sınıfının köylü tabakalarına uzatılacak yardım eli, ancak çalışkan köylülüğe: 1- Her türlü soygun ve çapul yüzünden uğradığı ızdıraplarda yalnız olmadığını, büyük dert ortağı işçi sınıfı ile aynı cephede bulunduğunu göstermek; 2- Bu ızdıraplara karşı ancak candan yoldaşı işçi sınıfı ile birlikte dövüşerek kısmen olsun ağrı ve sancuları hafifletmenin belki mümkün olduğunu fiili olarak öğretmek; 3- Fakat kapitalistlik sosyal çerçeve ve ilişkileri içinde kapanılıp kalındıkça ızdırapların dinmesi değil, daima artması kaçınılmaz bir netice olduğuna göre, her türlü soygunu, insanın insanı işletmesi ve ezmesini kaldıracak olan biricik kurtuluş yolunun proletarya devrimi olduğuna olayları şahit göstererek kanaat getirtmek için olabilir. Onun için, Türkiye proletaryası, Kemalîst burjuvazinin "çelişkisiz toplum" gibi "keyif veren zehir"lerini ve yalanlarını ne kadar alçakçasına gülünç bulursa, köyde modern tekniğe karşı aynı burjuvazinin gittikçe güçlenmekte olan gericiliğine de aynı derecede düşman ve aleyhtardır. Türkiye işçi sınıfının keşif kolu, Kemalîst burjuvazinin "devrim" frazeolojisi [laf ebeliği], "devrimci" palavralar arkasında gizlediği, tarım alanında (derebey + tefeci) statükosuna şiddetle hücum ve tarımda modern tekniğe karşı sinsi sinsi aldığı gerici tedbirleri amansızcasına maskeleydiği oranda, köye sınıf farklılaşması ile birlikte sınıf dövüşünü götüren ve köylülüğün, yüzlerce yıllık bezginliğini, devrimci perspektiflere yönelten, köyde modern üretim güçlerinin gelişimine kuvvetle taraftardır.

İşçi + Köylü İttifakını siyasette gerçekleştirecek olan sloganlar ve vasıtaları şu iki bölümde araştırabiliriz: 1- Çalışkan köylülüğün kısmi talepleri; 2- İşçi sınıfı ve köylü tabakaları arasındaki bağlar, Parti'nin köylü meselesindeki faaliyeti.

I- KISMİ TALEPLER

İki bölüme ayrılabilir:

A) TAKTİK SLOGANLARI: Yine iki çeşittir:

1- Ekonomik: Ekonomik taktik sloganları arasında şunları sayabiliriz:

a) Toprak: Kemalizm, topraksız köylüye toprak satıyor. Halbuki bu topraklar esasen bugün topraksız vaziyete düşen köylülerin babalarından, dedelerinden veya kendilerinden derebey zorbalığı ve tefeci soygunu suretiyle resmen gaspedilmiştirler. Kemalizm kimin malını kime satıyor? Onun için: 1- Topraksız köylüye yapılan bedelli satış işlemleri yasak edilmeli, yani toprak asıl sahipleri olan topraksızlara hiç karşılıksız verilmelidir; 2- Şimdiye kadar köylüden bedelli satış dolayısıyla, toprak karşılığı alınmış olan bütün paralar **Santimine** kadar tekrar köylüye geri verilmelidir.

b) Teknik: Köyde modern tekniği (Halk Partisi'nin beş on misli fazla fiyatla sattığı battal pulluklar şeklinde değil) en yüksek traktör ve kombaynlar suretinde geliştirmek için: a) Kapitalist ve fabrikatörlere bol bol "ikram" edilen, fakat halkın adeta derisini soyarak toplanan bütçeden "Köy Tekniği" adıyla özel bir fasıl ayırmak; b) Bu ayrılan para ile köyü sanayileştirmek için, önce topraksız köylülerden, yarıcılardan, gündelikçilerden başlayarak orta köylüye doğru çıkmak üzere uygulanacak olan kollektif (câmiavi) bir plan belirlemek; c) Gerek bütçeden ayrılan parayı, gerek kurulacak planı fakir ve orta köylülerin bağımsız sendikalarının veya köylü komitelerinin emrinde hazırlamak ve uygulamak.

c) Kredi: Köylünün emrine geçecek olan ve zaten köylünün alinteriyle biriken Ziraat Bankası'ndan: a) Ödücü yalnız fakir

ve orta ve çalışkan köylülere, tercihan büyük teknik alınmasına ayırmak (Köy kapitalistleri ve burjuvalar şehir bankalarından da ödünç bulabilirler); b) Çalışkan köylüye verilen ödünçlerde faizi % 5-6 oranında belirlemek; c) Zincirleme kefaleti yasaklamak; d) Genel ödünç şartlarında, özellikle tefeci sermayenin kredide aracılığını yasaklamak.

d) Borç: Köyde borçlanma ve haciz işlemlerini, şehirdekinden farklı ve hükm-i karakuşi [keyfi hükümlerle] ile yaptırmamalı.

e) Tekelci fiyatları kaldırmak.

Tekelci fiyatlara bir örnek: (*'

2- Siyasi: 1- Adalet: a) Tefeciliğe karşı mahkemeler açıldığı zaman şehirlî ve köylüyü aynı mahkemede yargılamak; b) Köylülerin yarıldıkları mahkemelerde, orta ve fakir köylüden jüri heyetleri kurmak; c) İş mahkemeye düşen orta ve fakir köylülerin savunmaları için devlet bütçesinden maaşları ödenen özel savunma avukatları tutmak.

2- Vergi: a) Vergilerde mutlak eşitlik yerine, herkesin geliri-ne göre vergi esasını kurmak ve bazı ağır vergilerden (mesela Yol vergisinden) fakir köylüleri ayrı tutmak; b) Dolaylı vergileri kaldırmak? c) Yerel bütçeleri düzenleyecek tefeci memurlar yerine, en aşağı yarıdan bir fazlası fakir ve orta köylüden oluşmuş Halk Heyetlerini (köy ve kaza derneklerince seçilerek) oluşturmak; d) Vergiler dışında, burjuvaca Angarya ve Haraç anlamına gelen aynı-nakdi ve bedeni yükümlülöklere bir son vermek; e) Köylüden bin bir vergi alacak yerde, gittikçe biricik bir vergi almaya doğru vergileri birleştirmek.

3- Seçimler: Bir dereceli, doğrudan doğruya ve hiçbir müdahaleye meydan vermeyecek şekilde serbest olmalı. (Muhtarların, nüfus bilgilerini toplamasından ibaret kalmamalı). Bunun

↔ "İSTER İNAN, İSTER İNANMA!

"İzmir gazetelerinin yazdığına göre Tire ve civar köyler halkı Başvekkâlete, Millet Meclisi Reisliğine, Ziraat Bankasına telgraflarla müracaat ederek borçlarının ertelenmesini istemişlerdir. Telgraflarında mazeret olmak üzere de şunu diyorlarmiş:

"Zaruri ihtiyaçlarımızı ucuz alsaydık borçlarımızı verebilirdik. Fakat 60 paralık gazı 30 kuruşa, 8 kuruşluk şekeri 60 kuruşa, 7 kuruşluk kahveyi 100 kuruşa, 20 paralık sigarayı 7 kuruşa, 20 kuruşluk içkiyi 300 kuruşa alıyoruz."

"İster İnan, İster İnanma!" (21.9.1932 tarihli gazete kupürü)

için, gizli açık, her partinin, seçim günlerinde köylü içinde serbest propagandasına engel olacak tedbirleri ve keyfi baskıları bertaraf etmek...

4- Eğitim: a) Köylünün alnını damgalayan "Asyai mühür"ü: cehaleti, tevazuyu, eşitsizlik hissini, yoksulluğu doğal saymak zihniyetini kökünden kaldıracak bir eğitim sistemi; b) Köyde eğitim örgüt ve binalarını köylünün sırtına yüklenecek yeni bir masraf şeklinden çıkarmak; c) Her köye bir imam yerine bir öğretmen geçirmek ve köy öğretmenini tutmak.

5- Memur: Jandarma, tahsildar ve memur zulmünün önüne geçmek için köy derneklerine ve meclislerine fiili yetkiler vermek ve köylüye zulüm yapanlar için özel köylü mahkemeleri açmak..

6- Eşkiya'ya karşı köylünün silahlanmasını geniş ölçekte kabul etmek...

7- Köy işçisi'ne iş Kanunu...

B) ÖRGÜT ŞEKİLLERİ: Yukarıda söylenenlerin kitapta kalmaması, çalışkan köylünün yararlanabileceği şekilde uygulanması için, iki çeşit köylü örgütü zaruridir:

1- Ekonomik Örgütler: Bunları bir hiyerarşi halinde tespit edersek, yukarıdan aşağıya şöyle gelirler:

a) Köylü Sendikaları: Doğuda, Batıda, bütün Türkiye'nin her tarafında (ağaya - tefeci kapitaliste - bankere) karşı köylüyü savunacak biricik örgüt; fakir ve orta, genel çalışkan köylüyü içinde toplayacak, onu harsi [kültürel] ve ekonomik sahalarda geliştirecek örgütlenme ancak köylü sendikaları olabilir. Türkiye köylüsünün dernek açma, emek ve zihin birliği için derlenme hakkı tanınmalıdır. Böylece kurulacak köylü sendikaları, şu aşağıda sayılan ikinci derece örgütleri merkezleştirerek idare edecektir.

b) Çalışkan Köylü Kooperatifleri: Burjuvazinin ve Ziraat Bankası'nın açtığı ve köylüleri tefeci kapitalistlerin pençesine topluca esir etmeye, köy çapulcularının ceplerini doldurmaya yarayan şekilde değil; köylünün içinden doğan, sırf ortaklarının menfaatine yarayan, köylüyü finans kapital şirketlerine, tefecilere ve ağalara karşı koruyan, köylünün fazla ürününü aracılara kaptırmayan, yalnız fakir ve orta köylülerin hükmet-

tiği: Alım, Satım ve bu sayede üretim Kooperatifleri yaratmak. (Türkiye'nin geri vasfı bu slogana zıt değildir.)

c) Ziraat Bankası Köylü Komiteleri: Ziraat Bankası, her şeyden evvel köylünün ve (zengin köylü esasen Banka'ya verdiği hisseyi yine fakir köylüleri angarya çalıştırarak temin ettiği için) fakir ve orta çalışkan köylülerin malıdır. Halbuki bugün şehir ve köy kapitalistlerine sermaye sağlamak, tefeciliği sistemleştirmekten başka, köylü ile ilgisi kalmamıştır. Köylünün emeği köylüye dönmeli. Ziraat Bankası bir sürü burjuva Mebus elinde, finans kapital oyuncağı olmaktan çıkmalı. Köy dernekleri tarafından seçilen ve köy sendikalarının tamamlayıcı emek beraberi olan çalışkan köylü komiteleri her yerde, Banka'nın hissedar ve idare heyetlerini oluşturmali ve Banka'nın teknik memurları bu köylü komitelerinin emrinde bulunmalı. Böylece Ziraat Bankası kapitalist ve tüccar bankalığından köylü bankalığına geçmeli.

d) Bilimsel Tarımcılar Örgütü: Köyde tarımı görenekten kurtarmak için, devlet memuru halinde kırtasiyeci kalemlere kapanıp çürüyen tarım teknisyenleri ve bilim adamlarını, köylü sendikalarının emrinde özel bir Agronomlar [tarımcılar] örgütü haline sokmak ve köyde bilimsel ve modern üretimi bu Agromlar sayesinde pratik bir şekilde ilerletmek.

e) Teknik Tarım Örgütü: Yine köylü sendikalarına bağlı: a) Tarım Makineleri İstasyonları; b) Tarım Makinistleri Evleri... örgütlendirmek.

2- İdari ve Siyasi Örgüt: 1) Köylü Mahkemeleri: Burjuvazi nasıl İstiklâl Mahkemeleri ve Burjuva Mahkemeleri kuruyorsa, tıpkı öylece çalışkan köylülüğün de Köylü Mahkemeleri kurulmalı. Bu mahkemeler şu meselelerle uğraşırlar:

a) Tefecilik soygununa karşı; b) Fazla toprak kiralalarına karşı; c) Derebey, seyid, şeyh, hoca, mütegalibe ve ilh.in maddi baskılarına karşı bütün köylüleri korumak; d) Tarım işçisinin çalışma şartlarına, süre, ücret davalarına bakmak. (Köyde iş Kanunu'nu uygulamak)

2- Köy Derneği: a) Olağanüstü toplantılar haricinde, en aşığı senede iki defa toplanmalıdır, b) Bu toplantılarda bütün yerel meseleler hakkında ortak kararlar almalı ve Köy Meclisine direktif vermeli, c) Köylünün 1/3'i istediği zaman Dernek

olağanüstü toplantı yapabilmeli, d) Köy Derneklerinin, Köylü Sendikalarıyla paralel olarak, bütün Türkiye ölçeğinde birleşen biricik merkezi bulunmalı. e) Dernek toplantılarına, devlet memurları karışmamalı.

3- Köy Meclisi (İhtiyar Meclisi): a) Her sene köy derneği tarafından seçilmeli. b) Meclis üyesi, teker teker Köy Derneğine karşı sorumlu olmalı ve dernekçe daima geri çağrılabilir ve değiştirilebilir bulunmalı... c) Meclis, derneğin her toplantısında, arada geçen zaman zarfındaki faaliyetinin hesabını vermeli.

4- Köy Muhtarı: a) Dernek tarafından ayrıca değil, bizzat derneğin seçtiği köy meclisi üyeleri tarafından ve kendi içlerinden seçilmeli, b) Köy meclisi tarafından istenildiği anda değiştirilmeli, c) Kaymakam ve devlet, köy derneği ve meclisi gibi muhtar seçimi, görevden alımı, ... [bir kelime okunamadı] işlerine de asla karışmamalı. (Köyleri kaymakamlara yemlik etmemeli.)

II- İŞÇİ-KÖYLÜ BAĞLARI

Komünist Partisinin prensip, taktik ve örgütlerini köylere götürecektir; köylülüğün istek, çıkar ve eğilimlerini Parti'ye getirecek; işçi sınıfı ile çalışkan köylülük arasında ilişki ve bağ kuracak araçlar, Lenin'in "Doğal ulaşım" dediği vasıtalar bizde var mıdır ve nelerdir? Bunlardan yararlanarak köyde Parti'nin etkisi nasıl derinleştirilebilir?

A) "Doğal ulaşım" bağları ve yolları: Türkiye'de şehir proletaryası ile köy çalışkanları arasında ve yine aynı anlama gelmek üzere, Komünist Partisi ile köylü tabakaları arasında mevcut bağlar şöylece sayılabilir:

1- Tarım Makinistleri: Rusya'da 1906 senesinde 12.091 harman makinesi vardı. Türkiye'de, 1927'de yapılan tarım istatistiklerine göre, 15.711 tarım makinesi vardır. Ortalama 3 makineyi, bir Tarım Makinisti kullanıyor farzetsek, Türkiye'de, her mevsimde, şehirlerden köylere giden 5 Bin Tarım Makinisti olacak. Parti sloganlarının ve örgütünün köylere götürülmesi için bu 5 bin kişiden mükemmelen yararlanılabilir.

2- Tarımla ilgili işçiler: Yılın bazı mevsimlerinde, tarım ürünlerini şehirlerde işleyen işçilerden binlercesi, aynı ürünlerin kırlardaki çeşitli manipülasyonlarına götürülür veya giderler. Mesela Türkiye'de 150 binden fazla yaprak tütün işçisi var. Bunların her sene onbinlercesi kışı köy işlerinde geçirmeye giderler. Fındık, incir, üzüm üretimlerinde de keza. Sistemik bir örgüt ve ajitasyon propaganda planı, bu onbinlerce, Türkiye'nin bugünkü en devrimci, işçisinden köylerde kaleler kurabilir.

3- Köylü ile ilgili işçiler: Hammaddede üretimi için, civarlarında geniş bir tarımsal bölge yaratan büyük şirketler bütün yılı veya yılın büyük bir kısmında sayıları binleri bulan işçileri çalıştırırlar. Şeker fabrikaları, kereste fabrikaları, çırçır fabrikaları, ipek fabrikaları (koza yetiştirenlerle), halı fabrikaları (o

sanayi ülkeleriyle), pamuk sanayii ve ilh.. hep böyle köylü ile yakından ve sıkı ilgi ve ilişkileri bulunan işçi yığınlarını çalıştırlarlar. Türkiye'nin tarımsal çehresi, işçi + köylü bağlarında bu mükemmel özellikleri de gizler.

4- Mevsim işçileri: Pamuk, maden işletme bölgeleri gibi, Türkiye'nin öyle sahaları vardır ki, oralara, her yıl belirli mevsimlerde, Anadolu'nun en Orta ve en Doğu bölgelerine kadar uzanan en ücra köşelerinden onbinlerce mevsim işçisi akını gelir ve bu kalabalık yığınların med ve ceziri bir deniz gibi sanayi proletaryası ile iç ve sapa köylü dünyası arasında dalgalanır durur. Bildiriler için ne ele avuca sığmaz bir posta!

5- Nakil araçlarının işçileri: Türk burjuvazisi mal pazarlarını genişletmek için uzak demiryolları kuruyor. Şimendifer işçileri köylü ile sık sık ve yakından temas ederler. Zaten Parti tarihçesinde ilk köy faaliyeti bu işçiler kanalıyla başlamıştır. Demiryollarını burjuvazi kadar biz de, sanayi mallarıyla birlikte sanayi ruhunu ve sanayi işçisinin idealini, komünizmi yaymak konusunda daha planlı bir biçimde "istismar" edebiliriz. Yalnız nakliye araçları işçisini, sırf şimendifer işçileri sanmamalı. Mesela, şimendiferlerin erişemediği daha derin semtlerde arı kovani gibi işleyen bir şoförler şebekesi vardır ki, hareket edilmesi bilinirse, belki şimendifer işçisi kadar veya daha fazla Parti'yi köylülere götürebilir.

6- Büyükçe bayındırlık girişimleri proletaryası: Yeni yapılan şoseler (mesela: Trabzon-İran transit yolu, merkezi şehirler arasındaki asfalt caddeler, hele ... [bir kelime okunamadı] Yol parası angaryaları), köprüler, sulama işleri, ... [bir kelime okunamadı] şehir inşaatı (Ankara gibi), şimendifer inşaatı, hiç olmazsa yüzde doksan şahısları durmaksızın değişen ve köylü tabakaları ile içten içe bağlı büyük proleter orduları meydana getiriyor. Bunlar ve bunlar aracılığıyla köylüler arasında Parti'nin büyük görevleri var.

7- Köylere sürülen işçiler: Polis senelerden beri bazı devrimci işçileri kitle içinden "defolup gitme"ye mecbur ediyor. Bu gibi işçiler köyde mükemmel tohumlar olabilirler.

8- Köye dönen işçiler: İç Anadolu'da birçok köyler yetişen nüfusu aç bırakır. Bu fazla nüfus, senelerce müddet, şehirlere ve hatta uzak ve yabancı ülkelere giderek çıraklık, işçilik yapar

ve İş Bankası'nın ağzının suyunu akıtacak derecede yaman ve doğal bir perhiz ve tasarruf kuvvetiyle bir miktar ak akçe biriktirir, sonra köylerine dönüp tarla ve ev sahibi olmaya kalkışır. Hele Doğu vilayetlerinde, hemen hemen adım başında, böyle ta Amerika'ya kadar gitmiş, orada muazzam grev hareketlerini, dağlar gibi yığılmış zıt sanayileri görmüş, sonra bir avuç toprak için, köyünde boğazlaşmaya dönmüş eski işçiler zannedildiğinden pek çoktur.

9- Ziraat işçileri: Nihayet, Partimizce çok ihmale uğramış bu çok önemli kır proleterleri kitlesi, köyde komünizmin sarsılmaz temelini atacaklardır.

10- İskân ve Değişim: İşleri, sayısı ihmal edilemeyecek bir toplamı bulan işçileri, köylerde "ikamete memur" etmiştir. Bunlar tohum rolünü oynayabilirler.

Yalnız bu on koldan savaşacak ciddi ve tutkun bir ihtilal propaganda ve örgütü, Türkiye'de Parti'nin köylü işini çarçabuk elle tutulur bir şekle ve layık olduğu seviyeye yükseltecektir. Fakat, şüphesiz, şehir proletaryasının devrimci hareketi ile köylülüğün ilgi ve ilişkileri bunlardan ibaret değildir. Daha sayılamayacak kadar bin bir çeşit ve bir devrimcinin gözünden, elinden ve dilinden kaçamayacak nice fırsat, şart ve araçlar bitmez tükenmezdir. Biz, devrim hareketi ile köylülüğü birbirine bağlayan sayısız kanallardan belli başlı üç can damarını daha hatırlayalım:

11- Kültür yolu: Burjuvazinin uzmanlaşmış işgücüne olan ihtiyacı büyüdükçe, köy eğitimine de önem verecektir. Bu yol yalnız burjuvazinin ... [bir kelime okunamadı] propagandasına bırakılmaz. Zaten bir köy öğretmenin emek, zahmet ve ona karşılık kazanç ve gelecek güvencesi itibarıyla bir sanayi işçisinden farkı, köyle şehir çalışkanlığı arasındaki farktan asla yukarı kalmaz. Onun için Öğretmen Okulları, ilkökul öğretmenlerinin örgütleri, gençlik ve Parti faaliyeti için bereketli birer toprak olabilirler. Halk Partisi'nin son zamanda çevirmek istediği köylücülük dolabı, köylüleri okutma girişimleri ayrıca göz önünde tutulacak konulardır. Hep burjuvazi bizi değil, biz de burjuvaziye "istismar" etmeliyiz.

Eğitimden başka, köylünün dertleriyle ilgili olan unsurlar: Köy doktorları, köy tarımcıları ve ilh. araçlardan yararlanmak mümkündür.

12- Askerlik yolu: Ordu, bütün köylü gençliğini baskısı altından geçiren gayet geniş bir cenderedir. Burjuvazi, orduda yalnız teknik (silah ve talim) bilgileri vermekle kalmaz; ayrıca köylülüğün tutucu ve inançlara eğilimli psikolojisinden yararlanarak ona kapitalist ideolojinin afyonunu, vatan, millet, kanun kutsallığı, körü körüne itaat ... [bir kelime okunamadı] gibi manevi hapları da yutturur. Köylü gençliği ile aynı kışlada ve safta yaşayacak olan devrimci gençliğin görevi, yalnız militarizmi yıkıcı değil, ayrıca Parti'nin köylü siyasetini ve örgütünü de yapıcı olmalıdır.

13- Haberleşme yolu: Posta - Telgraf ve Telefon işçileri (müstahdemler, müvezziler, muhabere memurları ve ilh..) yalnız burjuvazinin sınıfsal davalarında afyon kazanmakla kalmamalı, kendi sınıfları olan proletarya için de özellikle köylülüğe doğru Partiyi götürüşte kendilerinden beklenen görevi başarmalıdır. Bunun gibi, burjuva basınında, son zamanlarda sık sık görülen bir başlık da dikkate değer: "Köylerimize telefon!" Taşra burjuvazisinin elektirifikasyon faaliyetini kârlı buluşu, burjuva Devlet cihazının köyde büyüyen karşılıklara karşı yeni tedbirler alışı, her gün biraz daha artıyorken, elektrik yolundan elektrik devri olan Komünizmin de işiği saçılmalıdır.

B) Köyde Parti kuvvetini büyütmek için: Türkiye'nin geri tarım özelliğini, hatta gelişmeye başlayan sanayinin bile toprak içine ve toprak işine adeta göbekbağı ile bağlı olduğunu gözönünde tutarak, ona göre: derhal önlemler almak ve burjuvaziden önce, ondan daha kuvvetli davranmak. Önlemlerden akla gelenler şunlardır:

1- Merkezi Büro Örgütü: Kırtasiyeci bir kalabalık değil, her işimizde olduğu gibi, enerjiyi boşa götürmeyen, en rasyonel bir şekilde standartlaştıran az ve öz bir devrimci merkezîyet olacak. Bu Merkezi Büro'nun işi, iki gruptur:

a) Dış işler: 1) Özellikle civar, komşu ülkelerin köylü hareketini, bu harekette kardeş Partilerin edindikleri tecrübeleri adım adım takibetmek, özümlemek; 2) Genellikle bütün dünyada ve özellikle Sovyetler Birliği'nde köylü meselesini en geniş anlamıyla analiz edip, birleştirmek ve Türkiye'ye uygulanabilecek şekle sokmak, 3) Dünyada ve civarda mevcut bulunan bütün devrimci ve hatta gerekirse istihbarat ve teknik veya

didaktik bilgiler elde etmek için sırf ekonomik olan orta ve fakir köylü örgütleriyle, muntazam ilişkilere girişmek. (Çin'den Suriye'ye, Bulgaristan veya Yunanistan'dan Kanada veya Güney Amerika'ya kadar mümkün ilişkiler)

b) İç işler: 1) Bütün köylü faaliyet ve örgütlerini merkezileştirerek idare etmek; 2) Yayınlar kurmak ve yaşatmak; 3) Köylü işleri için kadro yetiştirmektir.

2- Yayın: Kurulacak sistematik bir Ajitasyon Propaganda planına göre, şimdilik gizli + düzgün + köylü dilli hiç olmazsa bir gazete örgütlemek. Tarzı ve üslûbu yine hiç olmazsa şimdilik İşletme gazetesinden farksız olan Kızıl Köylü gazetesinin konuları, zaruri olarak biraz daha geniş olacak? Dünyada, kapitalist alemma, Sovyet köylüsünün hareket ve manzaraları karşılaştırılacak; bağımlı ve sömürge memleketlerde köylünün durumu bizimle karşılaştırılacak; Türkiye'de: Kapitalist gelişimin köydeki zaruri sonuçları, Kemalizmin (ağa - tefeci - banker - devlet) sistemi olarak özellikleri ve köylü ile ilişkileri, genel burjuva devleti ile ucuz işçi, köylü hükümetinin köylü için olan özellikleri, Kemalist (asker - banker - düker) diktatörlüğünün zulumu ile, proletarya demokrasisinin karşılaştırılması ve ilh. üzerinde durulacak; nihayet kapitalist veya derebey ilişkilerinin hüküm sürdüğü köylerde olan biteni en sadık bir fotoğraf makinesi gibi tespit ederek organa gönderecek olan köylü muhabirler örgütü kurulacak. Gazete mazlum köylülüğe serbest ve devrimci kürsü olacak.

3- Örgüt: Hemen her kaza ve semt komitesinde, fakat özellikle yukarıda söylediğimiz, köylü ile işçi sınıfının doğal ulaşım bağları bulunan, kaza ve semt komitelerinde: a) İlk zamanlarda, mutlaka her gündemde, bir köylü maddesi buldurmak ve köylü meselesini az çok tartışmak (tabi bütün gündem ve tartışmaları sırf köylü meselesiyle doldurmak istenildiği anlamı çıkarılmamalı, zemin ve zamana göre zaruret ve imkanları zorlamak gerektiği anlaşılmalı); b) Köylü içinde faaliyet ve örgüt ilerledikçe, nihayet, sırf köylü meselesi için, Merkezi Büro'nun onayı ile Yerel Bürolar örgütlendirmek.

4- Faaliyet: a) Teker teker her işçi, komünist veya sempatan, köye giderken, mutlaka, Parti'nin köylü Ajitasyon-Propaganda prensipleri, köylü istatistik ve inceleme yöntemleri,

köylü gazetesi, bildirge vesairesiyle silahlandırılmış olarak yola çıkarılmak lazımdır. Hatta, gerekirse köylü ile temasa geçecekler için, belirli mevsimlerde, özel köylü Ajitasyon-Propaganda ve Örgütü ile gizli faaliyetlere ait ufak ve acele kursçuklar bile açılmalı. Ve köyden dönen her komünist ve sempatzandan, hatta bilinçli işçiden hesap veya bilgi istemek;

b) Köyde sınıf ilişkileri: Köy proleterleri, yarı proleter, yarıcı, küçük ikinci, orta köylü, müreffeh köylü, büyük arazi sahibi kategorileri ve bunların birbirleriyle olan ilişkilerini incelemek. (Bu incelemeler için, örgüt, usûller ve konular hazırlayacaktır);

c) İş şartları: Köyde işçinin, tarım gündelikçisinin, mevsim işçisinin, yarı proleterin ve marabanın çalışma, yaşama, mücadele ve ilh. şartlarını görüşmek;

d) Yardım: Köylerde sık sık görülen yoksulluk ve kıtlık krizlerinde, işçi-köylü dayanışmasını canlandıracak, işçi yardımlarını örgütlendirmek;

e) Seçim: Köyde olan bütün dernek toplantılarına hazırlanmak, gerek muhtar, gerek ihtiyar meclisi, gerek milletvekili ve ilh. seçimlerinde, faaliyete geçmek;

f) Köy idare ve örgütlerinde: Köyün mahkeme, köy sandığı, bekçi işi, ihtiyar meclisi kararları ve ilh. hakkında, fakir ve orta köylünün bakışını tutmak ve örgütlendirmek;

g) Kemalizmle mücadele; Köylünün (ağa - tefeci - banka - tahsildar - jandarma ve memur) ile olan mücadelesini incelemek ve bu mücadeleye kılavuz olmak;

h) Harekette: Köylü içinde herhangi bir meselede müşterek hareket anlarında Hareket Komiteleri örgütlendirmek;

i) Şehirle ilgisi olan köylüleri; mesela mevsim işçisini, yarı proleterleri, sanayi işçisinin dernek örgütlerine almak;

j) Ziraat işçisini ekonomik ve siyasi sahada örgütlendirmek;

k) Parti örgütü ve propagandasını köyde gerçekleştirmek;

5- Kadro: Bu örgüt ve faaliyet ilerledikçe Parti'nin kazanaçağı ve yetiştireceğı yeni güçlerle, özellikle köylü gençliğı için den yetişkin bir devrimciler cihazını yaratmak. Parti'nin köylü faaliyetinin taçlanması ve güçle istikrarlanması demektir.

Köylü faaliyetinde Parti'nin rolünü daha iyi göze batırmak için K.E.'nin Geniş İcra'sında, 2 Nisan 1925 tarihinde kabul

edilen tezlerin konklüzyonlarını [sonuçlarını] aynen almaktan daha iyisini yapamayız:

"59- Şimdiki tarihi devre, pek haklı olarak, yalnız proletaryanın geri tabakaları için değil, fakat bir de uçsuz bucaksız köylü kitleleri için işçi sınıfı ile burjuvazi arasındaki merhametsizcesine bir dövüş devresi olarak tarif edilebilir. Sonuç olarak, sınıf güçlerinin bu temel mevzilenmesini kavramayan Komünist Partileri, burjuvazi, köylü kitlelerini kendine bendetmeye muvaffak olduğu takdirde proletarya hareketini tehdit edecek olan uçsuz bucaksız tehlikeyi görmezler.

"60- Köylü kitlelerini fethetmek için fiili bir çalışma olmaksızın Komünist Partilerinin Bolşevikleştirilmesinden bahsetmek saçmadır. Komünist Partileri içinde mevcut Bolşevik olmayan, hatta Bolşevizm düşmanı (Anti-Bolşevist) sapıklıklar, her şeyden önce, tarım ve köylü davasıyla ona eklenen sömürgelerde çalışma meselesinin önemini kavramamakla meydana çıkar.

"61- Anlamak gerekir ki, bugüne bugün, yalnız iktidar mevkisini ele aldıktan sonra gerçekleştireceğimiz önlemler lehinde propaganda yapmak söz konusu değil ve hatta pek az söz konusudur; söz konusu olan köylüleri sermayeye karşı dövüşe çekip götürmeye uygun günün ekonomik ve siyasi sloganlarıyla köylüler üzerinde nüfuz ve etki kazanmak için faal ve fiili bir dövüştür.

"62- Komünist Partileri köylerde ilk önce tarım proletaryası, mülksüzleşmiş gruplarla, küçük köylüler üstüne dayanarak, daha şimdiden orta köylüleri tarafsızlaştırmak için kudretli, enerjik bir çalışmaya mecburdurlar. Orta köylünün ancak proletarya diktatörlüğünün sağlamlanmasından sonra, nihai surette proletarya tarafına geçebileceği durum ve şartları şimdiki ... [bir kelime okunamadı] işe karşı ihmalciliği asla haklı çıkaramaz. Olan durum şu ki, bu iş keskin ve alevlidir, bize pasivite değil, fakat, aksine bütün güçlerimizin de üstünde bir derecede gerginliğini dikte eder.

"63- Yalnız böyle bir siyaset, Komünist Partisine, devrimde proletaryanın zaferini ve proletarya diktatörlüğü zamanında Sosyalizme doğru bir hareketin biricik mümkün ve olası temeli olan işçi sınıfı ile küçük ziraat üretmenleri arasındaki bloğu mümkün kılacaktır."

C) Türk köylüsünde devrimci hız var mı?

Türkiye çalışkan köylülüğü ile Türkiye işçi sınıfının düşmanları müşterektir. Bu müşterek düşmana karşı ancak bir (İşçi + Köylü) ittifakının müşterek biricik cephesi ile karşı koymaktan başka çıkar yol yoktur. Bu yolda işçi sınıfı ile köylülüğün elele vermesi için imkanlar meydana ve belki her memleketten çok Türkiye'de boldur. Türkiye Komünist Partisi bu imkanlardan yararlanacak çağda ve güçtedir, hatta bu çağı geçirmek üzeredir bile... Bugün köylü meselesine verilecek önem ne kadar büyük olursa, bu, Parti'nin öz güçlerini israf etmek şöyle dursun, o kadar daha kuvvetlendirerek, Parti yayılımını hızlandıracaktır. Çünkü Kemalist burjuvazinin köylü demagojisi çoktan topu attı, can çekişiyor. Köylü etrafında çevrilen son Halkevleri dolabı da, ya acı çöküşlerle karşılaşmaya yahut gülünç maskaralıklar halinde soysuzlaşmaya mahkûmdur. Çünkü bu demagoji dolabının kökü hayatta değil; çünkü Kemalizm, köylülüğü, eşi görülmemiş bir dehşetle ve yırtıcılıkla soyduğu halde, köylülüğe karın doyurur bir tanesi bile veremeyecek haldedir... Bütün bu noktalar, az veya çok, geçen satırlardan çıkarılabilir neticelerdir.

Son bir mesele kalıyor: Türkiye köylü tabakaları içinde mayalanan ve yarın oynayacağı büyük role olgunlaşan ihtilalci hız var mı?

Lenin, Bolşevik Devrimi'nden evvelki Rusya köylüsünde devrimcilik vasıflarını araştırırken, başlıca şu dört nokta üstünde duruyordu: 1- Tahsil duygululuğu; 2- İsyancılık; 3- Sık sık kıtlık; 4- Devlet aleyhtarı dini tarikatlar. Lenin bu dört vasfın Rus köylüsünde mevcut olduğunu gösterdikten sonra, bu köylülükte devrimci ruhun ve hamlenin bulunduğunu söylemiş ve dostun düşmanın nihayet anlamaya mecbur olduğu gibi, söylediği de çıkmıştı. Şu halde, biz, bir daha mutluyuz: Yol açıktır, usûl elimizde şaşmaz bir çekiç gibi maddeleşmiştir. Köylülük, Kemalizmin ezici zulmü altında kıvraniyor. Bu zulüm, çırpınan köylülüğün ruhunda ölü bir yılgınlık mı doğuruyor, yoksa, her canlı gerçeklikte olduğu gibi, gittikçe faalleşen bir ihtilalci psikoloji mi yaratıyor? Bunu tespit etmek için, Lenin'in otuz yıl evvel koyduğu sorulara cevap araştırmak yeter:

I- TAHSİL DUYGULULUĞU: 1928'den itibaren Türkiye'de okur-yazarlık baştan başladı. Merkez İstatistik Ofisi'ne göre, 1929 senesinde 400 binden fazla Arapça bilenle 170 binden fazla okur yazar olmayana ki toplam: 702.918 vatandaş; 1930'da 488.051 vatandaş yeni harfleri öğreniyor. Ondan sonraki "Millet Okulları" faaliyeti meçhul, yahut "keenlem-yekün" [sanki hiç olmamış gibi]. Fakat, muhakkak ki yeni harflerden yalnız burjuvazi değil, biz de yararlanıyoruz. Yıllarca mescit rahlesinde tecvid kekeleyerek mankafa çıkan köylü çocuğu, yeni harfleri birkaç ayda söküyor. Yalnız köylü çocuğu değil, bizzat köylünün kendisi, yaşlı başlısı da, bütün imkansızlıklara, hayat şartlarının ağırlığına, Kemalist burjuvazinin bir atımlık barutuna karşılık derebey artıklarının gerici ve mutarrid [düzenli bir şekilde] gericiilik propagandasına rağmen ilk fırsatta yeni harflerin kolaylık cazibesine kapılıyor. Burjuvazi ilk yıllarda senede bir milyona yakın verdiği ödenekleri artık veremiyor. Mamafih, beş sene içinde Türkiye'de (1.5 milyon Millet Mektepleri ve serbest halk + 0.5 milyon okullu + 250 bin okul mezunu hesabıyla.) 2.5 milyon kadar insanın okuyup yazma öğrendiği kabul edilir ve son eğitim akımları ciddiye alınırsa, bugünkü Türkiye'de köylülüğün okuyup yazma ve eğitim görme işi, herhalde İhtilalden evvelki Çarlık Rusyası'ndakinden pek aşağı kalmaz. Sınıf farklılaşmasının şiddeti, sinema ve reklam gücünün gittikçe büyümesi de hesaba katılırsa, Türk köylülüğünün yüzyıllardan beri beynini karartan kır neme-lazımcılığı ve kundluğu [kalın kafalılığı] yerine, günden güne duygululaşmakta olduğunu ve gözünü zaruri olarak açmaya mecbur kaldığını teslim etmek gerekir. Şu halde çalışkan köylü, etrafında olan bitenlerle her gün biraz daha ilgili olmaya, dünyanın bir dönüm yerinde, bir doğum ağrısı içinde çalkandığını anlamaya başlıyor demektir.

II- İŞ VE YAŞAYIŞ ŞARTLARININ DAYANILMAZLIĞI: Bir sınıfta ihtilalci psikolojinin açık ifadesi, mevcut rejimin taşınmaz, dayanılmaz bir yük olduğu şeklindedir. Türkiye çalışkan köylülüğünün iş ve yaşayış şartları dayanılmaz bir halde midir? Evet.

A) İş şartları: Çalışkan Türk köylüsü nasıl çalışıyor? Finans kapital hazretlerine sorarsanız az çalışıyor. İşte size Kemalist

burjuvazinin, köylü için, yeni harflerin faziletinden nasıl ve niçin yararlanmak amacıyla olduğunu da öğretecek olan kısa bir habercik bu az çalışmayı anlatsın:

"Köylülere dağıtılan kitaplar: Ziraat Bankası, köylüyü aydınlatmak için açık dille yazılmış kitaplar bastırmıştır. (Hazırlanan, Kemalist burjuvazinin "Harf devrimi" ile "Dil devrimi"nin köydeki sonuçları: Banka şüphesiz yeni harflerle ve "açık dille" sokuluyor köye.) İstanbul Ziraat Bankası bu kitapları köylere dağıtmıştır. Kitaplarda köylülere faydalı bilgiler verilmektedir. (Belki siz bu "faydalı bilgiler"i merak etmişsinizdir. İşte o faydalı bilgiler:) Kitabın içinde büyük harflerle şu cümleler vardır: "İyi ekiniz, çok çalışınız, malınızı temiz çıkarınız." (Cumhuriyet, 24.1.931)

Niçin? Köylü, iyi eksin, çok çalışsın, temiz mal çıkarsın.. Kime? Ziraat Bankası'nın demirden midelerine. Banka'nın canı, köylünün bol ve güzel fazla ürünlerini yutmak, sonra birkaç yüz kalın kapitalistin işkembesine bulamaç halinde tükürmek istiyor. Âlâ, doğrusu bundan daha "faydalı bilgiler" can sağlığı. Yaşasın bizi bugünlere kavuşturan, "Harf" ve "Dil" devrimleri! Fakat, acaba şu hissiz, demir yürekli ve demir pençeli, Devlet otoriteli "Ziraat" Bankası, zavallı Türk köylüsüne hitap ederken, hiç olmazsa çalışmak yönünden, hiç olmazsa yalan söylememelik edebiliyor mu? Türk köylüsü çok çalışmıyor mu?

Buna, şu "faydalı bilgiler"in çıkışından bir sene kadar önce, yine bir burjuva yazıcısı, küçükburjuva ütöplülüğünden faşist "realpolitiker"liğine doğru soysuzlaşan bir koyu Kemalist yazar, farkında olmaksızın şu cevabı veriyordu:

*"Bizde **çalışmak** kelimesinin ifade ettiği anlam durup dinlenmeden aralıksız didinmedir. Türk köylüsü bir eşek yükü çalı çırpyı toplayıp satmak için yirmi dört saatini harcar ve yirmi dört kilometrelik yol yürümeye katlanır. Bütün bir yıllık emeğinin **randımanı** beş on kile buğdayla birkaç avuç tuzdur. Anadolu'da yedi yaşından yetmiş yaşına kadar, hiç durmadan bir çalışma seferberliği vardır. Her ev bir karınca yuvası gibidir. Lakin bir karıncanın kışlık zahiresi, emin olabiliriz ki (Kuyruğunu yaladığınız Kemalizm sayesinde.) bir Türk köylüsünün biriktirdiği yıllık yiyeceğinden daha az değildir. (Demek Ziraat Bankası'nın hakkı var: Türk köylüsü bir karınca kadar çalışıyor-muş!)" (Yakup Kadri, "Asıl israf", **Milliyet**, başyazı, 12.3.930)*

Bunu işitince, siz belki, Milletvekili yazar beyin, Kemalizmi kaldırmayı teklif etmesini beklersiniz. Çünkü Kemalizmin en sinik temsilcisi olan Ziraat Bankası, işte, bir sene sonra köylüye dağıttığı "faydalı bilgiler" sırasında: "Çok çalışınız" emrini veriyor!.. Boşuna kuruntuya kapılmayın. "Asâ"lı, "Abâ"lı Mistisizmden - (Bolşevizmin tarihindeki siyasi anlamıyla) - en sunturlu "Ekonomizm"e kalkışan bu zât, bizim Kuyrukçularla birlikte Kemalizmin en "Kara-gömleklî" Kuyruk yalayıcılarındandır. Ve maksadı, sadece "rasyonel ekonomi"yi, kapitalist düzeninde çalışmanın her dakikasını, -daha fazlası mümkün olmadığı için- tam altmış saniye istismar ederek nefsinin kurutan "Rasyonalizasyon"u yine Kemalizme reklam etmektir. Nitekim: "*Çalışma tarzı*", diyor, "*bozuk veya düzensiz, sistem-siz olan ülkelerde üretimi arttırma girişimleri yüksek bir sıtma nöbeti esnasındaki tepreşmelerimizi andırır ve neticeleri bize, eski Yunan mitolojisindeki Danaid'in fiçisi hikayesini hatırlatır.*" **(age)** Yani yazıcının gayesi Kemalist burjuvazi "Danaid"inin "fiçisi"ni doldurmak, yani Sermayeyi biriktirmektir. Bununla beraber, "Söyleyene bakma, söyletene bak". Kemalist milletvekili de, sanki karşısında Ziraat Bankası varmış da, ona, perde arkasından hitap eder gibi parlakça söylüyor:

*"Herhangi bir tutumlu milletten daha tutumlu olan ve kanaatkarlıkta, zahmete dayanmakta, Çinli **Kuli'leri** geçen Türk'e varını saklamayı* (Faraza İş Bankası'na, kumbara falan şeklinde yatırmayı...), *azla geçinmeyi* (Mesela, yeni sanayi kapitalistlerinin stok mallarını sarf etmemeyi) *ve güçlülere katlanmayı tavsiye etmeyiniz, ona **çalışmanın** usûlünü öğretiniz;* (Acaba nasıl? Odunu sırtında değil de, Yakup Efendinin bastonu gibi elinde mi taşısın; yoksa "bir eşek yükü çalı çırpıyı" sırtında götürürken, eski Maliye Vekili, şimdiki Meclis İkinci Reisi Beyefendiye barut rüşvetçileri tarafından sunulan cinsinden bir otomobile mi binsin?.. Her ne ise...) *onu, her şeyden önce kendi **enerjisini** israf etmektен* (Galiba çiftlik veya fabrikada bir tayın ekmeğine işlememektен) *koruyunuz! Onu iğne ile kuyu kazan bir bahtsız olmaktan kurtarınız."* **(age, Milliyet** başmakalesi)

Kemalizm "nelere kadir değil"! Lâf sanki Yakup Kadri'nin ağzından Allah'ın kulağına gitmiş. Bu yazının üstünden daha iki yıl geçmeden, Kemalizm fakir Türk köylüsüne "çalışmanın

usûlünü" öyle "bir öğretim öğretmiş ki, otuz iki Osmanlı sultanının altı yüzyıllık saltanatları zarfında görülmeyen harikalar, sekiz on senelik Kemalizm altında birer mucize gibi doğmaya başladı. İşte sizi değil, esaretçi Tutankamon'u bile hayretlere düşürecek bir **"çalışma usulü"**:

"Polatlı (Gazi Çiftlikleri'nin kapı komşusudur) (Özel) - Kuşçu köyünde Koca Mehmet isminde çok kuvvetli bir adam vardır. "Türk gibi kuvvetli" (Bu kelimeleri biz ilave ediyoruz sanmayın..!) sözünün en canlı örneği olan Koca Mehmet fakir bir adamdır. Bu fakirlik Mehmed'in kuvvetini göstermesi için bir vesile daha göstermiştir. (Ne güzel hikaye etme üslûbu değil mi?): Geçenlerde Mehmed'in çift öküzlerinden birisi ölmüştür. Mehmed'in öküz almaya parası yoktur. (Tabii bu meteliksizliğin "Mehmed'in kuvvetini göstermesi için bir vesile daha doğurmuş" olduğunu ilaveye gerek yok.) Öküz alamadıkça da tek öküzle tarlayı süremeyecek ve toprağa ürününü (Tohumu demek istiyor anlaşılan) atamayacaktır. Mehmet bu endişe ile biraz düşünmüş ve nihayet tek öküzün yanına kendi geçmiş ve tam altmış dönüm tarlayı bu şekilde sürmüştür. (Ve gazeteci, hârikanın akıllara hayret vericiliğini, ayrıca, herhalde "Türk gibi kuvvetli" sözünün doğruluğunu ispat için... Zavallı Türklerin ne hale geldikleri meselesiyle değil... Kabartılındırmayı gerekli görerek ilave ediyor:) Öküzün yanında koşulu olarak tarla sürmek kolay bir iş sanılmamalıdır. (Gerçekte bu işin kolay veya zor olduğunu bir burjuvanın zeki özel muhabirden öğrenmeye elbet ihtiyacı vardır...) 60 dönüm tarlanın toprağını öküze eş olarak (Ey şerefli Türk! Bil, ki "Bir Türk dünyaya bedeldir"...) bir yandan bir yana devirmek **şimdiye kadar görülmemiş, işitilmemiş** bir (Yoksulluk hatırınıza gelmesin...) **güç** örneğidir ve **güç rekorudur."** (Son Posta, Memleket Haberleri, 15.12.932)

Böylece, Mısır'ın Firavunları canlı Apisleri mabetlerde baş köşeye geçirmekle öküzleri bir tür insanlaştırıyorlardı; Kemalizm, çaresiz çalışkan köylülüğün "Türk gibi kuvvetli" olup olmamaktaki sabrını denemek için insanları öküzleştiriyor... Ne "devrim", ne "devrim"!.. Aradaki fark büsbütün büyük değil: Firavunluk, öküzü iyice besleyip semirttikten sonra güneşin kutsal çeşmesinde boğuyor ve mumyalayıp Allahlaştırıyordu; Kemalizm köylü insanı iyice soyup soğana çevirdikten son-

ra Banka'nın kutsal kasasında yoksulluk "örneği" ve "rekoru" şeklinde "Memleketin efendisi" ilan ediyor. Fark: Firavunluğun hiç olmazsa demagojide samimi oluşuna karşılık, Kemalizmin onda da sahtekâr oluşunda; Firavunluk, öküzü cidden Allah ilân ederken, Kemalizmin Türk köylüsüyle hayasızcasına aşık oynar gibi alay etmesindedir. Bir ufak fark da bu: Firavunluk öküzü üstün olarak boyunduruktan kurtardıkça Allahlaştırıyor; Kemalizm genel kuralı olarak, çalışkanı boyundurukladıkça insanı öküzleştiriyor! "Çelişkisiz ve eşsiz millet" bu, şaka mı?

B) Yaşayış şartları: Türkiye köylüsünün üstüne Kemalizm güneşi doğdu doğalı, Türk köylüsünün içinde yuvarlandığı yoksulluk batağını burada tasvir etmek, bu sayfalara sığdırmayı ummak aklımızdan geçmedi. Burada köylülüğün yaşayış şartlarının ne kadar dayanılmaz ve isyan ettirici bir hale geldiğine, burjuva basınına, burjuva rekabeti yüzünden aksetmiş bir iki örnek örneği vermekten başka bir şey yapmayacağız. Çalışkan Türk köylüsü için geçim facia oldu. Şu örnekçikler bunu göstermeye yeter:

1- Türk köylüsü tuz bile bulamıyor: *"Bir gazetede okuduk: Geçenlerde, gazeteler, hükümetin tuz vergisini azaltmak girişiminde bulunduğunu yazıyordu. Bunun ne demek olduğunu biliyor musunuz? Bu demektir ki, bizlerin şehirde masraf diye, hiçbir an aklımıza getirmediğimiz, önem bile vermediğimiz tuz, köylü için, belli başlı bir masraf kapısıdır.*

"Hatta birçok köylüler aylarca çalışıp biriktirdikleri para ile pazar yerine gittikleri zaman, bununla ancak tuz alırlar; köye dönerler. Köylü, krizsiz zamanlarda, genellikle, pazardan tuzdan başka, karısı için boncuk, basma, şeker, kahve ve bazen petrol, biraz sabun alırdı. Lakin, son kriz üzerine, çoğu çevre, basmadan filan vazgeçti. Manifatura piyasasındaki ardarda gelen iflaslara sebebiyet veren bu haldir.

"Zira işitiyoruz ki, bazı köylüler şimdiki zamanda parasızlık yüzünden, en zorunlu ihtiyaçları olan tuzu bile satın alamıyorlarmıs. Biliyor musunuz ki, a efendim, sahilde oturanlar, deniz suyunu, yemekte tuz yerine kullanıyorlar, ister inan ister inanma!" (Son Posta, 13.12.932)

2- Türk köylüsü ot ve ahlata yiyor ve köyden başını alıp kaçıyor: Burjuvazi içinde ve dışındaki hoşnutsuzlu-

ğu gidermek için bir Serbest Fırka oyunu oynamak istemişti. Serbest'lerin balaylarındayız. Köy demagojisi lazım. İzmir gazeteleri bağıyor. Gümüşhane Milletvekili, lider kuklası Meclis'te soruyor: "İzmir civarında bazı köyler halkının ahlata yaşadığını işittim. Bu doğru mudur? Doğru ise hükümet ne gibi tedbirler almıştır?" Başvekil verdiği cevapta köylülerin ahlata yediklerini ve hatta yerlerini yurtlarını bırakıp etrafa kaçtıklarını mükemmelen "yalanlıyor": "Heyet, açlık ve sefaletten bazı köylerin göçtüklerine dair olan haberi de araştırmış, köylülerden bazıları çiftlik sahipleriyle sözleşme yaparak, **Ödemiş ve çevresine, daha çok kazanmak için çalışmaya gitmişler.**" "Anlaşıyor ki bu köylerde o bölgenin genel geçimine göre bir sıkıntı varmış. Fakat bu sıkıntının her cephede aşamaları bu arzettiğimden ibarettir. Açlık ve sefalet içinde ahlata yemekle hayatlarını geçirmeye mecbur oldukları haberinin doğru olmadığı anlaşılıyor." (Meclis'te İsmet Paşa'nın beyanatı, **Cumhuriyet**, 21.12.930)

Lider, bu cevabı nasıl bulduğunu soranlara: "Paşa'nın açıklamalarından anlaşılıyor ki bunlar açlık ve sefaletle **tamamen karşı karşıya değildirler. Çok fena olmadığı** (Yani, az fena olduğu...) **anlaşılan geçim darlığının hafifletilmesi için gereken tedbirler de alınmıştır.**" (**age**)

Zaten bu haberdan bir gün önceki İzmir gazeteleri, köylünün yalnız ahlata değil, ot da yediğinin yazıldığını ve bunu yazarların mahkemeye verildiğini haber veriyorlardı: "Geçenlerde Yeni Asır Gazetesi (Değirmendere) nahiyesi dahilindeki köylerde pek çok halkın ahlata ve ot ile beslendiklerini yazmıştı." Vali inceleyip yalanlamış. "Fakat Yeni Asır Gazetesi buna rağmen ora halkının ot ve ahlata beslendiğine dair yayınına devam etmişti. (Artık bundan hakaret anlamı çıkar idi!) Bu ısrar; vilayet makamını yalanlamak demektir." "Kamuoyunu heyecanlandırıcı nitelikte olan bu yayın aleyhinde kanuni soruşturma ve **ilh...**" (**Anadolu**, 12.1.931, İzmir)

3- Türk köylüsü açlıktan ölür: "Açlıktan ölenler: Batı Trakya'da, İskeçe'de çıkan 'Yeni Adım' gazetesinde okuduğumuza göre, İskeçe'nin Pınarlık mahallesinde oturan fakirlerden Hüseyin oğlu Ali isminde bir ihtiyar parasız ve ekmeksiz

kalmış, birkaç para kazanmak için dağa odun kesmeye çıktığı zaman yarı yolda açlıktan ölmüştür." (**Son Posta**, 20.1.933)

4- Vahşet! Evet, Kemalizmin Türkiye'de bütün tırnaklarıyla tuttuğu kapitalist medeniyeti, köylüyü tuz bile bulamamaya, ot yemeye, diyar diyar kaçmaya, nihayet açlıktan ölmeye mahkûm ettikten sonra, hayattan ve köyünden uzaklaştırdığı insanları toplumdaki niye kaçırtmasın? Soygun "Medeniyeti"nin "Vahşet"ten daha aslı ürünü olur mu?

"Hayret! (Burjuva yayını "hayret" ediyor! Hayret...) Konya'da iki vahşi adam bulundu: Konya dahilinde Seydişehir kazasının Dalayman nahiyesinin Kızıltepe mevkinde koyun ve keçilerini otlatmakta olan bir çobana, iki vahşi adam hücum etmiştir. Bu iki garip insanın izlerini takibe çıkan köylüler kendilerini bulmuşlardır. Vahşiler, ormanın orta kısımlarında karanlık ve korkunç bir mağarada bulunuyorlar. Fakat buraya girmeye kimse cesaret edememektedir.

"Geniş ve uzun olduğu anlaşılan mağaranın içinde ihtimal ki bunların arkadaşları da vardır. İşte bu nokta köylüleri düşündürmekte, ormanın kuytuğundaki korkunç mağaranın kapısına bile kimse sokulamamaktadır. Kızıltepe civarındaki birkaç köyün halkı, bu iki garip insanın olaydan önce, iki, üç defa kendi köyleri yakınlarında da görüldüğünü söylemişlerdir. Köylülerin zan ve tahminlerine göre (vahşi ancak "Doğu vilayetleri"nde bulunacağından!) iki vahşi Toros silsilesini takiben Doğudan bu civara gelmişlerdir." (**Cumhuriyet**, 26.6.930)

III- DOĞAL AFETLER VE SOSYAL MUSİBETLER: Türk köylüsünün derdi katmerlidir. Hem derebeylikten arta kalan afetlerle bunalır, hem de kapitalistliğin "aynı zamanda aşırı ve yetersiz"liğinden doğma en parçalayıcı katastroflarla ezilir.

Tabii afetler: Genel afet, kıtlık: Türk köylüsünün ezeli ve ebedi görünen misafiridir. Yalnız kıtlığın burjuva bilincine yansması ve memlekette duyulması ancak kapitalist ilişkilerinin pek ilerlediği bölgelerde patlak vermesiyle mümkündür. Kemalizmin sahneye tamamıyla hakim olduğu 1925 senesinden beri, hemen muntazaman her sene, kıtlık Orta Anadolu'yu kasti kavurdu. Hele 1927 senesinde, artık Konya ovalarındaki

köylüler kitle halinde topraklarını bırakıp göç etmeye başlamışlar ve hatta o sene, İstanbul işçisinin, felaketzede köylü kardeşlerine nafakalarından kesip yardım göndermeye kalkışmalarına karşı, İstanbul Valisi: *"Biz sağ oldukça, bu iskemleleri kimseye bırakmayız. Sizden gelecek, hatta yardımı dahi istemeyiz"* cevabıyla Kemalizmin kıtlığa kurban giden köylüyü ne kadar düşündüğünü, Türkiye işçisine bir daha anlatmıştı. Tam, Türk köylerinde kıtlık afeti biraz dinecek gibi olmaya yüz tutayım der demez, doğal afetin yerini, ona rahmet okutacak sosyal kıyamet tuttu. 1929'dan beri buğday ürünü artık iç tüketime yetebilecek gibiydi, fakat Dünya Krizi de patlamıştı.

Kısmi afetler: Bir çıkışta bir kasabanın bütün ürünlerini kemiren sıçanlardan, birkaç vilayetin bütün tarlalarını biçen çekirgelere; İzmir Kemalpaşa bağlarını % 60 zarara uğratan yumurta kadar doludan, Trabzon bölgesinin sahilden 15 kilometre içerilere kadar fındıklarının % 70'ini çürüten sel baskınlarına (1931 Haziran başları); bir hafta içinde Bursa, Yenisehir, Trakya, Ankara, Kayseri, Amasya, Burdur, Ceyhan, İzmir, özetle Güney Anadolu'nun birkaç yerinden başka bütün Türkiye'de her yeri basan, ürünleri sömüren sular, Türkiye'de her günün üzerinde bile durulmayan olaylarındandır. Zaten burjuvazi adeta köylüye karşı tabii afetlerin hep birden saldırması için geceli günlü Allahına yalvarmıyor mu? ... [birkaç kelime okunamadı] tekelciliğe rağmen bir türlü yükseltemediği fiyatları, belki kıtlık yükseltir de birkaç bin tüccar ellerindeki stok vs. ürünlerle milyoner olurlar diye.

Fakat toplum içinde olan biteni, hâlâ tabiat ile izah etmek epey düşündürücü olmaz mı? İşte iki ufak örnek:

Adana'nın Ceyhan'ında: 765 dönüm ... [bir kelime okunamadı] "Bu sene köylerin bazısında tarla faresi görülmüş ve bu fareler, 80 bin dönüm araziye istila etmişlerdir. Bu 80 bin dönümün 22.400 dönümünde temizlik yapılmıştır. Temizlenemeyen saha 57 bin dönümdür. Ceyhan'ın sel baskınından 26 köyün ürünü kullanılamayacak bir hale gelmiştir." 20. yüzyıl Türkiye'sinde, bir kazada herhalde onbinden fazla küçük köylüyü sıçanlar aç bırakıyor! 26 köy su baskını ile sıfırı tüketiyor. Bu afetler önce hayvanlara ve ırmaklara atfolunuyor. Sonra, arada sızdırılan haberlerden anlaşılıyor ki, sel baskınları, fa-

lan şirketin falan türlü menfaati gereğidir. Ve bu facialar her sene böyle "tekrarlar" durur. Yukarıdaki haber 18.8.1931'de^(*) idi. Halbuki bir sene sonra, 15.12.1930 tarihinde de aynı şey olmuştur: *"Adana 14 (H.M.) - 18 saatten beri devam eden şiddetli yağmurlar neticesinde Seyhan nehri taşı, şehri su kapladı. Felaket görülmemiş derecededir." "Mersin'de de yağmur aynı şekilde devam etmiş ve şehir su altında kalmıştır. Bu duruma göre Çukurova kamilen su içinde kalmıştır ve ilh..."* (**Cumhuriyet**, 15.12.1930) Dernek taksirat mı?

İzmir ve köylerinde: 1930 senesi Ekim'inin 24. ve 25. geceleri İzmir ve köylerini sular basıyor, ilk bilanço: *"İzmir'de bulunan cesetler 109, yıkılan evler 690 ve yardıma muhtaç halk 2 bin kişidir."* (**Cumhuriyet**, 31.10.1930) Tabiata yükletilen suçlarda insanların ve sınıfların rolü, nispeten daha medeni olan bu şehrin afetinde biraz daha iyi anlaşılıyor. Kızılay, İş Bankası ile elele veriyor. Ve on onbeş gün kadar bir yardıma kalkışıyor: *"Misafirhanelerimizde mevcut olanlara yardıma on gün sonra nihayet verilecektir."* (**Cumhuriyet**, 11.11.930) Fakat bu "gıda yardımı" işçiler için değildir. Nitekim aynı gazetelerde okuyoruz: *"Ancak Kızılay tarafından yardım edilenler meyanında... her gün işe giderek para kazananların yardımdan yararlanarak... ve ilh..."* (**Cumhuriyet**, 7.11.930)

Yüzlerce insan ölüyor, binlercesi sokakta kalıyor. Valinin yayınladığı basılı resmi tebliğ, başına iri harflerle şu kaydı geçiriyor: *"Cenab-ı hak millet ve memleketi afetlerden korusun!"* Laik Kemalist burjuvazinin şöhretli valisi bu afyon hapından sonra, hizmet ettiği kapitalist sınıfı için daha olumlu ve hiç de Allaha bırakılmamış ayrıntı veriyor. Mesela Beyannamede şöyle kayıtlara rastlıyoruz: *"Resmi ve özel kurumlardan tedarik olunan birçok motorla çarşı sahasındaki suların boşaltılmasına ve **tüccarların tehlikeye düşen mallarının kurtarılmasına** çalışılmıştır."*

"Tüccarların tehlikeye düşen mallarını" ne yapıp yapıp kurtaran Kemalist devlet cihazı, suyun alıp sürükleyeceği kadar küçük ve zayıf evlerde oturanlardan yüzlercesini ölümden kurtarmak

<*>15.12.1930 doğrudur. İlgili gazete haberi bulunup karşılaştırma yapılmıştır. Bu durumda 18.8.1931 tarihinin yanlış olması gerekir. Çünkü, 15.12.1930 18.8.1931'den bir sene sonra değil, bir seneden fazla öncedir. 18.8.930 tarihli gazete bulunup gerekli karşılaştırma ve düzeltme yapılamamıştır. [Fuat Fegan'ın Notu]

için ne yapmıştır? On gün kadar sonra toplanan İzmir Belediye Meclisi'nde, Serbest ve Halk Fırkalıların çatışması yüzünden ak-seden tartışmalar, bize anlatıyor ki, afetin sebeplerinden önemli biri de Belediyedir ve hatta halkın tehlikeyi haber veriş-i bile hü-kümete vız gelmiş... Nihayet afet zamanında yapılan "**Cenab-ı hak... korusun!**" palavrasından pek de ileri geçmemiş... Meclis üyesinden bir avukat durumu şöyle tespit ediyordu.

1- "**Yağmurdan önceki**" vaziyet: "*İddia ediliyor ki Melez çayında felaketin olacağı düşünülerek hiçbir şey yapılmış de-ğildir. Damlacıkta da aynı durum vardır.*" "*O zavallıların ön-ceden yapılmış müracaatlarına karşı, buraya şiddetli su gelmez cevabı verilmiş..*"

2- "**Yağmurlar bastıktan sonra**": "*Cuma günü akşam saat dörde kadar yağın yağmurun 4.5 inç [11.5 cm] olduğunu ilgili olmayanlar söylediği halde, İnceleme Heyetimizin bunu bilme-mesine imkan yoktu. Ve Heyetin, alması lazım gelen tedbirler alınmamıştır. Eğer orada Cumartesi sabahı ilgili **bir iki memur bulunmuş olsaydı**, lağım çalışacak ve bu felaket bu şekilde gir-meyecekti.*" (**Yeni Asır**, 6.11.1930, İzmir).

Bu açıklama karşısında Belediye Reisinin cevabı şu oldu: "*Gö-rüyorum ki söz ayağa düşmüştür. Mahallelerde söyleniyor.*" (**age**, s.2) Ve Halk Partisi'nin üyesinden Doktor Ethem Bey, "*Hiç kim-sede sorumluluk yoktur, yalnız öncekilerin sonrakilere bıraktığı yük vardır*" diyordu. Halbuki karşı tarafın söyledikleri böyle sözü döndürmeye ve ... [birkaç kelime okunamadı] yer bırakmıyordu:

Avukat Cevdet Akömer: "*Belediye Fen Heyeti, seferberlik yapmamıştır. Damlacık deresinde yanlış tesisatlarla bu fela-ket **arttırılmıştır.***" "*Denilebilir ki bu bir; cinayet olmuştur.*"

Doktor Behçet Salih: "*Şüphesiz ki bu felakette İzmir Belediyesinin bir sorumluluk payı vardır. İzmir kanallarının birçok yerde işlemediğini gözümüzle gördük..*"

Avukat Şükrü: "*Hastahane arkasında top arabası geçebi-lecek büyük bir lağım vardır. Bunun menfezi tıkanmış ve bu yüzden birkaç ev yıkılmıştır.*"

Neticede, Başkan'ın dediği gibi: "*Özellikle İzmir'deki su **müteahhitlerinin** de dahil edilerek bilimsel bir rapor alınması uygun*" görüldü.

Sosyal musibetler: Kısmi musibetlere örnek: Hastalık: Köylü aylarca tifodan kırılır. Bunu Allah'ın gazabı sanır. Hastalık ortalığa yayılır. Hiç sıkılmayan burjuva basını "meçhul", "teşhis edilemez", "bilinmeyen" bir hastalıktan, o ikiyüzlü hayretleriyle uzun uzadıya bahsederler. Hatta bir gün bir köylücü "vatan aşkı" ile bir dergide bu facialardan açık mektupla şikayet edecek olur olmaz palas pandıras Adaletin huzurunda sorguya çekilir. Olayın doğruluğu hakkında, köylü şahitler göstermesi şiddetlendirici sebep sayılarak dergi ile birlikte mahkûm edilir. Bu dram, Kemalizm kurulu beri Türk köylerini kendisine geniş sahne yapmıştır. Burjuvazi yalnız kırdaki kapitalist ilişkilerinin geliştiği yerlerde bazı sağlık "mücadele"leri görünür. Fakat köy kapitalistine bedava verdiği kininlerin tanesini fakir köylüye 2 kuruşa satmak suretiyle. Mesela Manisa civarında sıtma ile mücadele yapılır:

"Eylül sonuna kadar sıtma bölgesinde muayene edilen vatandaşların miktarı 70 bin kişiye ulaşmıştır. Bu miktarın içinden 22.966 kişinin sıtmalı ve 10.028 kişinin de dalaklı olduğu anlaşılmıştır." (**Cumhuriyet**, 19.11.930) Yani muayene edilenlerin % 52,8'i hastadır!

Sıtma mücadelesine bir başka örnek: *"Susuzluk [Bugünkü Susurluk] (Özel) - İki nahiyesi ve 42 parça köyü olan kazamızda Sıtma Mücadele Memurluğu yoktur. Evvelce mevcut olan Sağlık Memurluğu da kaldırılmıştır. Halbuki kaza dahilinde ve köylerinde şiddetli bir sıtma vardır ve halk sıtmadan müteessirdir. Ahali kendi kendine sıtma mücadelesi yapmakta ve tanesi iki kuruş gibi yüksek bir fiyatla satılan kinini kullanmaktadır. Halbuki kininin de sağlık ve bilim şartlarına uyulmadan kullanılması da sağlığa zararlıdır. Sonra fakir halk ve özellikle köylüler için tanesi 2 kuruşa kinin almak çok zor olmaktadır."* (**Son Posta**, 28.11.932)

Ve tabii köylü, hocanın üfürüğü ile sıtma bağlamaya, hura-felere inanmaya mahkûm olur.

Genel musibet: Kriz: Türk köylerinde musibet "çifte telli" oynar: Ortaçağ afeti ile, modern musibet elele vermiş hora teper. Sunuş, ağır vergileri haklı çıkarmaya giriştiği bir yaşma-kalesinde manzarayı şöyle tasvir ediyor:

"Bu harap ve yıkık ülkeyi ayağa kaldırmak için uğraşılan son senelerde, ülkemiz, iki şekilde tecelli eden garip bir bahtsızlığa maruz kaldı. 1- Anadolu'da gayet şiddetli üç dört kuraklık senesi geçirdik. Orta Anadolu'da adeta genel göçlere benzeyen altüstlükler oldu. İnsanlar bir lokma ekmek bulacakları yerlere taşındılar. Hayvanlar kısmen helak oldular, kısmen yok pahasına denilecek ucuz fiyatlarla elden çıkarıldı. 2- Kurak ve kıtlık senelerini takibeden bolluk senelerinde ise bütün dünyada özellikle tarım ürünleri üzerinde, fazla üretimden dolayı müthiş bir kriz ortaya çıktı. Ürünler para etmedi. Bu bolluk krizi de tıpkı kuraklık ve kıtlık krizi gibi ekonomik hayatı felce uğrattı, felce uğratmadıysa bile herhalde büyük zorluklar içinde bıraktı." (**Cumhuriyet**, "Hangi vergiler ve niçin ağırdır?", 24.11.930)

Evet, çalışkan Türk köylüsünün başından, henüz kıtlık belası kalkmış idi ki, ona taş çıkartan Dünya Emperyalist Krizi patlak verdi. Kemalist burjuvaziye nazaran Kriz Türkiye'de hem var, hem yok. Gerçekte dünyanın en dehşetli korunma yöntemleriyle zırhlanan sanayi kapitalistleri için kriz, işgücü ile hammadenin ucuzlaması yüzünden, hatta bir nimet bile olmuştur, iç pazar tamamıyla tıkanınca kadar Türk sanayi sermayesi bu imtiyazlı durumundan yararlanacaktır. Büyük ticaret kapitalistleri de kontenjan, ihracat vesikası ve ilh. gibi dalaverelerle arslan payından hissesini aldı. Ufak kapitalistlerle orta halliler için zaten Türkiye finans kapital güneşi altında kar gibi erimekten başka yapacak iş yoktur. Fakat köylü bakımından Dünya Krizi, bütün dünya geri memleketleri gibi ve belki hepsinden çok yıkıcıdır. Burada son kriz hakkında ayrıntı verecek değiliz. Yalnız köylünün yetiştirdiği ürünün, köylü ekininin ne yaman bir kıymetsizleşmeye doğru yuvarlandığına bir iki örnek verelim:

"1930 kriz yılında bir burjuva yazarına göre tarım ürünlerinin fiyatı % 20-60 düşmüştür." (Ahmet Hamdi, **Devlet Kapitalistiği**)

1931 senesinde burjuva basınının ve Ticaret Ofisi'nin verdikleri ham rakamlara göre, pamuk fiyatları % 15-38, incir % 20, tiftik % 20-36, tütün % 43-62 ve ilh. tarzında düşmüştür. Yani iki yıllık kriz Türkiye'de tarım ürünlerini % 40-122 derecesinde düşürmüştür. Türkiye köylüsünün yarıdan fazlası buğday ekimi ile uğraşır. Buğday, o kalın arazi sahiplerinin enselerini

yağlandıran ağır gümrük korumaları yüzünden 1929 Ocak'ta 17.87 kuruştı. 1932 Haziranında; buğday fiyatları her şeye rağmen aynı İstanbul piyasasında (5-6) kuruşa düştü. Yani 18(*) ay zarfında buğday fiyatları % 66.3-77.2 oranlarında alçalmıştır. Fakat bu oranlar hiç şüphesiz tüccar için öyledir. Köylü için usulen bu oranları iki misli yapmak lazımdır. Hatta yalnız böyle toplu bir oran da yetmez. Köylünün nitelik itibarıyla de düştüğü acıklı vaziyeti hesaba katmak lazımdır. Krizin çalışkan köylü için başlıca iki neticesine işaret edelim:

1- Çalışma: Kemalizme göre kriz köylüyü tembellikten kurtarmış ve daha çalışkan yapmıştır. Burjuvazi ağız sulana sulana bunu anar: **"Kemalpaşa köylülerinin çalışkanlığı:** Kemalpaşa kazasının Ulucak köyü halkı hariçten işçi getirmeyerek masraflarını azaltmaya karar vermişler ve bu kararı uygulayarak, köyün bütün tarlalarında, bağlarında, tütün işlerinde **kadınli erkekli çalışmışlardır.** Buna ödül olarak (Siz de zannedeceksiniz ki Kemalizm köylüye bir şey verecek...) köyde **bir ilkokul inşası için köylü malzemeyi tedarik edecek, vilayet de inşaatı gereken parayı verecektir."** (Cumhuriyet, 10.6.931)

İstanbul'un eski Şişmanlar Cemiyeti değerli üyelerinden, "kanunsever"liği ile meşhur ve Türkiye'de burjuva kanunlarının en sinik çehresiyle rezalete çevrildiği Doğu vilayetleri Birinci Genel Müfettişlik kariyerine yükseltelen, eski Vali yardımcısı, şimdiki Müfettiş yardımcısı Fazlı Bey, baş danışmanlığa gitmeden önce, birden valisi bulunduğu İzmir'i bir ziyaret etti. Doğu vilayetlerinde istismar edilecek dünyanın en talihsiz Kürt paryalarına karşı usûl öğrenmek için İzmir köylülerini gözden geçirdi. Dönüşünde şu müjdeli haberi ilan etti: "Köylerde benim gördüğüme nazaran köylümüz sıkıntıdan kurtulma ve **refaha kavuşma** arifesindedir." Niçin acaba diyeceksiniz?.. Şunun için ki:

"Küçük üretmenler de büyükleri gibi işlerini işçiye yaptırmak suretiyle, kendileri aile fertleriyle beraber işsiz kalmayı ve mallarının geliriyle geçinmeyi tercih ediyorlardı. Bu defa **sıkıntının verdiği ızdırıp yüzünden** (Refaha kavuşuyorlar!) Kendi işlerini kendi emekleriyle başarmak **mecburiyetinde** kaldılar ve bağlarını, tarlalarını **çoluk çocuklarıyla** imara koyuldular. Bu durum, işlerindeki el, kol miktarını arttırmış ve **işçi yevmi-**

<> İki tarih arasındaki süre "18 ay"ı tutmuyor. Tarihlerde hesap hatası var.

yesini ılımlı bir miktara indirmek suretiyle üretim masraflarının küçülmesine yaramıştır." (**Milliyet**, 5.6.932)

Türk burjuvazisi işin verimini böyle arttırıyor.

Yani: a) O zamana kadar yardımcı işgücüyle zahmetini az buçuk eksiltten küçük köylülük, krizden sonra "çocuk çocuklarıyla" birlikte tarlaya dökülüyor. b) Bu hal "el, kol miktarını arttırmış"; yani evvelce ucuz tarım işçisi bulamayan kalın çiftçiler için, iş pazarında yok pahasına açıkta hazır işgücü gırla gidiyor... O zaman Fazlı Bey nasıl söylemesin: "*İzmir yöresi çiftçileri* (Kalın çiftçiler anlayın..) *refaha doğru en büyük adımı atmışlardır.*" (**Milliyet**, 5.6.932)

2- Kazanç: Kriz sayesinde tembelliği bırakan Türk köylüsü acaba nasıl "refaha kavuşmuş"tu? Buğday fiyatının karşılaştırmaları bize iyi kötü bir fikir verebilir. Karşılaştırmaları bir Komünist değil, gene kalınlığı kadar şöhreti de eksik olmayan, her telden saz çalan kırkambar burjuva yapsın:

*"Bir kere düşünölsün ki, İstanbul Zahiré Borsası'nda buğday fiyatı, bugün altı buçuktan sekiz buçuk kuruşa kadardır. Mesele Haymana veya Konya ovalarından buraya gelinceye kadar bu malın mutlak üç kuruşluk masrafı olur. Çeşitli araçların kendilerine ayıracakları; beş on paraları da hesap ederseniz, asıl üretmen olan rençberin eline, uzun bir sene başında beklediği ürünün okkasından, nihayet **üç, üç buçuk kuruş kadar bir şey** geçeceğini anlarsınız. Eğer bir rençber, bin kilo, iki bin kilo buğday üretmiş ise bunu satarak alacağı para 30 veya 60 liradan ibarettir. Bir senelik zahmet, bir senelik ailenin geçimi, ölen öküzün bedeli, biraz üst, baş, vergi, hangi birine karşı?.. "* (Yunus Nadi, **Cumhuriyet**, 24.11.930)

Bu makale ile Vergiler Anketi'ni açan ve gelen sorgusunun cevaplarından davul zurna sesi beklediği muhakkak olan burjuva, bundan tam bir sene sonra: "*Geçen sene bu önemli ve hayati meseleyi dikkate almak için durumumuz olmadı. Şimdi Meclis açılmıştır*" diye, bilinen prim tekliflerine başlangıç olmak üzere yine buğdayı ele alıyor:

"İstanbul'da ekmeğin okkası beş kuruşa indi. Bunun anlamının ne olduğunu biliyorsunuz artık: Hakiki kıymet 3.5-4 kuruş kadar bir şey olacak demek. Buğday fiyatına gelince o da 100 para 3 kuruş kadar bir şey olmalı. Zaten Sencanköyü

istasyonunda bizim gördüğümüz de bu idi. Bize, istasyonda yığılan buğdayın, yarım kilesi 35 kuruşa olduğunu söylemişlerdi. Okkası 110 para demek. İstasyonlardan köylere gidinceye kadar bu fiyatın 60-70 paraya ve nihayet 2 kuruşa ulaşacağını pek kolay takdir edersiniz.

"Biz biraz evvelki fiyatlarla bir okka buğdayın ancak 40-50 çöplük bir kutu kibrit almaya yarayabileceğini söyleyerek bunu pek azımsıyorduk. Şimdi bir okka buğdayla, hatta bir kutu kibrit dahi alınamayacağını görerek hayret ediyoruz. Öyle ya, bir okka buğday 60-70 paraya, nihayet 2 kuruşadır. Bir kutu kibrit ise bilindiği üzere yüz parayadır.

"Hele buğdayla şekeri karşılaştırmak akla ziyan bir şeydir. Şimdi 56 kuruşa olan bir okka şekeri almak için galiba 28-50 okka kadar buğday vermek lazım gelecek! Türkiyemizde krizin ortaya çıkış sahnesini, özellikle eşya fiyatları arasındaki bu oransızlık ve karışıklık oluşturuyor." (Yunus Nadi, "Bir kutu kibrit: Bir okka buğday!" **Cumhuriyet**, 12.11.931)

Demek, bin okka ürün alan köylünün eline 12.5 lira (yani Yol vergisine zor yetecek bir para), iki bin okka buğday yetiştiren köylünün cebine 20 lira kadar birşey geçecek. Tuzda, burjuva kalem cambazı, artık bir son karşılaştırma daha yapıyor. Yalnız ağızında "bir oransızlık ve karışıklık"tır geveliyor. Böyle üstü kapalı, yalnız ahbaplar arasında anlaşılır cinsten bir gizli faaliyet cümlesini, ondan bir sene önce de sarfetmişti:

"Bugün", diyordu, "bütün dünya ile beraber biz de, ürünün para etmemesinden, başka bir söyleyişle, fazla üründen ızdırıp duymaktayız. Ama bu para etmeyiş, dünya piyasasına oranladır. Yoksa bizim çarşı pazarlarımızda okka gene dört yüz dirhem tartmakta devam ediyor." (Yunus Nadi, "**Zirai Buh-ran**", 17.6.1930)

Moruğun geviş getirdiği meşhur "Makas" meselesidir. Tarım ürünleri sifıra doğru düşerken, sanayi ürünlerinin hiç orali olmaması. Liman Reisi'ne bakılırsa 1930 senesinde tarım ürünlerinin fiyatça % 20-60 düşüşüne karşılık sanayi ürünleri % 15-20 alçalmıştır. Fakat bu rakamlar biraz da "Şeyhin kendinden menkul kerameti" sayılabilir. Çünkü Ticaret Odası endekslerine göre 1930 Ağustos'una bakarak 1931 Ağustos'unda giyecek ve ev eşyası (yani sanayi ürünleri) hiçbir değişiklik göstermedi-

ği halde, yiyecek ve içecekler (çoğunlukla tarım ürünleri, hem de İstanbul'da), % 14 ucuzluyordu. Fakat son gümrük oyunlarından kolayca anlaşılabilir ki, Türkiye'de tarım ürünleri, tepesi aşağıya yıldırım hızıyla düşerlerken, sanayi ürünleri, inmek şöyle dursun, aksine yavaş yavaş yükseliyordu. Nitekim 1931 Kasım'ının sonlarında genellikle manifatura eşyasının fiyatları birden % 20 artıvermişti. Fakat "bu artış şüphesiz toptan eşya alışverişi fiyatları içindir. Perakendeciler, yani halkın ve özellikle köylünün başvurduğu yerler, aynı tarihteki yayınlara göre 10 kuruşluk malı 15 kuruşa satıyorlardı. Yani toptan % 20 artışa karşılık perakende = gerçek fiyatlar % 50'ye kadar artabiliyor!

Kriz karşısında Türk köylüsünün halini bu bir iki bakımdan anlamak güç değildir. Bu hale düşen köylünün akıbeti ne olur? İlk aşamada: Borçlanma. Ve sonra kadim Roma'yı kemire kemire bitiren alacaklı borçlu boşazlaşması, nihayet borçluların yukarıda gördüğümüz şekillerde alacaklıların modern köleleri haline düşmeleri. Fakat, bugün MÖ Roma devrinde yaşamadığımızı hesaplayan burjuvazi, bu sürecin dehşeti önünde telaşa düşmüş görünmeyi çok görmüyor. Bizzat eski Adliye Vekili Mahmut Esat'ın şahsında ve İzmir'in Halk Parti bülbülü Anadolu gazetesi sütunlarında, hep o "cesaret arz edeyim derken sirketin söyleyiş"lerine giriyor. Önce alacaklı efendilerin insafına başvuruyor. Alacaklılar cevap veriyorlar:

"-Borçlular hesaplı gitselerdi, diyorlar."

O zaman "Halt Fırkası"nın kuyruksuz arslanı sözlük anlamıyla: "Açıyor ağzını, yumuyor gözünü"!

"- *Taş yürekli insanlar! diye kükrüyor, behey taş yürekli insanlar!.. Öz Türk çalışkanları, en aşağı **on liralık** bir dönüm toprağın, **sekiz kuruşa** satılacağını nereden hesap edebilirlerdi? (Alaşehir'de) En aşağı **onbeş liralık** otuz kırk yaşlarında zeytin ağaçlarının, **elli kuruşa** düşeceğini nasıl düşünebilirlerdi? (Bergama'da) En aşağı **bir lira** eden tütünün okkasının dört, **hatta iki kuruşa** ineceğini nasıl kestirebilirlerdi? (Kuşadası'nda, Akhisar'da ve her yerde) En aşağı **onbeş yirmi kuruşa** verilen incirin okkasının, **üç buçuk kuruştan** elden çıkarılacağını nasıl anlayabilirlerdi? (İzmir piyasasında) Afyonun, pamuğun, fındığın masrafını bile koruyamayacağını nereden tahmin edebilirlerdi? (Afyonkarahisar ve Karadeniz*

vilayetlerinde). Seksen bin liralık binaların, altı yedi bin liraya satılacağını ve bunu taştan yürekli insanların alabileceğini nasıl ve ne suretle keşfedebilirlerdi? (İzmir'de) Bir ağıl sahibi, onbeş liralık gebe koyunlarının, mezatta iki liraya, keçilerinin, iki üç mecidiyeye yağmaya uğrayacağını aklından geçirebilir miydi? Sığır sahipleri üç ve beş yaşında sağmal ineklerinin, çiftinin yavrularıyla beraber, yani dört parça sığır hayvanlarının, topyekün onsekiz liraya verilebileceğini nereden görebilirdi? (İzmir Kemer pazarında) (Nihayet köylü bunları bilemeyince:) Bu halin dünyada kim, hangi millet farkına varabildi? Hangi millet bütün bu kriz faciasını önceden anladı? Önceden önleyebildi? Söyler misiniz bize?" **(Anadolu, İzmir, 19.10.1932)**

Esat Çelebi üç şey demek istiyor: 1- Köylü krizin neticelerini nereden bilsin? Tabii Kemalizm altında köylü bunu değil, çok daha basit şeyleri de bilememeye mahkûmdur.

2- Hangi millet krizi önceden gördü? Çelebi eğer millet kelimesinden sırf burjuvaziye ve onun kendi ayarındaki "alim"lerini anlıyorsa, gam yemesin, hiçbiri göremedi ve hatta hepsi gösterildiği vakit bangır bangır inkâr etti. Yok bütün çalışkanlar ve onların ideologları da bu millet kelimesine dahilseler, o zaman hatırlaması gerekir ki, her milletin Komünistleri, Komünist Enternasyonalî ile birlikte, Emperyalizmin 1914 Dünya Savaşı'ndan beri genel krize girdiğini, Amerikanvari bolluğun ve izafi kapitalist istikrarlaşmasının bugünkü uçsuz bucaksız dünya krizini doğuracağını çok zamandan beri her sahada ilan etmiş durmuşlardı.

3- Krizi kim önleyebildi? Acaba, Çelebi kimin önleyebilmesini istiyor? Kapitalistliğin mi? Kaldırsın ayağını, üstüne bastı!.. Çünkü Kapitalistlik kalkmadıkça kriz kalkamaz. Bununla beraber çok merak ettiyse kendisine, yakından tanınması gereken, her türlü krizin kökünü kazıyan, bir değil, birçok milletler topluluğunu gösterelim: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği!

Bundan iki gün önce, aynı Çelebi, aynı meseleye, yani köylünün müthiş borçluluğuna karşı, bütün oportünizmin diline doladığı basmakalıp teklifi öne sürüyordu: Moratoryum! O "gece rüyasında, gündüz hülyasında" tapındığı tefeci sermayenin alacağını tahsil ettirsin de, ne olursa ve nasıl olursa olsun. Mesela borçları taksitlere ayırmalı, taksit aralarını, toplanması-

nı kolaylaştıracak surette düzenine koymalı ve ilh... Çelebicik: "Diyecekler ki", diye son mantık kozunu oynuyor: "Taksitlendirme derde deva olamaz. Yeterli değildir. (Ve o zaman şu "misket" cevabı veriyor:) Deriz ki: Pekâlâ. Daha iyisini siz bulunuz. Fakat yalnız şu vahim durumdan, üretmeni, tüccarı, esnafı, sanayiciyi (Ne işçi, ne köylü yok; bizde "Producteur : Üreten", bilindiği gibi, "Exploiteur : Sömüren" karşılığıdır) kurtarınız. Çünkü (diye sesini yükseltiyor) bugün bunların çoğu ("Bunlar" artık işçi ve köylü ile esnaf olacak) yarı aç yarı tok-turlar. Yarın?! (Artık binbir soru ve ünlem dizebilirsiniz...)

"Yarın Almanya gibi, Macaristan gibi, İngiltere gibi, Avusturya gibi, hatta Amerika gibi aç dalgaları gözükebilir." (Mahmut Esat, **Anadolu**, İzmir, 18.10.1932)

Eski Adliye Vekili, Türkiye'de mevcut ilişkilerin "daha iyisi"ne razı. Yalnız bir şeyin daha iyi olabilmesi için tüccarı ve sanayiciyi "şu vahim durumdan" kurtarması şart. Yoksa, tüccarı ve sanayiciyi tepesi aşağı getirecek bir Bolşevik ihtilal, asla ve hâşâ!

IV- İSYAN KABİLİYETİ: Türk köylüsünde isyan kabiliyeti var mı? İsyan nedir? "*İsyan: Hareketin eriştiği en yüksek (ulvi) şekil*"dir. (Lenin, "**Rus Devrimi ve Proletaryanın Görevi**") "*Esasen isyan, bütün milletin hükümete verdiği en enerjik, en homojen ve yeknesak, en uygun "cevab"ı değil midir?*" (Lenin, "**İki Taktik**")... Köylünün bu en yüksek, en enerjik, homojen ve uygun hareket şekline varan, o şekli özleyen cevapları hangileridir? Köylüde isyana yatkınlık, ve birikiş unsurları nelerdir? Leninizmde, köylünün isyan kabiliyeti başlıca üç belirtiyile anlaşılır: 1- Hükümet aleyhtarı gizli tarikatlar; 2- Ferdi isyanlar; 3- Toplu isyan hareketleri.

a) Gizli Tarikatlar: İslam medeniyeti, çöl yollarından Suriye - Irak - Mısır cennetlerine kavuştuğu ve oralarda yerleştiği gündən itibaren, sistemleşen Bezirgan ekonomisi, sınıf farklılaşması, yapılan uçsuz bucaksız çapulun da yardımıyla, birden bire son haddini buldu. Ve ikinci Halife'den itibaren, kopan bölünüş, gitgide her zümre ve sınıfa mahsus akımlar ve tarikatlar halinde bölündü. İslamlığın en parlak devirlerinde şiddetle hüküm süren sınıflar dövüşü daima, zamanın hakim şartları yüzünden, mistik ifadesini çeşitli gizli, açık tarikatlarda buldu. Bugün Türkiye'de

hâlâ varlığını koruyan tarikatlar, İslam'ın artık çöküş aşaması olan, beşinci Hicret yüzyılından beri gelen devrede fişkırlar. Genellikle tarikatlar, toplumda hakim sınıfın hakim ideolojisi demek olan resmi dine karşı, hoşnutsuz halk tabakaları arasında filizlenen yeni ve özel ideoloji eğilimleri ve örgütleridirler. Hakim sınıflar, hakim ve resmi din gibi, bu tarikat akımlarını zaman zaman kendi nüfuzları altında demagojik birer ağ gibi kullanmaya girişmişler ve hatta bazen muvaffak bile olmuşlardır. Fakat her dejenere olan tarikat, çarçabuk, pek çok kereler kendi içinden birçok sürgünler salarak dinmeyen hoşnutsuzluklara, yeni ifadeler verir. Bütün eski zamanların sınıflar dövüşündeki, o Babil Kulesi'ni andırır karmakarışıklık, keskin sınırsızlık ve derin zaaf, o dövüşlerin mistik ifadeleri olan tarikatlara da kendi damgasını basar. Tarikatlar da çok kere karışık, belirsiz ve zayıf akımlar halinde, bitmez tükenmez dal budaklar salarak, zamanda ve mekanda devam ederler. Fakat tarikatlar, her zaman pasif birer gizli direnç olarak kalmaz. Zaman zaman en kızıl isyancı liderler yetiştirerek, ezilen sınıfların bütün dileklerini bir hamlede gerçekleştirmek için ortalığı kana boyayan tarikatlar, İslam-Türk tarihinde kitapların yazdığından yüzler ve binlerce defa daha sık ve kuvvetle görünürler. Medine ve Mekke kapılarına kadar bütün Irak'ta yıllarca muzaffer bir Köle-İşçi hükümeti kuran Karmatîlerden(*), Anadolu Beylerbeyi (Karagöz) Paşayı bütün ordusuyla birlikte mahveden ve tarihlerde "Şeytan Kulu Olayı" denen geniş Anadolu ezilenlerinin isyanını patlatan (Karabıyık) hamlesine kadar olan ihtilaller, hep halkın içinde örgütlenen, onun dileklerinden ilham ve hız alan gizli din tarikatlarının eseridirler. Tarikatlar, bugün genellikle küçükburjuva ve özellikle köylü gibi, en zalim ve kötü kaderin silindiri altında ezilip suyu çıkarılan sınıf ve tabakalar içinde yaşıyor. Özellikle kapitalist sömürsünün kapsamlık koyunu haline gelen köylülük için, yeni bir hayat ve sosyal düzen aramak zorluğu, kara cahillik şartlarının gübresi üstünde kuvvetle kol salmış ve her türlü metafizik önyargıların esiri olarak kalmış olan köy maneviyatı içinde, sadece din ve tasavvufla peçelenmiş eğilim ve hareketler, tarikatlar doğabilir ve yaşaya-

<> Bugünkü Bahreyn civarında zamanın Abbasi halifelerinin zulmüne karşı gelişen bir isyanla doğan ortak mülkiyet temeline dayalı bir heteredoks isyan devleti.

bilir. Kapitalist dünyanın her tarafında ezilen köylü, ızdırabını, ilahi kıyafette görür ve göstermekten henüz kurtulamaz. Engels, ortaçağda, her türlü kültür, din adamlarının tekeli altında kaldığından, "siyasi ve sosyal bütün devrimci mezheplerin" zorunlu olarak "ilahiyat râfizilikleri" [ilahiyatta fikir ayrılıkları] şeklinde göründüklerini ve sonuç olarak "mevcut sosyal kurumlar"ın "kutsal vasıf"larını alaşağı etmek mecburiyetinde kaldıklarını açıkladıktan sonra: "Derebeyliğe karşı", diyor, "devrimci muhalefet, bütün ortaçağ esnasında devam eder. Bu muhalefet, durum ve şartlara göre, bazen mistik şekilde, bazen açık râfizilikler [dinsel ayrılıklar] şeklinde, bazen silahlı isyan şeklinde ifade bulur." (Friedrich Engels, **"Almanya'da Köylü Savaşları"**, s.54-55)

Ortaçağda, gerek reformist burjuva ve gerekse devrimci köylü ve pleb muhalefetleri için doğru olan bu hüküm, kapitalist düzenindeki, hele derebey artıklarından tekelci sermayeye kadar her türlü soygunun biricik sistemi olan Kemalist burjuvazinin altındaki köylü için de aynen uygulanabilir. O zaman bütün kültür ilâhiyatçı idi. Bugün mesela Türkiye köylülüğünün temas ettiği biricik kültür, Kemalist Köy Kanunu'nun her köyde bir tanesine maaş başlattığı Diyanet Bakanlığı'ndan buyruk alan imam efendiler aracılığıyla telkin edilen kötü ilahiyattan başka bir şey değildir. Onun için Türk köylüsünün soyguna ve zulme karşı protestosu: 1- ister istemez ilâhiyatçı oluyor; 2- Her şeyden önce mevcut kapitalist düzeninin, mübarek, kutsal bir nesne olmadığını, belki bir küfür olduğunu ifade ediyor.

Burada, Türkiye'de tarikatların tarihçesini değil, karakteristiğinden konumuza değen bir parçasını ele aldık. Türkiye'de son zamanlarda yaşayan tarikatlar arasında sırf yerel olanları bir tarafa bırakılırsa, en önemlileri ikidir: 1- Bektaşilik, 2- Nakşibendilik. Bu iki tarikatın bir özelliği de Türkistan'da doğması ve oradan Anadolu'ya gelmesidir. Yeniçeriliğin kaldırıldığı günden itibaren Bektaşilik en kanlı hücumlara uğradı. Ve bu yüzden adeta dağlara ve ormanlara kaçıp sığınmak mecburiyetinde kaldı. Bektaşilik hakkında yapılan bütün baskılara rağmen "Kızılbaşlık"ın hâlâ iç köylerde güçlü bir biçimde yaşadığına, her gün bizzat burjuva basınında, ikide birde şöyle örneklere rastlıyoruz:

"Geçen Çarşamba günü Edirne merkez kazasına bağlı Hızırağa köyündeki Kızılbaşlar, aralarında başka köylerden gelen

kadınlar olduğu halde, Mustafa Murtaza, Ali Dede, Ali Abdullah ve Kadir Ali'nin Hüseyin oğlu Mustafa'nın evinde toplanarak Kızılbaş ayini yapmışlardır. Kızılbaşların toplanması halkın dikkatini çekmiş ve gece ayin yapılan ev kuşatılmıştır. Kuşatıldıklarını anlayan Kızılbaşlar telaşa, düşmüşlerdir, içlerinden Mustafa, çifte ile köylüler üzerine derhal ateş etmiş ve sonuçta bir kişinin ölümüne ve iki kişinin yaralanmasına sebebiyet vermiştir. Olaya yetişen Başsavcı, işe el koymuş ve onbeşi kadın olmak üzere 31 kişi tutuklanmıştır. Kızılbaşlar sorgulanırken, kadın erkek bir arada çırılçıplak oturmanın ayin gereği olduğunu söylemişlerdir. Soruşturmaya devam edilmektedir." (**Cumhuriyet**, 9.2.931)

Nakşibendiye: Çin Türkistanı'nın Aksu şehrinin Sayrara kasabasında doğmuş ve Yes'de yerleşmiş Ahmed Yesevi'den çıkan ikinci önemli tarikat kolu da Nakşibendiye'dir. Bu tarikatı Türkiye'ye getiren Zeyrek Müderrisi Alâeddin Tûsi ile birlikte Fâtih'e gücenerek Türkistan'a kaçan Şeyh Abdullah İlâhi'dir. "Bu zat aslen Kütahya'ya bağlı Simav kasabasına mensup bir köy ahalisindedir." (Mehmed Ali Ayni, "Nakşibendi Tarikatı Nedir?", **Cumhuriyet**, 30.12.930) Zaman zaman paşaların ve beylerin eline geçen bu tarikattan (Ahrariye, Nâhibiye, Kasaniye, Müceddediye, Muradiye, Mazhariye, Melâmiye-i Nuriye, Camiye, Halidiye) gibi kollar çıkmıştır. Kemalist burjuvazi, tekeleri kaldırmak mecburiyetinde kaldığı günden beri illegaliteye geçen Nakşilik, zaruri olarak, fakir köylü ve fakir halk tabakaları içinde gizlenmeye mecbur kaldı. Ve köylü, içinde Mehdiler tutunduracak, küçükburjuva vasıflı isyanlar patlatacak kadar keskinleşti. (Menemen Hadisesi gibi)

Fakir halk ve köylü içinde gizlenen tarikatlar, hatta burjuvazinin terörüne rağmen, isyancı ve siyasi şekiller almaktan korkmuyor. Mesela Menemen Hadisesi'nden iki üç ay sonra, daha idare-i örfiye divan-ı harbi [Sıkıyönetim Savaş Mahkemesi] ortalığı kasıp kavururken, başka bir yerde, adeta siyasi programlı bir gizli tarikat yakalanıyor:

"İzmir 15 (Özel Muhabir) - Menemen divan-ı harbi önemli bir hadisenin soruşturulmasıyla meşguldür. Bu mesele Çanakkale'de ondört kişinin gizli bir cemiyet oluşturarak, hükümeti, zorla düşürme girişimlerine aittir. Ali Ulvi adında bir Kadiri Şeyhi'nin etrafında toplanan ondört şahıs, tutuklanarak Menemen'e ge-

tirilmiş bulunmaktadır. İfadeleri alınmış, çok önemli amaçlarla, vatan aleyhine alınmış tertibatla karşılanmıştır. Buradaki tutuklular Türkiye'nin yeni amentüsü diye bir şey de uydurmuşlardır."

(Son Posta, 16.2.931)

Son zamanda halk ve köylü arasında yayılmaya başlayan eski bir isim altında yeni bir tarikat belirdi: Bahailik! Gazetelerde sık sık okuyoruz:

"Adana (Özel) - Önceki gece, şehrimizde on bir kişilik bir Bahai tarikatı mensupları tutuklanmıştır. Bundan bir süre önce de zabıta, tutuklananlardan bazılarının evlerini araştırmış ve tarikata ait bir mühürle bazı kâğıtlar bulmuştur." **(Son Posta, 27.11.932)** (Tutulanlar genellikle küçükburjuvalardır.)

"Gazi Ayıntap [Gaziantep] (Özel) - Bahai tarikatına mensup olanlar tekrar tutuklanmışlar ve evraklarıyla birlikte Adana mahkemesine sevk edilmişlerdir. Bu tarikata mensup olup da Mersin ve Adana'da bulunanlar da tutuklanmışlardır. Hepsinin mahkemesi birden Adana'da görülecektir. İncelendikçe, tarikatın yayılma sahası genişlemektedir. Tutuklananların ailelerinin de bu tarikata mensup oldukları belirlenmiştir." **(Son Posta, 3.1.933)**

Fakat siyasi içeriği pek görülmemeyen, aydın ve gayrı aydın şehir küçükburjuvaları arasında kaldığı anlaşılan bu tarikata karşı, Kemalist burjuvazi daima eldivenle hareket ediyor. Çünkü 27.11.932 tarihinde sanıkların tutuksuz olarak mahkemeleleri yapılacağı öğreniliyor.

Özetle, köylülüğün, zulme ve soyguna karşı dini direnci iki şekilde gözükür: 1- Gizli ve hükümet aleyhtarı tarikatlar; 2- Mehdi beklemek ve çıkarmak!

Bugün Kemalist hükümetin türlü baskılarına rağmen, gizli ve düşman tarikatlar köyde yaşıyorlar. Çünkü köylü eziliyor, çünkü köylünün tanıdığı biricik ideoloji, din ideolojisidir. Anadolu'nun en batı köyünden Acem ve Sovyet sınırına kadar dayanan bölgelere kadar, şöyle bir temas imkanını bulan her insanın, her fakir köylüden işittiği şudur: Köylü Mehdi bekliyor! Onu bugünkü dünya azabından kurtaracak, yeryüzünde, beygirin üzengisi hizasına kadar kan döküldükten sonra, kurtla kuzuyu yanyana ve kardeş kardeş geçindirecek olan Mehdi'yi. Marksizm'de (Engels'in kitabında) **[Almanya'da Köylü Sa-**

vaşları, s. 207-208] bu mehdi ve keramet meselesine temas edilirken aşağı yukarı şu kanaatlere varılır.

1- Mehdi fikri, mevcut sosyal ilişkilerin çözülüp dağılması anlamına gelir. Türkiye köylüsünün Mehdi fikri de, köylerde görülen müthiş sınıf farklılaşmasından başka neyi ifade eder?

2- Mehdi fikri, "Afetlerin psikolojisi"dir. Bu âfetler arasına bugünkü cinsinden ekonomik krizi de katarsak, kapitalistliğin genel kriz devrinde, Türk köylüsünün Mehdi beklemesi daha kolay anlaşılır. Krizin halk hareketi doğurduğu malum. Bu malûmu ilam etmek: "Predication: Keramet" dediğimiz tabiri alır.

3- Mehdi ve Keramet fikri kitlelerin: a) Baskı ve zulme uğradığını; b) İstismar (işletip soyma) baskısı altında ezildiğini; c) Cehaletini gösterir.

4- Tasavvuf (Misticizm), Mucize, Keramet ve Mehdi anlayışlarını nerede görürsek, orada kitlelerin kendi vasıtalarıyla davayı halledemediklerini anlarız. Şu bakımdan, Türkiye köylülüğüne, yukarıda söylediğimiz yollardan, kendi güç ve araçlarıyla, dünya devrimcisi işçi sınıfı ile elbirliği yaparak, bu zulüm, soygun ve cehaletten kurtulabileceğini öğretmek gerekir.

5- Köylülükteki mistik hareketin bir gün devrime varışı: Zaruri gelişimdir. Şu halde Türkiye proletaryası, geniş köylü tabakaları arasındaki derin hoşnutsuzluk psikolojisini, bütün misticizmine rağmen, sezmeli ve bu psikolojinin mistik peçesini yırtarak, arkasında gizlenen gerçek devrimci ve isyancı çehresiyle tanışmalıdır. **Köylü, tarikatla yanlış bir yola girmiştir; fakat bu hal bile, onun, yolunu aradığını gösterir.**

Din, metafizik usûllü, fizik ve pratik bir siyasetti. Dini dünyadan ayıran burjuvazi, bir taşla iki kuş vuruyordu: 1- Hem derebey dinini burjuva afyonu haline getirmek için en büyük adımı atıyor; 2- Hem de, Din bid'atlarını (Tarikatlarını), yani halkın ütopik ihtilalciliğini kırıyordu.

Bugün Kemalizm, köylü içinde kaynayan ve doğan her hareketi "gericilik" ve bütün terör usullerini "devrim" diye damgalamakla neyi izah edebiliyor? Hiç bir şeyi. Fakat biz, burjuvazinin damgalarına değil, olay ve gerçekliklerin iç sebeplerine, maddeci determinizmine bakacağız.

b) Ferdi isyanlar: Köylü, ferdi ve tek başına ekonomik ve küçük mülkiyet temsilcisidir. Onun sosyal baskı ve zulme kar-

şı mistik isyancılığı tarikatçılık ise, laik isyancılığı da, çok kere tek başına silahı kapıp, zalimi, her kim ise: Ağa - mütegalibe - tefeci - finans kapital - devlet... kurşunlamaktır. Kendi içinde, bir insan huzuru ve rahatı ile yaşayan köylünün eşkiyalığa çıkması, kelleyi koltuğu altına almasıdır. Bir insanın kelleyi koltuğu altına almasını, sırf canının ve keyfinin öyle istediği ile açıklamak, ancak burjuva Büyük Millet Meclisi kanunları ile o kanunlar "dairesinde" düşünmek için maaş alan kapitalist ideologlarının harcıdır. Ölümü göze almak, ancak hayatın cehennem olması yüzündendir. Köylü, artık bütün imkansızlıklara katlanıp da en sonunda yine yaşama hakkından mahrum edildiğini gördüğü gün, o hakkı, tıpkı kapitalist devleti gibi, zorla ve şiddetle, silah gücüyle kazanmaya kalkışır. Yalnız, köylünün bu işte en büyük kusuru, zaafı ve sınıf bilincsizliğidir. Eşkiyalık, parçalanmış orta sınıflardan köylüye mahsus olan bir nevi Anarşistliktir: Fakat, ferdi üretim ve ferdi mülkiyet mahlûku olan köylü, bundan başka türlü savunma gücünü, kişi olarak nasıl ve nereden bulsun?

Önce olayları tespit edelim: Bizde Eşkiyalık var mı? O, objektif önünde kişner gibi sırtan dekoratif Dahiliye Vekili'nin Bütçe müzakereleri sırasında dünyaya ilan ettikleri beyanlarına bakılırsa: Hâşâ! Türkiye'de eşkiyalık, -tıpkı Komünistlik hakkında her tutuklamada söylendiği gibi- kökünden silinmiştir. Fakat taşra muhabirlerinden ayda yılda bir iki telgrafcağız alıp yayınlamak âdetinde bulunan burjuva basınının "Memleket" sütunlarına bakmayı bilen veya Anadolu'da ne kadar az olursa olsun küçük bir seyahat yapmış olan herkes bilir ki, Doğudan Batıya kadar bütün Türkiye'nin dağları anarşist köy isyancılarıyla dopdoludur.

Bir köylünün nasıl anarşik savunmaya giriştiğini, niçin insan öldürdüğünü iki üç örnekle tespit edelim:

1- Mütegalibe (Ağa ve Tefeci)ye karşı: "Tarla yüzünden cinayet:

Trabzon, 29 - Pazartesi günü Yomra'da tarla anlaşmazlığı yüzünden bir cinayet olmuştur: Kâmil isminde bir köylü, on sene evvel Amerika'ya gitmiş, orada çalışarak küçük bir servet sahibi olmuştur. Kâmil, memleketine döndükten sonra, bununla tarla almış, köyünde çifti, çubuğu ile meşgul olmaya başlamıştır. Bu sırada Kâmil ile komşusu Mustafa Ağa isminde

bir ihtiyar arasında tarla meselesinden anlaşmazlık çıkmıştır.

Bu anlaşmazlık, Pazartesi günü şiddetlenmiş ve kavga halini almıştır. Kâmil bir ara silahını çekerek Mustafa Ağa'nın üzerine ateş etmiş ve ihtiyarı öldürmüştür." (**Milliyet**, 2.7.932)

Ve bu cinayetler Anadolu köylerinde o kadar çoktur. Köylünün işlediği suçların hemen yüzde doksan dokuzu hep bu toprak kavgasındandır.

2- Finans kapitale karşı: "Seferihisar cinayetinin ayrıntıları:

Seferihisar 6 - Geri Tütün Kumpanyası satın alma amiri Hüsameddin Beyin katli olayını bildirmiştım. Katil, Dersim'in Gizli ziyaret köyünden Cemal oğlu Kürt Mehmet'tir. Yaralananlar Hüsameddin Beyin şoförü Fahri ile köylü Hüseyin Ağadır. Hüsameddin Bey evvelki gün Kürt Mehmed'in tütünlerini satın almak için Seferihisar'a yarım saat mesafede bulunan Camlı köyüne gitmiş, iki taraf pazarlık neticesinde sekiz balya tütünü 45 kuruştan satmak ve almak için mutabık kalmışlardır. Hüsameddin Bey, pazarlıktan sonra İzmir'e gitmiş, dün tütünlerin parasını vermek üzere tekrar köye gelmiş, bir kahvede Kürt Mehmet'le buluşmuştur. Konuşma esnasında Hüsameddin Bey, dört balya tütünün iskartaya çıkarılacağını söylemiş, Mehmet buna fena halde hiddetlenmiş, tabancasını çekerek Hüsameddin Beye beş el ateş etmiştir. Kurşunlardan ikisi Hüsameddin Beyi öldürmüş, diğerleri şoför Fahri ile köylü Hüseyin Ağa'yı yaralamıştır. Bu hadiseye kahvede oturan 35 köylü şahit olmuşlardır. Katil takip edilmektedir." (**Cumhuriyet**, 8.11.931)

Gazeteci efendiye bakılırsa, basit bir pazarlık meselesinden bir köylünün işi barbarlığa döktüğünü zannetmemek imkansızdır. Fakat tek köylünün silaha sarılmak için ne acı iç mücadeleleri geçirdiğini ve ne berbat ızdıraplar altında ezildikten sonra insan öldürdüğünü anlamak için, her zaman ele geçmeyen bir fırsat sayarak, katilin ifadesini dinleyelim:

"Hüsameddin Bey", diyor Kürt Mehmet, "sekiz balya tütünü mü satın aldı. Yüzde yirmi iskonto yapılmasında anlaşmıştık. Hüsameddin Bey, para vermek için geldiği zaman, kumpanyanın yüzde yirmi iskontoyu kabul etmediğini ve daha fazla iskonto yapacağını söyledi ve bana alacağıma karşılık biraz para verdi. Kendisine **yalvardım**. Paranın az olduğunu söyledim.

"Beni mahvediyorsunuz" dedim. Dinlemedi. Hüsameddin Bey otomobiline binip dönmek üzere iken **ayaklarına kapandım:** "Hüsameddin Bey **insaf et, borçularım bekliyor**" dedim. O da bana: "Defol, ulan, kerata!" dedi. Ben de fena halde kızdım. Ve tabancamı çekerek ateş ettim. Olay esnasında orada bulunan köylülere sorunuz. Onlar da aynı ifadeyi vereceklerdir." (**Cumhuriyet**, 9.11.931)

3- Tefeci Kemalîst Devlete karşı: "Bir jandarma neferi görev başında şehit edildi: Balıkesir vilayetinin Konak Pınarı nahiyesinin Bayat köyünde bir facia gelişmiştir. Verilen bilgilere göre, bir haciz memuru ile bir jandarma neferi vergi tahsil için köyleri dolaşmışlar, Akça köyünden **Yol parasını** vermeyen Âdem Pehlivan isminde birisinin eşyalarını haczederek Bayat köyüne gitmişlerdir. Ertesi gün Bayat köyünde yemek yerken "birdenbire kapı açılmış, eşyası haczedilen Âdem Pehlivan, yanındaki iki arkadaşıyla içeriye girmiş ve derhal silahını çekerek jandarma neferini şehit etmiştir. Suçlular derhal kaçtıkları için yakalanmaları için takip edilmektedirler." (**Son Posta**, 29.8.932)

İşte böylece, Kemalizm halktan topladığı jandarma evlatlarını mukaddes ve "devrimci" sistemi uğruna, yine halka kırdırır, ölen halktır. Burjuvazi için emniyet berkemâldir: "İzmir, 23 (Özel Muhabir) - Değirmendere nahiyesinin bir köyünde, jandarma karakol kumandanı öldürülmüş olarak bulunmuştur." (**Cumhuriyet**, 24.1.931) Ve ilh... Bu böylece uzar gider. Fakat çok kere aksi olur:

"Kanuna karşı gelen bir suçlu: Vergi borcundan dolayı hakkında tutuklama kararı çıkarılan, Amasra'nın Yukarı Sal köyünden Recep oğlu İbrahim, jandarma ve koruculara silahlı mukavemet ettiği için ölü olarak ele geçirilmiştir. Olay şöyle olmuştur: Mayısın 31. Salı günkü tutuklama kararının infazı için köye giden bir jandarma, iki köy bekçisi ve muhtarla beraber İbrahim'e kararı bildirmiş, bunun üzerine sanık ağzına geleni söylemeye başlamış ve birçok uyarıya rağmen teslim olmayarak elindeki tüfikle ateş etmiştir. Saldırıya hedef olan köy bekçisi, yere yatmak suretiyle kendini kurtarmıştır. İbrahim, bu sefer de jandarmaya silahını yöneltmiş, fakat jandarmanın karşılık vermesiyle, ölü olarak yere düşmüştür." (**Milliyet**, 11.6.932)

Bundan başka bir küçük haber daha verir bize gazeteci: "Bunlardan başka, öldürülen İbrahim'in, geçenlerde hapishaneden kaçarak, sonradan ölü olarak ele geçirilen (Hep zavallı köylüler "ele geçiriliyor"...) Kara Hasan'ı yirmi gün kadar dağda saklamış olduğu anlaşılmıştır." Yani köylü, anarşist savunucularını, eşkiyaları saklayacak kadar bir sınıf dayanışması da gösteriyor.

Bütün bu örnekler, bize, çalışkan Türk köylüsünün çok ezildiğini ve bu ezilişe karşı kendini silahla koruduğunu gösteriyor. Tarikat nasıl çoğunlukla gerici vasıflı ise, tıpkı öylece, köylünün kişisel isyanları da boşuna anarşilerdir. Fakat köylü niçin anarşist olur: 1- Sosyal zulmün dayanılmazlığından; 2- Bu zulümle mücadelede örgütsüz ve yalnız kaldığından. Türk proletaryasına düşen görev: 1- Kemalist sisteme karşı köylülükle elele vermek; 2- Köylülüğü dağınık anarşilerden kurtararak kollektif dövüş için örgütlendirmek.

c) Toplu isyan kabiliyeti: Fakat, çalışkan köylülüğün, kendini savunmak için, sırf mistik ve sırf anarşik yollarda dövüştüğünü zannetmek, Emperyalizm devrindeki köylülüğün rolüne epeyce iftira etmektir. Dünya olayları az veya çok hızla bireyci, muhafazakâr köylülüğü de terbiye ediyor. Ve onda da, her gün biraz daha devamlı şekilde toplu hareket, isyan kabiliyetlerini uyandırıyor. Burjuva basınında, zaman zaman, damdan düşer gibi, nereden geldiği, neye ait bulunduğu meçhul kalan entes-resan haberlere rastlanılabilir:

"107 tutuklunun mahkemesi ertelendi; Adana, 14 - Muradiye olayı suçundan tutuklu yüz yedi kişinin mahkemeleri ağır cezada devam olunmak istenmiş, fakat bu suçtan dolayı tutuklanarak yola çıkarılan beş kişinin henüz şehrimize getirilmedikleri anlaşıldığından, ayın yirmi beşine kalmıştır." (Son Posta, 15.10.32)

Burada konumuz, Türkiye köylüsünde toplu hareket ve isyan kabiliyetidir. Ondan sonra Türkiye'deki isyan hareketleriyle köylülüğün ilişkisine işaret edersek, Türk köylüsünde devrimci hızın bulunup bulunmadığına son cevabı vermiş oluruz.

Önce, çalışkan Türk köylülüğünde toplu hareket ve siyasi dövüş kabiliyeti bulunduğunu işaret edecek şu olayları sırasıyla tespit edelim:

1- Tefeci sermayeye karşı toplu hücum: 1930 senesinde Konya ovalarında olan ve burjuva basınında, acayip, şiddetli bir gerici gibi hayretlerle karşılanan, nasılsa ortaya çıkarılmış bir olayı burada hatırlamamak mümkün değil. Orta Anadolu'da, Konya'nın falan köyünde bir gerici Hoca var. Bir de köyle ilgisi muhakkak bulunan kasabada bir tefeci kapitalistin yeni yaptırdığı mükellef bir bina var. Hoca, bir gece rüyasında, bu tüccar evinin temellerine bir şeytanın gizlendiğini görüyor. Rüneyi köylüye anlatır anlatmaz, baltayı, nacağı, küreği kapan köylü, tüccarın evine saldırıyor ve şeytanın gizli olduğu söylenen temellerine kadar taş taş üstünde koymuyor. Kaymakam ve jandarma kuvveti yetişinceye kadar tefecinin evi keenlem-yekün [hiç olmamış gibi] olmuştur. Bu olayda, köylünün hurafelelere inancını bulanlar kim olursa olsun, olayın maddi özü, tefeciye hücumdan başka nedir?

2- Arazi sahipliğine karşı toplu hücum: İzmir'de çıkan Hürriyet gazetesinin baş sütunlarında, bir Sökeli Hüseyin Beyin başına gelen olay, üstü kapalı tartışılarak, Serbestçi bir gazeteye hücum ediliyor: *"Senede yarım milyon liralık balık avlayacak yeteneği olan bu kişinin"* (Hep şaşalım bu kabiliyete: Bir Sökeli Bey, senede sanki tek başına yarım milyonu denizin dibinden çıkarıyormuş!) *"aleyhinde"* diyor gazete, *"köylüyü tahrik için yapılmış bazı tertiplerden bahsetmiştik. Acaba amaç Sökeli Hüseyin Beye zarar vererek bir fenalık yapmaktan mı ibarettir?.. Yoksa bugün Sökeli Hüseyin Beye yapılmak istenilen hareketi yavaş yavaş yaparak, köylüleri, arazi ve emlak sahiplerinin aleyhinde kışkırtmak ve bu suretle memlekette bir hava yaratmak mıdır?"* Bu imadan anlaşılıyor ki Ege bölgesinde köylüler, arazi sahiplerine karşı toplu bir harekete girişmişlerdir. Nitekim daha aşağıda bu nokta biraz daha açıklanıyor: *"Söke'de (Serçin) köylülerin arazi meselesini aynı sütunlarda ("Yani Türk köylerinde ekmek bulamayan vatan-daşların açlıktan kırıldığı"nı yazan sütunlarda) okuduk. Okuduğumuz satırların ifadesi, güya köylü hukukunun savunması şeklinde idi. Fakat köylünün hukukunu savunan satırların maksadı, Sökeli Hüseyin Bey'in arazisini köylüye yağma ettirmekten başka bir şey değildir! Ya!?* (Diye, birkaç karışık bir hayret ağzını açıyor, Hürriyet!) *Demek oluyor ki şimdi de araziye bölüşeceğiz. Bugün Hüseyin Bey'in ve yarın Ahmet Efendi ile Mehmet Bey'in arazile-*

rini, bakir ve namuslu köylülerimize göstererek: - Haydi ne duruyorsunuz işte arazi alın mı diyeceğiz öyle mi?" (12.12.30)

Ve burjuva yaprağı bu soruların dehşeti içinde "simsiyah bulutlar görüyoruz!" diye titremeye başlıyor. Köylünün arazi sahipliğine karşı bu kendiliğinden hücumları, Türkiye'de günün meselelerindedir. Yalnız, tek Komünistin mahkemesini bile, kara Çarlar gibi "gizli" olarak icra eden, gölgesinden korkan Kemalizm, terbiyeli maymuna çevirdiği burjuva basınında, pek nadir ve gelgeç bazı anlarda ve nasılsa ağızdan kaçırmak türünden böyle haberler verir. İşte doğrudan doğruya devletleşmiş arazi sahipliği ile çalışkan köylülük arasında bir ufak meydan savaşı minyatürçüğü daha:

"Toprak yüzünden facia: İzmir, 8 (Özel) - Buraya gelen son bir habere göre, Uşak kasabasının on kilometre ilerisindeki (Aksa) köyü halkı ile Uşak Belediye Reisi Alâeddin Bey arasında bir olay cereyan etmiş, neticede dört kişi ağır ve hafif surette yaralanmış, 14 kişi de zabıta tarafından yakalanmıştır. (Bunu okuyunca, insanın gayrı ihtiyari, bir köy halkına karşı koyan şu tek Alâeddin Bey kahramanına parmak ısıracağı geliyor. Fakat hikaye devam edince anlaşılıyor ki, Alâeddin Bey tek değil, bütün Türk köylülüğüne karşı çıkan arazi sahipliğinin ve mütegalibeliğin temsilcisi Kemalist Devletle kaynaş dolaş olmuş bir soyguncular sisteminin cesetleşisidir.) Olay hakkında verilen bilgiler şudur: Aksa köyü civarında 100 dönümlük bir arazi vardır. Köye ait olduğu iddia edilen bu araziye Uşak Belediye Başkanı Alâeddin Bey de hak iddiasındadır. (Görülüyor ya: Her iki taraf da, yani hem köylü, hem arazi sahibi bir "iddia"cı konumundadır.) Fakat: Köy halkı bu konuda Meclis'e müracaat etmiştir, (yani, bilinen "Halt Partisi" Sekreteri'nin, tam bu semtlerde köylüye tavsiye etmiş bulunduğu Meclis'e müracaat olunur. Lakin dikkat edelim: Tek başına Alâeddin Bey değil, müracaat eden bütün bir köy halkıdır. Daha bu işlem tarzından anlayıveriyoruz ki, tek başına bir Bey, bir köy halkından çok daha kuvvetlidir. Acaba niçin?) Çünkü: Belediye Başkanı Alâeddin Bey, dün sabah onbirde Jandarma Kumandanı ile birlikte köye giderek araziye kazdırmaya başlamıştır. (Başka deyişle: Köylüyü kırtasiye dahilinde kayıp olmakta serbest bırakan mütegalibe, hatta kendi kanunlarının bile formalitesine metelik vermek-

sizin, Kemalist Devlet cihazının silahlı kuvvetini emrine alarak, bir emrivaki yapmaya başlıyor...) *Bu sırada silahlar patlamış, Dingaz oğlu Hüsnü isminde bir köylü başından yaralanmıştır.* (Yaralananlar hep köylü olduğuna göre silahları kimin patlattığı besbelli olduğu halde...) *Bu adamı yaralayan tabancanın Belediye Başkanı tarafından kullanıldığı şeklinde bir iddia (Hep "iddia"...) ileri sürülmüştür. Silahların etkisiyle yaralananların sayısı 4 kişidir. Köy Muhtarı, Adliye ve Dahiliye Vekâletlerine müracaat etmiştir. - Adnan" (Son Posta, 8.9.1932)*

İşte Kemalizm köylü "efendi"sini böyle "sevgi ve saygı ile" selâmlar!

3- Kemalist adaletle hücum: Halk mazlum olduğu için, her zaman, hatta zorunlu olarak medenidir. Ve hücumlarını her zaman silahla değil, çok kere alaycı eleştiri silahıyla da yapar. İşte, Kemalizm sisteminin, (ağa + tefeci + finans kapital + devlet) haltının yırtıcı soygununu normlaştıran, sinik burjuva adaletinin suratına, dağdaki köylü eşkiya tarafından tükürülerek yapıştirilmiş bir alay balgamı:

"Küstah suçlular: Kozan köylerinde mahkeme kuran bir çete: *Kozan'dan bildirildiğine göre (Kadirli) kazasında (Mülûk Hacı) isminde bir suçlunun idare ettiği 67 kişilik bir çete (Ey resmi iyimserlik! Hiç Türkiye'de eşkiyalık mı olur?.. Tabii olmaz.* Fakat, bu çeteyi idare edenin "bir suçlu" olduğuna bakılırsa, bu çete herhalde Halk Partisi çetesi, Kemalist bir çete olmayacak!.. Evet, 67 kişilik bir çete...) birkaç gün evvelAkçeliuşağı köyünü basarak, bakkal dükkânını soymuş ve bakkalın 400 lirasını almıştır. (Görüyoruz: Çete, köylüyü değil, köylünün kanını emen köy tefecisini soyuyor. Kemalizmden bir farkı da burada...) Haydutlar (Bakin bu "haydut"ların köylüye yaptığı işe...) bundan sonra aralarında bir de mahkeme oluşturularak dargın bir karı kocayı barıştırmışlar, bir köylünün noterden tasdikli 100 liralık alacak senedini yırtmışlar ve köylülere **bu gibi küçük şeyler için hükümetin meşgul edilmemesini ve kendilerine mü-***

* Aynı haber üç ay sonra şöyle yalanlanıyordu:

"TAN gazetesinin uydurma haberi: Ankara 22 (A.A.) - Tan gazetesinde Adana civarındaki eşkiyaların, Kozan'ı elde ettiklerine dair bir haber görülmüştür. Adana'da ne eşkiya vardır, ne de hatta bir köye dahi tecavüz edilmiştir. Bu yakıştırma kesinlikle ve resmi olarak tezkip olunur." (23.9.31 tarihli gazete kupürü)

racaat edilmesini tavsiye ederek savuşmuşlardır. Bu küstah suçlular takip olunmaktadır." (Cumhuriyet, 21.6.931)

Güzel değil mi? Kemalizmin o bin bir formalitesi içinde köylüyü boğuntuya getiren adaletini ne hoş bir inkâr ediş ve bütün Kemalizme ne "nazikâne" bir ders!

4- Köy idaresine hücum: Kemalist Muhtarın ne olduğunu gördük. Onun için, köyde Muhtar seçiminin önemini tekrarlayacak değiliz. İşte her sene, her ay ve her gün, köyde Muhtar kavgası, sınıf kavgasının yerleşmiş ve sağır bir iç savaşı şeklinde, Kemalizmin şerefine ocaklar söndürür:

a) O r t a T ü r k i y e ' d e : "Kanlı Muhtar Seçimleri: Akşehir'de her sene cinayet oluyor: Akşehir'den bildiriliyor: Burada Muhtar seçimleri yüzünden her sene cinayetler olur. Bu sene de böyle oldu. Konarı köyünden İsmail oğlu Abdullah ile aynı köyden İbrahim oğlu Salim ve iki arkadaşı arasında başlayan ağız kavgası, nihayet Abdullah'ın ölümüyle sonuçlanmış, katiller de hapse girmişlerdir. Şimdi dört aile ocağı kapanmıştır. Öldürülen, eski Muhtar İsa Ağa partisine mensuptur. (Köyde partiler böyle anılıyor.)

"Birinci olaydan bir gün sonra olmuştur. Eğrigöz köyünden eski Muhtar İbrahim Çavuş taraftarı olduğunu öğrendiği zaman, Abdullah oğlu Osman, yine Muhtar seçimi meselesinden dolayı aynı köyden Ahmet oğlu Kadir'le kavga etmiş, Kadir, Osman'ın yolunu beklemiş ve tabanca ile göğsünden vurmuştur. Yaralı ağır ve tehlikeli bir vaziyettedir. Bu şekilde yine iki aile yuvası sönmüştür.

"İkinci olaydan bir gün sonra, Yalvaç'ın Sücüllü köyünden Abdurrahman oğlu Ramazan, kendi mahallesinden Hacı Halil oğlu Kâmil ve Melek oğlu İbrahim tarafından kurşunlarla kafa ve bacağından vurularak ölmüş, kurşun beyinde kalmıştır." (Milliyet, Memlekette, 3.4.932)

b) Batı Türkiye'de: "Muhtar seçimlerinde arbede çıktı ve üç kişi yaralandı: İzmir, 21- Bornova'nın Çiğli köyünde... Muhtar seçimlerinde, üç muhtar adayı vardır. Bunlar Lutfi, Müslîh ve Osman Efendiler adında üç kişidir. Bu üç kişinin de kendilerine göre taraftarları vardır.

"Seçim günü üçe ayrılan köylüler kendi adaylarını kazandırmak için ellerinden geleni yaptılar. Neticede Osman Efendi

Muhtar seçildi. Bir tarafta seçim faaliyeti devam ederken diğer tarafta Osman Efendi'nin muhtar olması için çalışan Rasim, Cemal ve Fahri adlarında üç kardeş sopa ve bıçakla yaralandı.

"İddiaya göre bu üç kardeş, Çiçekli köyü Muhtar seçimlerinde oy sahibi olan Palamut köyü halkına oylarını kullanmamak konusunda telkinde bulunmuşlardır. Bu üç yaralı kardeşle beraber, bu olayı hazırlayanlardan Müslîh, Murat, Lütfî, Muharrem, İdrîs, Kör Mehmet, Mustafa ve Yakup adlarındaki 8 kişi de seçimlere fesat karıştırmak maddesinden gözaltına alınmışlardır."

(**Milliyet**, Memlekette, 22.6.932)

c) Doğu Türkiye'de: "Yirmi sanıklı bir mahkeme: Malatya (Özel) - Geçen sene Pütürge'nin Kızıluşağı köyünde muhtarlık meselesinden dolayı kanlı bir olay çıkmış, Hüseyin isminde biri ölmüştü. Bu olayın mahkemesi bitmiş, yirmi sanıktan bir kısmı yedişer sene altışar ay hapse mahkûm edilmişlerdir. Diğer bir kısmı ise beraat etmiştir." (**Son Posta**, 4.9.1932)

5- Kemalist Devlet cihazına hücum: Köylü her fırsatta, asıl dişli düşmanının kim olduğunu ve ona nasıl hücum etmek gerektiğini biliyor. İki örnekçik:

a) Vergici Kemalizme hücum: "Adana'da bir köy heyeti mahkûm oldu: Adana - Maliye tahsil memurlarının görevlerini yerine getirmesi sırasında, **kendilerine karşı gelmek ve köy halkını ayaklandırmak** suçlarından sanık bulunan Karaisalı kazasının (Barzama) köyü Muhtarı Ömer, İhtiyar Heyeti'nden Ali Kâhya, Abdullah ve İbrahim'in Ağır Ceza Mahkemesinde devam eden mahkemeleri son bulmuş ve bunlar üçer ay ağır hapisle, yüzer lira ağır para cezasına mahkûm olmuşlardır." (**Son Posta**, 15.7.932)

b) Tekelci Kemalizme hücum: İniş (avortement)e geçen "mürdezâd" (ölü doğmuş) Serbest Fırka'nın son günlerindeyiz. "Büyük İlet Meclisi"nde beklenilmeyen bir bora gibi geçen Belediye seçimlerinde, halkın kopardığı sağanağın muhasebesi yapılıyor. Serbest Fırka propagandasının halkı nerelere sürükleyebileceği anlatılıyor. Birçokları arasından bir örnek: Antalya'nın yağız bıyıklı ve yavuz bakışlı medreseli Milletvekili Rasih Bey ötmektedir:

"Halkı zehirliyor. Gerçekte efendiler, bu çeşit propagandalar da olamaz. Vergiler kalkacak. Fethi Beyefendi kusura bakmasın-

lar ama yalnız **Ankara ile İstanbul arasında gezmesinler. Gitsinler bu propagandanın, köylerin durumu üzerinde meydana getirdiği sonucu görsünler.** (Frenklerin tabiriyle: Sic! [Latince: Aynen]) Orada tütün ve sigara kâğıdı kaçakçılığı olur. Tütün tekeli memuru, hükümete müracaat ederek, yanına zabıta memuru olarak gider. **Köylü bunları görünce dışarıya çıkıyorlar. Hepsi birden hem tütün memuruna hem jandarmaya saldırıyorlar. Bu şekilde merkeze kadar kovalıyorlar.** (Meclis kayıtlarından aynen alan, **Cumhuriyet**, 19.11.930)

MENEMEN HADİSESİ

Bu kısa olaylar geçit resminden kolayca anlaşılıyor ki, Türkiye çalışkan köylülüğünde isyan hızı, devrimci kabiliyet vardır. Ne hacet, o her gün isyan halindedir. Toprak meselesinde, seçimlerde, siyasette her gün bireysel veya toplu hücumlara kalkışıyor. Ağır vergilere, burjuva mahkemelerine, Kemalist jandarmaya karşı silaha sarılıyor. Köylülük boğazlaşıyor. Yalnız onun belini büken şey, en ilkel ve ekonomik içerikte olsun bir örgütü bulunmayışı, burjuvazinin tırnaklarına kadar silahlı, maddi, manevi diktatörlüğü altında dağınık kalması, kendini yalnız saymasıdır.

Buraya kadarki düşüncelerden sonra, Türkiye köylüsü ihtilalci midir sorgusu kendiliğinden cevabını bulmaz mı? Köylü isyan ediyor mu? Elbette. Kemalizm kurulalı beri yalnız Doğu vilayetlerini kasaphaneye çeviren isyanlar, dünyanın her yerinde kolay kolay görülür köylü hareketleri değildir. Evet Kemalizmin, Bağımsızlık Savaşı'ndan beri ezberlediği, ve aydın küçükburjuva kuyrukçularının her şeyi yutmak ve hazmetmek için kiralananmış kırkambar midelerine bir lök gibi indirdiği ve her gün her çeşit sayfalarında geviş getirdiği "Devrimci frazeoloji"ye [laf ebeliğine] bakılırsa, Doğu, "karanlık kuyu" cinsinden bir facia piyesi ve sırf bir gericilik batakhanesidir. Fakat, boş lafla hiçbir meselenin açıklanmadığını bilen insanlar için, Doğu isyanlarının maddi özü hiçbir zaman ne şeyhin sarığı, ne seyidin üfürüğü, ne derebeyin şatafatı değildir. Bütün bu faktörler sıfır değildirler. Fakat bu faktörlerin rol oynayabilmesi için maddi şartlar bulmaları gerekir. İşte Doğu vilayetlerindeki isyanların temel vasıfları, köylü isyanları oluşudur. Fakat biz bu her yıl şiddetle patlak veren ve her gün kronik, dağınık bir şekilde devam edip giden köylü isyanlarının karakteristiğini burada yapmayacağız. Çünkü bu isyanlar genellikle köylü

meselesini ve özellikle milliyet meselesini ilgilendirirler. Doğu isyanlarını, özellikleri bakımından Milliyet konusuna^(*) bırakarak, burada sırf Batı vilayetlerinde kopan bir isyan hareketinin köylüyle olan ilişkilerine kısaca işaret edelim.

Tekrar edelim, eğer Doğu vilayetleri Türkiye sayılıyorsa, - ki Kemalizm kadar biz de Doğu vilayetlerini Türkiye'den sayıyoruz - yalnız orada olan ve bitenler, Leninizmin tezine olumlu cevap verir: Yani, Türkiye'de sık sık köylü isyanları vardır ve şu halde Türkiye köylülüğü ihtilalcidir. Fakat bununla "Batı vilayetleri"ni, Doğu'dan pek aşağı saymayı hatırımızdan geçirdiğimiz sanılmasın. Maksadımız, Kemalist burjuvazinin en çok medeni geçindiği ve ekonomik olarak en gelişmiş bulunduğu bölgelerde köylülüğün açık isyanla olan ilişkisini göze batırmaktır. "Menemen Hadisesi"ni ele alıyoruz:

Alacaklarını peşin ödeyelim: Burjuva ideologları ve Kemalist demagoglar, karşımızda, yedikleri arpa oranında şahlanıp kişneyebilirler. "Düşmanlarımızın dış gırcırdatması, dostlarımızın alkışlarından fazla hoşumuza gider." Onları telâşa düşürdüğümüz derecede, tam yerine bastığımızı anlayacağımıza kendilerini temin ederiz... Menemen İsyanı veya hadisesi bir irtica hareketi midir? Evet. Niçin? Çünkü: 1) Yolunu ve hedefini şaşırmıştır; 2) Çünkü, tarihi tersine yürütmek isteyenler tarafından idare edilmiştir; 3) Çünkü, kitle hareketinden çok, bir çeşit Puçizm sapıtışıdır.

Fakat, bütün bu gerici kılığına rağmen, bu hareket ve hadise, bize Türk köylülüğünün ihtilale susayışını, ihtilali tuttuğunu ve tutacağını, kır çalışanlarının ruhunu gösteren bir ders olmaz mı? Olur ve olmuştur.

Bugün kaç türlü irtica var? 1- Büyük arazi sahipleriyle derebeyliğin irticası; 2- Tekelci sermayenin irticası (müdahalecilik ve derebeylikle ittifakla); 3- Küçükburjuvazinin irticası (sınıf dağılışı yüzünden). Her üç çeşitte de müşterek olan: Sınıfsal varlıklarının fatalman [kaderleri gereği] tehlikeye düştüğünü gören sınıfların eski hale dönme eğilimi ve kaderciliğindedir.

Menemen Hadisesi bunlardan hangisine girer? Şüphesiz üçüncü gruba. Menemen isyancılarının programları ve fikirleri hakkında burjuva basınından bir şey öğrenilemedi. Fakat olayın,

(*) Bu konu, "Yol 5d Yedek Güç: Milliyet Doğu" ismiyle yayınevimizce yayınlanmıştır.

mecburen gizli kalamayan aşamalarından anlaşılıyor ki, Mene-
men Hadisesi, tipik bir küçükburjuva isyan hareketidir. Hare-
ketin başında, daha çok şehir küçükburjuvaları geliyor. Fakat,
hadise, hatta sürgüne giden bir Yahudiye Müslüman Mehdisini
alkışlatacak kadar karakteristik şehir küçükburjuvazisine has
görünmesine rağmen, mahkemenin ve olayın cereyanından da
anlaşıldığı üzere, köy küçükburjuvalarının önemli derecede ka-
tılımıyla meydana gelmiştir. Bizzat Mehdi, eski Manisa Cumhuri-
yet Nikâh Memurluğu'ndan azledilmiş bir Dervîştir. Olayın öteki
altı kahramanı: Sütçü - köy çerçisi - nalıncı - tatlıcı gibi esnaf...
Divan-ı Harp tarafından mahkemeleri istenen 122 sanık, baş-
lıca beş gruba bölünmüştür: 1- Elebaşılar (23 kişi); 2- Teşvik
edenler (5 kişi); 3- Suça iştirak edenler (12 kişi); 4- Suçu ha-
ber vermeyenler (34 kişi); 5- Gizli tekke açanlar (27 kişi)...
Bunlardan 74 kişiyi bulan ilk dört kısımdan 11'i hoca ve dervîş,
mahkemeden anlaşılabilirdiği derecede 20'si şehir küçükburjuva-
sı ve geri kalanlar da köylüdür. Bu hesaba göre, Divan-ı Harp
sanıklarının % 13'ü din adamı, % 27'si şehir küçükburjuvası ve
% 60'ı ise köylüdür. Fakat dikkat ediliyorsa 122 sanıktan yalnız
74'ünde "bu oranı buluyoruz. Geri kalan ikinci derecedeki sa-
nikları da hesaba katarsak, olay ile ilgili olan köylülerin sayısı,
bu % 60'tan çok fazladır. Fakat elebaşı sayılan ve Divan-ı Harbe
146 (idam) ile sevkedilen ilk 23 kişiden 9'u hoca, 9'u şehir kü-
çükburjuvasıdır. Elebaşılar arasında: Şehir küçükburjuvalarının
fazlalığı "Menemen Hadisesi"nin hatta "efradını cami, ağyarını
mâni" bir isyan değil, bir isyan hareketi olmasına bile engel
oldu. Hocaların çokluğu, olaya dini tarikat özelliğini damgaladı.

Menemen isyan girişiminin harekete geçirici gücü nedir? De-
dik: Genellikle orta sınıfların ve özellikle köylülüğün uğradığı şid-
detle sınıftan olma, sınıf farklılaşmasıdır. Bu isyan girişiminin,
bizi burada ilgilendiren kısmı, köylülükle ilgi ve ilişkisidir. Fakat
buradaki köylü meselesi üstünde durmadan önce, iki kelime de
din kisvesi hakkında söyleyelim: İsyân girişiminin güdücülere,
doğrudan doğruya veya dolayısıyla Nakşibendilik tarikatı oldu.
Niçin bu tarikat oldu? Nakşibendilik evel ezel bir küçükburjuva
muhafefti özelliğini taşıdı fakat, her şeyi hakim zehiri ile için
için zehirlemeyi bilen derebeylik, Nakşiliği de çarçabuk nüfuzu
altına aldı. O kadar ki, bir ara İstanbul'da Zeyrek'e gelip yerle-

şen tarikatın Türkiye'deki temsilcisi, dervişlerin hoşnutsuzluğu üzerine, Rumeli'ye kaçmaya mecbur olmuştu:

"Şeyh Abdullah Simav'da oturmaktan korkmuş, İstanbul'a gelerek gene Zeyrek Medresesine yerleşmişti, İstanbul'da paşadan, beyden, ağadan, efendiden birçok kimseler Abdullah'ın etrafında toplandıklarından, dervişlerin rahatı kaçmıştır. Bunun üzerine Evrenos oğlu Ahmed Bey, Şeyhi, Rumeli'de Vardar Yenicesi'ne davet etmiştir. Şeyh Abdullah orada Hicret'in 896 (1491) senesinde ölmüş ve Evrenos oğlu onun üzerine bir türbe yaptırmıştır." (Mehmed Ali Ayni, **age**)

Burjuvazi, tekke muhalefetine ortadan kaldırmaya mecbur olduktan sonra, Nakşilik, yukarıda da söylemiş olduğumuz gibi, artık köylerin karanlıklarına doğru çekilmeye başlamış ve köylü ile buluşmuştur. Nakşilik, Menemen olayının niçin ve nasıl başında bulunabilmişti? Bunu, Nakşiliğin prensip ve âdabındaki özelliklerinde aramak ve bulmak mümkündür. Birçok küçükburjuva tarikatları gibi Nakşibendilikte de şu üç özellik hakimdir:

1- Küçükburjuva kolektivite ve alçakgönüllülüğü: Fakir halkı Nakşiliğe çeken başlıca cazibe, onun ekonomik demokratlığı, ruhi Stoisyenliği ve kolektif görgüsüdür: "*Nakşiler, mütevazı görünmeyi, fakir yaşamayı bir çeşit fazilet sayarlar.*" "*Çatal bıçak kullanmazlar.* (Çatal bıçak kullanamayanlar için bunun psikolojik etkisi açıktır.) *Yemekten önce ellerini yıkarlar. Yerde yemek yerler. (age) Sofrada sol ayak üzerine oturur, sağ ayaklarını dik tutarlar. Yalnız yemekten sakınırlar. Kıvrıntı yapmamak, ekmeği küçük lokmalar halinde koparmak, parmakları yalamak, yemekte su içmemek, bir bardak suyu bir defada bitirmemek şarttır.*" (Zikri, "**Nakşilik ve Tarikatlar**", **Son Posta**, 11.1.931, Tefrika 5) Burada mistik, riyazetçi [nefsi kırma] ve taassubcu [fanatik] gözükken üslûp bir tarafa bırakılırsa, bütün bu "âdab", fakir halkın, özellikle köylünün yaşayış tarzının ifadesinden başka nedir? Bütün bu özellikler, Nakşiliğin köyde niçin sevilebildiğini gösterebilir. Fakat, köylülüğü nasıl olup da harekete geçirebildiği, şu iki son prensibi ile açıklanır:

2- Disiplin: "**Şeyhin izni olmaksızın mürid özel veya dini hayatında hiç bir iş yapamaz.** Mürid Şeyhin önünde yüksek sesle konuşamaz. İzin almadıkça söze karışamaz. Şey-

hin fikirlerini eleştiremez ("Revizyonizm" yasak!) ve Şeyhe ait hiçbir şeyi kullanamaz." (Zikri, **age**)

3- Konspirasyon [Gizli çalışma]; *"Nakşiler, Bektaşiler gibi, sır tutmaya çok önem verirler. Nakşilerce **sır söylemek emanete ihanet etmek gibi bir suçtur.**"* (Zikri, **age**)

Menemen Hadisesi'nde, özellikle bu gizlilik usûllerinin çeşitli uygulamalarını görüyoruz. Mesela: *"Silahlı adamların kendi aralarında özellikle Arapça konuşmaları, etrafta kulak verenlerin, ne demek istediklerini anlamalarına engel olmuştur."* (**Cumhuriyet**, 26.12.930) Parola ve Şifre, Nakşiliğin sıkı gizliliğine yarayan en önemli vasıtalarından biridir. İstanbul'daki tutuklamalara sebep olarak: *"Esat Efendi'nin imzasıyla Parola tarzında bazı haberleşme evrakının ele geçirilmiş olmasından ileri geldiği söylenmekte"* (**Cumhuriyet**, 28.12.930) *"Şeyh Said isyanında, Bergama'da bir şeyhin kışkırtıcı hareketlerinden dolayı tutuklanmış, evi aranmış, yapılan aramalarda bazı şifrelere rastlanmıştır. Bu şifrelerin nereden geldiği sorulduğu zaman "Bergama'da"ki Şeyh: "Bu şifreler bizim İstanbul'da en büyük şeyhimiz olan Şeyh Esat Efendiden gelmiştir. Onunla haberleşmelerimizi içerir" demiştir."* (**age**). *İsyancılar, hatta takma isimler olarak harekete geçmişlerdir: "Derviş Mehmet, adamlarına, Eshab-ı Kehf'in isimlerini vermiştir. Bundan dolayı Ankaralı Mehmed'in ismini de Mernuş koymuştur."* (**Cumhuriyet**, 28.12.930). Mehmed Emin de, Divan-ı Harp'teki ifadesinde aynı şeyi tekrarlar: *"Paşa köyüne geldik. Mehdi bize Eshab-ı Kehf'in isimlerini verdi. Yanımızdaki köpeğimize de "Kitmir" diyordu."* (**Cumhuriyet**, 17.1.931)

Bu üç özellik, Nakşiliği, bir küçükburjuva isyanının başına geçirmeye yeterli değil midir?

Şimdi böyle bir tarikatın kimlere dayandığına geelim. Önce, hadisenin eli silahlı baskıncı çete kahramanları, hep gençlerden seçilmiştir: *"İrtica hadisesini hazırlayan suçluların hepsi 19-20 yaşlarındadır. Suç sırasında, yaşlarının vereceği hafifletici sebeplerden kazanmak istiyorlar."* (**Cumhuriyet**, 26.12.930)

Mehdi silahsız, ötekiler mavzer ve çifte fişeklikli, külahlı, cüb-beli olarak Menemen'e geldikleri zaman, evvelce peyledikleri ... [bir kelime okunamadı] önünden "İnnâ Fetahnâleke" yazılı bayrağı alıyor ve halka "Ne duruyorsunuz. Sancağ-ı Şerif çıktı. Müslümanlar gelin, altında toplanın. Şeriat isteyelim" diye ba-

ğırıyorlar, ilk günkü burjuva basınına bakılırsa, halk bu davete "Redle karşılık etmiş ve çekilmiştir." (**Cumhuriyet**, 25.12.30) Halbuki sonra zaruri olarak meydana çıkan ayrıntılar gösteriyor ki, aksine halk derhal bu davete olumlu cevap vermiş, bu yüzden ürken jandarma yüzbaşısı, ne yapacaklarını soran kişilere, Karakolun kapısını kilitledikten sonra: "Siz karışmayın. Buna akıllar ermez" yollu cevap vererek kabuğuna büzülüyor, hatta üzerlerine sevk edilen ilk müfreze, ilk Kubilây müfrezesinin askerleri, subaylarının kellesi uçurulduğu halde, halkın arasında dağılıp gidiyorlar, bir çeşit, halkla kardeşleşiyorlar. Divan-ı Harp önünde Mehmed Emin'in ifadesi şöyledir: "Camide birçok kişi bize katıldı." Nitekim aynı basın, ertesi gün, biraz daha başka türlü hikâye ediyorlar: Müezzinden bayrağı alan isyancılar, "ortalığı vaveylâya vermişler ve tekbir getirmeye başlamışlardır. Bu tekbir sedaları üzerine civardaki evlerde bulunanlar hep dışarıya fırlamışlardır. Bu suretle hükümet civarında epeyce bir kalabalık toplanmış bulunuyordu." O sırada Mehdi, duadan sonra demiştir ki: "Ey ahali! Ben Mehdi-i Resulüm. Beni Peygamber gönderdi. Ortalık çok fena oldu. Biz Şeriatı kurmaya geldik. Arkamızda bin kişi var." Gazeteciye göre, Mehdi'nin bu hutbesi karşısında "bir kısım halk gülmüş, bir kısmı da nefretle çekilmiştir." (**Cumhuriyet**, 26.12.930) Fakat, bin bir rötüşle mahkemeye çıkarılan Küçük Hasan'ın ifadesinde bile hiç de böyle bir şey yok. Halk gülmemiş, nefretle çekilmemiş, hatta aksine, isyancıları alkışlamıştır bile. İdamdan kurtulma vaadiyle söylenen Küçük Hasan, hadiseyi şöyle anlatıyor:

"Meydanda üç yüz kişi kadar toplanmıştı. Sancağın altına, bizim yanımıza gelenler, bizimle zikredenler yüz kişi kadar vardı. Bu sırada birjandarma çavuşu geldi. Mehdi'ye "Ne istiyorsunuz?" dedi. O da: "Biz Şeriat istiyoruz" cevabını verdi. Çavuş "Peki Öyle ise kumandana bildireyim" dedi, gitti. Kumandan geldi, Mehdi Mehmet'le konuşular. Mehdi, halka söylediklerini ona da tekrar etti ve "Seni de imana getireceğiz" dedi. Halk alkışladı. Kumandan bu vaziyet karşısında tekrar daire sine çekildi. Sonra subayla asker geldi. Subay, Mehdi'nin yanına geldi. Yakalayıp götürmek istedi. Biraz çekiştiler. (Dikkat ediliyordur: Asker hiç işe karışmıyor!) Mehdi, subayı vurdu. Subay giderken, arkasından bir silah daha attılar. Subay, aldığı

yaradan, derhal yere yuvarlandı. Mehdi ile Şamdan Mehmet arkasından gittiler. Mehdi geldi, çantadan bıçak alarak gitti, içeride subayın başını kesmişler, başı cami avlusundaki taşın üstüne koydular. Askerler, subay vurulunca gitmişlerdi. Kesik başı, sancağın üstüne takmak istediler, ip aradılar, sarışın bir adam urgan getirdi, onunla bağladılar. Sonra tekrar asker geldi. Makineli tüfek çalıştı."

Bir özel muhabir Kübilây hadisesini daha ayrıntılarıyla anlatıyor: "Kubilây Beyle Derviş Mehmed'in arasında tartışma olurken adamlarından birisi zavallı Kubilây'a ateş ederek yere düşürmüştür. Mel'un Derviş, derhal Kubilây'in üzerine çullanmış ve kama ile boğazından kesmeye başlamıştır. Hain herif subayımızı, gâvur niyetine kesmekte olduğundan şehit yüzbaşı: " - Ben de müslümanım" diyebilmiş. Fakat hunhar mürteci: "Asilerin akıbeti işte böyledir!" diye bağırarak gencin kafasını vücudundan ayırmış ve zavallı gencin kanını içerek: " - Kan haramdır ama bunun kanını içmek helâldir" diye söylenmiştir." "Hadise üzerine gönderilen jandarma müfrezesini takiben, Menemen'deki askeri kıtalardan kuvvet geliyor ve halk şiddetle alkışlıyor. (Acaba kimi?) Bunu, kendilerini takdir eden bir birlik görüntüsü sayan suçlular "Vurun hâinleri!-" diye bağırarmaya başlamışlarsa da zabitanın demir çemberi kendilerini sarınca işi anlamışlardır. Eşkiyanın bulunduğu Hasan Ağa camii çevrilmişti. Etrafa haber vermek üzere minareden silah atan müezzinin ateşi üzerine eşkiya da jandarmaya yayılım ateşe başlamışlardır. Teslim olmaları teklifine cevap bile vermemişlerdir. Bu arada sahte Mehdi Mehmed: " - Korkmayın. Mehdi Resûlullah kurşunla ölmez. Bana kurşun geçmez. Dayanın" diye adamlarına kuvvet vermiştir. Çatışma devam ediyordu. Eşkiya Derviş Mehmet de yere yuvarlandı. Fakat mel'un herif geberip gidiyordu, bir taraftan da bağırıyordu: "Mehdi-i Resul ölmez, ona silah para etmez, ona kurşun işlemez!" Bu sözlerin nihayetinde de kan içinde canını teslim etti." (**Cumhuriyet**, 26.12.930)

Hadise, Doğu vilayetlerinin ıssız ve talihsiz köylerinde değil, Başvekil İsmet'in, Meclis beyanatında söylediği üzere: "Menemen gibi, memleketin gerek ümran ve özellikle irfan itibarıyla ileri olan bir bölgesinde bu oluşumlar nasıl çalışabiliyor. İşte hüzün veren budur." (Meclis Nutku, **Cumhuriyet**, 2.1.1931)

Aynı Başvekil, aynı nutkunda, Kemalizmin zulmü altında doğal tepkiler sayılacak olan bu hali hiç beklemediğini, ve Kemalizmin, söyleye söyleye hakikaten "Halkçı" bir sistem olduğuna, Kemalistlerin kendilerinin bile inanarak sonra bu tepkiler karşısında şaşakaldıklarını şöyle ifade ediyor:

"Aynı zamanda dikkatimizi çekmiş olan şey, hadisede hazır bulunan halkın, ilk raporlara göre kayıtsız ve hissiz bir halde seyirci kalmasıdır." Fakat sonradan gelen raporlar: *"Seyredenlerden bir kısmının onaylar bir ruh hali gösterdiğini ilave ediyordu."* *"İlk çıkan gerçekler, hadiseyi gerçekleştiren çetenin 10 günden beri böyle Mehdilik fikrini yaydıklarını, husumet saçtıklarını, sonra uğradıkları bazı köylerde silahlandıklarını, yardım gördüklerini ve Menemen şehrine daha evvel keşfederek, düzen ile girdiklerini gösterdi."* *"Daha önce Manisa'da iki üç aydan beri bir takım toplantılar neticesinde kararlaştırılmış, büyük şehirler arasında gidişler gelişler yapılmış, sonra bizzat Menemen şehri içinden bu çetenin geleceğini bilen ve onlar gelince kendilerine yardım için bir takım giysiler hazırladıklarını söyleyen adamlarla çerçevelenmiş."*

Bütün bunlar, isyan hareketine halkın sempatanlık derecesini, bizzat Kemalizmin diliyle söylüyor. Ve Başvekili dehşetler içinde bırakan da budur:

"Bu çevre", diyor Başvekil, "ne kadar zehirlenmiş olmalı ki, insanların seçme ve yargılama kabiliyetinden bu kadar aşağı dereceye düşsünler. Hikayesine dayanamadığımız manzaraların, fiilen meydana gelişini soğukkanlılıkla seyredebilsinler. Sonra devletin silahlı kuvvetleri hadiseye çağrılmışken, kuvvetlerin ellerindeki silahın hiç şüphe götürmez güçlerine, kesin kullanılma"sına karşı bu kadar meydan okuyan bir ruh hali gösterebilmişlerdir." (Meclis Nutku, **Cumhuriyet**, 2.1.931)

Yavuz Başvekil, bu ifadeleriyle, henüz yavuz bir asker olmaktan pek de ileriye geçemediğini anlatırcasına, halkın bu "soğukkanlılığını ve Kemalizmin topuna tüfeğine karşı "bu kadar meydan okuyuşu"nu, birkaç softa tarafından "zehirlenmiş" olduğuyla açıklıyor ve asıl temsil ettiği kapitalist düzeninin, Kemalizmin, halkı bu hale sokmaktaki asıl rolünü aklının kenarından bile geçirmiyor. Ve hakkını pek yemeyelim: Geçirebilecek bir mevkide de bulunmuyor.

Buraya kadar olanlar hep genel "Halk" arasında gibi gözüküyor. Biraz da, özellikle köylülük içindeki manzaraya bir göz atalım:

Hadisenin kahramanları, şehir küçükburjuvalığı mesleğinde bulunmalarına rağmen, çoğunlukla asılları ve hatta aileleri köylüdür. Mehdi ve arkadaşları Manisa'dan Menemen'e geliyorlar. İlk haberi veren gazeteye göre isyancılar: *"Hadise gecesini dağ yollarından yürüyerek sabah namazında Menemen'e erişiyorlar."* Manisa ile Menemen'in arası en aşağı elli kilometrelik (yani 10 saatlik) bir mesafe. Fakat, bu mesafeyi, Mehdi takımı bir haydut çetesi gibi "dağ yollarından" aşarak bir gecede acele geçmiyor. Aksine, isyancılar 10 saatlik yolu 20-25 günde tüketiyorlar; yani bir propaganda grubu halinde bütün geçtikleri ve uğradıkları köyleri adeta isyana hazırlayarak yol alıyorlar. Yalnız Bozalan köyünde, burjuva gazetelerine göre 4-5 gün kaldığı söyleniyor. Halbuki hadisede, hafif yaralı olan Mehmed Emin 10 gün zikredip bir gün oruç tutmaktan bahsediyor. Mahkeme ifadelerinde Sarı Hasan, *"Paşa köyüne uğradık. Bozalan'a girdik. Bir hafta köyde kaldıktan sonra Çamlık'ta kaldık."* diyor. Acaba Çamlık'ta ne kadar kalmışlar? Onu da Küçük Hasan tamamlıyor: 15 gün. (Divan-ı Harp İfadesi, **Cumhuriyet**, 17.1.1931) Şu halde isyancılar yalnız 15 + 7 = 22 gün kalmış olacaklar. Fakat Bozalan köyünden başka yolda birçok köylere daha uğramışlardır. Ortalama 25 gün dersek, dersek, demek isyancılar bir aya yakın bir süre köylerde kalmışlardır. Köy Kanunu'nun özel maddeleri malûm: Köyde herhangi bir şüpheli şahıs görülür görülmez, Muhtarca hükümete haber verilecektir. Halbuki, bizim isyancıları bizzat köy ihtiyar heyetleri koruyor ve misafir ediyorlar! Yalnız şu Manisa - Menemen seyahati, isyancıların köylüyle ne kadar sıkı fıkı ve meşgul olduklarını göstermeye yeterlidir.

Menemen isyancılarının köylüye ne dereceye kadar bağlı ve köy hoşnutsuzluğundan çıkma olduğunu ve köylünün isyanı ne kadar benimsediğini anlamak için şu noktaları, bizzat burjuva basınının dedikleriyle tespit etmek yeterlidir:

1- İsyandan önce köylüyle temas ve hazırlık:

"Menemen'e gelen mürtecilerden Hasan, İstanbul'a gidip orada icabedenlerle görüşmüştür ve gene bu Hasan, Manisa ile Menemen arasında ve köylerde - seyyar satıcı sıfatıyla - mekik

dokuyarak, oradaki hazırlıklar için haberler götürüp getirmek vazifesini görmüştür." (**Cumhuriyet**, 28.12.930).

2- İsyan için silah köylerden tedariklenir: "Bu şüpheli şahısların, günlerce köylerinde kalmalarını ihbar etmeyen bu köylüler de zan altındadırlar. Eşkiyaların silah tedarik ettikleri (Pasa köyü)nden de 2 kişi tutuklanmıştır." (**Cumhuriyet**, 29.12.30).

3- İsyan mahallinde gözcülük ve bağlantı yapan köylüdür: "Hadiseden on onbeş gün önce, Menemen çarşısında dolaşan iki köylü kadın, manifaturacı Akif Bey'in mağazası önünden tereddütle geçerlerken, alışveriş bahanesiyle mağaza sahibine yaklaşırlar: "Buralarda ne var ne yok" diye sorarlar. Mağaza sahibi de: "Hiç!.. Hayırlar..." cevabını verir. Kadınlar da: "Ortalık karanlık, karışık görünüyor. Manisa'dan şeyhleri, dervişleri kovmuşlar!.." derler. Akif Bey, bu sözlerden hiçbir şey anlamadığından, aldırmanın ise de hadiseden sonra hatırlayarak hükümete ihbar etmiştir." "Kadınların Mehdi'nin son kaldığı köyden gözcü, haber toplayıcı olarak gelmiş olmaları pek muhtemeldir, fakat bu kadınları bulmak henüz mümkün olamamıştır." (**Cumhuriyet**, 14.1.1931).

4- İsyancılara köylü yataklık eder: Divan-ı Harp önünde, isyan kahramanlarından Mehmed Emin, şöyle ezberletilmiş bir ifade verirken, bu noktayı da zaruri olarak aydınlatıyordu: "Tekkede hocalardan öyle ilhamlar aldık ki, emirleriyle kendimizi ateşe atacak hale geldik."

"Bozalan'a geldik. Ellerimizde kitaplardan hadisler okuyarak, cahil köylüleri aldatıyorduk. (Burada "Eşkiya" Mehmed Emin'le, Başvekil Paşa aynı fikri besliyorlar: İkisi de köylünün aldandığına emindirler.) Emiralem Jandarma Karakolu'nu basmayı, oradan silah almayı düşündük. Sonra korktuk, köylüler çamlıkta kulübe yaptılar. On gün durmadan orada zikrettik. Bir gün oruç tuttuk. Sonra Menemen'e geldik. Menemen'den Manisa'ya, Şam'a gidecek, tekkeleri açtıracaktık. Şam'da Mehdi Mehmed, İsa ile görüşecekti." (**Cumhuriyet**, 17.1.1931)

Daha önce gazeteler de yazmıştı: "Mürteciler Manisa'yı terk ettikten sonra önce Manisa'nın Bozalan köyüne giderek burada 4 gün (Rakamlara aldırmanın, burjuvazi doludizgin atacaktır...) kalmışlar ve ihtiyar heyetine misafir olmuşlardır. Bu köyün ihtiyar

heyeti hakkında da soruşturma başlamıştır. Oradan Menemen'in (Çamiçi) köyüne gelmişler ve kararlaştırılmış günde, geceleyin (elektrikler sönünce) erkenden yürüyüşe çıkarak seher vakti Menemen'e girmişlerdir." **(Cumhuriyet, 28.12.930)**

"Bozalan köyünden 70 kişi getirildi. Bunların dördü tutuklandı, diğerleri nezaret altındadır. Hadise faillerinin, bu köyde akrabaları vardır. Bunlar, hainlere yataklık yapmışlardır. Hainler bu köyde 7-8 gün kalmışlardır." **(Cumhuriyet, 29.12.930).**

5- İsyân sırrını, köylü, kendiliğinden saklar: Köylü, isyan karşısında doğal bir gizli faaliyetçi gibi hareket eder. Eğer bir tek köylü, Kemalizme sadık olsa idi, bir ay kadar süreyle köylerde silahlı bir ajitasyon seli gibi pervasızca ve her şeyi apaçık söyleyerek akan Mehdi'yi, bir köy karakoluna olsun gidip çıtlatacaktı. İsyancılar, her geçtikleri yerde, önlerine gelene isyan koparmaya gittiklerini söylüyor, köy camilerinde halka isyan yapacaklarını vaaz ediyorlar, - Kemalizm, Türkiye'de kimlere dayandığını bir daha öğrensini! - hatta bir köy Muhtarı bile gidip, hükümete bir imada olsun bulunmuyor. Bütün Türkiye çalışkan halkı, Kemalizmi tanımıyor; yalnız köylü değil, bütün halk... İşte bir örnek:

"Mürteciler, Manisa'dan Menemen'e gelirken, Gediz nehri bir kayıkla geçmişler ve kayıkçıya, şeriatı ihya etmek istediklerini, eğer başarılı olurlarsa, kendisine 200 lira maaşlı bir memuriyet bulacaklarını vaatmişlerdir." **(Cumhuriyet, 29.12.930)**

"İrtica suçluları, Menemen'e gelmeden önce, (Kese Köyü)ne uğrayarak, Cuma namazı kılan halka vaaza başlamışlardır. Derviş Mehmet, elinde silah, minbere çıkmış, adamlarına kapıyı pencereleri tutturmuş ve uydurma Mehdi söze başlamış: - Her taraf 70 bin kişi ile sarıldı, İzmir ve İstanbul'u da aldık, öğleye kadar hepiniz bu bayrak altında toplanacaksınız. Yoksa mahvolumsunuz!" **(Cumhuriyet, 26.12.930)**

Mehdi'nin kaç lira maaş vaat ettiği, kaç bin kişi ile nerelerin zaptedildiğini söylediği bir tarafa dursun, -bunlar meselenin niceliğidir-, nitelikçe önemli olan, Mehdi'nin gerek yolda her rastladığı şahsa, gerek cami gibi insan toplantılarına, daima günlerce, haftalarca evvel isyandan bahsetmiş ve Kemalizme bir kişicik olsun halktan dost çıkmamıştır. Bu yeter: "Anlayana sivri sinek saz gelir, anlamayana davul zurna az gelir..!"

Köylerde isyana hazırlanılıp hazırlanılmadığı hakkında bir kelime bile işitilmedi. Fakat burjuvazinin bütün köyleri "kuvvetli müfrezeler"le sardığını duyduk. *"Bozguncuların, köylerde de kötü etkiler yapmış olmaları da, ihtiyaten dikkate alınarak, köylere kuvvetli müfrezeler gönderilmiştir. Mamafih (Ah, bu "mamafih"ler!) halk bu irtica hareketinden tamamen tiksiniştir. (İster inan, ister inanma!)" (Cumhuriyet, 26.12.930)*

Menemen Hadisesi bize neleri söyledi? Bütün yukarıdaki olaylardan sonra, önce klasik Marksizmin, köylü hakkında çok önce söylediklerini hatırlattı. Engels'in, **"Almanya'da Köylü Savaşları"**nı ne kadar üstünkörü olursa olsun, gözden geçirip de şöyle bir tarafa koyan için, köylü isyanlarında, köylülüğün hareket ve kalkışmasında, şu iki çeşit olumlu ve olumsuz vasıfları bir daha, derinden düşünmemesi imkânsızdır:

1- Köylülüğün isyanda olumlu tarafları: Köylülük: 1- Cengâverdir; 2- Yiğittir; 3- Ölümden yılmaz; 4- İyiye ve güzele inanır. Hatta Mehdi'ye bile inanır. Mehdi ve arkadaşlarının nasıl öldükleri meydanda.

2- Köylünün isyanda olumsuz tarafları: Şu noktalarda toplanabilir:

a) **Tereddütlü olmak:** İsyanda tam enerjik bir hareket söz konusu olduğu zaman, köylüyü bir tereddüttür alır. Aca-ba... Yapayım mı, yapmayayım mı? Ve tabii o yalpalarken düşünman yolunu bulur: Atı alan Üsküdar'ı geçer.

b) **Anarşik dağınıklık:** Köylü ilgisiz, nemelazımcıdır. Kişisel mülkiyetçidir. Hareketin tam bir konsantrasyon istediği anda, o, "adam sen de" der, dağılır. Müsterek hareket zarureti dayattığı bir sırada, evi aklına geliveren köylü, kirişi kırar.

c) **Efsanevilik:** Köylü hurafelere inanmaya hazırdır. Düşmana yaklaşıldığı zaman, yalan bir söylenti köylüyü dehşet içinde kalmaya ve paniğe götürebilir.

d) **Sebatsızlık:** Zaferden hoşlanmayan sınıf yoktur. Fakat felaket karşısında soğukkanlılığı bırakmamak şarttır. Halbuki köylü için kötü bir haber: Dağılın borusudur.

e) **İhanet:** Köylü isyanlarında, sık sık görünen beladır. Köylüler, ufak tefek "düşmanlık"ları yüzünden kolayca birbirlerini ele verirler. Köylü, özel mülkiyete bağlı ve kişisel çıkarlarda ileri olduğu için, hareketin şefleri satın alınabilir. Bu yüzden hareket en kuvvetli zamanında cepheden yarılr.

f) **Şuursuzluk:** Asıl düşmanımla bir ittifak yaptımıydı, asıl müttefikim olan köylü, işçiyeye saldırabilir.

g) **Bönlük:** Köylü, düşmana galip gelir gelmez, onu tam bozguna kadar kovalayacak yerde, onun ateşkes teklifine kapılır, düşmanla güya uzlaşır. O, bu uzlaşmasında samimidir. Fakat bönlüğü yüzünden, düşmana zaman kazandırmaktan başka bir şey yapmamış olur. Düşman, ilk fırsatta onu yine tepeler.

Köylülüğün bütün bu olumsuz taraflarını, Lenin, bir kelime ile özetlemişti: Sallanmak, bir uçtan bir uca gitmek... Çünkü, küçük mülkiyet temsilcisi olan çalışkan köylü, kendi idealiyle, mantiki neticeli Komünizme kendiliğinden gidemediği gibi, kapitalist soygununa da tahammül edemez.

Bu bir uçtan öbür uca gidiş Menemen isyancılarında da aynen görüldü. Bizzat isyancıların tutuldukları andaki ruh halleri, mahkeme önündeki ifadeleri buna küçük bir örnek olabilir:

1- İlk tutuldukları zaman: Mehdi'nin "Eshab-ı Kehf'i idealleri uğruna ateş püsküren birer "Fenâfillâh" idiler. Bu hali gazeteler şöyle anlatıyorlardı:

"Bu dört mel'unun ("Getirilen iki suçlu ve yaralı iki lanetli") kafası, gericileşmiş din kurallarıyla öyle doymuş ve cezbe gelmiştir ki, sorguya çeken Cumhuriyet Başsavcısına: "Sen gâvursun" diyor ve hidayete eriştirmek için imana gelmeye davet ediyorlar. Yaralılardan birisi, öldürülen Derviş Mehmed'in Mehdi olduğundan ve tekrar dirileceğinden bahsederek: " - Hakikati söyletmek için beni de ateşe atsanız Hazret-i İbrahim gibi yanmam" demektedir. "Yaralılar ve diğer iki suçlu, dinden, imandan, Peygamberden dem vurarak, imansızların er geç belâya uğrayıp cezalarını göreceklerini, hutbe yapar gibi bağıra bağıra söylüyorlar. Bunlar partililik tanımadıklarını, şeriat lazım olduğunu ısrarla söylüyorlar. Yaralı eşkiya, hayatının, Kıtmir denilen köpek tarafından kurtarılacağını söylemektedir." (Cumhuriyet, 26.12.930)

2- Mahkeme önüne çıktıkları zaman: Aynı adamların, hemen hepsi de Hocaların afyonuylay sersemlediklerini, aşağı yukarı aynı açıklıkla tekrarladılar. Hele "Zeki" Mehmed denileni, bu konuda tüy dikti denilebilir. *"Divan-ı Harp Reisi Paşa Hazretleri; beş aydan beri ben de Mehdi Mehmed'in mensup olduğuy Nakşibendi tarikatına intisap ettim [katıldım]. İçine*

girdikten sonra anladım ki, bu tarikatların hepsi yalandan ibarettir." "Mehdi, beş aydan beri bize dünyayı göstermedi. Mehdi'nin vaazını dinleye dinleye mahvoldum. Günde bin defa zikretmeye mecbur kaldım." "Mehdi, bizi rüyalarla aldatıyordu. Bir gün Hazret-i Muhammed'i gördüğünden bahsetti ve bu suretle bizi kendisine cezbetti. Meczuba döndüm." "Bu tarikatın kaldırılmasını Cumhuriyet hükümetinden istirham ederim Paşa Hazretleri." (Son Posta, 17.1.1931)

Genel karakterlerinde köylü isyanının bu özelliklerini hatırlatan Menemen Hadisesi, hele isyan sanatında, hatta bin üç yüz yıl önceki taktiği bile lâyıkıyla hazmetmemiş görünüyor. Gerçekte adı Mehmet olan Mehdi, tıpkı Müslümanlığı kuran Muhammed gibi, silahsız, yanındaki silahlılara güvenerek sahneye çıkıyor. Halbuki Muhammed bile ancak Kureyş'in kırk babayığidini etrafına topladıktan sonra işi açığa vurmuştu. Makineli tüfeğe karşı "kurşun geçirmez muskası" ile çıkmak zihniyeti, Menemen Hadisesi'ndeki toyluğun derecesini gösterir. Bir başka örnek daha: Mehdi, etrafında yüzlerce kişi topluyor. O sırada inzibat kuvvetleri felce uğramıştır. Halbuki o hâlâ vaaz ve ajitasyondan ileriye geçemiyor. Karakol ve kumandanlar ötede sağ salim dururken, o, hükümet meydanında Sancak-ı Şerif açmakla meşgul... Buna benzer özellikler, yalnız Menemen Hadiseğine has olmakla kalmaz. En geniş kitle hareketlerini coşturan Doğu isyanlarında da aynı haller tekrar eder durur.

Bundan çıkan netice şudur: Türkiye'de belli başlı bir 'sınıf olmaktan çıkan ve sırf bir geçiş sınıfı halinde bulunan köylülük, nicelik itibarıyla ne kadar büyük olursa olsun, Türkiye'de bir nitelik değişikliğini kendi başına başaramaz. Bütün yığıtlığına, ölümü hiçe saymasına ve dövüşçülüğüne rağmen, sallantılı karakteri ve isyan sanatındaki geriliği yüzünden, sosyal kurtuluştan en sebatlı ve en homojen bir keşif kolunun kılavuzluğuna muhtaçtır. Bu keşif kolu, Türkiye proletaryası ve onun genelkurmayı olan Komünist Partisi'dir. Türkiye köylüsü devrimcidir. Onun için, devrimci hızını, Derebey artıklarının ve Derebey ideolojisi olan din ütöplerinin nüfuzundan kurtarmak için yapılacak şey, köylülüğün ruhunu kazanmak ve ona keşif kolu olmaktır.

Bu konuyu bitirmeden önce, son bir soru akla geliyor: Türk burjuvazisi, köylülüğün devrimci hızı karşısında ne düşünüyor?

Bu soruya kısaca cevap vermek için konuyu Menemen Hadisesi kadar küçültelim: Menemen Hadisesi'nden Kemalist burjuvazi ne ders aldı. Ne yaptıklarından bunu anlamak mümkün:

Önce, Kemalist burjuvazi, her ölüm devrine yaklaşan kapitalistlik gibi, bir elastikiyeti artık kalmayan bu işin önüne geçmek için halka karşı terörünü arttırmaya karar verdi:

a) Derhal, Ordunun dahili meselelere nasıl karışacağı tespit edildi: Bundan sonra, Ordu geldi mi, halkın üzerine ateş etmekten başka bir şey yapmayacaktır. İsmet, Menemen hakkındaki nutkunda: *"Bu suretle birçok hadiseler, asker geldiği zaman, onun müdahalesiyle, yayılmasına meydan vermeden hallolunur."*

b) Fevkalâde [Olağanüstü] mahkemeler ve bir yargılama usûlü kuruldu: Adeta İstiklâl Mahkemelerinin ebedileştirilmesi gibi bir şey. Mazhar Müfit Bey: *"Bugün",* diyordu, *"gelecek için, eldeki Hıyanet-i Vataniye Kanunu'nun yargılama usulleriyle ilgili maddelerinden faydalanılmalıdır. Celp ve davet gibi merasim yoktur. Bunların hükümleri, M. Meclisi'nin onayına bağlı olmak şartıyla derhal uygulanır. Artık hükmün temyizi yoktur."* (Meclis Zabıtları, **Cumhuriyet**, 2.1.931) Bu teklifi kışkırtan Başvekil'in fikri şu idi: *"O da, böyle fevkalâde hadiseler olunca, adliye, bir takım usûllerini sadeleştirerek, özel bir hareket tarzı takip edilmelidir. Bunu da ayrıca incelettiriyoruz. Tabii elimizde bulunan hadise için değil, geniş zamanda, sakince gözden geçirilerek, gelecekte, kalıcı bir biçimde, Adliyenin elinde uygulamaya yarayan bir argüman bulunsun diye."* (Meclis Nutku)

c) Basın Kanunu'nu yeni baştan sıkıştırmak: Gerçi, Başvekil, zikredilen nutkunda Basın Kanunu'na dokunulmayacağını vadetmişti. Fakat Serbestçiler [Serbest Fırka] bu noktaya aynı Meclis'te temas ettikleri zaman bile gürültüler koptu. Ve çok geçmeden, sırf Komünizm fikirlerini yaymaya karşı, üç seneye kadar hapis cezası kondu.

Bütün bu tedbirler hakkında, bütün burjuvazi, -karşı olan da, taraftar olan da müttefikti. Yalnız, o zaman Meclis'te mevcut olan Serbestçiler, henüz "bağımsız" adını almamışlardı. Onun için Halk Partisi ile Serbest Fırka'nın Menemen Hadisesi'nden çıkardıkları dersler aynı değildi.

HALK PARTİSİ: Ki Ortodoks Kemalizmin cesetleşmişidir ve gerçek hakimiyeti en mutlak şekliyle elinde tutar, Menemen

Hadisesi karşısında, "uygun bir dille" tövbe ve istiğfar demagojisinden daha çıkar yol bulamadı. Başvekil'inden Divan-ı Harp Reisi'ne ve basınına kadar, bütün Halk Partisi hep bir ağızdan teminat teminat üstüne veriyorlardı ki, Kemalizm, Müslümanlığı, dini asla inkâr etmez. Hatta laik demek, dinsiz demek değildir. Örnekler:

Başvekil: Meclis Nutkunda şöyle diyordu: *"Hürriyetin başlangıçtan beri izlediği, devlet işlerini din işlerinden ayırmak çizgisi, ihtimal ki bundan beş, sekiz sene evvel din aleyhinde bir çizgiymiş gibi görünebilirdi. Çünkü, bu suçlamanın asılsız olduğunu gösterecek en önemli ve en ikna edici etken yani zaman, henüz geçmemiştir."* (Nutuk, **Cumhuriyet**)

Zavallı Başvekilceğiz, Menemen isyanının, dinin elden gitmesi yüzünden olduğuna basbayağı inanıvermiştir. Yavuz İsmet, sosyal meseleler hakkında şöyle der: *"Benim görüşüme göre, mesela bir sosyal mesele, bir gök teorisi olmakla beraber gerçekte pratik bir meseledir."* (**age**) Yani Kemalist sosyoloji ya bulutlar arasında dolaşır ya da en kötü Ampirizme kakılır kalır...

Divan-ı Harb-ı Örfi Reisi; "Bir gazeteci arkadaşımız zanlılardan bazılarının, kendilerini kurtarabilmek ümidiyle, şu savunma şeklini seçmiş olduklarını tespit etmiştir: " - Vallahi efendim... Ben namaz bile kılmıyorum... Oruç tutmadığıma dair şahitlerim vardır." (Halkın bu ifadesi karşısında bakın Kemalizme ne hal oluyor:) Bu sözlere tabii pek çok hayret eden sıkı Divan-ı Harp Reisi Mustafa Paşa'nın bu ilişkilerle verdiği beyanatı aynen burada da tekrar etmek faydasız değildir. Paşa demiş ki:

"Biz camilerin kapısına "İçerisi yasak!" diye çifte nöbetçi mi diktik? Minarelerin kapılarını mı ördürdük? Müezzinler beş vakit ezan okuyor, gürül gürül mukabele okuyor. Ramazanda toplar atılıyor... O halde dinin elden gittiğini söyleyenlerin ya gözleri kör ve kulakları sağırdır; yahut da onlar bu safсата ile bazı kötülükler yapmak istiyorlar." (**Cumhuriyet**, 8.2.931)

Burjuvazi de işin içinde iş olduğunu "gök nazariyatı" ile değil, kendiliğindenci ampirizmi ile seziyor: "Dini alet ederek" irtica kışkırtıldığını tekrarlayıp duruyor. Fakat, onun bu kanaati daima bir taraflı kalmaya mahkûmdur. Kemalizm zannediyor (veya etmek mecburiyetindedir)ki, isyanlar, üç beş sütü bozuk gericinin, koskoca köylülüğü kandırıp peşinden sürüklemesiyle

olur. Fakat bu koskoca köylülüğün ilmi yoksa, hiç mi akliselimi de kalmamış ki, iki üç gericiye inanıyor? Diyelim ki köylünün ne akliselimi, ne bilgisi, "devrimci" Kemalizmi anlayamıyor ve şeyhlere inanıyor. İyi ama, bir şeye inanmak nedendir? Bu inanış niçin insan yığınlarını elde silah, kanlı çarpışmalara kadar sürüklüyor? Bunun aşağıda bir başka örneğine rastlayacağız.* Sovyetler Birliği'nin Mujiği, Türk köylüsü kadar Çarlığa ve Kiliseye inanmış değil midir? Kızıl din düşmanlarını, "*Din, kitlelerin afyonudur*" diye haykıran Bolşevik Partisi'ni ve rejimini Hristiyan, Müslüman ve ilh. çeşitli dinden insan kümeleri hâlâ aradan onlarca sene geçtikten sonra niye isyanla karşılamıyorlar? Şu halde köylü "Din elden gittiği" için ayaklanmıyor. Kemalizmin "Sınıf körlüğü"ne, "Sınıfı kasir-ül-basar" [sınıfsal miyopluk]ına uğramamış olanlar için, köylü isyanlarında dinden başka sebepler aramak, kitlelerin kımıldanış ve akışında "aldanmak" ve "kandırılmak"tan başka etkenler bulmak zarureti meydanda değil midir? Demek halk kandırılmıyor, kanmaya muhtaçtır.

Gazeteci: "Menemen yargılamasından çıkan neticeler" başlıklı bir Başmakalede önce şöyle bir soru-cevap açıyor: "*Nasıl sömürülüyorlar? (Yani mürteciler nasıl etkili oluyorlar?) Tabii halkın cehaletine dayanarak.*" Sonra şöyle bir teklif yapıyor: "*Din, devletin değil, fakat halkın önemli bir sosyal ihtiyacıdır. Biz kimsenin düşüncesine karışmamakla beraber, halkın din yolundaki ihtiyaçlarında kolaylıklara kavuşması için, elden gelen yardımı yapmakla, sosyal bir görev yerine getirmiş olacağız. Kendi haline bırakırsak Şeyh Esat'ların ve Hoca İbrahim'lerin kendi bildikleri ve istedikleri yolda yapacakları işi, devletin dikkat ve denetimiyle en iyi ve en doğru yolda halkın kendisine yaptırmak, tabii en uygundur. Din işlerini, devlet örgütü içinde bulundurmaya ihtiyaç yoktur. Bir kısım vakıfların ayırma ve tahsis ile din işlerini devletin gözetimine dahil bir cemaat işi haline koymak ve yalnız bütçede bu işlere bir yardım faslı bulundurmak kâfidir. O zaman açıklıkla görülecektir ki Laik Cumhuriyet asla din aleyhinde değildir.*" (Yunus Nadi, **Cumhuriyet**, 8.2.931)

İşte Türk burjuvazisi, Kemalizm, Halk Partisi, bir taraftan her kötülüğü dine yüklerken, öte taraftan, bu dini, kendi nü-

(*) "Aşağıda" derken kastedilen "Yol 5d, Yedek Güç: Milliyet Doğu" başlığıyla yayınladığımız bölüm.

fuzu altına almayı ve kendi adına kullanmayı düşünüyor. Kemalizm, derebey afyonunu burjuva afyonu yapmakla, köylü isyanlarını durdurmak istiyor.

SERBEST FIRKA: Burjuvazinin bu Liberal kanadından o sırada kala kala bir tek tüy kalmıştı: Müderris Ağaoğlu Ahmet Bey. Bu kişi, pir aşkına, liberalizmin Menemen hadisesi hakkındaki kanaatini savunuyordu. Önce, sıradan, bütün burjuva alimleri gibi, bir istavroz üstüne istavroz çıkarıyor:

"Muhterem arkadaşlar", diyor, "asıl konuya geçmeden önce İsmet Paşa hazretlerinin burada yapmış olduğu izahatından dolayı hissiyatımızın beyanına müsaade buyurunuz. Ben bu beyanatı büyük bir mecburiyet (belki yaratılıştan) ve derin bir hürmetle dinledim. Önünde büyük bir memnuniyetle eğilir, hürmetimi beyan ederim ve ilh..." (Meclis Nutuklarından, **Cumhuriyet**, 2.1.931)

Sonra yayvan "bir patetizmi, gene usulen yufka yüreklilikler parçalayarak geviş getiriyor: *"Menemen halkının bir Türk su-bay ve öğretmeninin başı kesilirken ilgisiz ve seyirci, ve hatta denildiğine göre, destekçi bir durum alması, benim Türklüğümü ta derinden rencide etti."* (Ağaoğlu Ahmet, "Menemen Hadisesi ve Münevverlerin Vazifesi", **Son Posta**, 12.1.931)

Fakat ne de olsa, toy terörcülerden daha eski kurt. Bir avuç burjuvanın ve onun "Büyük İlet Meclisi"nin açacağı cepheden terörle, 14 milyon Türkiye halkının sonsuza kadar güdülemeyeceğini hissediyor. Ve daha başka tedbirler arıyor: *"Kendi özel çıkarlarımızı unutarak çalışmak lazımdır", diyor. "Eğer bunu yaparsak, bu suretle hükümetin yardımına koşarsak, hükümetin tedbirleri verimli olur. Yoksa bu tedbirler idaridir. O devin kırk bin başı vardır. Bunun birisini ezersek diğeri çıkar. Asıl mesele o mel'un ruhu öldürmektir."* (Meclis Nutukları, **Cumhuriyet**, 2.1.931)

O zaman, Peri masallarındaki hazinelerin tılsımlı anahtarını bulmuşçasına haykırıyor: *"Türk kitlelerinin bu kadar ilkel bir halde kalmasında, Türk halkının bu yirminci yüzyılda bu kadar vahşet içinde yaşamasında senin de, ey Türk aydını, bir sorumluluk payın yok mudur?"*

Ve bütün o "karşı dağları ben yarattım" sanan aydın kuruntusu ile ve Kemalist burjuvaziye sakladığı siperin önündeki aydın,

hedefini ... [bir kelime okunamadı] tutarak, her kabahati "Türk aydını"na yüklemeyi biricik çıkar yol buluyor: *"Halkımız ortaçağ-vari bir zihniyetle"*, diyor, *"en modern kurumlar arasına atladı. Bu atlayış kaçınılmazdı, çaresizdi, bundan başka kurtuluş çaresi yoktu. Fakat bir şart ile, halkı doğru yolda aydınlatmak, yeni kurumlara ısındırmak, onlara alıştırmak şartı ile.* (Yani üfürüle... Halbuki bu işi Mehdi Resûlullahlar ve Derviş Mehmed'ler elbet daha iyi becermiyorlar mı?..) *Bu uygulamayı da yapmak görevi aydınlarımıza düşüyordu. Aydınlarımız bu vazifeyi yapmadılar."*

("Menemen Hadisesi ve Münevverlerimizin Vazifesi")

Kimbilir, kös dinlemiş "Türk aydınları", bu suçlama karşısında nasıl afallayıp kalmışlardır! Gerçekten, hatta Ağaoğlu'na çantanlar da dahil olmak üzere, birçok gazete uşakları, Hadise'den sonra hep bu nakaratı öttüler: Hep kabahat aydınlarda... Rejim piyripâktır, Kemalizm zemzemle yıkanmıştır!

Halbuki şu sapına kadar aydın kuruntucularına verilecek cevabı, aynı sütunlarda, aynı suçlamaları yapan adam farkında olmadan veriyor. Diyor ki:

"Bizim yanibaşımızda Rusya'da başka ve pek önemli bir devrim yapıldı. Bakınız orada nasıl durmadan çalışıyorlar!! Bir insan için, Rus aydınlarının çalışma usûllerine, vücuda getirdikleri eserlerin bolluk ve ciddiyetine hayret etmemek mümkün değildir. Bunlar, gece gündüz hiç durmadan çalışmaktadırlar. Hele halkı aydınlatma, yol gösterme ve yeni esaslara ısındırmak konusunda gösterdikleri gayret ve zahmet her türlü övgünün üzerindedir! Gece gündüz, herhangi zaman isterseniz açınız. Derhal Petrograd'dan, Moskova'dan, Kiev'den, Harkov'dan, Tiflis'ten, Bakü'den propaganda dalgaları etrafı sarar! Her taraftan Komünizmin filan esası şudur, dört senelik Programın filan kısmı şudur, üretimin yayılması için en uygun usûl falandır, ve ilh... Bir sıra yol gösterme ve aydınlatma konularıdır! Biz ne yaptık, ne ettik?" **(age, Son Posta)**

İyi ama, Profesör cenapları, "Rus aydınlarının" niçin faal ve Türk aydınlarının niçin gayri-faal ve "silahsız" olduklarının hiç mi sebebi yok? Bilmiyor musun ki, senin hâlâ "Petrograd" dediğin şehir, onbeş seneden beri "Leningrad" olmuştur. Yani, henüz Rusya demekten kurtulamadığın memleket bugün (Sosyalist Sovyetler Cumhuriyetleri Birliği)dir. Bir daha, yani, otuz

milyon Türk'ün (iki Türkiye'den fazlasının) da dahil olduğu bir Sovyetler Birliği'dir. Sovyetler ne demektir? Herhalde "Aydınlar meclisi" değil, (İşçi + Köylü) Sovyetleri demektir. Ve işte, orada siyasi iktidar mevkisi, bir avuç hazır yiyici (ağa - tefeci - banker - düker)in elinde bulunmadığı, o sizin "aydınlatılıp yol gösterilmelerinden" bahsettiğiniz köylülerle işçilerin elinde olduğu içindir ki, oranın aydınları, sizin gibi hazır yiyiciliğin demagoji batağında boğulup kalmıyorlar. Herhalde bileceksiniz: Sovyet Devrimi'ne daha ilk gününden, bugüne kadar geçen zaman içinde yapılmış bütün sabotajların başında, "Rus aydınları" bulunmuştur. Fakat silahlı işçi ve köylüler demek olan Proletarya Diktatorası, bütün karşı-devrimcilikler gibi, aydın gericiliğini de kökünden temizleyecek kadar suyun başındadır. Onun için orada Sovyet aydınları, Paşalara övgüler yazacak, insanın insanı işletip soyması önünde hürmetle eğilecek yerde, halkın maddi ve manevi ihtiyaçları uğruna geceyi güne katmayı, hem daha namuslu, hem daha zevkli bir faaliyet biliyorlar.

Köylü meselesinde ilk sözü Marks söylemişti; son sözü Lenin bitirsin: *"Şurası dupduru değil midir ki, burada yalnız burjuvaziye karşı proletarya değil, fakat her demokratik devrimin filli motoru olan 'aşağı' sınıflar söz konusudur. Bu sınıflar, proletarya artı mevcudiyet şartları küçükburjuva olan şehirlerin ve kırların onmilyonlarca fakir insanlarıdır. Bu kitle içinden çoğu burjuvaziye aittir, bu kesin. Fakat şurası daha kesindir ki bu kitlenin çıkarı, demokrasinin tam oluşmasını ısrarla talep eder ve bu kitle ne kadar aydınlatılır ise, elbet o kadar daha çok bu tam demokrasi için dövüşecektir. Bir S.D. (Bolşevik) hiç şüphesiz, küçükburjuvazinin ekonomik ve siyasi çift kişilikliliğini asla unutmayacaktır. Hiçbir zaman sosyalizm için mücadele eden ayrı ve bağımsız bir örgütün zarureti asla unutmayacaktır. Fakat yine unutmayacaktır ki, bu kitlenin geçmişinden başka bir geleceği, batıl inançlarından başka, bir yargı gücü vardır ki, bunlar onu ileriye, devrimci demokratik diktatörlüğe doğru iter. Unutmayacaktır ki, ışık yalnız kitap değil fakat bir de ve özellikle gözleri açan ve siyasi terbiyeyi yayıp dağıtan bizzat devrimin yürüyüşüdür."* (Lenin)